

ประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร”
ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวพนิดา ดีกแสง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม พ.ศ. 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

923.7
w1991
ร.3

ประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร"
ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวพนิดา ดีกแสง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ตุลาคม พ.ศ. 2547

h 258125

27 ส.ค. 2548

พินดา ดีกแสง. (2547). ประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร" ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผศ. ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร" ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นการศึกษาวิจัย โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร การรวบรวมบรรณนิทัศน์ และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้ประสบความสำเร็จอย่างสูงในชีวิตครอบครัวและชีวิตการทำงานด้านการศึกษา จากการได้เห็นแบบอย่างจากบิดาและญาติพี่น้องที่เป็นครู เห็นความสำคัญของการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ จึงได้ศึกษาทางด้านการบริหารการศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาได้มุ่งไปในการพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค ต่อมาได้รับการสนับสนุนให้บริหารงานการศึกษาในส่วนกลาง และสุดท้ายได้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ ในชีวิตการทำงานได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้มากมาย เป็นนักคิด นักปฏิบัติ และนักบริหารการศึกษา ผลงานที่โดดเด่นอย่างหนึ่งในขณะดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ การแก้ปัญหาการว่างงานของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา ได้กำหนดนโยบาย "อาชีวศึกษาครบวงจร" ซึ่งเป็นการพัฒนาการอาชีวศึกษาในด้านปริมาณและคุณภาพ ให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ด้วยตัวของตนเองด้วยการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่สร้างความสำเร็จให้กับตนเอง ครอบครัว สามารถผลิตนักเรียนที่มีความรู้จากการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น รูปแบบหลักของอาชีวศึกษาครบวงจรมี 4 รูปแบบ คือ 1) แบบโรงเรียน-โรงงาน 2) แบบโรงงาน-โรงเรียน 3) แบบโรงเรียนธุรกิจการจัดการ และ 4) แบบโครงการพิเศษ เน้นการผลิตผู้สำเร็จที่มีคุณธรรม โดยมีการจัดกิจกรรมเสริมเสริมคุณภาพที่สำคัญ เช่น กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม กิจกรรมพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน และกิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ปวช. 2530 เพื่อให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน

THE LIFE HISTORY AND PERFORMANCES IN "THE COMPLETE VOCATIONAL
EDUCATION CYCLE" OF MR. BANJONG CHOOSAKULCHART

AN ABSTRACT
BY
MISS.PANIDA TUksAWANG

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Educational degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
OCTOBER 2004

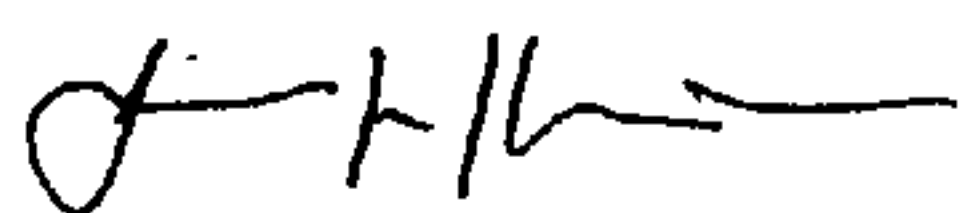
Panida Tuksawang. (2004). *The Life History and Performances in "The Complete Vocational Education Cycle" of Mr. Banjong Choosakulchart*. Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor : Prof. Dr. Puongrat Kesonpat.

The purposes of this study were to study Mr. Banjong Choosakulchart's life history and his performances, especially "The Complete Vocational Education Cycle". Document analysis and synthesis, document annotations, and interviews concerned persons (semi-structured interview) were major techniques used to gather research data.

The results of the study revealed that Mr. Banjong Choosakulchart was very successful in his family and education work life. Having seen his father and relatives who were teachers, he recognized the importance of education in helping people and the country and chose to study in the field of educational administration. After his graduation, he committed himself to develop education in regional areas. Later he was promoted to work in the central administration of the Ministry of Education. His highest position, the permanent secretary of the Ministry of Education, was well recognized. He had many distinguished performances in his work life. He was a thinker, a practitioner, and an educational administrator. One of his distinguished performances was the success in solving problems of vocational students' unemployment. One of his policies, "The Complete Vocational Education Cycle", made vocational education developed both in quantity and quality. Output students were able to perform independent career, learn how to learn new knowledge. They were cultivated lifelong education which made them succeed in their lives and families. The output students, through the student-centered learning process, were able thinkers, doers, sellers, and managers. The Complete Vocational Education Cycle had 4 models: 1) school-factory 2) factory-school 3) school and business management and 4) special projects. Morality and ethics were emphasized in the models. Many corresponding activities arranged for students to produce quality outputs were such as development of morality and ethics, boy and girl scout, quality control group, and development of the 1987 vocational education curriculum corresponding to the market workforce.

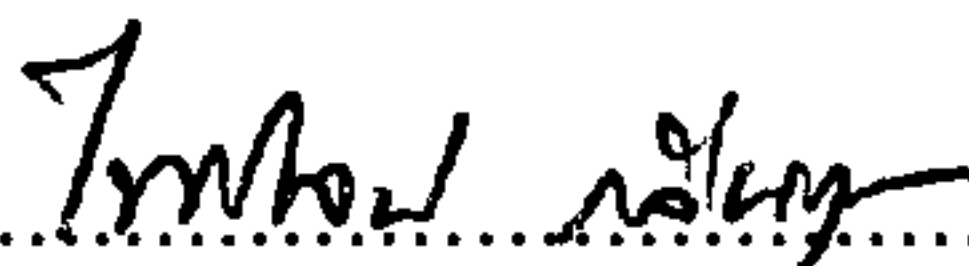
อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

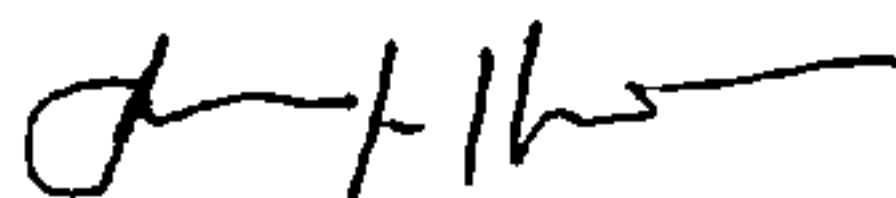
.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

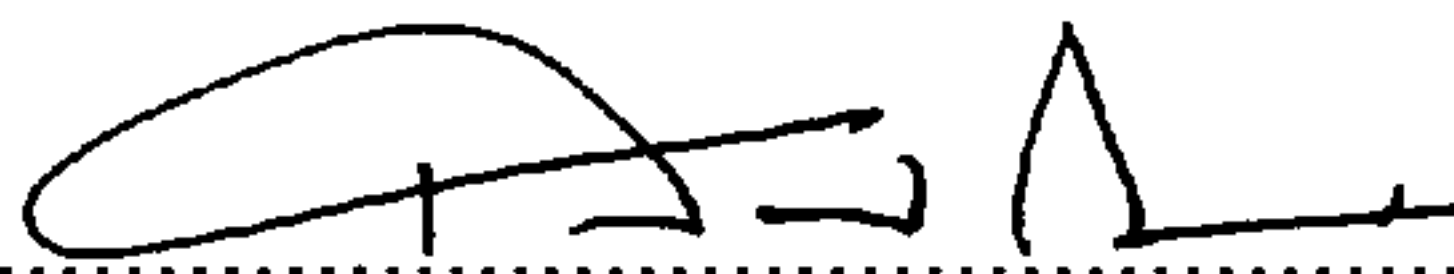

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

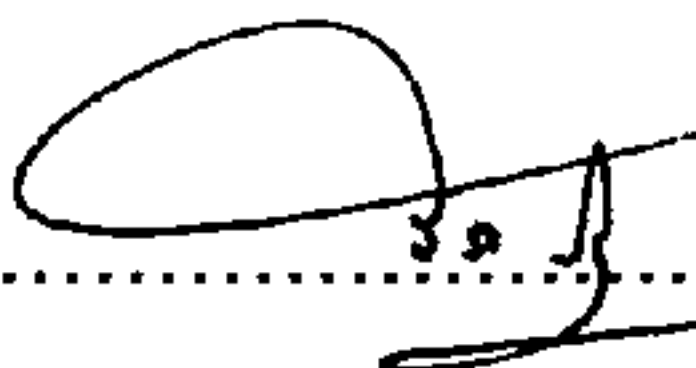
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย)

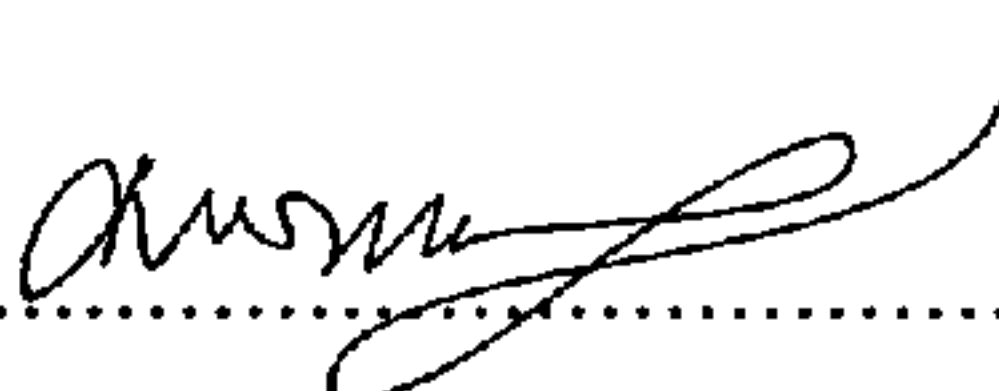

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.คมเพชร จิตรสุกุล)

วันที่ 15 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความสามารถ ความดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนคำแนะนำ และการตรวจสอบแก้ไขจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ศึกษาตระหนักและซาบซึ้งในพระคุณของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ ผู้จัดทำสารนิพนธ์ยังได้รับความอนุเคราะห์และความเมตตาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ที่ให้คำแนะนำต่าง ๆ ทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณนายจรรยา ชูลาภ นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์ นายอาทร จันทรวิมล นางศรีนวล โกมลวนิช นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ นางสาวอารียา เมฆาธร นางนงนิภา ชูสกุลชาติ ขอขอบคุณนายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ นายมานพ จงจิตต์เวชกุล นางงามนิจ วิจัยธรรม นายวีระยุทธ์ พรหมเลิศ นายสุริยา รัศมี และนายอรัญ ประสาน ที่กรุณาสละเวลาให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ

นอกจากนั้น ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้การสนับสนุน ให้ความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือทุก ๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้ ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี และสุดท้ายหากคุณประโยชน์ทั้งหลายที่เกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแต่บิดา มารดาตลอดจนครู อาจารย์ทุกท่านที่มีส่วนวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้จัดทำ

พนิดา ดีกแสง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้า	8
การนำเสนอ	9
2 วิธีดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า	10
การศึกษารายกรณี	10
วิธีการในการศึกษาค้นคว้า	10
กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	18
3 ประวัติชีวิตของ นายบรรจง ชูสกุลชาติ.....	19
ชาติกำเนิด.....	19
ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน.....	20
การศึกษา ดูงาน และการศึกษาในระดับปริญญาโท.....	22
ชีวิตครอบครัว	23
ชีวิตการทำงาน	26
ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ.....	30
ผลงานด้านการเขียน.....	31
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน.....	32
เข็มสดุดีและเหรียญราชการ.....	33
รางวัลและเกียรติคุณ.....	34
4 ผลงานทางการศึกษา “ อาชีวศึกษาครบวงจร ” ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ....	36
ความเป็นมาของอาชีวศึกษาครบวงจร	36
อาชีวศึกษาครบวงจรคืออะไร.....	38

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ) หลักการและวัตถุประสงค์.....	38
รูปแบบของการอาชีวศึกษาครบวงจร.....	39
อาชีวศึกษาครบวงจรสู่การปฏิบัติ.....	40
ปัญหาอาชีวศึกษาครบวงจร.....	59
5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ.....	65
วิธีการในการศึกษาค้นคว้า.....	65
ผลการศึกษาค้นคว้า	66
ข้อเสนอแนะ.....	69
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และบทสัมภาษณ์.....	79
ภาคผนวก ข รายชื่อหลักฐานประกอบคุณงามความดี.....	99
ภาคผนวก ค การดำรงตำแหน่งในมูลนิธิและคณะกรรมการต่างๆ.....	102
ภาคผนวก ง ภาพประวัติและผลงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ.....	105
ภาคผนวก จ คำไว้อาลัยของบุคคลสำคัญในวงราชการและญาติมิตร.....	123
ภาคผนวก ฉ บรรณนิทัศน์.....	137
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	156

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท. ตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2533.....	55
2	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้หลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2533	55
3	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ที่มืองานท่า ปวช. ปวส. และปวท. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2533.....	56
4	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชม. และ ปชม. 1,350 ชม. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2533.....	56
5	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้หลักสูตร ระยะสั้น 225 ชม. และ ปชม. 1,350 ชม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2533.....	57
6	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ที่มืองานท่า ระยะสั้น 225 ชม. และ ปชม. 1,350 ชม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2533.....	58

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	นายบรรจง ชูสกุลชาติ.....	106
2	เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่นายบรรจง ชูสกุล ได้รับพระราชทาน.....	107
3	ภรรยาและบุตรทั้ง 4 และน้องสาวทั้ง 4 ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ.....	108
4	นายบรรจง ชูสกุลชาติ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และเข้ารับการอบรม วปอ. รุ่น 19.....	109
5	นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความสนใจในกิจกรรมลูกเสือ จึงได้ไปประชุม ลูกเสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ.....	110
6	นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศึกษางานและประชุม ณ ต่างประเทศ.....	111
7	นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศึกษางานและประชุม ณ ต่างประเทศ.....	112
8	นายบรรจง ชูสกุลชาติ บุตรทั้ง 4 คน สำเร็จการศึกษาตามที่บิดาวางแผน	113
9	บ้านพักที่กรุงเทพ ฯ และที่จังหวัดพัทลุง ที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้สร้างด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง.....	114
10	นายบรรจง ชูสกุลชาติ ร่วมงานศิษย์เก่าสถาบันที่ตนเองสำเร็จการศึกษา	115
11	นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับรางวัลพ่อตัวอย่างและรางวัลเกียรติคุณ “ สังข์เงิน ”	116
12	นายบรรจง ชูสกุลชาติ สร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงศึกษาธิการ และพระพุทธรูปทองคำ ทูลเกล้า ฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสพระชนมายุ 60 พรรษา.....	117
13	นายบรรจง ชูสกุลชาติ เปลี่ยนแปลงตราราชการประจำกรมอาชีวศึกษา.....	118
14	งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งของอาชีวศึกษาครบวงจร.....	119
15	งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งของอาชีวศึกษาครบวงจร.....	120
16	ผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร.....	121
17	ผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร.....	122

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ผู้บริหารประเทศจะต้องศึกษาความเป็นมาของประเทศที่ตนปกครอง เพื่อทราบถึง จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาส จะได้พัฒนาประเทศของตนไปได้ถูกทาง อดีตจึงบอกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ ดังที่ เซอร์วินสตัน เชอร์ชิลล์ (Sir. Winston Churchill) กล่าวว่า “การที่จะรู้อนาคตว่าเป็นอย่างไรจำเป็นต้องมองย้อนกลับไปในอดีตให้ลึกเสียก่อน” (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2545ข : 100) เช่นเดียวกันในการศึกษาเรื่องราวของบุคคลต่าง ๆ ย่อมนำมาซึ่ง ความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลเหล่านั้นประสบพบเห็นมาหล่อหลอมให้เขาได้ พัฒนาตนเอง พัฒนางาน จนประสบผลสำเร็จ อาจมีบางครั้งไม่ประสบผลสำเร็จก็จะเป็น บทเรียนให้แก้ไขข้อผิดพลาด ซึ่งบุคคลนั้นต้องเป็นผู้ที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ต่อสังคม ต่อประเทศชาติ หรือต่อโลก จึงเป็นบุคคลควรค่าแก่การยกย่องและศึกษาเพื่อนำไปเป็น แบบอย่างในการดำเนินชีวิต ชีวิตคนเปรียบเสมือนห้องสมุดขนาดใหญ่ที่เก็บเรื่องราวต่าง ๆ ไว้มากมาย แต่ละคนได้พบบทประสมสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางคนต้องดิ้นรนต่อสู้กับ อุปสรรคขวากหนามนานัปการ บางคราวประสบผลสำเร็จ บางคราวอาจล้มเหลวจนถึงกับ เอาชีวิตแทบไม่รอด (แน่น้อย ปัญจพวรรค์. 2539 : 6)

การ “อ่านชีวิต” ของผู้อื่นจากงานเขียนแนวอัตชีวประวัติเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะจะได้รับแรงบันดาลใจและทัศนคติใหม่ ๆ ที่อาจนำมาใช้กับชีวิตของตนเอง และบางครั้งผู้ศึกษาได้รับความรู้แนวคิดที่ยังไม่เคยพบที่ไหนมาก่อน เช่น การศึกษาแนวคิดและบทบาททางการศึกษาของศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล พบว่า ท่านได้รับแนวคิดทางการศึกษาจากบิดา คือ เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีและพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และยึดมั่นในความซื่อสัตย์ในการทำงาน จึงทำให้ท่านได้สร้างผลงานทางการศึกษา เป็นผู้ริเริ่มและพัฒนาการศึกษาใหม่ ๆ ที่สำคัญไว้มากมายตลอดเวลา 38 ปีที่อยู่ในวงการการศึกษา (อัจฉรา เจริญรัต. 2533 : 176-201) หรือการศึกษาประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษาของ พลเอกมังกร พรหมโยธี พบว่า ท่านเป็นนักต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคและความยากลำบาก นานัปการ จนในที่สุดประสบผลสำเร็จในชีวิตครอบครัว ชีวิตรับราชการทหาร นักการเมือง และนักบริหารการศึกษาที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาแผนใหม่ในประเทศไทย (ยงยุทธ์ ลิ้มสกลเศรษฐ์. 2545 : 105-107) หรือการศึกษาประวัติชีวิตและผลงานการศึกษาของ ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ พบว่า ท่านประสบผลสำเร็จในชีวิตการรับราชการ ชีวิตครอบครัว เป็นนักคิด นักปฏิบัติ และนักบริหารการศึกษา เป็นบุคคลที่ให้แนวคิดและนำปรัชญา “คิดเป็น” มาใช้ในการจัดการศึกษานอกระบบ ส่งผลให้การศึกษานอกระบบของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับของวงการการศึกษาทั่วโลก (มันทนาภรณ์ ไชยสาร. 2546 : 70-72)

จากตัวอย่างบุคคลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าในวงการศึกษามีบุคคลที่เป็นนักวิชาการ นักบริหารการศึกษา นักการเมืองที่มีประวัติและผลงานที่สำคัญช่วยพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย ให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ เป็นปูชนียบุคคลที่ควรนำไปเป็นแบบอย่าง แต่ยังมีบุคคลอีกผู้หนึ่งที่มีผลงานทางการศึกษาโดยเฉพาะด้านอาชีวศึกษาที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้อื่น เป็นที่ยอมรับในวงการศึกษามูลบุคคลผู้นั้นเป็นศึกษาธิการจังหวัดคนแรก เป็นศิษย์เก่าวิทยาลัย วิชาการศึกษา (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) คนแรก และยังเป็นอธิบดีกรม อาชีวศึกษาคนแรกที่ได้เป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ บุคคลผู้นั้นคือ นายบรรจง ชูสกุลชาติ

ชีวิตในวัยเยาว์ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ซึ่งมีบิดารับราชการเป็นครู มารดามีอาชีพ ทำนา ทำขนมขาย ญาติพี่น้องมีอาชีพเป็นครูโดยส่วนใหญ่ มีฐานะปานกลาง ตอนเด็กเรียน หนังสือไม่เก่ง แม้ในขณะที่เรียนหนังสือในระดับปริญาตรีก็ต้องทำงานไปพร้อมกับการเรียน หนังสือเพราะฐานะทางบ้านไม่ค่อยดี ทำให้ไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน ผลการเรียนจึงออกมาไม่ดีนัก แต่เมื่อได้เข้ามาทำงานรับราชการ หากมีการสอบเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งสามารถสอบผ่าน ได้ดี ดังเช่นสอบเลื่อนขั้นโทสามารถสอบได้เป็นลำดับที่ 7 ของประเทศ สอบเลื่อนขั้นเอก สามารถสอบได้เป็นลำดับที่ 1 ของประเทศ เพราะเป็นผู้มีความตั้งใจความมุ่งมั่นพยายาม รัก ความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตได้เป็นอย่างดี (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 15)

ในคราวที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เรียนจบปริญาตรีแล้วได้เลือกที่จะไปเป็นศึกษาธิการ กิ่งอำเภอดอกคำใต้ จ.เชียงราย ด้วยต้องการจะไปพัฒนาการศึกษาในถิ่นทุรกันดารแม้จะห่างไกล จากญาติพี่น้องแต่เพื่อการทำงานที่เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ที่จะได้พบ ด้วยใจรัก ด้วยอุดมการณ์ และด้วยความวิริยะอุตสาหะ จึงทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ บนพื้นฐานแห่งความซื่อสัตย์สุจริต (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 14-15) ทำให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานมาโดยลำดับ จากศึกษาธิการกิ่งอำเภอดอกคำใต้ ศึกษาธิการอำเภอพะเยา ศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย ศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาธิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการใช้ชีวิตราชการในส่วนภูมิภาคเป็นเวลา 16 ปี นับตั้งแต่พ.ศ. 2499 จนถึงพ.ศ. 2515 ได้ สัมผัสประสบการณ์ในการบริหารการศึกษามาโดยตลอด จนกระทั่งชีวิตได้เปลี่ยนเส้นทางเข้ามา ทำงานในส่วนกลางเริ่มจากตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสัมพันธ์ต่างประเทศ รองปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ ผู้ตรวจราชการกระทรวง อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมอาชีวศึกษา และปลัดกระทรวงศึกษาธิการ บางตำแหน่งได้เป็นถึง 2 วาระ ล้วนเป็นตำแหน่งสายบริหารมา โดยตลอดระยะเวลา 34 ปีตั้งแต่พ.ศ. 2499-2533

การเป็นข้าราชการประจำชั้นผู้ใหญ่ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ซึ่งเป็นทั้งนักบริหาร นักการศึกษาที่มีความคิดริเริ่ม กล้าคิด กล้าทำ มีความกระตือรือร้น เอาจริงเอาจังในการทำงาน เป็นนักคิด นักเขียน และเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรม แม้บางครั้งจะพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ แต่สามารถผ่านมรสุมชีวิตไปได้ด้วยความยึดมั่นในความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อหน้าที่การงาน ต่อบ้านเมือง ต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งใดและที่ใดได้ใช้ความรู้ความสามารถในการพัฒนาปรับปรุงงานทางการศึกษาทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง เกือบสุดท้ายของชีวิต ข้าราชการเหลือเวลาเพียง 6 ปีจะเกษียณอายุราชการได้รับแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา และได้สร้างผลงานด้านการอาชีวศึกษาจนเป็นที่รู้จักทั้งประเทศไทย

กรมอาชีวศึกษามีนายบรรจง ชูสกุลชาติ มาดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีนับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2527 – 30 กันยายน 2530 ในการเข้าสู่ตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษาโดยภาพรวม แล้วคนในกรมอาชีวศึกษามองว่า การมาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาคนนี้จะอยู่ไม่นาน เนื่องจากอธิบดีกรมอาชีวศึกษาที่ผ่านมามักจะจบทางด้านช่าง แต่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ไม่ได้เรียนจบมาทางช่างแต่สามารถพิสูจน์ให้คนในกรมอาชีวศึกษา คนในกระทรวงศึกษาธิการ และคนทั้งประเทศ ได้เห็นผลงานด้วยการทำให้กรมอาชีวศึกษามีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วทั้งประเทศ (อาทร จันทวิมล. 2545 : 62) แม้จะไม่ได้ผ่านการศึกษาด้านอาชีวศึกษา แต่มีประสบการณ์ด้านอาชีพตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ขณะที่ยังไม่ศึกษาต่อ ได้เคยใช้ชีวิตเป็นเกษตรกรทำนา และค้าขาย ต่อมาเมื่อเรียนในระดับปริญญาตรีต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย และส่วนหนึ่งที่น่าจะเป็นประสบการณ์ชีวิตที่สำคัญเมื่อบิดาได้ลาออกจากชีวิตราชการครูได้หันไปประกอบอาชีพการเกษตร ทำการเกษตรแบบครบวงจรจนได้รับเข็มเชิดชูเกียรติในฐานะนักทำสวนครัวตัวอย่าง (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 125) จึงทำให้มีการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอาชีพ นอกจากนั้น เมื่อครั้งไปศึกษาปริญญาโทในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เห็นชาวต่างชาติไปต้อนรับคณะของ ม.ล.ปิ่น มาลากุล ซึ่งเป็นคณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น ได้เห็นชาวต่างชาติช่วยกันยกกระเป๋าเดินทางโดยไม่เกี่ยงงาน ไม่เลือกงาน และมีค่านิยมที่ดีต่องาน มีการฝึกอบรมให้คนรู้จักทำงานไม่แบ่งว่างานนั้นสูงงานนั้นต่ำ เขาถือว่างานทุกอย่างที่เป็นงานสุจริตนั้นเป็นเกียรติสำหรับผู้กระทำ เกียรติของมนุษย์ก็คือความสุจริต (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2528 : 176) จากตัวอย่างที่ดีดังกล่าวนี้ผลักดันให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ สร้างผลงานทางด้านการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ออกมาให้เป็นที่ยอมรับแก่สายตาคบคูลในวงการศึกษานับทุกยุคทุกวันนี้

ในขณะที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เป็นระยะเวลาที่ กรมอาชีวศึกษามีปัญหามากมาย ประเทศชาติเกิดวิกฤตการณ์ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ อย่างรุนแรงตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จึงได้มีการ ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาของอาชีวศึกษา และมีการสรุปว่า กรมอาชีวศึกษามีหน้าที่จัดการ ศึกษาเพื่อการอาชีพแต่กลับมีอัตราผู้ว่างงานสูงมากถึง 26.7 % โดยเฉพาะผู้ว่างงานที่จบจาก อาชีวศึกษา ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหาเศรษฐกิจ รัฐบาลสมัยนั้นได้ตัดสินใจให้ ปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ระยะที่ 5 ซึ่งทำให้กรมอาชีวศึกษาในฐานะให้การศึกษาด้าน อาชีพต้องปรับแผนตาม จึงเกิดนโยบาย “อาชีวศึกษาครบวงจร” เพื่อพัฒนาคุณภาพของ อาชีวศึกษาสร้างผลงานที่มีมาตรฐานมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตแห่งตน แห่งคนอื่น และวงวิชาชีพ (มงคล ศรีไพรพรรณ. 2533 : 523-526)

เมื่อมีการประกาศใช้นโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรในปลายปี พ.ศ. 2527 และเริ่มนำมา ใช้ปฏิบัติอย่างจริงจังตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 นโยบายนี้เป็นนโยบายที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ในด้านปริมาณนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรมุ่งเน้นผลิตนักเรียนนักศึกษาให้สามารถ ออกไปประกอบอาชีพได้ด้วยการปรับกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เน้นผู้เรียนเป็น สำคัญโดยการฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญสามารถสร้างสรรค์ผลิตผลและผลิตภัณฑ์อย่างมี คุณภาพและมาตรฐานจนสามารถนำผลิตผลและผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาบริโภคได้เอง ไปจัดจำหน่าย ได้เอง และสามารถนำไปให้บริการได้จนผู้รับประทับใจในคุณค่าของผลิตผลและผลิตภัณฑ์ นั้น ๆ นั่นคือ นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น จัดการเป็น และบริการเป็น เมื่อฝึกปฏิบัติจนมี ความชำนาญสามารถสร้างชิ้นงานที่มีคุณภาพจนนำไปขายได้ บริโภคได้ ไปบริการได้ ทำให้นักเรียนนักศึกษาได้แสดงความสามารถด้วยการผลิตสินค้าในรูปของผลิตภัณฑ์อาชีวะเป็นที่รู้จักกัน ดีและยอมรับในด้านคุณภาพกันโดยทั่วไป และยังทำให้นักเรียนนักศึกษามีรายได้ระหว่างเรียน เสริมสร้างประสบการณ์ในด้านการผลิต การจำหน่ายและการบริการ เพื่อเป็นแนวคิดให้นักเรียน นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพอิสระ ส่วนด้านคุณภาพได้มุ่งเน้นให้นักเรียน นักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรม โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เข้ามาเสริมเพื่อให้อาชีวศึกษาครบวงจรได้ นักเรียนนักศึกษาที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน กิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม กิจกรรมลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ กิจกรรมกลุ่มสร้าง เสริมคุณภาพ กิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ปวช. 2530 กิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมนี้ได้ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกันจนทำให้อาชีวศึกษาครบวงจรมีคุณภาพเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาในวงการ ศึกษาและบุคคลโดยทั่วไป ตามคติพจน์ของกรมอาชีวศึกษาที่ว่า “ทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม

ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ” เมื่อนักเรียนนักศึกษาจบการศึกษาออกไปสามารถเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขเพราะมีอาชีพเลี้ยงตน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 23 ระบุว่า การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ บูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องอาชีพได้กำหนดว่า ผู้เรียนต้องมีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และมาตรา 24 ระบุว่า สถานศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กรมสามัญศึกษา. 2546 : 12) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวค่อนข้างสอดคล้องกับนโยบายอาชีวศึกษาที่มีมาในอดีต จึงนับได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ได้จัดอาชีวศึกษาครบวงจรโดยเน้นนักเรียน นักศึกษาออกไปอย่างผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ความชำนาญ เป็นคนเก่ง เมื่อพบกับปัญหาต่าง ๆ นักเรียนนักศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากมีประสบการณ์ตั้งแต่ยังเรียนอาชีวศึกษา ทำให้ ออกไปเผชิญโลกกว้างได้อย่างกล้าหาญ ประสบผลสำเร็จในชีวิตและมีความสุขเป็นคนดีของสังคม อาชีวศึกษาครบวงจรในสมัยต่อมาอาจมีความหมายแตกต่างไปจากสมัยของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ที่ได้ให้ความหมายไว้ เช่น อาชีวศึกษาครบวงจร คือ ให้การศึกษา การนัดพบ การจัดการ แปรรูปการผลิต ตลอดจนตลาดแรงงาน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 237) แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาของอาชีวศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการมีอาชีพของคนตามความต้องการ พื้นฐานของการดำรงชีวิต ตามความต้องการทางสังคม เพื่อให้ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ ตามความต้องการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ เป็นการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาตลอดชีวิต

นอกจากผลงานสำคัญทางด้านอาชีวศึกษาที่กล่าวมา นายบรรจง ชูสกุลชาติ ยังได้สร้างผลงานทั่วไปไว้มากมายตั้งแต่เริ่มรับราชการจนกระทั่งดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เช่น การปรับปรุงสำนักงาน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ใช้ในสำนักงาน การสร้างหอประชุม การจัดสวัสดิการให้แก่ครูในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างค่ายลูกเสือ การสร้างศูนย์พัฒนาการศึกษาจังหวัด เชียงราย การปรับปรุงเรื่องการสอนบรรจุครู การปราบปรามการออกดอกเบี้ยยให้ครู การปรับปรุงเรื่องการย้ายและแต่งตั้งของครู การสร้างหอสมุดประชาชนร่วมกับกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ การจัดตั้งมูลนิธิการศึกษานอกโรงเรียน การสร้างตึก รัชมังคลาภิเษก การสร้างตึกสมานันท์ การสร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงศึกษาธิการ และการสร้างพระพุทธรูปทองคำถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น (บรรจง ชูสกุลชาติ.

2545ก : 8) และนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วยังมีผลงานสำคัญ ๆ อีกหลายประการ อาทิเช่น งานปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของอำเภอพะเยา การทำประมวลการสอนจังหวัดเชียงราย การวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษา การแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคและความไม่เป็นธรรมทางการศึกษา การพัฒนาแนวความคิดเรื่องหลักการและกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน เป็นต้น (สุวิทย์ คุณกิตติ. 2545 : 36)

จากผลงานที่ปรากฏซึ่งมีทั้งผลงานที่เกิดขึ้นในส่วนภูมิภาคและผลงานที่เกิดขึ้นในส่วนกลางนั้นล้วนแต่เป็นผลงานที่แสดงถึงความสำเร็จของงานและของชีวิต แสดงว่าบุคคลที่จะประสบผลสำเร็จในชีวิตไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดมาในครอบครัวที่พร้อมสรรพทุกด้าน แต่ด้วยความมุ่งมั่น มีอุดมการณ์ในการทำงาน ตลอดจนความเป็นคนดี มีคุณธรรม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ช่างสังเกต เก็บเอาสิ่งที่ดีนำมาประพฤติปฏิบัติโดยตลอด สามารถนำประสบการณ์ในชีวิตครอบครัว การศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ จากผู้ร่วมงานทั้งที่เป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา จากนโยบายการศึกษาของรัฐบาล สภาพสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการจัดการศึกษามาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะพัฒนาการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในยุควิกฤตจนสามารถทำวิกฤตให้เป็นโอกาส ทำให้การอาชีวศึกษาเจริญก้าวหน้าทันยุคโลกาภิวัตน์ที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นทุกขณะและมีอาชีพเกิดขึ้นใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น

ดังนั้น นายบรรจง ชูสกุลชาติ จึงเป็นปูชนียบุคคลที่ควรค่าแก่การยกย่องสรรเสริญ ตลอดจนศึกษาค้นคว้าทั้งประวัติและผลงานเป็นที่ประจักษ์ชัดแจ้งในวงการการศึกษา และเป็นผู้สร้างประโยชน์ต่อประเทศชาติอย่างมหาศาล ทั้งยังเป็นนักบริหารการศึกษาที่รู้ไกล มองไกล คิดไกล ถึงอนาคต สามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาในปัจจุบันได้

สารนิพนธ์ฉบับนี้ต้องการศึกษาประวัติชีวิตและผลงานมีรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทหรือกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนผลงานที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาอันเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อการศึกษาของชาติจวบจนทุกวันนี้ การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา“อาชีวศึกษาครบวงจร”ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างแก่ผู้บริหารการศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังสืบไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
2. เพื่อศึกษาผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการค้นคว้าประวัติชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิต และผลงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
2. เป็นข้อเสนอ / ข้อวิเคราะห์แนวคิดและหลักการบริหารงานของ นายบรรจง ชูสกุลชาติ นำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานด้านอาชีวศึกษา
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีวศึกษาต่อไป
4. เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าประวัติชีวิตและผลงานของบุคคลสำคัญอื่นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นศึกษาประวัติชีวิตใน 2 ประเด็นหลัก คือ ประวัติชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งหลังเกษียณอายุราชการ และผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร" ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2527 – 30 กันยายน 2530

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประวัติชีวิต หมายถึง ชาติกำเนิด ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน การศึกษาดูงานและการศึกษาในระดับปริญญาโท ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ผลงานด้านการเขียน เรื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน เข็มสดุดีและเหรียญราชการราชนวัตรและเกียรตินิยมที่ได้รับ

ผลงานทางการศึกษา หมายถึง นโยบาย "อาชีวศึกษาครบวงจร" ของกรมอาชีวศึกษา ที่มุ่งให้นักเรียนนักศึกษาที่เรียนจบหลักสูตร มีความรู้ มีทักษะที่เชี่ยวชาญถึงระดับสามารถคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และบริการเป็น จนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

คิดเป็น หมายถึง การรู้จักคิดวางแผน สืบหาข้อมูล กำหนดบุคคล กำหนดเครื่องมือเครื่องจักร ประมาณการค่าใช้จ่าย และคิดกำหนดวิธีการบริหารงาน

ทำเป็น หมายถึง การรู้จักผลิต รู้จักสร้าง ซ่อม บริการหรือดำเนินการจัดหาสินค้าต่าง ๆ

ขายเป็น หมายถึง รู้เทคนิคการขาย การจัดร้าน การลงบัญชี การเก็บสต็อก ตลอดจนการโฆษณา และหีบห่อ

จัดการเป็น หมายถึง ดำเนินการให้เกิดกำไร ให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยในองค์กร ตลอดจนการแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

อาชีพศึกษาครบวงจร หมายถึง การฝึกฝนหรือทักษะของผู้เรียนจนสามารถสร้างสรรค์ผลิตผลและผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานจนสามารถนำผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลนั้น ๆ มาบริโภคได้เอง ไปจัดจำหน่ายได้เอง และสามารถนำไปให้หรือบริการได้จนผู้รับประทับใจในคุณค่าของผลิตผลและผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

บุคคลที่เกี่ยวข้อง หมายถึง บุคคลที่รู้จัก บุคคลใกล้ชิด บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเป็นญาติ เพื่อนในสมัยเรียนหนังสือ ผู้รับนโยบายในช่วง พ.ศ. 2527-2530 นักเรียนอาชีวะตัวอย่างที่ศึกษาระหว่างปีการศึกษา พ.ศ. 2528-2533

การศึกษารายกรณีทางการศึกษา หมายถึง การศึกษาทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญต่อประวัติความเป็นมา และการพัฒนาตนเองของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เพื่อที่จะเข้าใจวงจรชีวิตแล้วนำรายละเอียดที่ได้มาวิเคราะห์ตีความ เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งอาจเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ พัฒนาการด้านต่าง ๆ ความสามารถพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน การนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์ จัดหมวดหมู่ และหาความสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การวินิจฉัย นำข้อมูลที่ได้มาจัดรวมกันไว้อย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวินิจฉัยปัญหาเพื่อช่วยให้มองเห็นบุคลิกภาพรวมของบุคคลจนสามารถเข้าใจถึงธรรมชาติของบุคคลและสาเหตุของปัญหาชัดเจน

ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้า

ข้อจำกัดของการจัดทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ คือ

1. ข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลบางส่วนไม่ตรงกันต้องนำมาวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์
2. ข้อจำกัดของเวลาในการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มอาชีวะตัวอย่าง
3. ด้วยเหตุผลความจำเป็นบางประการจึงไม่สามารถสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัวบางท่านได้

การนำเสนอ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ประกอบด้วย ภูมิหลัง วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า นิยามศัพท์เฉพาะ ข้อจำกัดของการศึกษาค้นคว้า และการนำเสนอ

บทที่ 2 วิธีดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า

วิธีการศึกษาประกอบด้วย การรวบรวมเอกสาร การวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร การทำบรรณนิทัศน์ และการสัมภาษณ์

บทที่ 3 ประวัติของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

ประกอบด้วย ชาติกำเนิด ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน การศึกษาดูงานและการศึกษาในระดับปริญญาโท ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ผลงานด้านการเขียน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน เข็มสดุดีและเหรียญราชการ รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

บทที่ 4 ผลงานทางการศึกษาอาชีวศึกษาครบวงจรของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

บทที่ 5 สรุปผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

วิธีดำเนินการในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าประวัติและผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร" ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นการศึกษากรณี (Case Study) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษารายกรณี (Case Study)

การศึกษารายกรณี คือ การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อศึกษาถึงความพิเศษความสามารถที่เด่นชัดของบุคคล, เมือง, เหตุการณ์, สังคม หรือสิ่งอื่นที่วิเคราะห์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมมุติฐานของตัวอย่าง(กรณี) อยู่ในลักษณะที่เด่นแบบใด (Voget. 1993 : 30) โดยผู้ศึกษาจะต้องพยายามสืบสวนสอบสวนให้ได้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาที่จะทำอย่างแท้จริง และทำความเข้าใจวงจรชีวิต (Life cycle) หรือช่วงใดช่วงหนึ่งของวงจรชีวิตของหน่วยที่จะศึกษา ส่วนแนวทางในการศึกษานั้นจะเป็นการศึกษาแบบเจาะลึกและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งอธิบายสถานการณ์ปัจจุบันของหน่วยที่ศึกษา หรือมีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของหน่วยที่จะศึกษา การศึกษารายกรณีแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) การศึกษารายกรณีทางชาติพันธุ์วรรณา 2) การศึกษารายกรณีเพื่อการประเมินผล 3) การศึกษารายกรณีทางการศึกษา 4) การศึกษารายกรณีในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (มัทนาภรณ์ ไชยสาร. 2546 : 8)

ดังนั้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเป็นการศึกษารายกรณีทางการศึกษา คือ เป็นการศึกษาชีวประวัติและผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร" ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากการรวบรวมบรรณนิทัศน์และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันจนทำให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ ประสบผลสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา หน้าที่การงาน ชีวิตครอบครัว และด้านสังคม

วิธีการในการศึกษาค้นคว้า

ผู้ศึกษาค้นคว้ามี่ขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. วิธีการในการศึกษา การศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis and synthesis) โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการหลาย ๆ แบบจากหลาย ๆ แหล่ง เช่น หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

องค์กรฯ ห้องสมุดคุรุสภา ห้องสมุดกรมวิชาการ ห้องสมุดกรมอาชีวศึกษา ห้องสมุดและศูนย์เอกสารนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดแล้วจึงนำมาคัดเลือกแยกแยะ จัดหมวดหมู่เพื่อทำการวิเคราะห์ในลักษณะการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามแหล่งที่มาได้ดังนี้

2.1 หนังสือและเอกสาร (Document)

2.1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ นโยบายของรัฐ แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เอกสาร หนังสือ บทความที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้เรียบเรียง

2.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ บทความ และงานเขียนของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนบทวิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ

2.1.3 เอกสารที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ

2.1.3.1 เอกสารที่ระลึกในพิธีพระราชทานเพลิงศพ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ประกอบด้วย

ก) หนังสือที่ระลึกในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

ข) หนังสือที่ระลึกในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพของกรมอาชีวศึกษา

2.1.3.2 เอกสารของกระทรวงศึกษาธิการในวาระต่าง ๆ ประกอบด้วย

ก) ในวาระครบ 93 ปี กระทรวงศึกษาธิการ

ข) ในวาระครบ 94 ปี กระทรวงศึกษาธิการ

ค) ในวาระครบ 95 ปี กระทรวงศึกษาธิการ

2.1.3.3 เอกสารอื่น ๆ

ก) กรบรอบ 5 รอบ อาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ

ข) การประกาศกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน”

ค) อาชีวะตัวอย่าง

ง) งานจัดอาชีวศึกษาครบวงจร

จ) นานาทัศนะต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ

เมื่อรวบรวมเอกสารที่ได้แล้วนำมาคัดเลือกเป็นหมวดหมู่เพื่อศึกษาข้อมูลที่ได้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาสาระต่อไป

2.2 การจัดทำบรรณนิทัศน์ (Anotation) ผู้ศึกษาได้รวบรวมหนังสือสารคดี และหนังสือรวบรวมบทความที่เขียนและเรียบเรียงโดยนายบรรจง ชูสกุลชาติ ซึ่งเป็นหนังสือที่ทำให้ทราบถึงประวัติชีวิตและผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร และบทความที่บุคคลอื่นได้เขียนเกี่ยวกับอาชีวศึกษาครบวงจรนำมาจัดทำบรรณนิทัศน์เพื่อสะดวกในการนำมาอ้างอิง

2.3 สัมภาษณ์ (Interview) ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ดังนี้

ก) สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์

ข) สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

บุคคลที่สัมภาษณ์ ได้แก่

2.3.1 ญาติ จำนวน 2 คน สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์ 1 คน และสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ 1 คน ได้แก่

นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ เป็นน้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์

นางนงนิภา ดุลยานนท์ เป็นบุตรสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

2.3.2 เพื่อน จำนวน 1 คน สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์
ได้แก่

ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์ เป็นเพื่อนสมัยเรียนหนังสือ

2.3.3 ผู้รับนโยบาย จำนวน 6 คน สัมภาษณ์โดยตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์
ทั้ง 6 คน ได้แก่

2.3.3.1 นายจรรยา ชูลาภ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

2.3.3.2 นายบุญเทียม เจริญยิ่ง อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

2.3.3.3 นายอาทร จันทวิมล อดีตหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวง
ศึกษาธิการ

2.3.3.4 นางศรีนวล โกมลวนิช อดีตรองอธิบดีกรมอาชีวศึกษา

2.3.3.5 นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ

2.3.3.6 นางสาวอารียา เมฆาธร เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

8 ว. อดีตเลขานุการนายบรรจง ชูสกุลชาติ

2.3.4 นักเรียนอาชีวะตัวอย่าง จำนวน 6 คน สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ทั้ง 6 คน ได้แก่

2.3.4.1 นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ เจ้าของกิจการร้าน “ทองมอเตอร์ไซด์” จังหวัดลำปาง

2.3.4.2 นายมานพ จงจิตต์เวชกุล เจ้าของกิจการ “แวงอิเล็กทรอนิกส์” จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.3.4.3 นางงามนิจ วิจัยธรรม เจ้าของกิจการเครื่องหนัง “บริษัท เชฟเอ็ด จำกัด” จังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.3.4.4 นายวีระยุทธ พรหมเลิศ เจ้าของร้าน “โฟกัสฟิล์มแอนด์ อาร์ต” จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3.4.5 นายสุริยา รัตมี เจ้าของฟาร์มสุกร และสวนปาล์มน้ำมัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3.4.6 นายอรรณู ประสาน เจ้าของกิจการ “บริษัท แอ็กทีฟไทย แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด” จังหวัดจันทบุรี

ขั้นตอนในการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์มีขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ กำหนดวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ ศึกษาข้อมูล และประวัติของผู้ให้สัมภาษณ์ กำหนดนัดหมายเกี่ยวกับวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ เตรียมคำถามแบบสัมภาษณ์ และวัสดุอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์

2. ขั้นการสัมภาษณ์และบันทึกผลการสัมภาษณ์ แนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ประโยชน์ที่เกิดจากการสัมภาษณ์ สร้างบรรยากาศที่ดีในการสัมภาษณ์ เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดให้มากที่สุด ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ให้พอดี โดยให้ได้เนื้อหาสาระ ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเองลงไป และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยการให้เกียรติ มีมารยาท สุภาพ เรียบร้อย

3. ขั้นปิดการสัมภาษณ์ มีการสรุปผลการสัมภาษณ์ทุกครั้ง และกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

หัวข้อในการสัมภาษณ์

ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มสัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มญาติและเพื่อน 2) กลุ่มผู้รับนโยบาย 3) กลุ่มอาชีพตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดหัวข้อในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. กลุ่มญาติและเพื่อน มีหัวข้อในการสัมภาษณ์ที่แตกต่างกันไป ดังนี้

- 1.1 ญาติ ได้แก่ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ เป็นน้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีหัวข้อสัมภาษณ์ 9 ข้อ ดังนี้
 - 1.1.1 ชีวิตนายบรรจง ชูสกุลชาติ ในสมัยที่ยังเป็นเด็ก
 - 1.1.2 ชีวิตความเป็นอยู่ภายในครอบครัว
 - 1.1.3 ความรักใคร่ในหมู่พี่น้อง
 - 1.1.4 ด้านอุปนิสัยใจคอมีความแตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ในสมัยที่ยังเป็นเด็กกับสมัยที่เป็นผู้ใหญ่
 - 1.1.5 ความใฝ่ฝันของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
 - 1.1.6 ความสามารถพิเศษของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
 - 1.1.7 หลักในการดำเนินชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีอะไรบ้าง และท่านได้แบบอย่างจากใคร
 - 1.1.8 ท่านคิดนายบรรจง ชูสกุลชาติ ประสบผลสำเร็จในการทำงานและในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร
 - 1.1.9 ความภาคภูมิใจของท่านที่มีต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ
- 1.2 ญาติ ได้แก่ นางนงนิภา ดุลยานนท์ เป็นบุตรสาวของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีหัวข้อสัมภาษณ์ 8 ข้อ ดังนี้
 - 1.2.1 นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีบุตรกี่คน คุณเป็นคนที่เท่าไร มีความสนิทสนมกับบิดามากน้อยเพียงใด
 - 1.2.2 ปัจจุบันคุณนงนิภา ดุลยานนท์ ประกอบอาชีพใด ในตำแหน่งใด สถานที่ทำงาน
 - 1.2.3 คุณนงนิภา ดุลยานนท์ สมรสกับใคร คู่สมรสประกอบอาชีพใด ตำแหน่งใด สถานที่ทำงาน มีบุตรกี่คน กำลังเรียนอยู่ชั้นใด เรียนที่ใด
 - 1.2.4 นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีวิธีการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร
 - 1.2.5 บิดาสอนให้บุตรประพฤติตนอย่างไร
 - 1.2.6 คุณมีความภูมิใจในตัวบิดาในเรื่องใด
 - 1.2.7 คุณมีความประทับใจในตัวบิดาในเรื่องใด

1.2.8 คุณได้นำเอาแบบอย่างที่ดีของบิดาในเรื่องใดมาใช้ในการดำเนินชีวิต และการทำงาน

1.3 เพื่อน ได้แก่ ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลินธุ์ เป็นเพื่อน นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีหัวข้อสัมภาษณ์ 11 ข้อ ดังนี้

1.3.1 ท่านรู้จักนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้อย่างไร

1.3.2 มีความสนิทสนมมากน้อยเพียงใด

1.3.3 ลักษณะอุปนิสัยของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นอย่างไร

1.3.4 สาเหตุใดที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เรียนหนังสือไม่เก่ง แต่เมื่อเรียน ต่อในระดับปริญญาโทสามารถเรียนได้ดีเป็นเพราะเหตุใด

1.3.5 ชีวิตความเป็นอยู่ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ขณะเรียนหนังสือเป็น อย่างไร

1.3.6 นายบรรจง ชูสกุลชาติ คิดว่าตนเองลำบากไหมที่ต้องเรียนและ ทำงานไปด้วย และมีความรู้สึกท้อแท้หรือไม่

1.3.7 นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความใฝ่ฝันต้องการทำอะไรในอนาคต

1.3.8 นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีเพื่อนมากไหม และมีเพื่อนที่สนิทกับคน เพื่อนๆ มีลักษณะอย่างไร

1.3.9 ท่านมีความประทับใจอะไรบ้างในตัว of นายบรรจง ชูสกุลชาติ

1.3.10 ในขณะที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรม อาชีวศึกษา และมีข่าวคราวลงในหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ เกี่ยวกับอาชีวศึกษาครบวงจร ท่านได้ รับข่าวคราวและรู้สึกเช่นไรกับการทำงานของท่านในช่วงนั้น

1.3.11 ในภาพรวมท่านคิดว่าการที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับราชการใน วงการศึกษา และมีความก้าวหน้าเป็นลำดับขึ้นมาจนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ ท่านมีความเห็นอย่างไร

2. กลุ่มผู้รับนโยบาย จำนวน 6 คน มีหัวข้อสัมภาษณ์ทั้งหมด 12 ข้อ ดังนี้

2.1 เมื่อกรมอาชีวศึกษามีนโยบาย"อาชีวศึกษาครบวงจร" ท่านในฐานะผู้รับ นโยบายได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

2.2 ขณะดำเนินการตามนโยบายมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามีมีอย่างไร และท่านแก้ปัญหาเหล่านั้นอย่างไร

2.3 นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีหลักในการทำงานอย่างไร

2.4 บทบาททางการศึกษาของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความสำคัญอย่างไรต่อกรมอาชีวศึกษา

2.5 นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้แนวคิดในการจัด"อาชีวศึกษาครบวงจร" มาจากที่ใด และท่านได้นำแนวคิดนี้มาจัด "อาชีวศึกษาครบวงจร" อย่างไร

2.6 ท่านคิดว่าอะไรมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการศึกษาในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะด้านอาชีวศึกษา

2.7 บทบาทของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีวศึกษาอย่างไร

2.8 ท่านเห็นว่าแนวคิดในการให้เอกชนเข้าไปมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในอาชีวศึกษามีผลดีหรือผลเสียอย่างไร

2.9 จากแนวคิดการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาครบวงจรของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ท่านเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่

2.10 ท่านคิดว่า "อาชีวศึกษาครบวงจร" ประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร

2.11 ในทัศนะของท่านคิดว่าบทบาทที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ แสดงออกนั้นเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติมากน้อยเพียงใด

2.12 โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ อย่างไร

3. กลุ่มนักเรียนอาชีวะตัวอย่าง จำนวน 6 คน มีหัวข้อสัมภาษณ์ 9 ข้อ ดังนี้

3.1 วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ท่านสำเร็จการศึกษาและจบจากที่ใด สำหรับวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับสายอาชีวศึกษาและจบจากที่ใด

3.2 เมื่อท่านเรียนจบในสายสามัญ ท่านมีเหตุผลใดในการศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา

3.3 เมื่อเรียนอาชีวศึกษา ท่านมีทัศนคติก่อนเข้าศึกษากับเมื่อจบการศึกษาแล้ว มีทัศนคติแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

3.4 เมื่อศึกษาจบอาชีวศึกษาแล้วมีงานทำทันทีหรือไม่

3.5 เทคนิคที่จะประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

3.6 ท่านคิดว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพคืออะไร

3.7 ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

3.8 ในช่วงที่ท่านศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นช่วงที่กรมอาชีวศึกษามีนโยบาย "อาชีวศึกษาครบวงจร" ท่านทราบหรือไม่ ถ้าทราบคิดว่านโยบายนี้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

3.9 สำหรับท่านที่ศึกษาต่อจากสายอาชีวศึกษา ท่านคิดว่าการศึกษาในสายอาชีวศึกษามีส่วนทำให้ท่านประสบผลสำเร็จในชีวิตหรือไม่

การศึกษาประวัติชีวิต (Life History)

การศึกษาประวัติชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ญาติในสมัยเป็นเด็ก สัมภาษณ์บุตรสาว สัมภาษณ์เพื่อนสมัยเรียนหนังสือ สัมภาษณ์ผู้รับนโยบายสมัยทำงาน สัมภาษณ์นักเรียนอาชีวะตัวอย่างที่ศึกษาอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2528-2533 ซึ่งถือได้ว่าอาชีวะตัวอย่างเป็นบุคคลที่เป็นผลผลิตจากโครงการอาชีวศึกษาครบวงจร เพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับประวัติชีวิตและผลงาน ทั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความคิดเช่นไรและมีสิ่งใดที่ทำให้เป็นผู้ประพฤติดนดีและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

ในการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้จัดบันทึกการให้สัมภาษณ์ และใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อเป็นเครื่องยืนยันว่าผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์จริง เมื่อสัมภาษณ์ได้ครบแล้วจึงนำข้อมูลมาจัดเป็นประเด็น ๆ เพื่อสะดวกในการอ้างอิงข้อมูล

3. วิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำประวัติชีวิต เอกสารข้อมูล บรรณานิตที่ค้นที่รวบรวมได้ ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาพิจารณาร่วมกัน โดยสอดแทรกความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นการสร้างสรรคผลงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติสืบไป

การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis)

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลที่มีอยู่ให้ถูกต้องตรงกัน และใช้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการศึกษา ดังนี้

1. เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่ นโยบายของรัฐ แผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 เอกสาร หนังสือ บทความที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้เรียบเรียง

2. เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ บทความ และงานเขียนของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนบทวิจารณ์จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสารต่าง ๆ หนังสือที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ หนังสืออนุสรณ์ในพิธีพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ เอกสารของกระทรวงศึกษาธิการในวาระต่าง ๆ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเขียนหรือรวบรวมจากผู้อื่น

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของเอกสาร อ่านและวิเคราะห์เอกสาร รวมทั้งสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร นำมาสรุปความและเชื่อมโยงกับผลงานที่เป็นแบบอย่างในปัจจุบัน แล้วนำมาใช้ประกอบการเขียนรายงานเป็นผลของการดำเนินการศึกษาค้นคว้าต่อไป

กรอบในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบความคิดไว้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. ประวัติชีวิต
2. ผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร”

1. ประวัติชีวิต โดยศึกษาจากชาติกำเนิด ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน การศึกษาดูงาน และการศึกษาในระดับปริญญาโท ชีวิตครอบครัว ชีวิตการทำงาน ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ผลงานด้านการเขียน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

2. ผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” โดยศึกษาจากผลงานในส่วนกลางที่โดดเด่นมีความสำคัญต่อการศึกษาด้านอาชีวศึกษาในขณะที่ยนายบรรจง ชูสกุลชาติ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ระหว่าง พ.ศ. 2527–2530

จากกรอบในการศึกษาที่นำเสนอนี้สามารถวิเคราะห์และสรุปผลได้ประวัติชีวิตซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างสรรคผลงานในทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันนี้ได้ ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดจะนำเสนอในบทที่ 3 และบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 3

ประวัติชีวิตของนายบรรจง ชุสกุลชาติ

การศึกษาถึงประวัติชีวิตของนายบรรจง ชุสกุลชาติ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาจาก เอกสาร วารสาร บทความต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ ตลอดจนคำสัมภาษณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องและ ใกล้ชิด ได้แก่ ญาติพี่น้อง ผู้รับนโยบาย และนักเรียนอาชีวะตัวอย่าง

ชาติกำเนิด

นายบรรจง ชุสกุลชาติ เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2473 ที่ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง บิดา คือ นายบัญญัติ ชุสกุลชาติ อาชีพรับราชการ(ครูใหญ่) และมารดา คือ นางหนูเล็ก ชุสกุลชาติ อาชีพทำนาและค้าขาย มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 5 คน (บรรจง ชุสกุลชาติ. 2534ก : จ – ข) และจากการสัมภาษณ์นางสาวเอกจิตรา ชุสกุลชาติ (พินิดา ดีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) คือ

1. นายบรรจง ชุสกุลชาติ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สมรสกับนางสาวเฉลิมศรี จันทนุเดช อดีตอาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
2. นางสมภาคย์ เพชรย้อย อดีตอาจารย์ 2 โรงเรียนบ้านท่าแค (วันครู 2500) อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง สมรสกับนายเที่ยง เพชรย้อย อดีตผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านท่าแค (วันครู 2500)
3. นางสาวเอกจิตรา ชุสกุลชาติ อดีตผู้อำนวยการ ระดับ 9 โรงเรียนสตรีวิทยา กรุงเทพฯ
4. นางประไพบุลย์ ประชาชาติ อดีตอาจารย์ 2 โรงเรียนบ้านท่าแค (วันครู 2500) อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง สมรสกับนายเปรี๊ยะ ประชาชาติ อดีตผู้อำนวยการศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพัทลุง
5. นางจรรยาลักษณ์ ห้ายก่งพันธ์ อดีตอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนดาราคาม เขต คลองเตย กรุงเทพมหานคร สมรสกับนายอาชีพ ห้ายก่งพันธ์ อาชีพธุรกิจส่วนตัว

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชุสกุลชาติ น้องสาวนายบรรจง ชุสกุลชาติ (พินิดา ดีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) พอสรุปได้ว่า นายบรรจง ชุสกุลชาติ เป็นบุตรชายคนโต และคนเดียวของบิดามารดา และเกิดมาในขณะที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา มีความพร้อมทุกอย่าง ได้รับความรัก

ความเมตตาจากญาติพี่น้อง บิดาเป็นครูใหญ่ ญาติพี่น้องประกอบอาชีพเป็นครู สภาพครอบครัว จึงผูกพันอยู่กับครูและวงการศึกษา บิดาเป็นผู้นำของชุมชน เป็นที่นับถือของคนในชุมชน เป็น นักต่อสู้ในเรื่องการศึกษามาโดยตลอด ต้องการให้เด็กได้เรียนหนังสือมีอนาคตที่ดี จึงสนับสนุน ส่งเสริมให้บุตรของตนเองได้เรียนหนังสือเพื่อเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการ ศึกษา จากประสบการณ์แบบอย่างที่ดีของบิดาในการต่อสู้เพื่อพัฒนาการศึกษา จึงเป็นแรง บันดาลใจที่ทำให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ สนใจด้านการศึกษาและต้องการพัฒนาการศึกษาของ ไทย เมื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาจึงเลือกเรียนวิชาชีพครูที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร) ระดับปริญญาตรี สาขาการบริหารการศึกษา เพราะคิดว่าตำแหน่งในสายงานบริหารจะช่วยทำให้มีโอกาสพัฒนาการศึกษาได้เร็วกว่าการเป็นครู อาจารย์ จึงได้ดำเนินชีวิตมาทางสายบริหารการศึกษาโดยตลอดจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 11) ในตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุด ของข้าราชการประจำ ยังความปลาบปลื้มและความภาคภูมิใจมาสู่บิดามารดาญาติพี่น้องและวงศ์ ตระกูลเป็นที่สุด (เอกจิตรา ชูสกุลชาติ. 2545 : 17)

ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน

วัยเด็ก (แรกเกิด – ก่อนเข้าเรียน)

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ นางสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ (พนิดา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) พอสรุปได้ว่า ชีวิตในวัยเด็กของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นที่รักใคร่และเป็นความหวังของบิดามารดาญาติพี่น้อง บุคคลในครอบครัวทั้งหมดได้อยู่ร่วมกัน จึงเป็นครอบครัวใหญ่ตามสภาพสังคมไทย ชีวิตครอบครัวอบอุ่น บิดาจะมีลักษณะเป็นผู้นำ เจ้า ระเบียบ มารดาเป็นคนคุยสนุก มักจะอบรมสั่งสอนให้บุตรมีความรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่พี่ น้อง ให้ดูแลซึ่งกันและกัน สั่งสอนบุตรให้ทำดี พูดดี มีกิริยามารยาทดี ดังนั้น นายบรรจง ชูสกุลชาติ จึงรับเอาลักษณะความเป็นผู้นำจากบิดา รับเอาความละเอียดอ่อนจากมารดา จึงทำให้ มีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คุยสนุก ยึดหลักคุณธรรมในการทำงาน

วัยเรียน (เข้าโรงเรียน – ปริญญาตรี)

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ นางสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ (พนิดา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) สรุปได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เข้าเรียนในโรงเรียน ประชาบาลวัดท่าแค โดยเริ่มเรียนในชั้นเตรียมประถม เคยเรียนข้ามชั้นในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่ก็สามารถเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการเรียนไม่ดีตั้งแต่แรก เพราะมีโรคภัยไข้เจ็บ

มาเบียดเบียน ต่อมาฐานะทางบ้านที่เคยดีกลับมีฐานะไม่ดี เมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จึงใช้ชีวิตแบบลูกชาวบ้านโดยทั่วไป คือ ทำนา เลี้ยงวัว โดยมีนาเขยช่วยสอนการทำนา เสร็จจากการทำนาได้ค้าขาย ชื้อเปิด ไข่ ยางพาราไปขายในหมู่บ้านตำบลท่าแค เมื่อขายดีขึ้นจึงไปขายที่ตลาดสี่กั๊กได้กำไรดีคิดจะประกอบอาชีพค้าขายแต่บิดาได้พาไปเรียนต่อที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร กรุงเทพฯ เรียนสำเร็จได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ป.ป.) และเรียนต่อจนจบประกาศนียบัตรครูมัธยม (ป.ม.) ได้รับราชการในตำแหน่งครูตรี โรงเรียนวัดนวลนรดิศ ธนบุรีสังกัดกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ต่อมา พ.ศ. 2496 ได้สอบเรียนต่อปริญญาตรีที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร

จากการสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลสินธุ์ ซึ่งเป็นเพื่อนสมัยเรียน (พินิดา ตีกแสง. สัมภาษณ์ . 2546) สรุปได้ว่า เมื่อ พ.ศ. 2491 ได้รู้จักกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร เป็นรุ่นพี่ 1 ปี เมื่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ ไปเรียนต่อที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ไม่มีที่พักและเพื่อลดค่าใช้จ่ายค่าที่พักจึงไปนอนที่หอของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ซึ่งขณะนั้น ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลสินธุ์ เป็นอาจารย์หอนอน ชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นนักต่อสู้ที่ทรหดมาก ต้องเรียนและทำงานไปด้วย เพื่อส่งน้อง ๆ เรียนหนังสือ ได้ทำงานที่ Park Hotel เป็นพนักงานจัดห้องพักให้แขก ตกดึกได้ไปร้องเพลงกับวงดนตรีในท์คลับ ได้ค่าร้องเพลง ๆ ละ 10 บาท คืนหนึ่งได้ 30-40 บาท การเข้าเรียนต้องเข้าเรียนตั้งแต่เช้าถึง 4 โมงเย็น พอ 5 โมงเย็นจึงไปทำงานถึงเที่ยงคืน เมื่อเลิกงานจะกลับไปนอนที่หอของประสานมิตร เขาเป็นคนคุยเก่ง มีเรื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาเล่าให้ฟังแทบทุกคืน เขาไม่เคยย่อท้อต่อชีวิต เขาคิดว่า ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยากำลัง (ทรงศักดิ์ ศรีกาพลสินธุ์. 2545 : 51)

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ และศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาพลสินธุ์ ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า ชีวิตในวัยเรียนเป็นคนเรียนหนังสือไม่เก่ง เพราะมีสุขภาพไม่ดีและยังต้องทำงานพร้อมกับเรียนไปด้วย ไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน ทำให้มีผลการเรียนออกมาไม่ดีตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี แต่เป็นผลดีให้กับนายบรรจง ชูสกุลชาติ เพราะทำให้เขาได้ต่อสู้กับชีวิต ได้รู้จักชีวิตแบบชาวชนบทที่มีอาชีพเกษตรกรรม รู้จักการทำนา การค้าขาย การทำงานบริการ ได้ทำงานหลากหลายอาชีพ ได้พบปะผู้คนมากมายรวมทั้งชาวต่างประเทศเมื่อทำงานที่โรงแรม ได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เมื่อได้รับราชการในกระทรวงศึกษาธิการได้นำประสบการณ์ในช่วงนี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองในเวลาต่อมา และทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตการรับราชการ

การศึกษา ดูงาน และการศึกษาในระดับปริญญาโท

การศึกษาและดูงาน

นายอภัย จันทวิมล ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้สนับสนุนให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ ไปฝึกอบอรมการวางแผนและการบริหารการศึกษา โดยทุนขององค์การยูเนสโก ณ ศูนย์การพัฒนาของยูเนสโก เมืองนิวเดลี ประเทศอินเดีย เป็นเวลา 4 เดือน ได้รับประกาศนียบัตรการวางแผนและบริหารการศึกษาจาก Unesco Institute of Training For Education Planner and Administrator ซึ่งการไปฝึกอบอรมที่ประเทศอินเดียครั้งนี้ แม้จะเป็นเพียงระยะเวลาสั้น ๆ แต่ได้สร้างนักบริหารการศึกษาให้เกิดขึ้นกับวงการการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ชี้แจงเหตุผลให้นายอภัย จันทวิมล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้นว่า “ประเทศอินเดียเป็นประเทศแห้งแล้งและยากจน ไม่ตื่นตาตื่นใจเหมือนไปอเมริกา และผมเองไม่เคยไปเมืองนอก ไปครั้งแรกไปประเทศใกล้ ๆ กับเมืองไทยอย่างอินเดียก็ดีเหมือนกัน เพราะประเทศอินเดียนั้นไม่มีความแตกต่างกับประเทศไทยมากนัก แต่การไปเมืองนอกก็คงได้ประสบการณ์เพิ่มพูนขึ้น โดยเฉพาะการได้เข้ารับการอบอรมในวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่าง การวางแผนและการบริหารก็คงมีประโยชน์อย่างมาก คงจะได้รับความรู้ มีความคิดและเกิดการเปรียบเทียบ การไปศึกษาอบอรมในประเทศอินเดียนั้น แม้จะต้องพบกับความแห้งแล้งและความยากจน จะทำให้คนคิดเป็น” (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ค : 26) กระทรวงศึกษาธิการจึงส่งนายบรรจง ชูสกุลชาติ ไปฝึกอบอรม และเมื่อกลับมาได้ทำประโยชน์ให้กับวงการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการเป็นอย่างมาก โดยสามารถพัฒนาการศึกษาของจังหวัดเชียงรายไปได้ด้วยดี ดังผลงานที่ปรากฏ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2545ก : 8) ได้แก่ การสร้างค่ายลูกเสือจังหวัดเชียงราย และศูนย์พัฒนาการศึกษาจังหวัดเชียงราย โดยมีได้ใช้งบประมาณแผ่นดินจำนวน 1 ล้านบาท นอกจากนั้นยังสร้างห้องประชุมอำเภอพะเยา ซื้อรถจี๊ปใช้ประจำอำเภอเพื่อสะดวกในการติดต่อราชการ และปรับปรุงสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ซื้อเครื่องพิมพ์ดีด 120 เครื่อง และรถจักรยานยนต์ 125 ซี.ซี.ให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ 17 อำเภอ รวม 17 คัน ทำประมวลการสอบจังหวัดจำหน่ายโดยองค์การค้ำของคุรุสภา เป็นต้น

การศึกษาต่อในระดับปริญญาโท

การศึกษาต่อระดับปริญญาโทในสหรัฐอเมริกาของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ไม่ได้เป็นไปอย่างง่าย ๆ ต้องสอบแข่งขันชิงทุน เอ.ไอ.ดี. สอบได้แต่คะแนนเฉลี่ยระดับปริญญาตรีไม่ถึง 2.5 ไปศึกษาต่อไม่ได้ นายอภัย จันทวิมล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้นจึงได้เขียนจดหมาย

ส่วนตัวถึงผู้อำนวยการเอ.ไอ.ดี. ที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้ไปศึกษาต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมื่อ พ.ศ. 2509 (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 42) จากหนังสือในโลกแคบ (2528 : 122-136) ได้เขียนเล่าเรื่องราวความยากลำบากในการศึกษา เล่าถึงสิ่งที่ประสบพบเห็นในขณะที่ไปศึกษา พอสรุปได้ว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัย ในเทอมแรกเป็นการทดลองเรียนก่อน เพื่อดูว่าจะมีความสามารถศึกษาต่อได้หรือไม่ เนื่องจากมีผลการเรียนในระดับปริญญาตรีไม่ถึง 2.5 เมื่อศึกษาไปได้ 1 เทอม ผลการเรียนในวิชาทฤษฎีการบริหารและการพัฒนาหลักสูตรได้เกรดเอทั้ง 2 วิชา แต่ทางมหาวิทยาลัยยังไม่ให้ศึกษาต่อเพราะไปลงทะเบียนเรียนช้า จึงต้องหาวิธีที่จะศึกษาต่อให้ได้ เขาไม่ได้มีความย่อท้อต่ออุปสรรคแต่ประการใด ด้วยปณิธานอันแรงกล้าและเด็ดเดี่ยวที่จะศึกษาปริญญาโทให้สำเร็จ จึงได้ทำทุกวิถีทางที่จะให้ได้ศึกษาต่อด้วยการไปพบกับอาจารย์ที่ปรึกษา เขียนจดหมายไปที่วอชิงตัน ดี.ซี. เขียนจดหมายถึง ดร.วิลเลียม จี. ฮาร์ด มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท ซึ่งเคยเป็นที่ปรึกษาทางการศึกษาของไทยในองค์การบริหารวิเทศกิจของสหรัฐอเมริกา เขียนจดหมายถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ในที่สุดสามารถศึกษาต่อปริญญาโทได้ แต่ต้องเปลี่ยนมหาวิทยาลัยไปศึกษาที่มหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท ซึ่งทางมหาวิทยาลัยรับเข้าโดยไม่มีเงื่อนไขและยังนับผลการเรียนที่ศึกษามาแล้วให้ด้วย จึงสามารถศึกษาปริญญาโทได้ในระยะเวลาเพียงปีครึ่งได้รับ M.A. (Educational Administration) จาก Michigan State University (U.S.A.) จากการไปศึกษาต่อปริญญาโทในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เห็นชีวิตทัศน์ โลกทัศน์และธรรมทัศน์ ในอีกลักษณะหนึ่ง (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2528 : 2) ทำให้เกิดประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่งที่จะกลับมาพัฒนาการศึกษาของไทย

นอกจากนี้แล้ว นายบรรจง ชูสกุลชาติ ยังได้รับการศึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 19 เป็นการเพิ่มพูนความรู้ และยังเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษาจากต่างประเทศ จึงได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริหารการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเคนซิงตันประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2527 (รัชนี้ ศรีไพรวรรณ. 2547 : 130)

ชีวิตครอบครัว

นายบรรจง ชูสกุลชาติ สมรสกับนางสาวเฉลิมศรี จันทนุเดช เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2500 ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอพะเยา ส่วนนางสาวเฉลิมศรี จันทนุเดช ดำรงตำแหน่งครูตรี โรงเรียนนาไร่รัตน์ จังหวัดแพร่ เป็นบุตรสาวอดีตป่าไม้อำเภอ

จังหวัดแพร่ มารดาเป็นแม่บ้าน จากการสัมภาษณ์นางนงนิภา ตุลยานนท์ (ชูสกุลชาติ) บุตรสาว (พินิตา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2547) ได้เล่าว่า บิดามีบุตรธิดา 4 คน ดังนี้

1. นาวาเอกพิเศษจรัสศักดิ์ ชูสกุลชาติ สมรสกับนางสาวนันทยา ยาวีคำ มีธิดา 2 คน คือ นางสาวสุชาติน ชูสกุลชาติ และเด็กหญิงสิรินยา ชูสกุลชาติ
2. นายแพทย์จักรกฤษณ์ ชูสกุลชาติ สมรสกับเภสัชกรหญิงพงศ์พญา พงศ์สุวรรณ มีบุตรธิดา 2 คน คือ เด็กชายจักรภพ ชูสกุลชาติ และเด็กหญิงพิชญพร ชูสกุลชาติ
3. นายฤทธิรงค์ ชูสกุลชาติ สมรสกับนางสาวทัศนีย์ ดันสุวิทย์ มีบุตร 2 คน คือ เด็กชายอภิรัฐ ชูสกุลชาติ และเด็กชายสรภพ ชูสกุลชาติ
4. นางสาวนงนิภา ชูสกุลชาติ สมรสกับนายณนัทจิตร ตุลยานนท์ มีบุตร 1 คน คือ นายณนัท ตุลยานนท์

ในการศึกษาเล่าเรียนของบุตร นายบรรจง ชูสกุลชาติ เห็นว่าตนเองมีหน้าที่การงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้ประชาชน จึงคิดจัดการศึกษาให้กับบุตรของตนให้ได้ดี จึงได้ศึกษาถึงสถานการณ์ทั้งในประเทศและนอกประเทศ ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จึงสรุปว่า ในอนาคตประเทศไทยจะต้องเป็นสังคมเทคโนโลยี ฉะนั้น บุตรของตนจะต้องเป็นนักเทคโนโลยีต้องทำงานเกี่ยวกับเทคโนโลยี จึงฝึกฝนให้ลูกเก่งในด้านวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ตั้งแต่ต้นๆ เพื่อเป็นฐานในการที่จะเป็นนักเทคโนโลยีต่อไปในอนาคต โดยในวันสุดท้ายสัปดาห์จะมีการซักถามตอบปัญหาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นความรู้ทั่วไป ปัญหาวิชาต่าง ๆ เพื่อทบทวนการเรียนรู้และพัฒนาบุตรของตนเองในวิชาที่อ่อน (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 26) จากการวางแผนทางการศึกษาให้กับบุตรนี้เอง เมื่อทุกคนเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ทั้งหมดและสอบเข้าเรียนมหาวิทยาลัยได้ทุกคน (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 33 - 37) และเมื่อเรียนจบทุกคนมีงานทำทันที

บุตรคนที่ 1 สอบเข้าเรียนคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รัชการการที่กรมอุทกหารเรือ กรุงเทพฯ

บุตรคนที่ 2 สอบเข้าเรียนแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล รัชการการเป็นแพทย์ที่โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพฯ

บุตรคนที่ 3 สอบเข้าเรียนในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทำงานเป็นนักออกแบบที่บริษัทเทคโนนิค จำกัด กรุงเทพฯ

บุตรคนที่ 4 สอบเข้าเรียนคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพฯ

การเดินทางไปเรียนหนังสือของบุตร จะให้บุตรเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน หรือใกล้ที่ทำงานบิดามารดา เพื่อสะดวกในการเดินทางรับ-ส่ง และประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การใช้จ่ายเงินต้องใช้เงินอย่างประหยัดเพราะครอบครัวมีรายได้จากเงินเดือนเท่านั้น บ้านที่อยู่อาศัยต้องเช่าเพราะไม่มีญาติพี่น้องที่จังหวัดเชียงราย ต้องจ้างพี่เลี้ยงมาเลี้ยงดูบุตร เพราะต้องการให้บุตรอยู่กับตนเองได้สอนและดูแลบุตรเอง ไม่ต้องการให้บุตรไปอยู่กับญาติพี่น้องคนใด แต่ด้วยเป็นคนรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด จึงทำให้สามารถเลี้ยงดูและส่งเสียบุตรจนจบปริญญาตรีทุกคน (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 21-23) และยังสั่งสอนให้บุตรเป็นคนประหยัดทั้งข้าวของและเงินทอง การประหยัดเงิน เริ่มจากให้เงินเป็นรายวันก่อนแล้วจึงเปลี่ยนเป็นให้รายสัปดาห์ และแต่ละคนต้องมีเงินเก็บไม่น้อยกว่าห้าเปอร์เซ็นต์ และไม่มากกว่ายี่สิบเปอร์เซ็นต์ใส่กระปุกออมสิน เมื่อปิดภาคเรียนบิดาจึงพาไปฝากเงินที่ธนาคาร กระทำแบบนี้จนกระทั่งเรียนจบปริญญาตรี ส่วนการประหยัดข้าวของเริ่มตั้งแต่ดินสอ ปากกา หนังสือ เสื้อผ้า อาหาร ต้องใช้อย่างประหยัด (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 24-25) การกระทำนี้ถือเป็นแบบอย่างที่ดีที่ทุกคนนำไปประพฤติปฏิบัติตามได้

จากการสัมภาษณ์นางนงนิกา ดุลยานนท์ (พินิดา ด็กแสวง. สัมภาษณ์. 2547) พอสรุปได้ว่า บิดาได้อบรมให้บุตรเป็นผู้มีความสะอาดทางกายและใจ เริ่มตั้งแต่การอาบน้ำทั้งเช้าและเย็น การซักผ้า การทำความสะอาดห้องนอน การเก็บสิ่งของอย่างเป็นระเบียบ การรักษาความสะอาดบ้านไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำห้องส้วม รอบ ๆ บ้าน ทรัพย์สินในบ้านที่เป็นของส่วนรวม ต้องช่วยกันดูแล แบ่งเวรกันดูแลและทำความสะอาด การทำงานบ้านต้องทำให้เสร็จวันต่อวันรวมทั้งงานโรงเรียนไม่ให้ค้างข้ามวันข้ามคืน เพื่อฝึกให้เป็นคนขยัน อดทน ส่วนทางใจได้ฝึกให้บุตรสวดมนต์ไหว้พระก่อนนอนทุกคืนพร้อมกันทั้งบิดามารดาและบุตร

นอกจากนี้ยังปลูกฝังคุณธรรมบุตรให้เป็นผู้มีความสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ปลูกฝังความเป็นไทย ให้มีความรักและผูกพันอยู่กับประเทศไทย สังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการค้าขายในชีวิต ในการคิด การปฏิบัติเกี่ยวกับตนกับกิจการงานและกับการอาชีพของตน ประเพณี และวัฒนธรรมด้วยการพาบุตรไปตามสถานที่สำคัญๆ อนุสาวรีย์ สถานที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ชาติไทย ไปร่วมงานประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ พิธีการต่างๆ ในวันสำคัญทางศาสนา ทางสถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันชาติ เพื่อให้เกิดความภูมิใจในวัฒนธรรมอันแสดงถึงวัฒนธรรมทางจิตใจที่สำคัญของไทยเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนในแผ่นดินเกิดของตน และยังทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิต งาน และการศึกษา ตลอดจนฝึกฝนตนเองได้ดีขึ้นจนมีความเข้าใจในการอาชีพในอนาคตของแต่ละคนมากขึ้นตามลำดับ

จากการฝึกฝนอบรมบุตรด้วยวิธีการต่าง ๆ นี้ และจากการสัมภาษณ์ นางนงนิภา ตูลยานนท์ บุตรสาวของนายบรรจง ชูสกุลชาติ (พินิตา ดึกแสง. สัมภาษณ์. 2547) ได้มีความภูมิใจในตัวบิดาในความรักที่บิดามีต่อบุตร และต้องการให้บุตรสามารถดำรงชีวิตในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างถูกต้องและในทางที่บุตรชอบ

ชีวิตครอบครัวของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ประสบความสำเร็จ เพราะได้วางแผนชีวิตให้กับบุตรไว้ได้อย่างถูกต้องสมกับเป็นนักบริหารการศึกษา บุตรจบการศึกษาแล้วสามารถมีงานทำทันที แสดงว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองเห็นแล้วว่าในอนาคตประเทศไทยจะเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี จึงได้จัดการศึกษาของบุตรไปตามวิถีทางที่จะเป็นไปในอนาคต ทำให้บุตรมีอนาคตที่ดีและสดใส สมควรที่นำไปเป็นแบบอย่าง

ชีวิตการทำงาน

ในชีวิตการทำงานถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์แห่งการทำงาน มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า ด้วยเห็นว่าการศึกษจะทำให้ประชาชนมีความเจริญได้ ตลอดชีวิตการรับราชการได้ริเริ่มพัฒนางานการศึกษา และมีผลงานทางด้านการศึกษาให้ปรากฏเป็นที่ประจักษ์ จึงได้มีแนวคิดและหลักการบริหารงานตั้งแต่เริ่มรับราชการจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ดังนี้

1. การพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ น้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ (พินิตา ดึกแสง. สัมภาษณ์. 2546) ได้บอกเล่าถึงพี่ชายว่า “พี่จึงเป็นคนช่างสังเกตตั้งแต่ยังเป็นเด็ก” และจากการเป็นคนช่างสังเกตนี้เอง เมื่อเข้ารับราชการเป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอดอกคำใต้ จึงได้สังเกตพฤติกรรมการบริหารงานของนายอำเภอและศึกษาธิการอำเภอ โดยนำเอาส่วนที่ดี ส่วนที่เด่นของแต่ละคนมาเป็นแบบอย่าง เช่น นายอำเภอท่านหนึ่งเป็นนักบริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีเยี่ยม และเป็นกันเองกับราษฎร บรรดาข้าราชการเรียก “คุณพ่อ” จึงได้จดจำและนำมาประพฤติปฏิบัติ นายอำเภอคนที่ 2 มีความประทับใจในฐานะนักบริหาร มีความเด็ดขาด เป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาความสงบเรียบร้อย ได้เคยนำความเด็ดขาดนั้นมาใช้ตามกาลเทศะกับบุคคลก็ได้ผลในทางความสงบเรียบร้อย ส่วนศึกษาธิการอำเภอพะเยาท่านแรกนั้นประทับใจในความปราดเปรียวและความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดียิ่งของท่าน ท่านที่สองประทับใจในความเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสียบ้างในบางเรื่องบางกรณี ประเด็นสำคัญหัวหน้าคนนั้นบางครั้งต้องโง่เป็น ถ้าโง่ไม่เป็นก็เป็นใหญ่ยาก ส่วนท่านที่สามนั้นประทับใจความเอาการเอางาน และความคล่องแคล่ว

ในด้านธุรการ ความตรงไปตรงมาของท่าน ความผิดเป็นผิด ความถูกเป็นถูก (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2527 : 17 – 24)

จากการที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นคนช่างสังเกตนี้ในช่วงที่เป็นศึกษาธิการ กิ่งอำเภอดอกคำใต้ หรือแม้แต่ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ใดก็ตามจะสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่เป็น หัวหน้าหรือผู้บริหาร แล้วนำเอาข้อดีของแต่ละคนมาพัฒนาตนเองและพัฒนางานของตนเองตลอด ชีวิตการทำงาน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชีวิตประสบผลสำเร็จในชีวิต

2. การจัดภูมิทัศน์สถานที่ทำงาน

เมื่อไปดำรงตำแหน่งใหม่ที่ใดก็ตาม สิ่งแรกที่ทำก่อนก็คือ การปรับปรุงสำนักงานให้น่าดูน่าอยู่ เพราะมีความคิดว่าสิ่งแวดล้อมที่เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดตาสะอาดใจ ความเป็นระเบียบและความสะอาดเหล่านั้นก็จะช่วยกล่อมเกลานิรันดร์ใจคอได้บ้าง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดผลงานและเกิดประสิทธิภาพของงาน เช่น สถานที่ราชการสวยงามสะอาดตามีบรรยากาศดี คนที่ทำงานประจำและคนที่ไปติดต่อราชการจะมีอารมณ์เบิกบานแจ่มใส ทำให้การทำงานคล่องตัวราบรื่นและรวดเร็วไปด้วย (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2527 : 39–41)

จะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับสมัยปัจจุบันนี้ที่มีนโยบาย 5 ส ได้แก่ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย นโยบาย 5 ส นี้ได้ให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการในหน่วยงานของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้สถานที่ทำงานสะอาดเป็นระเบียบ ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2547 : 1-3) ผู้เข้าไปรับบริการจะเกิดความรู้สึกประทับใจครั้งแรก (First Impression) อันนำไปสู่การประสานงาน หรือทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความพึงพอใจ ทำให้ความสำเร็จของงานตามมา

3. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การปรับปรุงสำนักงานใหม่จะมีปัญหาในเรื่องงบประมาณ จึงได้ตัดสินใจใช้เงินนอกงบประมาณ โดยมีแนวความคิดว่า “อันักบริหารการศึกษาที่ไม่กล้าเสี่ยงทำเพื่อส่วนรวมนั้น ก็คือ นักบริหารที่ถูกสาป นักบริหารการศึกษาที่ไม่สู้กับปัญหา ก็คือนักบริหารการศึกษาที่เหวอะเหวอะ และนักบริหารการศึกษาที่ไม่กล้าเสียสละความสุข อนาคต เพื่องานนั้นยอมเป็นนักบริหารที่ใจแคบ นักบริหารที่ถูกสาป ที่เหวอะเหวอะ และที่มีใจแคบนั้นจะเป็นนักบริหารได้อย่างไร และมีความคิดที่ท้าทายว่า นักบริหารที่กล้าเสี่ยง กล้าสู้ เสียสละและถือเอาความบริสุทธิ์ใจความดีงามเป็นความมุ่งมั่นปรารถนาเป็นแนวทางของการปฏิบัติงาน เมื่ออยู่ในระบบราชการไทยและอยู่ในเมืองไทยไม่ได้ก็ให้รู้ไป” (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2527 : 43)

ผู้บริหารที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยทำให้มีสิ่งใหม่ ๆ ในความคิดอยู่เรื่อย ๆ จึงทำ

ให้งานมีการพัฒนาอยู่ทุกวัน ผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา งานไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ ดังคำพูดที่ว่า “วันนี้ต้องดีกว่าเมื่อวาน”

4. การทำงานเป็นทีม

การทำงานในองค์กรมักจะต้องทำงานกันเป็นทีม เพื่อความสำเร็จของงาน ซึ่งถือว่าเป็นการทำงานที่ดีที่ควรสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรรู้จักการทำงานเป็นทีม เมื่อคราวที่จังหวัดเชียงรายจัดโครงการพัฒนาและฟื้นฟูศิลปกรรมและประชาชนอำเภอพะเยา เมื่อปี พ.ศ. 2504 การเข้าถึงประชาชน หน่วยงานของรัฐเองต้องเข้าถึงกันก่อนมิใช่ต่างคนต่างทำหรือทำกันคนละที่ หน่วยงานของรัฐต้องร่วมกันทำงานเป็นทีม โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีโครงการร่วมกัน และมีการดำเนินงานร่วมกัน ตลอดจนประเมินผลร่วมกัน ได้มีการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ วัด ตำรวจ ปลัดอำเภอ สรรพากรอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ จัดทำเป็นขบวนคาราวาน ประกอบ ด้วยรถจี๊ป 4 คัน ได้เดินทางรอนแรมไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทุกตำบลหมู่บ้านในอำเภอพะเยา กำหนดจุดหนึ่งหรือหมู่บ้านหนึ่งใช้เวลาไม่เกิน 2 วัน โปรแกรมตามโครงการจะแบ่งเป็น 3 ภาค ภาคแรกคือภาคบรรยาย โดยพระจะพยายามเข้าถึงประชาชนด้านธรรมะ ตำรวจเข้าถึงประชาชนในด้านการป้องกันมิให้เกิดอาชญากรรม ปลัดอำเภอเข้าถึงประชาชนในด้านการอยู่ดีกินดี บำบัดทุกข์บำรุงสุข สรรพากรอำเภอเข้าถึงประชาชนในด้านภาษีอากร ศึกษาธิการอำเภอเข้าถึงประชาชนด้านการศึกษา ภาคสองเป็นภาคกลางคืน รายการส่วนใหญ่จะเป็นรายการบันเทิง ภาคสามคือภาคการดื่มน้ำพิพัฒน์สัตยา ใช้สถานที่ในโบสถ์หรือวิหารในหมู่บ้าน ผู้ที่เข้าอบรมในโบสถ์จะเป็นที่ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันเสนอชื่อกับตำรวจไว้ล่วงหน้า ได้แก่ พวกหลักเล็ชโมยน้อย พวกนักเลงการพนัน พวกไร้อาชีพ และพวกนักเลงอันธพาล หมู่หนึ่งก็จะมีประมาณ 4 – 5 คน ไม่เกิน 10 คน ผลงานตามโครงการนี้ปรากฏว่าสำเร็จด้วยดี สามารถเข้าถึงประชาชนทุกตำบลได้เป็นอย่างดี การขอความร่วมมือต่างๆ ในการพัฒนาการศึกษาที่ดี ท้องถิ่นที่ดี และการลดอาชญากรรมที่ดี ตลอดจนเรื่องภาษีอากรและการศาสนาก็ดีมีแนวโน้มคล่องตัวขึ้นมาก (บรรจง ชูสกุลชาติ, 2536ก : 120-125)

ในปัจจุบันผู้บริหารสามารถนำวิธีนี้ไปเป็นแนวทางในการบริหารงานได้เช่นเดียวกัน ยิ่งในยุคปฏิรูปการศึกษานี้ได้เน้นการทำงานเป็นทีมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในงาน เพื่อให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นภาระหน้าที่ของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมกันสร้างสรรค์ความเจริญโดยเฉพาะด้านการศึกษา การทำงานเป็นทีมต้องเป็นผู้ที่มีน้ำใจ นับถือความคิดเห็นของผู้อื่น ต้องมีความเสียสละทั้งแรงกายและใจ หรือแม้แต่ปัจจัยเพื่อผู้อื่นได้ โดยถือคติว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว” การทำงานเป็นทีมจึงจะสำเร็จได้

5. การมีมนุษยสัมพันธ์

การมีมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารการศึกษา เพื่อให้เกิดปัจจัยในการบริหาร คือ เพื่อนร่วมงาน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ทั้งปวง จึงจะทำให้การบริหารการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ การร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมปรึกษาหารือกับบรรดาข้าราชการครูและข้าราชการอื่น ๆ ตลอดจนพ่อค้า ประชาชน แม้งานที่ต้องสัมพันธ์กันบางอย่างไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาโดยตรง แต่ก็ ต้องดำรงงานสัมพันธ์เช่นนั้นไว้เพื่อมิให้เกิดความเมินหมางห่างเหิน (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 128-129)

ดังนั้น ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดีเยี่ยมอย่างนายบรรจง ชูสกุลชาติ จึงได้รับการยอมรับทั้ง ในวงการศึกษาและวงการอื่น เมื่อจะติดต่อประสานงานกับใครก็สามารถทำได้ง่าย จึงนำผลสำเร็จ มาสู่งานและตนเอง

6. การประชาสัมพันธ์

เมื่อมีงานใด ๆ ก็ตามนายบรรจง ชูสกุลชาติ มักจะประชุมชี้แจงทำความเข้าใจใน การงานที่จะทำก่อนเสมอ เช่น การไปดำรงตำแหน่งใหม่ในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ เข้าใจและทำงานกันได้ถูกต้อง นอกจากนี้ยังใช้หนังสือช่วยในการประชาสัมพันธ์งาน เช่น วารสารครูพะเยา หนังสือพิมพ์เชียงใหม่ วารสารอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อสร้างความเข้าใจทำให้ การดำเนินงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและเรียบร้อย จนกระทั่งได้รับรางวัลสังข์เงินในฐานะนัก บริหารการศึกษาที่ใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบเบ็ดเสร็จ (พญนท์ เมืองเพชร. 2530? : 31-32)

ในปัจจุบัน โลกมีการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่รวดเร็วและทันสมัยมาก การประชาสัมพันธ์จึงสามารถมีรูปแบบได้หลากหลายเพิ่มขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ผู้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามา ช่วยในงานประชาสัมพันธ์งานของตนได้ย่อมมีโอกาสดีกว่าคนอื่น เพราะการประชาสัมพันธ์มีส่วน สำคัญที่จะทำให้งานประสบผลสำเร็จได้

7. ความซื่อสัตย์

จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ น้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ (พินิตา ดึกแสง. สัมภาษณ์. 2546) เล่าว่า "พี่งยึดหลักความซื่อสัตย์เป็นที่ตั้งในการรับ ราชการ" ซึ่งตรงกับที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนไว้ในหนังสือจากพระยาสุเจ้าพระยาว่า หลักสำคัญอย่างหนึ่งในการรับราชการ ก็คือความซื่อสัตย์สุจริตมี 5 ประการ คือ ประการแรก ซื่อสัตย์สุจริตต่อชาติบ้านเมือง เพราะบ้านเมืองนั้นเป็นแดนเกิด แดนอาศัย แดนทำงาน และ แดนตาย เราต้องมีความกตัญญูรู้คุณและกตเวทิตา คือ ตอบแทนคุณต่อบ้านเกิดเมืองมารดร ด้วยการแสดงความจริงใจและใจจริง และไม่แสวงหาประโยชน์มิชอบจากบ้านเมือง ประการที่สอง ซื่อสัตย์ต่องานในหน้าที่เพราะงานในหน้าที่ทำให้เรามีเงินเดือนมีเกียรติภูมิและเกียรติยศ เราต้อง

ชื่อเสียงต่อเกียรติภูมิและเกียรติยศของเราเพราะเราเป็นข้าราชการ ประการที่สาม เราต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน เพราะประชาชนเป็นผู้เสียภาษี ทำให้เรามีเงินเดือนเลี้ยงลูกเมียครอบครัว การไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชนเป็นการทรยศต่อตนเองและประเทศชาติ ประการที่สี่ ชื่อสัตย์สุจริตต่อผู้บังคับบัญชา เพราะผู้บังคับบัญชาเป็นหัวหน้าเป็นผู้ต้องมีภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน การไม่จริงใจต่อหัวหน้าเป็นการสร้างปัญหาให้กับหน่วยงานอย่างประมาณ ไม่ได้ประการที่ห้า ชื่อสัตย์ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรือผู้มาติดต่อเป็นผู้มีปัญหา มีความทุกข์และปรารถนาความเมตตาจากเรา ถ้าเราไม่มีใจกรุณาเอื้อเพื่อเกื้อกูล และอนุเคราะห์อย่างเต็มใจก็เสียหาย เชื่อว่า... ถ้าเราได้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อสิ่งทั้งปวงได้ดังนี้เราก็จะมีความสุขอยู่รอดปลอดภัยในที่ทุกสถานและในกาลทุกเมื่อ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2527 : 169-170)

ความซื่อสัตย์ เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต และในการทำงาน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังเห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์ ในกิจการของลูกเสือจึงมีคติพจน์ว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์” ซึ่งตลอดชีวิตการทำงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ย่อมพิสูจน์ให้เห็นว่า การทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้อยู่รอดปลอดภัยได้ในทุกสถานการณ์ และยังนำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิต

จากแนวคิดและหลักการบริหารงานนี้เอง ทำให้เห็นว่า ในการทำงานนั้นจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา ต้องแก้ไขปัญหา ต้องมีการวางแผนในการทำงาน การประเมินผลการดำเนินงานจะทำให้งานประสบผลสำเร็จ เมื่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา จึงได้นำประสบการณ์ต่างๆ ที่สะสมมาตลอดชีวิตการบริหารการศึกษามาบริหารงานอาชีวศึกษาจนประสบผลสำเร็จ สามารถทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกรมอาชีวศึกษา ตลาดแรงงานยินดีรับนักเรียนเข้าทำงานจนกระทั่งมีการจองตัวล่วงหน้าในขณะเรียน แสดงให้เห็นว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ ประสบผลสำเร็จในผลงานอาชีวศึกษาเป็นที่ประจักษ์และยอมรับของบุคคลในวงการศึกษาและประชาชน

ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ

ในบั้นปลายชีวิตหลังเกษียณอายุ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้สร้างบ้านที่ตำบลท่าแค 1 หลัง เพื่อประกาศความเป็นบุตรชายคนโตและคนเดียวของบิดามารดาว่าเป็นผู้ที่ไม่เคยลืมบ้านเกิด และเป็นสิ่งสุดท้ายที่ทำให้ตัวเองและเพื่อเชื่อมโยงความรักและความผูกพันกันของลูกๆ หลานๆ ที่เกิดมาภายหลังจะได้ไปมาหาสู่กันรักใคร่กันฉันญาติสนิท (เอกจิตรา ชูสกุลชาติ. 2545 : 17) และจากการสัมภาษณ์ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ น้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ

(พนิดา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) เล่าว่า “พึงใช้ชีวิตหลังเกษียณด้วยการอยู่บ้านเขียนหนังสือ ดูแลสุขภาพของตนเอง ช่วยงานสังคมตามแต่โอกาส” ซึ่งสอดคล้องกับที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนไว้ในหนังสือวิทยากรย์ว่า เมื่อเกษียณอายุราชการได้ใช้เวลาหลังเกษียณเพื่อตนเองเพราะว่า 60 ปีที่ผ่านมาได้ใช้เวลาเพื่อคนอื่นและใช้เวลาเพื่อประกอบกิจการงานในหน้าที่โดยเต็มที่เต็มเวลาในชีวิตและเต็มความรู้ความสามารถแล้ว ต่อไปนี้จำเป็นจะต้องใช้เวลาเพื่อตนเอง คือจะใช้เวลาเพื่อทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบถูกใจและพอใจ คือ การดูแลบำรุงต้นไม้ บริเวณบ้านให้สวยงามและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย นอกจากนั้นได้ใช้เวลาไปในการอ่านหนังสือ เขียนหนังสือ ฟังดนตรี ฟังเพลงและช่วยเหลือโรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัยกับองค์การสาธารณกุศลทั้งหลายตามกำลังทรัพย์และกำลังความรู้ความสามารถ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ข : 26) เคยได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานสภาผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทย และเมื่อมีการประชุมได้กล่าวถึงอุดมการณ์ในการบริหารงานสภามี 4 ประการ ความสุจริต ความเสียสละ ความสามัคคี การสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์งานของสภาผู้ปกครองและครูให้เจริญก้าวหน้า ด้วยสุขภาพเริ่มไม่ค่อยแข็งแรงไม่สามารถทำงานได้เต็มกำลัง จึงได้ลาออกก่อนครบวาระ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้มีความรักความผูกพันกับครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นอย่างมาก และไม่เคยลืมบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง มีความตั้งใจในการทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติ สิ่งใดที่ตนเองสามารถทำให้บ้านเกิดเมืองนอนของตนได้จะยินดีทำด้วยความเต็มใจ เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวที แต่ในระยะหลังมักมีเหตุทำไม่ได้ประกอบกับสุขภาพเริ่มเสื่อมโทรมไม่แข็งแรงเหมือนแต่ก่อน จึงได้เลือกทำงานอดิเรกที่ตนรักและชอบ แต่ก็ไม่ได้ถึงกับทอดทิ้งสังคมไป สิ่งใดช่วยสังคมได้ก็ยังกระทำอยู่เท่าที่ทำได้ นับเป็นแบบอย่างที่ดีที่อนุชนรุ่นหลังจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติตาม

ผลงานด้านการเขียน

นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นนักเขียนที่มีผลงานด้านการเขียนหนังสือไว้มากมาย (รัชนิ ศรีไพรวรรณ. 2547 : 131) ดังนี้

1. บทความทางด้านการศึกษา ประมาณ 100 เรื่อง
2. หนังสือวิชาการ 2 เล่ม คือ
 - 2.1 ปฏิรูปอุดมการศึกษา (พ.ศ.2516)
 - 2.2 จักรวาลการศึกษา (พ.ศ.2527)

3. หนังสือสารคดี จำนวน 5 เล่ม คือ

3.1 ท่องเที่ยวไปในโลกกว้าง

3.2 จากพะเยาถึงเจ้าพระยา

3.3 ในโลกแคบ

3.4 จอดป้ายจันทร์เกษม

3.5 ครบวงจรวังจันทร์เกษม

4. หนังสือแปล

4.1 การศึกษาเพื่อชีวิต (แปลจากรายงานของ UNESCO เรื่อง Learning to be)

4.2 วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา (แปลจากรายงานของ ชื่อ Science for development)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับพระราชทานในขณะรับราชการ แสดงให้เห็นว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและสังคม จึงได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ ดังนี้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือก ได้รับพระราชทานตามลำดับ ดังนี้

1. เบญจมาภรณ์ช้างเผือก (บ.ช.)	5	ธันวาคม	2506
2. ตริตาภรณ์ช้างเผือก (ต.ช.)	5	ธันวาคม	2514
3. ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก (ท.ช.)	5	ธันวาคม	2518
4. ประถมาภรณ์ช้างเผือก (ป.ช.)	5	ธันวาคม	2522
5. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)	5	ธันวาคม	2529

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ได้รับพระราชทานตามลำดับ ดังนี้

1. เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย (บ.ม.)	5	ธันวาคม	2504
2. จตุรตาภรณ์มงกุฎไทย (จ.ม.)	5	ธันวาคม	2510
3. ตริตาภรณ์มงกุฎไทย (ต.ม.)	5	ธันวาคม	2512
4. ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย (ท.ม.)	5	ธันวาคม	2516

5. ประถมการณ์มังกุฏไทย (ป.ม.)	5	ธันวาคม	2519
6. มหาวชิรมงกุฏ (ม.ว.ม.)	5	ธันวาคม	2525

เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ
 เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นสิริยิ่งรามกีรติ ลูกเสือสดุดีชั้นพิเศษ ได้รับพระราชทาน
 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2531

เหรียญราชอิสริยาภรณ์ต่าง ๆ ซึ่งนับเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์
 เหรียญที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับพระราชทาน ซึ่งได้รับพระราชทานเป็นบำเหน็จ
 ในราชการ ได้แก่
 เหรียญจักรพรรดิมาลา (ร.จ.พ.) ได้รับพระราชทานเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2521

เข็มสดุดีและเหรียญราชการ

นอกจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทานแล้ว นายบรรจง ชูสกุลชาติ ยังได้ทำ
 คุณประโยชน์ให้แก่สังคมด้านอื่นอีก จึงได้รับเข็มสดุดีและเหรียญราชการเพื่อประกาศเกียรติคุณ
 ดังนี้

เหรียญบำเหน็จในราชการ ได้แก่

เหรียญลูกเสือสดุดี ได้รับเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2508

เหรียญที่พระราชทานเป็นที่ระลึก

1. เหรียญกาชาดสมนาคุณ ชั้น 3 ได้รับพระราชทานเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2511
2. เหรียญกาชาดสมนาคุณ ชั้น 2 ได้รับพระราชทานเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2513

เข็มพระราชทาน

1. เข็มพระราชทานกรรมการผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียนราชประชาสถาในพระบรม
 ราชนูปถัมภ์ ได้รับพระราชทานเมื่อ พ.ศ. 2527
2. เข็มพระราชทานกรรมการอำนวยการวชิราวุธวิทยาลัย ได้รับพระราชทานเมื่อ พ.ศ.
 2528

รางวัลและเกียรติคุณที่ได้รับ

นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นบุคคลที่ได้ทำหน้าที่และมีบทบาททางการศึกษาระดับหัวหน้า มาตั้งแต่แรกเริ่มที่รับราชการเป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอ และเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานจนถึง ตำแหน่งสูงสุด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในการบริหารและการจัด การศึกษา และ ผลงานได้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชน ดังเห็นได้จากรางวัลและเกียรติคุณต่าง ๆ ที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับอย่างมากมาย (สมาคมประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย. 2530 : 31-32) ดังนี้

คำประกาศเกียรติคุณ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ผู้ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน” สาขาบริหารการศึกษาของชาติ ประจำปี 2530

“สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นข้าราชการที่สร้างผลงานด้านความเข้าใจอันดีในวงการศึกษาโดยใช้สื่อเบ็ดเสร็จทุกรูปแบบ เป็นนักประชาสัมพันธ์ดีเด่นด้านบริหารงานราชการด้วยความเข้าใจอันดี จึงเห็นสมควรยกย่องให้ ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “สังข์เงิน” สาขาบริหารการศึกษาของชาติ”

ในหนังสือครบ 5 รอบ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้มีคำประกาศเกียรติคุณ (สมาคม ศึกษาธิการแห่งประเทศไทย. 2533 : 20-21) ดังนี้

คำประกาศเกียรติคุณ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2531

“นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และเป็นผลดีต่อ วงการศึกษาไทยเป็นอันมาก เป็นกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา วางแนวทาง ใหม่ ๆ สำหรับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาการบริหารการ ศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เป็นนักเขียนสารคดีเชิงวิชาการ อาทิ จากพะเยาถึงเจ้าพระยา เป็นนักแปลตำรา วิชาการ และเขียนบทความทางวิชาการมากมาย” และนับเป็นเกียรติประวัติอันสำคัญยิ่งสำหรับ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ผู้เป็นข้าราชการประจำ คือ การได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2531 หากไม่ได้ดำรงตำแหน่งสูงสุดของ ข้าราชการประจำ คือ ตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการแล้วยากที่จะได้รับแต่งตั้งให้ดำรง ตำแหน่งอันทรงเกียรตินี้ และมีภารกิจอันสำคัญยิ่งเช่นตำแหน่งนี้ได้

จากผลงานต่างๆ จากการเป็นผู้ที่ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่นโดยเสมอมา ทำให้นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับเกียรติในการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ และกรรมการ ในมูลนิธิต่างๆ มากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและส่วนรวมเป็นอย่างดี และจากประวัติชีวิตที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นนักการศึกษา นักบริหาร นักปฏิบัติ นักประชาสัมพันธ์ ของวงการศึกษาไทยที่ได้รับการยกย่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งผลงานโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์แก่วงการศึกษามากมายหลายประการ เป็นผู้เห็นความสำคัญของการศึกษามาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือ และเมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ราชการด้านการศึกษา ได้มีความตั้งใจในการพัฒนาการศึกษาตั้งแต่เริ่มรับราชการจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตราชการ แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่วางมือจากวงการศึกษายังทำประโยชน์ให้กับวงการศึกษายู่ตลอดเวลา

ในช่วงชีวิตที่ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ได้ให้ความสำคัญของการอาชีพ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) อย่างจริงจัง โดยเห็นว่าอาชีพต้องมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ต้องคิดเป็น ทำเป็น จึงก่อให้เกิดผลงานที่สำคัญต่อการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของวงการการศึกษาไทย ดังผลงาน “อาชีวศึกษาครบวงจร” ซึ่งเป็นผลงานที่ทำให้คนประสบความสำเร็จในชีวิตในการประกอบอาชีพ โดยมีรายละเอียดจะนำเสนอในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

ผลงานทางการศึกษา "อาชีวศึกษาครบวงจร"

ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

การศึกษาและนำเสนอผลงานทางการศึกษาของนายบรรจง ชูสกุลชาติ จะเป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ. 2527–2530 ที่ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้ศึกษาจะขอกล่าวถึง ผลงานดีเด่นเป็นความภาคภูมิใจ และมีความสำคัญต่อการศึกษาที่บุคคลในวงการศึกษานับถือและบุคคลทั่วไปยอมรับ คือ “อาชีวศึกษาครบวงจร”

ความเป็นมาของ “อาชีวศึกษาครบวงจร”

อาชีวศึกษาครบวงจร เป็นนโยบายที่สำคัญของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งแต่เดิมการอาชีวศึกษาเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่เป็นการจัดการศึกษาที่ยังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ศึกษากันตามวัด วัง และบ้าน พอถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ระบบ การอาชีวศึกษาจึงได้จัดตั้งขึ้นเป็นระบบเมื่อได้รับการบรรจุในโครงการศึกษา พ.ศ. 2441 เป็นการศึกษาพิเศษ ซึ่งหมายถึง การเรียนวิชาเฉพาะความชำนาญ โดยในปี พ.ศ. 2452 การจัดการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โรงเรียนสามัญศึกษาสอนวิชาสามัญ และโรงเรียนศึกษาสอนวิชาเพื่อออกไปประกอบอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร พณิชยการ ครู เป็นต้น ปี พ.ศ. 2453 ได้จัดตั้งโรงเรียนอาชีวศึกษาแห่งแรก คือ โรงเรียนพาณิชยการที่วัดมหาพฤฒารามและวัดราชบูรณะ ปี พ.ศ. 2456 จัดตั้งโรงเรียนเพาะช่าง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2547 : 1)

กรมอาชีวศึกษาก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2484 ภายหลังจากกระทรวงธรรมการได้ยุบกรมศึกษาธิการ ในปี พ.ศ. 2481 แล้วตั้งกรมใหม่ขึ้น 2 กรม คือ กรมสามัญศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาสายสามัญ และกรมวิชาการ มีหน้าที่จัดการศึกษาสายอาชีพ จัดสอบไล่ ทำตำรา ต่อมา พ.ศ. 2484 กรมวิชาการมีภาระทางด้านอาชีวศึกษามาก จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นกรมอาชีวศึกษา (กรมอาชีวศึกษา. 2535 : 15) กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานที่ใหญ่ที่สุด และรับผิดชอบโดยตรงกับการผลิตกำลังคนให้มีความรู้ มีอาชีพ กรมอาชีวศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษาวินิจฉัยแก่พลเมืองในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จัดการศึกษาวิชาชีพ 5 ประเภท คือ เกษตรกรรม คหกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และศิลปกรรม ดังนั้น การศึกษาจึงมีหลายระดับหลายประเภท การให้การศึกษาก็ต้องคำนึงถึงความต้องการ

ของบุคคลที่จะเรียนอาชีพ (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 28) และกรมอาชีวศึกษา ได้มีการพัฒนาให้มีความสำคัญเมื่อเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนกรมอาชีวศึกษามาเป็นสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ. 2546

เมื่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้มาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2527-30 กันยายน พ.ศ. 2530 เป็นช่วงที่ประเทศไทยกำลังใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักการพัฒนาการศึกษาว่า จะเร่งรัดพัฒนาการศึกษาทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาด้านอาชีวศึกษามุ่งให้การศึกษาเป็นการเสริมสร้างบุคคลให้มีความคิด มีความสามารถในการประกอบอาชีพ พัฒนาหลักสูตรให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น การศึกษาครบวงจร รวมทั้งส่งเสริมให้ เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดอาชีวศึกษาในทุกระดับให้มากขึ้น และฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ได้กำหนดนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจขึ้นเพื่อพัฒนาด้านการจัดอาชีวศึกษา จึงเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับให้มีส่วนช่วยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติและการมีงานทำ โดยเน้นฝึกปฏิบัติในด้านการงาน การอาชีพ ตามกระบวนการให้ครบวงจร และส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนเพื่อให้เกิดค่านิยม คุณธรรม ทักษะ ความสามารถและประสิทธิภาพที่จะประกอบสัมมาอาชีพ โดยเฉพาะการประกอบอาชีพตามสภาพตลาดแรงงานในแต่ละท้องถิ่น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 44) และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เป็นแผนที่มุ่งพัฒนาและปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของการอาชีวศึกษาให้สามารถฝึกอาชีพที่เหมาะสมได้อย่างกว้างขวาง เพื่อสนองความต้องการทั้งการประกอบอาชีพและตลาดแรงงาน และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เป็นแผนที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนสาขาวิชาชีพต่างๆ ในระดับกลาง และระดับสูงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (ทัศน สว่างศักดิ์. 2542 : 13-15)

ในขณะที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เข้ามาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาเป็นระยะเวลาที่ประเทศไทยประสบวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรง ปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจทำให้กรมอาชีวศึกษาได้รับงบประมาณลดลงถึง 16 เปอร์เซ็นต์ และวิกฤตการณ์ทางด้านสังคมทำให้อัตราของผู้ว่างงานสูงมาก โดยเฉพาะผู้ว่างงานที่จบจากการอาชีวศึกษาหรือการศึกษาเพื่ออาชีพมีอัตราของการว่างงานสูงถึง 26.7 เปอร์เซ็นต์ (มงคล ศรีไพรวรรณ. 2533 : 524) ดังนั้น ในต้นปีการศึกษา 2528 กรมอาชีวศึกษาซึ่งมีหน้าที่

จัดการศึกษาเพื่อการอาชีพโดยตรง จึงได้มีหนังสือแจ้งสถานศึกษาทุกแห่งให้ถือปฏิบัติตาม
 แผนนโยบายใหม่ของกรมอาชีวศึกษา 11 ข้อ และในข้อที่ 9 ให้จัดการอาชีวศึกษาให้
 ครบวงจร (มีทักษะ-ผลิตได้-จำหน่ายได้-จัดการได้-บริโภคได้-บริการได้) ซึ่งนายจรรยา ชูลาภ
 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า (พินิตา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) ตลาดแรงงานเป็นสิ่งสำคัญที่มี
 อิทธิพลต่อแนวทางการจัดการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” โดยส่งเสริมการสหกรณ์และ
 ร้านค้าของสถานศึกษาและให้นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงอย่างครบวงจร (บรรจง ชูสกุลชาติ.
 2530ก : 72) ได้จัดตั้งสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาครบวงจรขึ้นที่ชั้น 2 ตึกพระประกอบ
 กลกิจ วิทยาลัยช่างกลปทุมวัน ปัจจุบันคือวิทยาลัยเทคนิคปทุมวัน (อัมพา สุขกมล.
 2528 : 5)

อาชีวศึกษาครบวงจร คืออะไร

กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาเพื่ออาชีพ อาชีวศึกษาครบวงจรจึงเป็นการจัด
 อาชีพครบวงจร ความหมายของอาชีพครบวงจรในหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความหมายไม่เหมือน
 กัน แต่อาจมีส่วนคล้ายและแตกต่างกันในรายละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติ

อาชีพครบวงจรของกรมส่งเสริมการเกษตร คือ การรวมกลุ่มกันทำอาชีพ โดยผู้ทำ
 อาชีพนั้น ๆ สามารถควบคุมการทำอาชีพนั้น ๆ เริ่มจากการร่วมลงทุน การผลิตและจัด
 จำหน่าย โดยที่จะควบคุมตัวแปรได้ทุกขั้นตอนนับตั้งแต่การลงทุน การผลิต และการจำหน่าย
 สามารถกำหนดราคาขายได้ด้วยกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ เอง (ทวีป อภิสสิทธิ์. 2530 :
 64) ส่วนอาชีพครบวงจรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน คือ ผู้เรียนคิดเป็น และมองเห็น
 ช่องทางการประกอบอาชีพให้ครบวงจรของการประกอบอาชีพ (ทวีป อภิสสิทธิ์. 2530 : 65)
 สำหรับอาชีพครบวงจรหรืออาชีวศึกษาครบวงจรของกรมอาชีวศึกษา คือ การฝึกฝนหรือ
 ทักษะของผู้เรียนจนสามารถสร้างสรรค์ผลิตผลและผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานจน
 สามารถนำผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาบริโภคได้เองไปจัดจำหน่ายได้เอง และสามารถนำ
 ไปให้หรือบริการได้จนผู้รับประทับใจในคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ (บรรจง ชูสกุลชาติ.
 2530ข : 56)

สรุปได้ว่า อาชีวศึกษาครบวงจร คือ การสอนนักเรียนนักศึกษาอาชีวะให้รู้จัก
 คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น โดยมุ่งเน้นกระบวนการเรียนการสอนในการ
 อาชีวศึกษาของผู้สอนและผู้สำเร็จการศึกษาเป็นสำคัญ

หลักการและวัตถุประสงค์

กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดหลักการสำคัญของการอาชีวศึกษาครบวงจรที่สอดคล้อง
 กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 และ 6 และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 5 และ 6

โดยมุ่งเน้นให้การอาชีวศึกษาเป็นมรรควิธีในการพัฒนาคุณภาพคน เพราะบุคคลที่มีคุณภาพ จะมีความสามารถในการทำงาน สร้างผลงานที่มีมาตรฐานมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตแห่งตน คนอื่นและวงวิชาชีพ และยังได้กำหนดวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2530ข : 57) คือ

1. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อการอาชีพ กล่าวคือ ปรับหลักการและกระบวนการของการอาชีวศึกษาให้ผลิตผู้สำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพได้จริงและได้ตรงตามที่ฝึกฝนอบรมมา โดยการร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน เพื่อประสานประโยชน์ในการฝึกฝนทักษะและความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ

2. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ กล่าวคือ เร่งรัดปรับปรุงการอาชีวศึกษาในด้านหลักสูตร หลักการของหลักสูตร โครงสร้างและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในด้านกระบวนการเรียนการสอน วัสดุครุภัณฑ์ เครื่องมือ เครื่องจักร อาคารสถานที่และบุคลากร รวมถึงการบริหารงานอันเป็นปัจจัยและกลไกไปสู่การผลิตให้ผู้สำเร็จการอาชีวศึกษามีคุณภาพเป็นสำคัญ

3. จัดการอาชีวศึกษาเพื่อการประหยัด กล่าวคือ ประสานประโยชน์และประสานสัมพันธ์ เลือกสรรทรัพยากร ใช้ทรัพยากร อย่างถูกต้องเหมาะสมกับวิชาชีพแต่ละสาขาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพของคน

จากหลักการและวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นนี้ ได้นำไปสู่จุดหมายปลายทางของอาชีวศึกษาครบวงจร คือ นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีทักษะ มีคุณธรรม มีความรู้ และรู้จักใช้เวลาให้เกิดคุณประโยชน์ จึงเป็นผู้มีคุณภาพและมาตรฐานตามที่แต่ละคนได้รับการฝึกฝนอบรมกันมา

รูปแบบของการอาชีวศึกษาครบวงจร

การจัดการอาชีวศึกษาครบวงจรมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและทรัพยากร รวมทั้งสาขาวิชาชีพที่สถานศึกษาเปิดเรียนเปิดสอนและรับการฝึกอบรม และขึ้นอยู่กับสมรรถนะและขีดความสามารถของบุคลากรของกรมอาชีวศึกษา ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบหลัก ๆ ของการอาชีวศึกษาครบวงจรได้ 4 รูปแบบ (มงคล ศรีไพรวรรณ. 2533 : 534-538) ดังนี้

รูปแบบที่ 1 อาชีวศึกษาครบวงจรแบบโรงเรียน-โรงงาน เป็นแบบที่ถือหลักการและกระบวนการประสานสัมพันธ์และการร่วมมือกับสถานประกอบการทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่โดยการส่งนักเรียนนักศึกษาเข้าไปฝึกงาน เพื่อให้มีทักษะจากแหล่งผลิตของจริงเพื่อให้ได้ฝึกฝนอบรมตนเองให้มีวินัย ขยัน และอดทน และเพื่อให้รู้โลกอาชีพ

รูปแบบที่ 2 อาชีวศึกษาครบวงจรแบบโรงงาน-โรงเรียน เป็นแบบที่จะต้องสร้างสถานศึกษาให้เหมือนโรงงานและโรงฝึกงานนั้นจะต้องมีเครื่องมือ เครื่องจักร และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ให้พร้อมเพรียง เพื่ออำนวยความสะดวกในการฝึกงานของนักเรียนนักศึกษาและสถานศึกษาจะต้องรับงานการผลิตหรืองานการค้าจากภายนอกมาให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ ครู อาจารย์จะต้องดูแลและควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของชิ้นงานทุกชิ้น ไม่ว่าจะเป็นงานเล็กหรืองานใหญ่หรืองานของใครหรือราคาเท่าใดหรือเหนื่อยยากอย่างไร

รูปแบบที่ 3 อาชีวศึกษาครบวงจรแบบโรงเรียนธุรกิจการจัดการ อาจดำเนินการได้ในบางสาขาวิชาชีพ เช่น พาณิชยกรรม คหกรรมและสาขาวิชาชีพที่มีลักษณะเป็นงานบริการ หลักการและกระบวนการของการอาชีวศึกษาครบวงจรแบบโรงเรียนธุรกิจการจัดการนี้เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนนักศึกษารู้จักดำเนินการในการขาย ทั้งการขายปลีกและการขายส่ง ทั้งการให้บริการและการเป็นนายหน้าเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค

รูปแบบที่ 4 อาชีวศึกษาครบวงจรแบบโครงการพิเศษ คือ สถานศึกษาอาจร่วมกันพิจารณากำหนดโครงการการผลิตสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอุปโภค บริโภคอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นตามลักษณะของสาขาวิชาชีพที่เปิดสอนแล้วสนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกฝนและปฏิบัติงานตามโครงการการผลิตดังกล่าวนั้น โดยการกระจายงานออกไปตามความถนัดและความสนใจของนักเรียนนักศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด

ในทางปฏิบัตินั้น สถานศึกษาต่าง ๆ ในกรมอาชีวศึกษาต้องจัดรูปแบบของตนเองตามสภาพแวดล้อม หลักสูตร วิชาที่เปิดสอน และความพร้อมของบุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าสถานศึกษาของตนเหมาะสมที่จัดรูปแบบอาชีวศึกษาครบวงจรอย่างไรก็จัดเข้ารูปแบบนั้น เช่น รูปแบบโรงงาน-โรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซีเมนต์ไทยอนุสรณ์ จังหวัดสระบุรี รูปแบบโรงงาน-โรงเรียน ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี รูปแบบโรงเรียนธุรกิจการจัดการ ได้แก่ ทุกสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่มีสหกรณ์หรือสหการ รูปแบบโครงการพิเศษ ได้แก่ วิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคนิคและวิทยาลัยอาชีวศึกษา

อาชีวศึกษาครบวงจรสู่การปฏิบัติ

นโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร เริ่มต้นจากกรมอาชีวศึกษาได้มีคำสั่งที่ 2519/2528 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและจัดตั้งสำนักงานโครงการอาชีวศึกษาครบวงจร เพื่อให้ทุกกอง วิทยาลัย และสถานศึกษารับนโยบายไปปฏิบัติ (อัมพา สุขกมล. 2528 :1) และจากการสัมภาษณ์ผู้รับนโยบาย ได้แก่ นายบุญเทียม เจริญยิ่ง, นางศรีนวล โกมลวนิช, นายอาทร จันทวิมล, นายจรรณ ชูลาภ และนางสาวอารียา เมฆาธร สรุปได้ว่า ผู้รับนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรได้นำนโยบายไปปฏิบัติและหาวิธีการที่จะให้หน่วยงานที่ตนรับผิดชอบได้ดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ผู้ใดมีสถานศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบ

จะเริ่มส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ผู้ใดไม่มีสถานศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบก็จะเป็นหน่วยส่งเสริมสนับสนุนให้กองที่มีสถานศึกษาในสังกัดได้ปฏิบัติภาระหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ อาชีวศึกษาควรบวจระ มีจุดมุ่งหมายต้องการผลิตนักเรียนนักศึกษาออกไปตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และให้นักเรียนนักศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพอิสระได้โดยไม่ต้องเป็นลูกจ้างของราชการหรือเอกชน โดยจัดเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาด้านอาคารสถานที่ เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์รวมทั้งสื่อการเรียน การสอน มีหลักสูตรที่ทันสมัย ทันงาน ทันอาชีพ ทันเหตุการณ์ มีกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถฝึกฝนนักเรียนนักศึกษาผลิตสินค้าให้สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของตลาด คัดเลือกสินค้าที่มีคุณภาพเข้าร่วมโครงการอาชีวศึกษาบวจระ โดยร่วมมือและประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาชีวะของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นสินค้าประเภทอุปโภคบริโภค เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องประดับต่าง ๆ จะนำไปจำหน่ายในงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นงานที่มีกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลาย เช่น การประกวดสิ่งประดิษฐ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนครู อาจารย์ ได้มีจิตริเริ่มสร้างสรรค์ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เช่น หุ่นยนต์ บันจันยกเครื่อง รถยนต์พลังแสงอาทิตย์ รถสะเทินน้ำสะเทินบก โรงสีข้าวเคลื่อนที่ และเตาแบบประหยัดอาชีวศึกษา เป็นต้น (จิระพันธ์ เสมาทอง. 2530 : 93)

การประกวดแข่งขันทักษะวิชาชีพ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนนักศึกษาได้แข่งขันกันในเชิงฝีมือช่างเพื่อคัดเลือกผู้ชนะที่มีทักษะเยี่ยม สถานศึกษาใดมีนักเรียนนักศึกษาได้รับรางวัลจะเป็นเกียรติประวัติของสถานศึกษานั้น ๆ และเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการทั้งหลายมีโอกาสติดต่อบปะกับนักเรียนนักศึกษาเหล่านั้นไปทำงานในสถานประกอบการของตน (ณรงค์ วงศาเลิศ. 2530 : 28) การแข่งขันทักษะวิชาชีพนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษาและสถานศึกษาแล้วยังช่วยแก้ปัญหาคนว่างงาน บิดามารดาหรือผู้ปกครองยังได้ชื่นชมบุตรหลานของตนเองว่ามีความประพฤติดี เรียนดี มีความสามารถ อีกทั้งช่วยเปลี่ยนทัศนคติในการศึกษาวิชาชีพว่า ผู้ที่เรียนวิชาชีพเป็นผู้มีฝีมือ ไม่ดกงานสามารถประกอบอาชีพส่วนตัวและสามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตได้ (ครูศิลปหมายเลข 2. 2529:5-6) และได้เห็นถึงประโยชน์ในการแข่งขันทักษะวิชาชีพว่า ช่วยให้การเรียนการสอนมีเป้าหมายชัดเจนยิ่งขึ้น นักเรียนนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนให้ได้ผลดีที่สุด ช่วยให้สถานศึกษาต้องเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนในทุกด้าน ทำให้ได้มาตรฐานการเรียนการสอน ต้องมีความพร้อมในเรื่องเครื่องมือและอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ทำให้เกิดความรักใคร่สนทนสนม สร้างความสัมพันธ์ในหมู่ครู อาจารย์และนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาทั่วประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการแนะแนวอาชีพ สุดท้ายทำให้เกิดศรัทธาต่อตลาดแรงงาน (ปรีชา ทัพพะกุล. 2529 : 3-4) นอกจากนี้

การแข่งขันทักษะวิชาชีพในลักษณะสร้างสรรค์นี้ ช่วยเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนนักศึกษา รวมทั้งครู อาจารย์ได้ปรับปรุงพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้ก้าวหน้าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันและอนาคตทั้งทางด้านตลาดแรงงาน ตลาดสินค้า และการบริการ อีกทั้งยังทำให้เกิดแรงจูงใจให้เกิดการเปรียบเทียบอันนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและคุณภาพของสินค้าอันจะนำมาซึ่งความก้าวหน้าเป็นวงจร (การแข่งขัน การเปรียบเทียบ การแก้ไขปรับปรุง การพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพ ความก้าวหน้า) ต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ทั้งในส่วนบุคคล ในระบบเล็กและระบบใหญ่ เป็นขบวนการที่ครบวงจรสมประโยชน์และเกิดคุณค่า เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านอาชีวศึกษาอย่างได้ผลดียิ่ง (อาทร จันทวิมล. 2529 : 9-10)

เมื่อกรมอาชีวศึกษานำกิจกรรมต่าง ๆ และนำผลิตภัณฑ์และผลิตผลไปจำหน่ายในงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา จะมีสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ต่างได้ช่วยประชาสัมพันธ์งานให้เป็นไปอย่างดี และประชาชนมาชมงานกันมากได้ให้ความสำคัญความสนใจและคอยติดตามว่าปีนี้กรมอาชีวศึกษาจะมีอะไรแปลกใหม่มาแสดงในงานนี้ กระทั่งนายบรรจง ชูสกุลชาติ กล่าวว่ "เราจะผลิตสินค้าแข่งกับสินค้าราชทัณฑ์ให้ได้" และนายสายสิทธิ์ พรแก้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี ได้กล่าวว่า "ถ้าวิทยาลัยอาชีวจะไม่สามารถผลิตสินค้าแข่งกับราชทัณฑ์ได้ จะเปิดโรงเรียนอาชีวจะไปทำไม เอาเงินไปเปิดคุกดีกว่า" (อาทร จันทวิมล. 2528 : 33) จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ชาวอาชีวศึกษาทุกคนได้ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อสนองนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร ด้วยการฝึกนักเรียนนักศึกษาให้เป็นผู้มีทักษะเยี่ยม เกิดผลงานที่มีคุณภาพแล้วนำผลิตผลและผลิตภัณฑ์มาแสดงนิทรรศการและจัดจำหน่ายสินค้าในงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนและประชาชนมองเห็นความสำคัญของการฝึกฝนวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ (กรมอาชีวศึกษา. 2528 : 45-46) และในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จะประสบผลสำเร็จทุกครั้งสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมมูลค่ากว่าล้านบาททั้งต้นทุนและกำไร (นิสิต เวทโอสถ. 2530 : 62)

จากการประเมินผลทั้งผู้จัดกิจกรรม และผู้เข้าชมงานส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการจัดงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดงาน ผู้เข้าชมงานรู้สึกประทับใจมากในกิจกรรมการแข่งขันทักษะวิชาชีพ การแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของนักเรียนนักศึกษาและสินค้าพื้นเมือง การประกวดสิ่งประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและสื่อการเรียนการสอน และการแข่งขันศิลปหัตถกรรม เพราะให้เกิดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ ส่วนกิจกรรมนิทรรศการทางวิชาการและเทคโนโลยี การประกวดสิ่งประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป และสื่อการสอนและการจัดแข่งขันทักษะวิชาชีพ มีผู้ประทับใจมากเพราะมีวิธีการจัดที่ดี (กองแผนงาน. 2530 : 83-84) จึงถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของอาชีวศึกษาครบวงจรอย่างหนึ่ง

นอกจากจะจัดจำหน่ายสินค้าในงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ยังได้จำหน่ายสินค้าที่หน้ากรมอาชีวศึกษาทุกวันศุกร์ต้นเดือน ที่ร้านสหกรณ์ของสถานศึกษาเอง ที่ศูนย์การค้า เมื่อมีงานหรือเทศกาล เช่น ศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า ศูนย์การค้ามาบุญครอง เป็นต้น สื่อมวลชนเองได้ช่วยประชาสัมพันธ์การจัดงานของกรมอาชีวศึกษาไม่ว่ากรมอาชีวศึกษาจะไปจัดงานที่ใดก็ตาม เช่น หนังสือพิมพ์หญิงยุคใหม่ วารสารคลังสมอง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นต้น ทำให้มีประชาชนไปเที่ยวชมงานกันมาก มีหลายคนสงสัยว่าทำอะไรจึงจัดงานที่เซ็นทรัลและมาบุญครองได้รับความสำเร็จ นายลิ้ม แอบยิ้ม ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคชลบุรีผู้เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการได้ตอบว่า “เราเปลี่ยนหลักการจากการนำสิ่งของที่ได้อะไรจากการเรียนการฝึกของนักเรียนตามปกติแล้วนำมาจำหน่ายดังที่เคยทำในงานศิลปหัตถกรรมปีก่อน ๆ แต่จะมุ่งหาสิ่งของสินค้าทันสมัยที่ตลาดต้องการและเห็นทางที่จะสามารถผลิตแข่งขันได้นำไปค้นคว้าตรงกับวิชาอะไร หลักสูตรอะไร สถานศึกษาใดเก่งในเรื่องนั้นแล้วจึงดำเนินการผลิตขึ้น แบบสินค้าที่ขายดีจะนำกลับไปเขียนเป็นใบงานให้นักเรียนนักศึกษาฝึกปฏิบัติกันอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแฟชั่นตลาดเมืองไทยเปลี่ยนเร็ว การตามตลาดให้ทันจึงเป็นเรื่องสำคัญมิฉะนั้นจะขายสินค้าไม่ออก ซึ่งในการทำงานเคยมีพลาดเหมือนกัน เช่น การลงทุนกว่าหมื่นบาทในการทำเสื้อยืดการ์ตูนสุนัขสุนัขป้อออกมาจำหน่ายประมาณสองร้อยตัวแต่ขายยาก เพราะต้นทุนสูงไปและการจะวางตลาดซ้ำความนิยมก็เปลี่ยนไป” (อาทร จันทวิมล. 2528 : 38)

อย่างไรก็ตามการที่สถานศึกษาอาชีวศึกษามีสินค้าออกจำหน่ายอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น ทางกรมอาชีวศึกษาจึงได้นำอักษร “อาชีวะ” ไปจดทะเบียนการค้ากับกระทรวงพาณิชย์ เพื่อป้องกันการปลอมแปลง ต่อมาผู้ซื้อบางคนไม่ชอบ จึงเปลี่ยนใช้คำว่า DOVE เป็นเครื่องหมายการค้าเพิ่มอีกอย่างหนึ่ง มีเครื่องหมายนกเขาเป็นสัญลักษณ์ คำดังกล่าวย่อมาจากชื่อภาษาอังกฤษว่า Department Of Vocational Education (อาทร จันทวิมล. 2528 : 42)

สำหรับการผลิตนั้นกว่าจะได้ผลิตผลหรือผลิตภัณฑ์มา นักเรียนนักศึกษาต้องได้รับการฝึกภาคปฏิบัติในสถานศึกษาอย่างหนัก ด้วยต้องการสินค้าที่ดีมีคุณภาพ แต่ถ้าสถานศึกษาไม่มีเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย หรือไม่มีความพร้อมทางกรมอาชีวศึกษาและสถานศึกษาได้ขอความช่วยเหลือและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ทั้งในแง่ของการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและยังได้ฝึกปฏิบัติตามโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น บริษัทพานิชย์อุตสาหกรรม จำกัด บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด บริษัทคอมพ์ อีดีเน็ สถาบันฝึกอบรมโรบินสัน บริษัทชอยส์เทสดึงสยาม จำกัด บริษัทไฟฟ้าฟิลิปส์แห่งประเทศไทย จำกัด บริษัทตรีเพชรอีซูซุเซลส์ จำกัด องค์การขนส่งมวลชน เป็นต้น หรือการรับผลิตสินค้าตามสั่งที่สถานศึกษานั้น ๆ มีความพร้อม เช่น สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการประถมศึกษา เป็นต้น (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 37) และมีบางแห่งออกไปรับรองผลงานให้ด้วย ซึ่งเป็นผลดีแก่นักเรียนนักศึกษาในการไปสมัครงาน ทำให้หางานได้ง่ายขึ้น บางครั้งมีการจองตัวล่วงหน้าเมื่อสำเร็จการศึกษามีงานทำทันที ทำให้นักเรียนนักศึกษามีความตั้งใจเรียนและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น และนักเรียนนักศึกษายังได้รับเบี้ยเลี้ยงจากสถานประกอบการ จึงมีรายได้ระหว่างเรียนด้วย ซึ่งเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ได้กำหนดเป็นนโยบายไว้ นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศในด้านอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร ทุนการฝึกอบรมและดูงานและการส่งผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากหลายประเทศ เช่น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ประเทศอังกฤษ ประเทศอิตาลี ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศแคนาดา (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 28)

จากการดำเนินงานที่กล่าวมาข้างต้นค่อนข้างจะเป็นการมุ่งผลิตผู้สำเร็จโดยทำให้นักเรียนนักศึกษาออกไปอย่างเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น มีความรู้มีทักษะตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน แต่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ยังมองเห็นความจำเป็นของนโยบายเกี่ยวกับการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพและคุณธรรมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้มีความเห็นในเรื่องเป้าหมายของการศึกษาว่า (พุทธทาสภิกขุ. 2535 : 147) “ศึกษา” หมายถึง การเรียนหนังสือ แล้วก็เรียนวิชาชีพ แต่ดูจะยังขาดอยู่ที่ไม่ได้เรียนเรื่องเป็นมนุษย์กันอย่างไร ซึ่งควรจะมีและทำได้ด้วยเรื่องจริยธรรม ควรจะจัดให้การศึกษารอบสมบูรณ์ทั้ง 3 ความหมาย คือ 1) เรียนหนังสือ 2) เรียนอาชีพ และ 3) เรียนความเป็นมนุษย์ จึงได้จัดกิจกรรมเสริมคุณภาพขึ้น

กิจกรรมเสริมอาชีพศึกษาครบวงจรเพื่อคุณภาพ

กรมอาชีวศึกษาได้จัดกิจกรรมเสริมอาชีพศึกษาครบวงจรเพื่อคุณภาพที่สำคัญ 4 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม 2) กิจกรรมพัฒนาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ 3) กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน และ 4) กิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ปวช.2530 เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านจิตใจของบุคลากรทุกคนตั้งแต่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ พนักงาน เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษาเป็นสำคัญ ในการร่วมกันจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยการนำหลักธรรมในศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เน้นปลูกฝังคุณธรรมขึ้นในจิตใจก่อน จากนั้นค่อยแปรเปลี่ยนเป็นคุณธรรมประจำวันเป็นการยกระดับจิตใจ ซึ่งก่อประโยชน์อย่างมากในการทำงานของสังคมปัจจุบัน ดังที่หนังสือพิมพ์หลายฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที 2 พฤษภาคม 2529 หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับประจำวันที 12

พฤษภาคม 2529 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวันที 14 พฤษภาคม 2529 และหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ ฉบับประจำวันที 14 พฤษภาคม 2529 ได้ลงข่าวสรุปใจความได้ว่า กรมอาชีวศึกษาได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ “การจัดทำโครงการจริยธรรมของสถานศึกษา” ผู้เข้าอบรม ได้แก่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยาลัยต่าง ๆ ในเขตการศึกษา 6 และ 12 จำนวน 80 คน การอบรมครั้งนี้จะทำให้ผู้บริหาร 1) จัดการเรียนการสอน ผูกอบรมครู อาจารย์ในสถานศึกษาของตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีและมีความสามารถที่จะอบรมสั่งสอนและจูงใจให้นักเรียนนักศึกษาที่มีความสนใจในธรรมตามคำสั่งสอนในศาสนาที่จะไม่ทำชั่วทำความดีโดยสม่ำเสมอและฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความบริสุทธิ์เกิดขึ้น 2) นำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ เป็นแบบอย่างที่ดีของครู อาจารย์ นักเรียนนักศึกษา 3) นำความรู้ในด้านการจัดการเรียนการสอนทางเจตคติไปเผยแพร่ต่อไป 4) เห็นความสำคัญของวัตถุประสงค์หมวดเจตคติว่าเป็นหัวใจของการศึกษา 5) นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษา นอกจากนี้ กรมอาชีวศึกษาได้ใช้วิชาพระพุทธศาสนาถ่อมเกลานักศึกษาเสริมคุณภาพชีวิตให้มีคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น จึงมีนโยบายให้นักเรียน ปวช.เรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร 3 ปี โดยจัดอบรมครู อาจารย์ผู้สอนพุทธศาสนาทั่วประเทศ เนื้อหาในการอบรมจะประกอบด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยจัดเนื้อหาของหลักสูตรให้เข้ากับโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนสอดแทรกคุณธรรมในวิชาชีววิสามัญและวิชาอื่น ๆ เพื่อให้นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการอบรมได้จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-16 พฤษภาคม 2529 ณ อาคารสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ.

กรมอาชีวศึกษายังจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับจริยธรรมข้าราชการให้สูงขึ้นตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 6 เพราะกรมอาชีวศึกษาได้เล็งเห็นว่า การพัฒนาทางด้านจิตใจของข้าราชการครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา และประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า การพัฒนาเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียวโดยมิได้พัฒนาจิตใจควบคู่ไปด้วยนั้นไม่สามารถนำประเทศไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ ดังหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ฉบับประจำวันที 24 มิถุนายน 2529 หนังสือพิมพ์แนวหน้า ฉบับประจำวันที 24 มิถุนายน 2529 หนังสือพิมพ์บ้านเมือง และสยามรัฐ ฉบับประจำวันที 2 กุมภาพันธ์ 2530 ได้ลงข่าวสรุปใจความได้ว่า กรมอาชีวศึกษาจัดโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้ข้าราชการในสังกัดทุกคน เพื่อให้ข้าราชการสามารถนำหลักธรรมในศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมุ่งเน้นให้ปลูกฝังคุณธรรมขึ้นในจิตใจก่อนจากนั้นก็ปรับเปลี่ยนคุณธรรมเป็นจริยธรรมประจำตน จึงได้จัดอบรมเป็น 3 ระยะ คือ 1.) ระหว่างวันที่ 27-28 มกราคม 2530 จะจัดสัมมนาผู้บริหารก่อน 2.) ระหว่างวันที่ 10-11 กุมภาพันธ์ 2530 จัดให้กับศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง

3.) ระหว่างวันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2530 จัดให้กับข้าราชการพลเรือนสามัญในกรม อาชีวศึกษาเฉพาะระดับหัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างาน

จากการลงข่าวของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่า กรมอาชีวศึกษาได้เห็น ความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม จึงได้มีการจัดอบรมต่อเนื่องกันมาตั้งแต่ ระดับกรมอาชีวศึกษา เริ่มจากผู้บริหารระดับสูง ข้าราชการในหน่วยศึกษานิเทศก์ หัวหน้า ฝ่ายและหัวหน้างานในแต่ละกอง บุคลากรของกรมอาชีวศึกษาทุกคน ในระดับสถานศึกษา ได้จัดอบรมสัมมนาเป็น 4 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 อบรมสัมมนาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารที่เป็น ประธานกลุ่มสถานศึกษาทุกภาคและทุกประเภทวิชา ขั้นตอนที่ 2 ประธานกลุ่มดำเนินการ จัดอบรมสัมมนาหัวหน้าสถานศึกษาของแต่ละภาคทั้ง 5 ภาค ขั้นตอนที่ 3 ให้สถานศึกษา ดำเนินการจัดอบรมแก่ข้าราชการบุคลากรและต่อเนื่องโดยให้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงาน ประจำปีของแต่ละสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 ครู อาจารย์จัดอบรมและรณรงค์จัดกิจกรรมทุก รูปแบบ ให้มีการสอดแทรกและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียนนักศึกษา มี คุณธรรมจริยธรรม มีกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน คือ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะออกสู่ตลาดแรงงาน หลักธรรมที่นำมาใช้ ได้แก่ โอวาทปาฏิโมกข์ หลักคุณธรรม 4 ประการ และค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ วิทยากรได้จากบุคคลภายนอกและภายในกรม อาชีวศึกษา บุคคลภายนอก ได้แก่ พระปัญญานันทภิกขุ หลวงพ่อทัตตชีโว พ.อ.(พิเศษ) ทองคำ ศรีโยธิน พ.ต.สังวาล โสภพานัน นายแพทย์ชินโอสธ หัสบำเรอ นายแพทย์เชวง เดชะโกศยะ นายแพทย์โรจน์รุ่ง สุวรรณสุทธิ บุคคลภายใน ได้แก่ นางสาวสุรีย์ สุวรรณศร ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ในสถานศึกษาต่าง ๆ ผลการอบรมพบว่า ด้านความ ร่วมมือบุคลากรทุกระดับให้ความร่วมมือด้วยดี สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าว อย่างพร้อมเพรียง ส่วนการประเมินด้านทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน ยากที่จะมองเห็นเป็นรูปธรรมในทันทีทันใด (โควิน คลังแสง. 2530 : 88-91)

รัชนี้ ศรีไพรวรรณ ได้กล่าวถึงผลงานอาชีวศึกษาครบวงจรในหนังสือประวัติครู (2547 : 134) ว่า โครงการส่งเสริมจริยธรรมข้าราชการในกรมอาชีวศึกษา ได้มีการจัด สัมมนาเป็นระยะ ๆ เพื่อให้บุคลากรได้รับความรู้และฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม จึงพยายามชักจูงและโน้มน้าวให้ ข้าราชการในกรมประพฤติตามและได้สร้างพระพุทธรูปประจำกรมขึ้นไว้เคารพสักการะและ เตือนสติด้วย ทั้งเน้นในเรื่องความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงได้กำหนดให้ข้าราชการ ใส่เสื้อสีแดงเลือดหมูปักตราประจำกรมที่กระเป๋าด้านซ้ายเป็นเอกลักษณ์ของกรมทั้งหญิงและ ชาย ตราประจำกรมนี้ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ปรับปรุงใหม่จากตราของเดิมซึ่งมีเฉพาะ อักษรย่อ พ. ส. นิ. ม. ย่อจากทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยเพิ่มเครื่องหมายเสมอธรรมจักร อยู่เหนืออักษรย่อ และมีคำขวัญประจำกรมว่า ทักขะเยียม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้ เวลาให้เกิดคุณ ทำให้ข้าราชการกรมอาชีวศึกษาพอใจและภูมิใจเป็นอันมาก

ทุกคนเห็นความสำคัญของกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้นักเรียน นักศึกษาได้ยึดเป็นหลักในการประกอบอาชีพ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (2535 : 148-149) ได้ให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์ว่า "เพียงแต่ฉลาดพื้นฐานนั้น คงไม่พ้นจากความเห็นแก่ตัว ถ้ายิ่งฉลาดมากก็ยิ่งเห็นแก่ตัวลึกซึ้งจนคนอื่นตามไม่ค่อยทัน คำว่า ฉลาดหรือสติปัญญานี้ มันมีความหมายได้ 2 ทาง เพราะว่ามันฉลาดไปในทางผิดก็ได้ ยังมีปัญญาที่ยังเป็นโจรเป็นผู้ร้ายได้แก่ขึ้น เรามีความฉลาดหรือมีสติปัญญาซึ่งควบคุมไว้ด้วยหลักจริยธรรม เพื่อความเป็นมนุษย์นี้อาชีพหรือวิชาชีพนั้นก็เหมือนกัน มัวสนใจแต่อาชีพและอาชีพมันก็ต้องทำอย่างเห็นแก่ตัวก็มีปัญหามากมายเต็มโลกเลย การศึกษาส่วนนี้จะควบคุมได้ด้วยการศึกษาจริยธรรม จะเรียกว่ามนุษยธรรมดูจะฟังชัดเจน มนุษยธรรมแปลว่าธรรมที่ทำให้ความเป็นมนุษย์"

โควิน คลังแสง (2530 : 87) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกับท่านพุทธทาสว่า "กรมอาชีวศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องมี หน้าที่รับผิดชอบในการใช้ "การศึกษา" เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะกำลังคนด้านอาชีพ ได้พิจารณาเห็นว่า ในการฝึกฝนอบรมนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาเพื่อออกไปสู่ตลาดแรงงานเพียงใด ถ้าปราศจากคุณธรรมประจำใจเสียแล้ว เขาต้องใช้ความรู้ที่โกงโกงและเห็นแก่ตนเป็นแน่นอน"

ยัง พิทยานิยม. (2530 : 18-20) ได้ให้ความเห็นเช่นเดียวกันว่า "ประเทศไทยจัดการศึกษามา ช้านาน เราบอกว่าการศึกษาของเราเจริญขึ้น โดยดูจากปริมาณทางวัตถุ แต่บุคคลที่เป็นผู้ได้รับผลจากการศึกษากลับก่อปัญหาแปลก ๆ ใหม่ ๆ มากขึ้น...การศึกษาที่จะช่วยให้ชีวิตพัฒนาตามรูปแบบเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือ การศึกษาที่ครบถ้วนทั้งวัตถุและนามธรรม หรือทั้งกายและใจเท่าเทียมกัน ต้องให้ความสำคัญเสมอเหมือนกัน ต้องให้พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน แม้รัฐจะจัดให้มีการศึกษาสูงและกว้างขวางสักเพียงไร ปัญหาทางสังคมหาได้ลดลงไม่ ความรู้ทางวิชาการทำให้สมองพัฒนา มีความฉลาด แต่ความฉลาดอาจเป็นไปในทางดีก็ได้ทางร้ายก็ได้ ซึ่งต่างกับปัญญา ปัญญามีแต่ทางดีทางเดียว... ดังนั้น การศึกษาที่สมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วนจึงจะทำให้ชีวิตพัฒนา

และเช่นเดียวกัน ม.ล.ปิ่น มาลากุล ก็มองเห็นถึงความสำคัญของการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ดังคำกล่าวของท่านว่า การอบรมบ่มนิสัยให้ศิษย์นั้น แม้เพียงวันละนาทียังดีถมศิษย์จะดีมีชื่อหรือลุ่มจม อาจเป็นเพราะอบรมหนึ่งนาทีก่อน (อุดม จะโนภาษ. 2547 : 57)

จากการสัมภาษณ์นายอาทร จันทวิมล (พินิตา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) จึงสรุปได้ว่า การอบรมคุณธรรมจริยธรรมทำให้นักเรียนนักศึกษาได้พัฒนาจิตใจ การยกพวกตีกัน การเดินขบวนประท้วง การปาระเบิดได้ลดน้อยลงไป ถึงแม้ว่าจะเห็นเป็นรูปธรรมช้าไม่

ชัดเจนในระยะเวลาสั้น ๆ แต่จากการที่นักเรียน นักศึกษาอาชีวศึกษายกพวกตีกันลดน้อยลงไป ก็พอจะเห็นเป็นรูปธรรมได้

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้สนใจงานด้านลูกเสือและเห็นความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมลูกเสือ ตั้งแต่อยู่ที่จังหวัดเชียงราย ดังเช่นเมื่อคราวเป็นศึกษาธิการอำเภอพะเยา และศึกษาธิการ จังหวัดเชียงราย ได้ร่วมกิจกรรมลูกเสือและใช้กิจกรรมลูกเสือในการพบปะครู ผู้บริหาร และ ในการเสริมสร้างพัฒนาและอบรมครู (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 45) และ ยังได้เชิญนายอภัย จันทวิมล ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธานเปิดค่ายลูกเสือจังหวัด เชียงราย (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 41) ดังนั้น จึงใช้กิจกรรมพัฒนากิจการลูกเสือและ เนตรนารีวิสามัญเป็นกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมให้กับนักเรียนนักศึกษา โดยมีเป้าหมายหลักที่ จะพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและการทำงาน มุ่งการบริการ รู้จักการเสียสละตามคติพจน์ ของลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญเป็นสำคัญในการร่วมกันจัดการศึกษาเพื่อการอาชีพ เน้น กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดระเบียบวินัยและการเสียสละ เพื่อให้ทุกคนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อการงานในหน้าที่ ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่อผู้บังคับบัญชา และต่อชาติบ้านเมือง

การจัดกิจกรรมนี้ได้สามารถพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญได้ จำนวน 2,500 คน และสามารถจัดตั้งกองลูกเสือขึ้นได้แทบทุกสถาบันอาชีวศึกษา และมีลูก เสือและเนตรนารีวิสามัญประมาณ 50,000 คน อันเป็นผลให้กิจการลูกเสือเนตรนารีวิสามัญ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังที่หนังสือพิมพ์หลายฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวัน ที่ 3 ตุลาคม 2529 และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับประจำวัน ที่ 12 พฤศจิกายน 2529 ได้ ลงข่าวสรุปใจความได้ว่า โครงการจัดงานชุมนุมลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญของสถานศึกษาใน สังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญได้มีโอกาส พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนทัศนะ ความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่างมวลสมาชิก ซึ่งจะก่อให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้สนใจโดยทั่วไปได้ ทราบถึงคุณประโยชน์ของการจัดกิจกรรม โดยมุ่งสนับสนุนให้เยาวชนได้รู้คุณค่าของการปก ครองในระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การ ดำเนินงานในครั้งนี้อาจจัดในลักษณะการอยู่ค่ายพักแรมชุมนุม จำนวน 15 ค่าย ระหว่างอยู่ค่าย จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของลูกเสือและเนตรนารี เช่น กิจกรรมเสี่ยงภัยแบบใหม่ เทคนิคทาง วิทยาการแบบต่าง ๆ การบริการชุมชน ฯลฯ โดยจะมีลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญร่วม ชุมนุมในครั้งนี้อย่างน้อย 4,830 คน สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนซึ่ง จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองที่ดีในอนาคต นอกจากนี้ กรมอาชีวศึกษาได้บรรจุ วิชาลูกเสือวิสามัญเข้าไปในหลักสูตร ปวช. 2530 ทั้งนี้ เพราะกิจการลูกเสือเนตรนารีวิสามัญ ได้พิสูจน์แล้วว่า ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2526- -2529) ซึ่งดำเนินการโดย

คณะกรรมการพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ กรมอาชีวศึกษา (พ.ส.น.อ.) โดยมี รองอธิบดีกรมอาชีวศึกษาเป็นประธาน มีนายณรงค์ อารีย์มิตร เป็นเลขานุการ ได้มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้คุณธรรมของนักเรียนนักศึกษาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดได้ดียิ่ง (วราวุธ ทองเงิน. 2530 : 65)

ผลของการจัดกิจกรรมนี้ กรมอาชีวศึกษาสามารถจัดงานชุมนุมลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญติดต่อกันได้ 4 ปีแล้ว ได้ร่วมกันพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนานักเรียน นักศึกษา ทั้งปริมาณและคุณภาพของลูกเสือและเนตรนารี จนเป็นที่กล่าวกันติดปากติดคำว่า “ชาวอาชีวศึกษาเอาจริงและเอาดีจนได้ในเรื่องการลูกเสือและเนตรนารี” (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2529ข : 28) ทำให้ได้สมาชิกลูกเสือเนตรนารีวิสามัญ และผู้กำกับเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ผู้กำกับยังไม่เพียงพอกับจำนวนลูกเสือเนตรนารีวิสามัญ ส่วนพฤติกรรมระหว่างนักศึกษาที่สนใจเรียนวิชาลูกเสือกับไม่สนใจ พฤติกรรมทางก้าวร้าวของผู้ไม่สนใจจะสูงกว่า และความรับผิดชอบนักศึกษาส่วนใหญ่สูงขึ้นนับตั้งแต่จัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา จึงเป็นที่เชื่อว่าการกิจกรรมในกิจการลูกเสือที่เหมาะสมกับวัยนั้นเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการที่จะอบรมบ่มนิสัยให้กับเยาวชนให้พัฒนาในส่วนที่ต้องการทั้งด้านนโยบายและตัวนักเรียนนักศึกษาเป็นการถูกต้องและเหมาะสมที่สุดในยุคปัจจุบันซึ่งยังมองไม่เห็นว่าจะมีกิจกรรมใดที่ดีและเหมาะสมกับสภาพการของประเทศในปัจจุบัน ซึ่งต้องการให้คนมีวินัย มีน้ำใจรู้จักช่วยตัวเอง พัฒนาสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ สติปัญญาเฉียบแหลมบนร่างกายที่แข็งแรงและเจตนาที่ดี กิจกรรมในกิจการลูกเสือมีทุกสิ่งทีประเทศชาติต้องการ (ณรงค์ อารีย์มิตร. 2530 : 98)

กิจกรรมที่ 3 คือ กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน โดยมีเป้าหมายหลักที่จะพัฒนาคุณภาพการทำงานเป็นหมู่คณะของชาวอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะความสามารถสูง เข้มแข็งขึ้นเป็นสำคัญในการร่วมกันจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยนำหลักการ วิธีการและเทคนิคของคิ.ว.ซี.มาใช้ในการปฏิบัติงานในสำนักงานกรมอาชีวศึกษา และสถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุง และพัฒนางานและบุคลากรของกรมอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (กรมอาชีวศึกษา. 2529 : คำปรารภ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร โดยปลูกฝังคุณธรรมของการทำงานให้อยู่ในจิตสำนึกของบุคลากรทุกคน เพื่อให้เป็นปกตินิสัยในการปฏิบัติงาน กรมอาชีวศึกษาจึงได้แต่งตั้งคณะทำงานให้ศึกษาหาแนวทางนำกิจกรรม คิ.ว.ซี.มาใช้ในกรมอาชีวศึกษาในเดือนพฤศจิกายน 2528 และกรมอาชีวศึกษาได้ประกาศนโยบายนำกิจกรรม คิ.ว.ซี. เข้ามาใช้ในทุกหน่วยงานในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2528 กิจกรรม คิ.ว.ซี. ในกรมอาชีวศึกษาได้พัฒนามาเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง (สมนึก ทองเอี่ยม. 2530 : 100-101) ดังที่หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับประจำวันที 27 มิถุนายน 2528 ได้ลงข่าวสรุปใจความได้ว่า กรมอาชีวศึกษานำระบบคิ.ว.ซี.มาใช้ในหน่วยงานโดยการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้ด้าน คิ.ว.ซี. และจัดทำสื่อต่าง ๆ แก่บุคลากรทุกคน และได้จัดตั้งคณะทำงานเทคนิค คิ.ว.ซี. มีหน้าที่ให้

คำปรึกษาและแนะนำการดำเนินงานของกลุ่มคิว.ซี. แก่หน่วยงานของกรมอาชีวศึกษาที่มีกิจกรรมคิว.ซี.ทุกระดับ เพื่อให้กิจกรรมคิว.ซี.ดำเนินไปตามหลักการที่ถูกต้อง

สำหรับแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมคิว.ซี. กรมอาชีวศึกษาได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้น 3 คณะ ได้แก่ 1) คณะกรรมการอำนวยการคิว.ซี.กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจกรรมคิว.ซี. ส่งเสริมงบประมาณคิว.ซี. และสนับสนุนผลงานคิว.ซี. ดีเด่นไปเสนอต่อหน่วยงานภายนอก 2) คณะกรรมการดำเนินการคิว.ซี.กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่เป็นนายทะเบียนกลาง รับจดทะเบียนกลุ่มคิว.ซี. มีหน้าที่รับนโยบายคณะกรรมการส่งเสริมและสนับสนุนคิว.ซี.ระดับกรมมาดำเนินการ 3) คณะกรรมการอำนวยการคิว.ซี.สถานศึกษา ทำหน้าที่ดำเนินงานของกลุ่มคิว.ซี.ในสถานศึกษา โดยจัดอบรมความรู้ เทคนิคและวิธีการแก่ครู อาจารย์ในสถานศึกษา เพื่อให้ครู อาจารย์นำคิว.ซี.ไปปรับปรุงงานในหน้าที่ ต่อจากนั้นก็ให้นำระบบคิว.ซี.ไปเผยแพร่ให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ โดยให้จัดตั้งในรูปของชมรมคิว.ซี. ซึ่งคาดว่าจะทำให้นักศึกษามีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์มากขึ้น ในการนี้เพื่อให้การนำระบบคิว.ซี.มาใช้ให้เกิดผล กรมอาชีวศึกษาจึงให้รางวัลและประกาศเกียรติคุณกับกลุ่มคิว.ซี.ที่มีผลงานดีเด่น

หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับประจำวันที 25 ธันวาคม 2528 ลงข่าวสรุปใจความได้ว่า กรมอาชีวศึกษาส่งผลงานคิว.ซี.เข้าประกวด ในการประชุมกลุ่มสร้างคุณภาพไทยครั้งที่ 6 ซึ่งจัดขึ้นโดยศูนย์พัฒนาคุณภาพ ปรากฏว่าได้รับรางวัลชมเชย 6 ประเภท ในด้านผลงานคิว.ซี.ซี. โปสเตอร์ คำขวัญ สัญลักษณ์ ผลงานเพลง และเรียงความ กลุ่มคิว.ซี.ของกรมอาชีวศึกษาได้เสนอผลงาน เรื่อง "การลดความสิ้นเปลืองของยาสูบคำผิด" โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า "กลุ่มแสงเทียน" จากการนำระบบคิว.ซี.มาใช้ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายและช่วยให้ประหยัดงบประมาณได้ด้วย นับได้ว่าเป็นการนำคิว.ซี.มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะเวลา 1 ปีครึ่งที่ผ่านมา มีกลุ่มคิว.ซี.ที่ปฏิบัติกิจกรรมคิว.ซี.ในสภาพการปฏิบัติงานจริงทั่วประเทศมากกว่า 700 กลุ่มคิว.ซี. ได้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนางานที่สมาชิกของกลุ่มร่วมกันรับผิดชอบอยู่ โดยมุ่งเน้นการประหยัดและการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเป็นหลัก หรือกิจกรรมทั่วไปนอกเหนือจากการประหยัดและการเพิ่มประสิทธิภาพ ซึ่งก่อให้เกิดผลประการที่สำคัญ ๆ คือ สร้างคณะทำงานที่มีคุณภาพได้สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้ร่วมงานได้ สร้างผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและประทับใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในกิจกรรมคิว.ซี.ให้บุคลากรของกรมอาชีวศึกษาเป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลาย (บุญเทียม เจริญยิ่ง. 2530 : 7)

กรมอาชีวศึกษากำหนดจัดสัปดาห์เสนอผลงานคิว.ซี.ในระดับภาคในระหว่างวันที่ 13-19 กรกฎาคม 2530 โดยศูนย์นิเทศและฝึกอบรมอาชีวศึกษาภาคร่วมกับคณะกรรมการประสานงานอาชีวศึกษาภาค ซึ่งจัดพร้อมกันทั่วประเทศจะมีกลุ่มคิว.ซี.ที่มีผลงานดีเด่นที่ผ่านการคัดเลือกมาแล้วเข้าร่วมเสนอผลงานมากกว่า 200 กลุ่มคิว.ซี. (สมนึก ทองเอี่ยม.

2530 : 105) และจากงานนี้คณะกรรมการจึงได้พิจารณาผลงานกลุ่มคิว.ซี.ในระดับภาคดีเยี่ยม มีกลุ่มคิว.ซี.ได้รับรางวัล 60 กลุ่ม และยังมีกลุ่มคิว.ซี.ระดับทองอีก 10 กลุ่ม

กรมอาชีวศึกษาได้นำกิจกรรมคิว.ซี.มาใช้ตั้งแต่ปี 2525 (ที่วิทยาลัยช่างกลปทุมวัน เป็นแห่งแรก) และได้เริ่มรณรงค์ให้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในปลายปี 2528-2530 จากสายตาของบุคคลภายนอกที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนี้ โดยกรมอาชีวศึกษาได้เชิญมาเป็นกรรมการในการตัดสินผลงานคิว.ซี.ได้ให้ทัศนะว่า การเริ่มดำเนินงานเพียง 1 ปีกว่าก็สามารถดำเนินการได้ถึงขั้นนี้ นับว่าเป็นความสำเร็จที่ได้ผลเกินคาด (กองแผนงาน. 2529 : 33)

รัชนี้ ศรีไพรวรรณ ได้กล่าวถึงผลงานอาชีวศึกษาครบวงจรในหนังสือประวัติครู (2547:134) ว่า โครงการพัฒนาคุณภาพด้วยกิจกรรม คิว.ซี.ซี. (Q.C.Circle) เป็นกิจกรรมที่ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้นำมาใช้พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพของงาน ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของกรมอาชีวศึกษาอย่างจริงจัง ผลของการนำกิจกรรมนี้มาใช้ทำให้คุณภาพของบุคลากรพัฒนาขึ้นโดยเฉพาะด้านคุณภาพและจริยธรรมในการทำงาน ส่งผลให้งานของกรมอาชีวศึกษาก้าวหน้า

กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงานประสบผลสำเร็จอย่างดี โดยดูได้จากมีผลงานกลุ่มคิว.ซี.ที่มีถึง 700 กลุ่ม และได้ผ่านการคัดเลือกเพื่อเสนอผลงาน คิว.ซี.ในระดับภาค 200 กลุ่มคิว.ซี. และยังมีกลุ่มคิว.ซี.ที่เข้าประกวดในระดับชาติและได้รับรางวัลมาอีก ย่อมแสดงถึงความสำเร็จในควมมีคุณภาพของบุคลากรในอาชีวศึกษา แม้แต่กระทรวงศึกษาธิการเองก็ยอมรับว่า กรมอาชีวศึกษาเป็นกรมเดียวในกระทรวงศึกษาธิการที่พัฒนากลุ่มสร้างคุณภาพงาน หรือ คิว.ซี.ซี.ได้อย่างรวดเร็ว จริงจังและเด็ดเดี่ยว (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2529ข : 28)

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ปวช.2530 เพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาโดยตรง กรมอาชีวศึกษาได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 4 ชุด เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร ปวช.2524 คณะกรรมการฯ ได้เชิญนักวิจัยจากต่างสถาบันให้ร่วมพิจารณาหลักสูตรทุกประเภทวิชา ได้แก่ วิชาเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม คหกรรม ศิลปหัตถกรรม และพาณิชยกรรม จากการประเมินผลการใช้หลักสูตร ปวช. 2524 ทำให้ทราบว่า ผู้สำเร็จอาชีวศึกษายังประสบปัญหาการว่างงานค่อนข้างสูง สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากหลักสูตร ปวช.2524 บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพอิสระ เมื่อทำการวิเคราะห์และประเมินหลักสูตรจนถ่องแท้แล้วเมื่อต้นปี พ.ศ. 2529 กรมอาชีวศึกษาจึงได้เสนอกระทรวงศึกษาธิการเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำหลักสูตร ปวช. 2530 โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสายงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนประมาณ 700 คน ซึ่งเป็นผู้ที่รู้สภาพที่แท้จริงของตลาดอาชีพเข้าร่วมปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ทำให้หลักสูตร ปวช. 2530 ที่พัฒนาขึ้นมี

ประสิทธิภาพและสามารถสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้ดียิ่ง (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 47)

หลักการหลักสูตร ปวช. 2530 เน้นให้ผู้เรียนออกไปประกอบอาชีพอิสระโดยตรงด้วยการใช้อาชีวศึกษาครบวงจรเป็นหลัก รวมทั้งให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ โดยในหลักสูตรเปิดโอกาสให้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางเพื่อออกไปประกอบอาชีพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มุ่งฝึกงานฝีมือที่ใช้เทคโนโลยีโดยปฏิบัติจนเกิดทักษะเกิดความคิดสร้างสรรค์ และสามารถสร้างงานให้กับตนเองได้ มุ่งอบรมและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ได้ด้วยความสุขและเจริญก้าวหน้า (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 49) โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การศึกษาและการฝึกอบรมที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพโดยตรง เปิดโอกาสให้เลือกเรียนตามถนัด สามารถจัดการเชิงธุรกิจ เชิงอุตสาหกรรม และเชิงเทคโนโลยี สำหรับโครงสร้างของหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 หน่วยวิชา คือ หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือก (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 54) โดยมีหลักการสำคัญ 7 ประการ คือ หลักการตลาดหลักธุรกิจ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี หลักการอาชีวศึกษาครบวงจร หลักการสร้างสรรค์และการสร้างงาน พัฒนางาน หลักคุณภาพชีวิต หลักความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน และสุดท้ายหลักการศึกษาลดชีวิต (ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์. 2530 : 70-71)

สำหรับระยะเวลาเรียนกำหนดให้มีการเรียนตลอดหลักสูตร 3 ปี 4,800 คาบ แบ่งเป็น 4 ภาคเรียน ๆ ละ 10 สัปดาห์ และให้มีเวลาหยุดพักระหว่างภาคเรียนคราวละ 2 สัปดาห์ ยกเว้นภาคเรียนที่ 4 หรือภาคสุดท้ายให้มีเวลาหยุดพัก 6 สัปดาห์ และให้ใช้เวลาระหว่างหยุดภาคเรียนสุดท้ายนี้เปิดภาคฤดูร้อน ได้จำนวน 4 สัปดาห์ การจัดแบบนี้ทำให้ได้เรียนวิชานั้น ๆ อย่างต่อเนื่องกัน การเรียนน้อย ๆ แต่บ่อยครั้งจะทำให้ให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกทักษะบ่อย ๆ ซึ่งจะทำให้ฝีมือดีขึ้น และเมื่อจะเริ่มเรียนบทเรียนใหม่ก็ไม่ต้องเสียเวลาทบทวนบทเรียนกันมากนัก (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2532 : 70)

จากการที่คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรได้ช่วยกันระดมความคิดและเปลี่ยนแปลงแก้ไขหลักสูตร ปวช. 2530 ทำให้หลักสูตร ปวช. 2530 ใช้ได้ทันปีการศึกษา 2530 แม้จะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อมวลชนทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยก็ตาม แต่จากการประเมินหลักสูตรแล้วพบว่ามีทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่มีข้อดีมากกว่าข้อเสีย ผลประโยชน์ตกอยู่กับนักเรียนนักศึกษาก็คุ้มกับการเปลี่ยนมาใช้หลักสูตร ปวช. 2530

จากการจัดกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมนี้ ทำให้กรมอาชีวศึกษาได้ผลผลิตที่เป็นนักเรียนนักศึกษาที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้ผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเป็นผลงานที่ทำให้กรมอาชีวศึกษามีชื่อเสียงขึ้นมาเป็นที่ประจักษ์และตระหนักแก่คนโดยทั่วไป จนชาวอาชีวศึกษา คือ ดร.วิรัช กุมุทมาศ กล่าวประกาศต่อหน้าชาวอาชีวเกษตรที่โรงแรมสยามคอนดิเนนตัลว่า “กรม

อาชีวศึกษา ดังระเบิด" คนในวงการอื่นก็ยอมรับและประจักษ์ในผลงานของเราเป็นที่เข้าใจและเห็นพ้องด้วยในผลงานการอาชีวศึกษาครบวงจรของเราจนคนเขาได้นำคำ "ครบวงจร" ไปใช้กันจนติดปากทุกวงการ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2529ข : 28)

แม้แต่นายสัมพันธุ์ ทองสมัคร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ยังกล่าวว่า "นโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรนับได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้จากความสนใจของผู้ปกครองที่สนับสนุนให้บุตรหลานเข้ารับการศึกษาด้านการอาชีวศึกษา เพราะเล็งเห็นว่าสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประกอบอาชีพอิสระด้วยตนเองได้ ซึ่งเป็นที่น่าดีใจว่าผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องงานอาชีพมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม นับว่าเป็นความภาคภูมิใจของกรมอาชีวศึกษาที่ได้สร้างค่านิยมใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในแง่ความต้องการเข้ารับการศึกษาด้านสถาบันการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา" (สัมพันธุ์ ทองสมัคร. 2529 :15)

นายอาทร จันทวิมล ได้ให้ความเห็นว่า "แต่ก่อนนี้คนเรียนอาชีวศึกษาคือคนที่เรียนไม่เก่ง เรียนอะไรไม่ได้ หัดหนทางแล้วจึงมาเรียน แต่เดี๋ยวนี้ผู้เข้าเรียนอาชีวะกลายเป็นเด็กเก่งขึ้น มีความคิดก้าวหน้าที่จะหาทางประกอบอาชีพในอนาคต ต้องมีความขยันและพื้นฐานความรู้ดีขึ้นไป มีหลายคนมองว่าเรียนมหาวิทยาลัยบางสาขาจบมาแล้วจะว่างงาน ผู้เรียนอาชีวะบางสาขาไม่ได้มีงานรออยู่ ในเรื่องความประพฤติของนักศึกษา แต่ก่อนนี้ภาพพจน์ของนักศึกษาอาชีวะคือเกกมะเหรกเกรง ตีกัน ปาระเบิดขวด เดินประทุ้ง แต่ปัจจุบันนี้เปลี่ยนไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์ให้สังคม เช่น อาสาพัฒนา ช่วยส่วนรวม สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เช่น รถสะเทินน้ำสะเทินบก เตาแก๊สอาชีวะ เครื่องสีข้าว" (อาทร จันทวิมล. 2530 : 77)

ราชินี ศรีไพรวรรณ ได้กล่าวถึงผลงานอาชีวศึกษาครบวงจรในหนังสือประวัติครู (2547 : 133-134) ว่า เป็นโครงการที่พัฒนาทั้งหลักสูตรและผู้สอนอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายในรูปสหกรณ์และร้านค้าของสถานศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้ศึกษาอย่างครบวงจร ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นผู้มีฝีมือ มีทักษะ มีความสามารถในการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคและจัดจำหน่าย สามารถแข่งขันด้านคุณภาพและมาตรฐานของตลาดได้ สถาบันอาชีวศึกษาทั่วประเทศได้นำผลผลิตและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของนักศึกษาออกจำหน่ายและจัดนิทรรศการในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดขึ้นทุกปี เป็นที่นิยมชมชอบของประชาชนเป็นอันมาก จนในระยะหลังกระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนชื่อจากงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนเป็นงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพส่งไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ นักเรียนนักศึกษาของกรมอาชีวศึกษาได้พัฒนาฝีมือจนมีคุณภาพมาตรฐานสามารถชนะเลิศการแข่งขันฝีมือช่างของกรมแรงงานเกือบทุกประเภทจนเป็นที่ยอมรับ มีบริษัทห้างร้านจองตัวไปทำงานทุกคน นับว่า โครงการอาชีวศึกษาแบบครบวงจรได้รับความสำเร็จอย่างยิ่ง

นายมารุต บุณนาค ได้ให้สัมภาษณ์ในวารสารอาชีวศึกษาว่า “โครงการอาชีวศึกษาคบวงจรก็เป็นเรื่องที่ดีที่จะช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้มาก.. ระยะยาวนั้น การจัดอาชีวศึกษาคบวงจรนี้ควรทำอย่างต่อเนื่องตลอดไป โดยต้องจัดให้มันเป็นระบบ มีระเบียบและหลักเกณฑ์ที่แน่นอน” (ศิริพรรณ ชุมนุม และจूरรัตน์ บิณพะชัน. 2529 : 14)

นายขุนทอง ภูผาเดือน ได้กล่าวว่า “การศึกษาเพื่ออาชีพ เราต้องพยายามเปลี่ยนค่านิยมของสังคมไทยเรา อย่าให้ติดยึดแต่จะเลือกประกอบอาชีพราชการ ควรให้หันมาสนใจการประกอบอาชีพอิสระ คือ การประกอบการค้าด้วยตัวของตัวเอง สร้างงานอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาเอง ซึ่งข้าพเจ้าเห็นด้วยกับอาชีวศึกษาคบวงจร เพราะมีขั้นตอนมีวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถสร้างงานอาชีพขึ้นมาเองได้” (ขุนทอง ภูผาเดือน. 2529 : 13)

ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ได้ให้สัมภาษณ์ในวารสารอาชีวศึกษาว่า “การอาชีวศึกษาเป็นเรื่องของการอาชีพ เพราะฉะนั้นต้องฝึกให้ครบวงจร ตั้งแต่เริ่มคิดวางแผนจนถึงการใช้ผลผลิตจำหน่ายได้” (กองบรรณาธิการ. 2529 : 21)

จากการสัมภาษณ์นายบุญเทียม เจริญยิ่ง (พินิตา ตีกแสง. สัมภาษณ์. 2546) ได้เล่าว่า เมื่อได้มาดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ได้นำนโยบายต่าง ๆ ของอธิบดีคนก่อน ๆ ที่เป็นนโยบายที่ดีมีประโยชน์นำมาสานงานต่อ เพื่อให้งานนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้ และได้พิจารณาเห็นว่านโยบายอาชีวศึกษาคบวงจรของอธิบดีนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นนโยบายที่ดีจึงได้กำหนดในนโยบายอาชีวศึกษา 10 ประการไว้ด้วย โดยได้กำหนดเป็นนโยบายข้อที่ 6 ได้แก่ อาชีวศึกษาคบวงจรได้มาตรฐาน คือการณรงค์ให้สถานศึกษาสร้างผลผลิตให้ได้มาตรฐานที่ตลาดยอมรับ การฝึกปฏิบัติงานที่มอบให้แก่นักศึกษาควรเป็นแบบสามารถฝึกได้จนออกมาเป็นผลผลิต แล้วพัฒนาฝีมือสู่มาตรฐานของตลาด โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนนักศึกษา คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น นับเป็นวิธีการจัดการให้อาชีวศึกษาคบวงจรได้อย่างดี (บุญเทียม เจริญยิ่ง. 2538 : 17)

อาชีวศึกษาคบวงจร เกิดจากปัญหาการว่างงานของนักเรียนนักศึกษามีมากขึ้น อันเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจของโลกซบเซาลง เป็นผลให้ความต้องการด้านตลาดแรงงานในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนมีขีดจำกัด กรมอาชีวศึกษาได้ตระหนักดีถึงปัญหานี้จึงได้กำหนดนโยบายอาชีวศึกษาคบวงจรขึ้นมา โดยคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านตลาดแรงงานได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนนักศึกษาจะสามารถนำความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ไปดำเนินการประกอบอาชีพอิสระได้ โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยตำแหน่งว่างของภาครัฐบาลหรือเอกชน ซึ่งจะช่วยลดการสูญเปล่าในการลงทุนทางการศึกษาได้จำนวนมหาศาล (กองแผนงาน. 2528 : 31) กรมอาชีวศึกษาได้มีการติดตามการปฏิบัติงานของนักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อศึกษาความต้องการของตลาดแรงงานโดยคิดเป็นร้อยละ ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท. ตั้งแต่ พ.ศ.2527-2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530	พ.ศ.2531	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
1.ผู้สำเร็จการศึกษา	86.49	78.49	82.38	84.76	86.22		87.33
2.ผู้ไม่สำเร็จการศึกษา	13.51	21.51	17.62	15.24	13.78		12.67

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการดำเนินงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 13 .

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2532* . หน้า 20 . กรุงเทพ ฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา. (2533). *ภาวะการดำเนินงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ตาราง 2 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ หลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท. ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 – 2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530	พ.ศ.2531	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
1.นักศึกษาที่ติดตามได้	64.13	63.95	62.27	73.29	77.61		85.53
2.นักศึกษาที่ติดตามไม่ได้	35.87	36.05	37.73	26.71	22.39		14.47

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการดำเนินงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 13.

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2532*. หน้า 20. กรุงเทพ ฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา . (2533). *ภาวะการดำเนินงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ตาราง 3 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ที่มืงานทำ หลักสูตร ปวช. ปวส. และปวท.
ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 – 2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530	พ.ศ.2531	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
1. ศึกษาต่อ	54.02	51.71	45.24	44.47	42.93	45.34	51.33
2. มีงานทำ	21.95	19.69	23.66	27.78	37.57	42.43	40.16
- รับราชการ	5.17	4.69	4.52	3.23	3.34		2.56
- ทำงานเอกชน	11.28	10.49	13.31	17.77	26.91	33.08	32.45
- อาชีพอิสระ	4.22	4.06	5.81	6.77	7.30		5.14
3. ไม่มีงานทำ	24.01	26.86	29.59	25.77	17.83	10.72	6.55
- รongาน	5.25	6.64	6.58	5.50	5.27		2.46
-ว่างงาน	18.76	20.21	23.00	20.27	12.55		4.08
4. อื่น ๆ	-	1.72	1.50	1.96	1.66	1.50	1.54

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 13.

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2532*. หน้า 20. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา. (2533). *ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ตาราง 4 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชม. และ ปชม.
1,350 ชม. ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 – 2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530	พ.ศ.2531	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
1.ผู้สำเร็จการศึกษา		89.57	75.30	82.84	75.58		90.88
2.ผู้ไม่สำเร็จการศึกษา		10.43	24.30	17.16	24.42		9.12

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการปฏิบัติงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 15 .

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2512*. หน้า 20. กรุงเทพ ฯ :

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา. (2533). *ภาวะการปฏิบัติงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4-5.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ตาราง 5 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชม. และ
ปชม. 1,350 ชม. ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 – 2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530	พ.ศ.2531	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
1.นักศึกษาที่ติดตามได้		46.58	46.51	44.58	52.60		37.36
2.นักศึกษาที่ติดตามไม่ได้		53.42	53.49	55.42	47.40		62.64

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการปฏิบัติงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 15.

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2532*. หน้า 20. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา. (2533). *ภาวะการปฏิบัติงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4-5.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ตาราง 6 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่ติดตามได้ที่มีงานทำ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น
225 ชม. และปชม. 1,350 ชม. ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 – 2533

รายละเอียด	พ.ศ.2527 ร้อยละ	พ.ศ.2528 ร้อยละ	พ.ศ.2529 ร้อยละ	พ.ศ.2530 ร้อยละ	พ.ศ.2531 ร้อยละ	พ.ศ.2532 ร้อยละ	พ.ศ.2533 ร้อยละ
1. ศึกษาต่อ		19.39	20.35	20.89	28.66	23.61	18.90
2. มีงานทำ		37.04	38.86	34.44	38.95	48.18	55.38
- รับราชการ		10.76	4.88	3.58	4.13		5.35
- ทำงานเอกชน		51.06	12.65	14.15	17.27		28.84
- อาชีพอิสระ		38.17	21.33	16.70	17.55		21.18
3. ไม่มีงานทำ		35.96	29.07	39.89	29.34	25.15	21.42
- รongาน		24.04	7.94	13.35	6.33		6.26
-ว่างงาน		75.96	21.13	26.54	23.00		15.16
4. อื่น ๆ		7.60	11.69	4.76	3.02	3.04	4.28

ที่มา : กรมอาชีวศึกษา. (2531). *ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 31. หน้า 15.

กรุงเทพ ฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. (2532). *รายงานประจำปี 2532*. หน้า 20. กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมอาชีวศึกษา. (2533). *ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา* ' 33. หน้า 4-5.

กรุงเทพ ฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำส่งเคราะห์ทหารผ่านศึก.

จากตารางทั้ง 6 ตาราง สามารถสรุปการติดตามผลการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษา
ที่มีงานทำหลักสูตร ปวช. ปวส. ปวท. และหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชม. ปชม. 1,350
ชม. ตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2531 จะวิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไปมี
งานทำเพิ่มมากขึ้น จำนวนผู้ว่างงานลดลง และผู้ประกอบการอาชีพอิสระมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
นับแต่ พ.ศ. 2529 ประเทศไทยกำลังก้าวไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly
Industrialized Country : NIC) เศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น จึงทำให้มีการจ้างงานด้านอุตสาหกรรม
มาก ด้านการเกษตรจะถูกแย่งพื้นที่ไปสร้างโรงงานและที่อยู่อาศัย จึงมีปริมาณความต้องการ
ผลผลิตการเกษตรไปเลี้ยงประชากรมากขึ้น ต้องเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นในพื้นที่
จำกัดลง แต่การขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมคงจะต้องถึงจุดอิ่มตัว เมื่อมีเครื่องมือเครื่องจักร
เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาแทนที่ ความต้องการกำลังคนจะลดน้อยลงไป การผลิตกำลังคนก็
คงจะปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมกับเทคโนโลยีระดับสูง อาชีพอิสระ (Self employment)

จึงเป็นทางหนึ่งที่น่าจะได้รับการสนับสนุน และควรปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนนักศึกษาเพื่อจะได้เป็นการสร้างตลาดแรงงานรองรับผู้จบการศึกษาในรุ่นต่อไป ๑ ไป

จากการสัมภาษณ์ผู้รับนโยบาย ได้แก่ นายจรรยา ชูลาม นายบุญเทียม เจริญยิ่ง นายอาทร จันทรวิมล นางศรีนวล โกมลวนิช นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ และนางสาวอารียา เมฆาธรรม และกลุ่มอาชีพตัวอย่าง ได้แก่ นายวีระยุทธ์ พรหมเลิศ นายสุริยา รัศมี และนายอรรถ ประสาน ได้กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า อาชีวศึกษาครบวงจรประสบผลสำเร็จ ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน สถานประกอบการเข้าใจกรมอาชีวศึกษามากขึ้น จึงเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนนักศึกษาเมื่อไปฝึกงานหรือทำงานในสถานประกอบการต่าง ๆ จึงเป็นที่ยอมรับของทุกคน

ปัญหาอาชีวศึกษาครบวงจร

ในความสำเร็จของ"อาชีวศึกษาครบวงจร" ไม่ได้สำเร็จด้วยความราบรื่น ต้องฟันฝ่าปัญหาอุปสรรคอย่างมากมาย แต่ด้วยความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ในการทำงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ จึงทำให้สามารถผ่านอุปสรรคทั้งปวงได้ด้วยดี จากการสัมภาษณ์ผู้รับนโยบาย ได้แก่ นายจรรยา ชูลาม นายบุญเทียม เจริญยิ่ง นายอาทร จันทรวิมล นางศรีนวล โกมลวนิช นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ และนางสาวอารียา เมฆาธรรม ได้เล่าถึงปัญหาของอาชีวศึกษาครบวงจร สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาบุคลากร

บุคลากรในกรมอาชีวศึกษาไม่เข้าใจในความหมายของโครงการอาชีวศึกษาครบวงจร การที่ใครขึ้นมาเป็นผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นระดับใดก็ตาม ถ้ามีนโยบายใหม่ ๆ อะไร ขึ้นมามักจะมีคนไม่เข้าใจอยู่เสมอ ผู้ประกาศนโยบายใหม่ ๆ จึงต้องหาวิธีการว่าอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายมีความเข้าใจในนโยบายของตนที่ประกาศขึ้นมา สำหรับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ก็เช่นเดียวกัน เมื่อประกาศนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรขึ้นมา ชาวอาชีวศึกษาไม่เข้าใจในความหมายของอาชีวศึกษาครบวงจร จึงใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั้งทางตรง ทางสื่อมวลชน ทางคนอาชีวศึกษาเอง ตามกลไกของระบบอาชีวศึกษาจนทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้และเกิดความเข้าใจ จึงเกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติตามนโยบายจนเกิดผลสำเร็จ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 374) นอกจากการประชาสัมพันธ์แล้วยังใช้วิธีการออกไปพบปะเยี่ยมเยียนชาวอาชีวศึกษาตามสถานศึกษาไม่ว่าใกล้หรือไกล เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ และเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นกันเอง ความเป็นมิตร เป็นญาติพี่น้องกัน มากกว่าความเป็นเจ้านาย โดยถือหลักว่า บุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดต่องานการพัฒนาการศึกษาของชาติ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 373) และยังต้องส่งเสริมขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่ปฏิบัติตามนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเลื่อนขั้น การเลื่อนตำแหน่ง การอบรม ฯลฯ

ดังนั้น ในการทำงานกับคนจึงต้องมีวิธีการหลาย ๆ วิธีที่จะทำให้คนมาร่วมทำงาน บางคนเพียงแต่ให้กำลังใจ ให้เกียรติ ก็ยินดีร่วมมือร่วมใจทำงานด้วย แต่บางคนต้องมีสิ่งจูงใจในการทำงาน และบางคนอาจต้องมีการบังคับจึงจะทำงาน ซึ่งผู้บริหารต้องใช้วิธีการให้ถูกกับลักษณะของคนคนนั้น

2. ปัญหางบประมาณ

ในขณะที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ มาดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เป็นระยะที่ประเทศไทยอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ กรมอาชีวศึกษาได้รับงบประมาณน้อยลง ทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความลำบาก จึงได้ใช้วิธีการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น แทนที่กรมอาชีวศึกษาจะซื้อเครื่องมือเครื่องจักร เพื่อนำมาให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ จึงแก้ปัญหาโดยส่งนักศึกษาออกไปฝึกปฏิบัติงานที่สถานประกอบการ เป็นการประหยัดงบประมาณ หรือเป็นการจัดอาชีวศึกษาแบบโรงเรียน-โรงงาน

นอกจากนี้ยังมีปัญหาระเบียบการเบิกจ่ายเงินต้องเป็นไปตามระเบียบ บางครั้งจะจ่ายเงินแต่ไม่มีระเบียบให้ใช้ จึงต้องหาทางแก้ไขระเบียบหรือออกระเบียบขึ้นมารองรับ เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการใช้เงิน จึงทำให้งานสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี

3. ปัญหาวัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์

วัสดุครุภัณฑ์บางอย่างล้าสมัยไม่ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดปัญหาต่อการเรียนการสอน นักเรียนนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติออกไปไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ต้องไปฝึกงานกันใหม่เมื่อเข้าทำงาน ทางกรมอาชีวศึกษาต้องแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งนักเรียนนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการ ขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เช่น ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

4. ปัญหาการจัดการหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนการสอน

4.1 ปัญหาหลักสูตร หลักสูตรที่ใช้อยู่ไม่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม และภาวะวิทยาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป จึงมีการพัฒนาหลักสูตรใหม่ เช่น หลักสูตร ปวช. 2524 เป็นหลักสูตร ปวช. 2530 โดยการระดมความคิดจากบุคคลหลายหน่วยงาน หลายองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อปรับเปลี่ยนหลักสูตร ปวช. 2530 เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีที่สุด

4.2 ปัญหาการจัดกระบวนการเรียนการสอน กรมอาชีวศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ครบวงจร หากครูไม่มีความรู้ให้ส่งครูเข้ารับการอบรม จากการสัมมนาของนายอาทกร จันทวิมล (พนิดา ดีกแสง. สัมภาษณ์ . 2546) เล่าว่า เมื่อคราวไปเยี่ยมสถานศึกษากับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เห็นครูสอนนักเรียนขายสินค้าที่วางอยู่ในตู้ เช่น ขายยาสีฟัน ก็มีแต่กล่องยาสีฟัน และยังวางกล่องยาสีฟันหันชื่อเข้าหาตัวผู้ขาย” จึงได้มีการสำรวจว่ามีครูที่เคยมีประสบการณ์ในการขายสินค้าเท่าไร ผลออกมาว่ามีประมาณ 30 % ที่เคยค้าขาย ทำให้ต้องมีการแก้ปัญหาคู ครูจะสอนนักเรียนนักศึกษา

ขายสินค้าแต่ครูเองกลับไม่มีความรู้และประสบการณ์เรื่องการตลาด การขายสินค้า การออกแบบสินค้า จึงต้องส่งครูไปอบรมเพื่อกลับมาสอนนักเรียนนักศึกษาได้ถูกต้อง และสอนเน้นกระบวนการให้ครบวงจร

5. ปัญหานักเรียนนักศึกษา

นักเรียนนักศึกษาขาดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ จึงมีพฤติกรรมที่ก่อความรุนแรงเป็นข่าวอยู่ตลอดเวลา นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักเรียนนักศึกษาในความมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยให้มีโอกาสในการทำงานและประกอบอาชีพที่ตนได้ร่ำเรียนมา นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีคุณภาพ ซึ่งมีผลมาจากการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและกิจกรรมพัฒนาลูกเสือและเนตรนารีวิสามันต์นั่นเอง

6. ทศนคติของประชาชน

ประชาชนมองภาพนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาว่าเป็นคนก้าวร้าว ชอบใช้ความรุนแรง ใช้กำลังมากกว่าใช้ปัญญา มักมีเรื่องชกต่อยตีรันฟันแทงและยกพวกต่อสู้กันระหว่างสถาบัน ทำให้นักเรียนนักศึกษาได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตอยู่เสมอ การสร้างทัศนคติที่ดีแก่ประชาชนโดยได้ใช้กิจกรรมหลายอย่าง ทั้งกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กิจกรรมพัฒนาลูกเสือและเนตรนารีวิสามันต์ กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน กิจกรรมพัฒนาหลักสูตร จนกระทั่งนักเรียนนักศึกษามีภาพลักษณ์ที่ดีได้รับความไว้วางใจจากประชาชน และเมื่อสำเร็จการศึกษามีโอกาสได้ทำงานด้วยความมั่นคง

ในการทำงานย่อมต้องประสบปัญหาและอุปสรรค แต่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ไม่เคยย่อท้ออุปสรรคใด ๆ เลย กลับต่อสู้ปัญหาด้วยความอดทน รอบคอบ และถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ จนทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายไปในทางที่ดี ทำให้งานอาชีวศึกษาครบวงจร ประสบผลสำเร็จ สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาการอาชีวศึกษาให้เจริญรุดหน้าพร้อมความมีคุณภาพของผลผลิต คือ นักเรียนนักศึกษาให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับแก่บุคคลทั้งหลาย

จากผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร ทำให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้นำหลักการของวงจรเดมมิ่งมาประยุกต์ใช้ในอาชีวศึกษาครบวงจร ดังนี้

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ให้ความหมายของอาชีวศึกษาครบวงจรว่า การฝึกฝนหรือทักษะของผู้เรียนจนสามารถสร้างสรรค์ผลผลิตและผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพและมาตรฐานจนสามารถนำผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาบริโภคได้เองไปจัดจำหน่ายได้เอง และสามารถนำไปให้บริการได้จนผู้รับประทับใจในคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ หรือผู้เรียนจะต้องคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น ซึ่งไปตรงกับหลักการของวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือวงจร PDCA 4 ขั้นตอน ได้แก่ Plan (การวางแผน) Do (การดำเนินงานตามแผน) Check (การตรวจสอบผลงานที่ทำ) และ Act (การปรับปรุงแก้ไข) (สุรพันธ์ ยันต์ทอง. 2533 : 51) มีรายละเอียดที่วิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) เปรียบได้กับการคิดเป็น นักเรียนนักศึกษาทุกคนจะต้องรู้จักการวางแผนว่า งานที่จะทำควรจะทำอะไรดี มีเป้าหมายอย่างไร มีขั้นตอนการทำงานอย่างไร ค่าใช้จ่ายในการลงทุน กำหนดตัวบุคคลที่จะทำงาน กำหนดอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร สำรวจหาข้อมูลในการดำเนินงานว่าจะมีปัญหอุปสรรคอย่างไร จะมีวิธีการแก้ไขได้อย่างไร ฯลฯ จะเห็นว่าจะต้องรู้จักการคิดวางแผนก่อนทำงานขั้นนั้น ๆ

2. การดำเนินงานตามแผน (Do) เปรียบได้กับการทำเป็น เมื่อวางแผนเสร็จเรียบร้อยแล้ว การดำเนินงานตามแผน คือ การฝึกทักษะให้มีความชำนาญในการผลิต หรือ การซ่อม หรือการบริการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามขั้นตอนอย่างถูกต้องตามวิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ และฝึกกนิสัยในการทำงานที่ดีควบคู่กันไปด้วย เช่น ทำด้วยความมุ่งมั่น วิริยะ อุตสาหะ อดทน ซื่อสัตย์ เป็นต้น

3. การตรวจสอบผลงาน (Check) เปรียบได้กับขายเป็น เมื่อผลิตสินค้าออกมา หรือ มีการบริการออกมา ถ้ามีลูกค้ามาอุดหนุนมาก ขายได้มีกำไร เท่ากับสินค้าหรือบริการนั้นเป็นที่พอใจของลูกค้า ลูกค้าจึงยอมเสียเงินซื้อสินค้าหรือบริการนั้นๆ แต่ถ้าสินค้าหรือบริการนั้นขายไม่ออกก็ต้องมาตรวจสอบหาข้อมูลว่าทำไมสินค้าหรือบริการนั้นลูกค้าจึงไม่ซื้อหรือไม่ใช้บริการเป็นเพราะเหตุใด หรือขายสินค้าได้มากแต่ยังขาดทุนเป็นเพราะเหตุใด

4. การปรับปรุงแก้ไข (Act) เปรียบได้กับการจัดการเป็น เมื่อตรวจสอบผลงานแล้ว สินค้าใดขายดีมีกำไร ก็ผลิตสินค้าออกจำหน่ายต่อไปหรือพัฒนาสินค้าหรือบริการให้ดียิ่งขึ้นไปอีก หรือสินค้าหรือบริการใดที่ลูกค้าไม่สนใจต้องหาข้อมูลเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงให้เป็นที่พอใจของลูกค้า

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น ยังไปตรงกับปรัชญาอาชีวศึกษาซึ่งเชื่อว่า มนุษย์เกิดมาต้องมีอาชีพ เพื่อจะได้มาซึ่งปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การอาชีวศึกษาจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และความชำนาญในทักษะ รวมทั้งความสามารถปรับตัว และดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคม (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 15) โดยได้นำปรัชญาการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) มาประยุกต์ใช้กับการอาชีวศึกษา เขาได้กล่าวถึงการศึกษาว่าเป็นการสร้างความจริงองงาม (Education is growth) โดยมุ่งให้เจริญองงามทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา โดยมุ่งการส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่บุคคล เพื่อบุคคลจะได้เพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ตนเองและปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ปรัชญาอาชีวศึกษาได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดนี้จึงเชื่อว่า คนเราเรียนรู้จากประสบการณ์ เมื่อได้มีการปฏิบัติจริง ๆ โดยสม่ำเสมอ คือ การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) และด้านทักษะ (Psychomotor Domain) การอาชีวศึกษาได้นำแนวคิดของบลูม (Bloom) มาใช้และดัดแปลงตามลักษณะการจัดอาชีวศึกษา ซึ่งมุ่งเน้น

ไปในด้านการพัฒนาอาชีพ ได้เน้นความสำคัญด้านทักษะมากกว่าด้านสติปัญญา และด้านเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความชำนาญด้านอาชีพทั้งด้านการผลิต การทำ การตลาด การขาย โดยสามารถนำความรู้ทั้งด้านทฤษฎี และปฏิบัติไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2543 : 15)

จากการวิเคราะห์จะเห็นได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีนโยบายอาชีวศึกษาคบวงจรได้เน้นในเรื่องการฝึกทักษะ ไม่ว่าจะเป็นการคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น หรือจัดการเป็น ล้วนแล้วแต่เป็นการฝึกทักษะทั้งสิ้น ซึ่งตรงกับทฤษฎีของจอห์น ดีวอี้ (John Dewey) และบลูม (Bloom)

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังวิเคราะห์ได้อีกว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ สามารถประสบผลสำเร็จในผลงาน “อาชีวศึกษาคบวงจร” และมีความภาคภูมิใจในผลงานชิ้นนี้มากที่สุดในการบริหารส่วนกลาง มีปัจจัยหลายอย่างดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ ในการทำงานควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนร่วมงานรับรู้รับทราบเสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ไม่ว่าเรื่องเล็กเรื่องใหญ่ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับ นักเรียนนักศึกษาและเกี่ยวข้องกับครู เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดความร่วมมือกันปฏิบัติงานจนบังเกิดผลสำเร็จเสมอ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 374)

2. การมีประสบการณ์ตรง ในสมัยที่เป็นนักเรียนนักศึกษาต้องเรียนด้วยทำงานด้วย เคยทำนา เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ ค้าขาย เป็นบอยโรงแรม เป็นนักร้อง ได้สัมผัสสัมพันธ์กับช่างอุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม เกษตรกรรม และบิดาได้เป็นเกษตรกรตัวอย่างครบวงจร จึงมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่างเรียนและมีรายได้ระหว่างเรียนได้เกิดความรู้สึกประทับใจในความรู้อันลึกซึ้งจนได้ரசชาติแห่งวิชาชีพโดยไม่มีเงื่อนไข (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2536ก : 42) และประสบการณ์จากการไปศึกษาดูงานและไปศึกษาต่อปริญญาโทต่างประเทศ ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เห็นว่างานทุกอย่างที่เป็นงานสุจริต เป็นงานที่มีเกียรติทั้งสิ้น และเมื่อมีโอกาสได้นำมาใช้ในการบริหารการอาชีวศึกษา จึงได้มีนโยบายร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการให้นักเรียนนักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติงาน และมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นการใช้เวลาให้เกิดคุณประโยชน์

3. การมีวิญญานแห่งการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น การสร้างบรรยากาศที่ดีต่อตนเองและคนอื่น, การมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารคน งาน เงิน และวัสดุอุปกรณ์, การมีจริยธรรมและจรรยาบรรณอันงดงาม, การมีคุณธรรม, การไม่เล่นพรรคเล่นพวก, การมีไหวพริบและความเฉลียวฉลาด, การมีอัธยาศัยดี, การมีกลวิธีในการแก้ปัญหา, การมีความรับผิดชอบ, การมีความคิดใหม่ ๆ, การมีใจใฝ่อาสา, การมีความกระฉับกระเฉง, การมีความไวต่อปัญหา, การเป็นผู้มีความนิยม, การรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์, การปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ, การมีอุดมการณ์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2529ข : 30-33)

4. การมีศรัทธาในการจัดการศึกษาเพื่อการอาชีพ ทำให้มีความพยายาม ความอดทน และความมุ่งมั่นในการบริหารงานอาชีวศึกษา แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคมากมายเพียงใด

นับได้ว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นนักบริหารการศึกษา นักคิด นักปฏิบัติ อย่างแท้จริง ไม่ว่าราชการจะสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ใดก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยม แม้กระทั่งมาดำรงตำแหน่งที่กรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่เคยผ่านการศึกษาด้านอาชีวศึกษามาก่อนเลย เพียงแต่มีประสบการณ์ในชีวิตจริงมาเท่านั้น ยังสามารถปฏิบัติหน้าที่และฟันฝ่าอุปสรรคทั้งปวงมาได้ด้วยดี จากการสัมภาษณ์ผู้รับนโยบายทั้ง 6 คน ได้ให้ทัศนะว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอาชีวศึกษา ได้สร้างผลงานทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ได้สร้างคุณภาพคน คุณภาพงาน มีกลยุทธ์ในการฝึกนักเรียนนักศึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทำให้ภาพพจน์ของอาชีวศึกษาดีขึ้น ทำให้ประชาชนเข้าใจ การศึกษาด้านอาชีพที่ดีขึ้น และยังได้บริหารงานอาชีวศึกษาด้วยความศรัทธาในการศึกษาเพื่อการอาชีพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน เป็นการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาด้วยหลักการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งจากการสัมภาษณ์บุคคลอาชีวะตัวอย่าง ได้แก่ นายวีระยุทธ พรหมเลิศ นายสุรียา รัตมี และนายอรรณู ประสาน นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ นายมานพ จงจิตต์เวชกุล และนางงามนิจ วิจัยธรรม ซึ่งเป็นบุคคลที่กรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาคัดเลือกมาจากผู้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ ได้เห็นความสำคัญของการศึกษาแสวงหาความรู้ในวิทยาการใหม่ ๆ ตลอดเวลาและเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

การศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลาเมื่อมาประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น เนื่องจากโลกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทุกขณะ ถ้าไม่แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจะทำให้การประกอบอาชีพไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ ต้องเป็นบุคคลทันยุคทันสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ และยังต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกได้ตลอดเวลาเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงตนมีความสุขในสังคม และยังพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้ด้วยความเป็นผู้มีคุณธรรม จึงเป็นการศึกษาตลอดชีวิต นายบรรจง ชูสกุลชาติ นับว่าเป็นบุคคลตัวอย่างที่ควรค่าแก่การยกย่องและอนุชนทุกคนนำไปเป็นแบบอย่างที่ดีได้

บทที่ 5

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาค้นคว้าประวัติและผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
2. เพื่อศึกษาผลงานทางการศึกษา “อาชีวศึกษาครบวงจร” ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

วิธีการในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษารายกรณี (Case Study) ในลักษณะการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis and synthesis) การรวบรวมบรรณนิทัศน์ (Anonation) และการสัมภาษณ์บุคคล (Interview) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยเก็บข้อมูลจากหอสมุดหลายๆ แห่ง เช่น หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร หอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์ หอสมุดคุรุสภา หอสมุดกรมวิชาการ หอสมุดกรมอาชีวศึกษา หอสมุดและศูนย์เอกสารนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด โดยจัดทำเอกสารเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย เอกสารชั้นต้น (Primary Sources) เอกสารชั้นรอง (Secondary Sources) แล้วนำมาคัดเลือกจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และนำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาสาระ

2. การจัดทำบรรณนิทัศน์ (Anonation)

ผู้ศึกษาได้รวบรวมหนังสือ เอกสารต่าง ๆ ที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนเกี่ยวกับอาชีวศึกษาครบวงจร รวมทั้งบุคคลอื่นที่ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับอาชีวศึกษาครบวงจร นำมาจัดทำบรรณนิทัศน์ เพื่อสะดวกในการอ้างอิง

3. สัมภาษณ์ (Interview)

ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ จำนวน 15 คน โดยได้เตรียมการสัมภาษณ์ไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นการสัมภาษณ์และบันทึกผลการสัมภาษณ์ และขั้นปิดการสัมภาษณ์ มีเนื้อหาในการสัมภาษณ์แตกต่างกันไปดังบทสัมภาษณ์ในภาคผนวก ก. และมีกลุ่มสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 กลุ่มญาติและเพื่อน มี 3 คน คือ นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ นางนงนิภา ดุลยานนท์ และศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์

3.2 กลุ่มผู้รับนโยบาย มี 6 คน คือ นายจรรยา ชูลาภ นายบุญเทียม เจริญยิ่ง นายอาทร จันทรวิมล นางศรีนวล โกมลวนิช นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ และนางสาวอารียา เมฆาธร

3.3 กลุ่มอาชีพตัวอย่าง มี 6 คน คือ นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ นายมานพ จงจิตต์เวชกุล นางงามนิจ วิจัยธรรม นายวีระยุทธ์ พรหมเลิศ นายสุริยา รัตมี และนาย อรัญ ประสาน

4. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้รวบรวม ตรวจสอบ แก้ไข ข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ที่มีอยู่ให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อนำมาสรุป ความและเชื่อมโยงกับผลงาน และนำมาประกอบการเขียนเป็นผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาประวัติและชีวิตผลงานทางการศึกษาอาชีพศึกษาครอบครัวของนาย บรรจง ชูสกุลชาติ สรุปผลได้ดังนี้

ประวัติชีวิต

จากการศึกษาค้นคว้าถึงประวัติ ประกอบด้วยชาติกำเนิด ชีวิตวัยเด็กและวัยเรียน การศึกษาดูงาน และการศึกษาต่อปริญญาโท ชีวิตการทำงาน ชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ ผลงานการเขียน เรื่องราชอิสริยาภรณ์ รางวัลและเกียรติคุณ ทำให้ทราบว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในสภาพสังคมชนบทที่มีความผูกพันกับอยู่กับอาชีพครู มีฐานะไม่ร่ำรวย ทำให้ต้องต่อสู้ช่วยเหลือตัวเองด้านการเงินในการศึกษาเล่าเรียน มีความอดทน สู้งาน มุ่งมั่นในการทำงาน มีระเบียบ มีวินัย รักความยุติธรรม มีคุณธรรม จนประสบความสำเร็จในชีวิตหลายๆ ด้าน ดังนี้

1.ด้านการศึกษา

ระดับปริญญาตรี (กศ.บ.) การบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ระดับปริญญาโท (M.A.) การบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระดับปริญญาเอก การบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยเคนซิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

2. ด้านการทำงาน ได้รับความสำเร็จสูงสุดจากชีวิตที่เริ่มต้นจากศึกษาธิการอำเภอ มาดำรงตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ คือ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

3. ด้านครอบครัว มีความสุขความสมหวังในชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น พร้อมหน้าด้วย ภรรยา บุตร ธิดา ตลอดจนญาติ พี่น้อง ที่รักใคร่กลมเกลียวกัน

4. ด้านสังคม ได้รับการยอมรับจากสังคม เป็นที่รู้จักของบุคคลในวงการศึกษา และบุคคลในสังคมโดยทั่วไป

จากการที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นผู้ประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เพราะมีพื้นฐานในชีวิตที่ดี มีครอบครัวที่มีความอบอุ่น มีความรักใคร่กลมเกลียวกันในหมู่พี่น้องและญาติมิตร ถึงแม้ว่าครอบครัวจะไม่ร่ำรวย ตนเองต้องต่อสู้ดิ้นรน ต้องทำงานตั้งแต่วัยเรียน เป็นครอบครัวที่มีความผูกพันอยู่กับวงการศึกษา จึงมีความตั้งใจในการพัฒนาการศึกษา เพราะได้เห็นแบบอย่างจากบิดา และมองว่าการศึกษาจะช่วยพัฒนาชีวิตของคนให้ดีขึ้น จึงได้ปรากฏผลงานทางการศึกษาไว้มากมาย ทำให้ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ในกระทรวงศึกษาธิการ สนับสนุนให้ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองการสัมพันธ์ต่างประเทศในกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ชีวิตราชการได้เปลี่ยนเข้าสู่การบริหารส่วนกลาง แม้จะพบอุปสรรคมากมาย เพียงไรก็ไม่เคยย่อท้อต่อสู้ด้วยความมุ่งมั่นในทางที่ถูกที่ควร ด้วยคติประจำใจว่า ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยากำลัง จึงสามารถผ่านวิกฤตต่าง ๆ มาได้ด้วยดี เมื่อได้มาดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ได้นำความรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารงานเพื่อแก้ไขปัญหา นักเรียนนักศึกษาสำเร็จการศึกษาออกไปไม่มีงานทำ ด้วยนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร จึงเป็นผลงานชิ้นสำคัญของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ที่ทำให้กรมอาชีวศึกษามีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงการศึกษาและบุคคลโดยทั่วไป

ผลงานด้านการศึกษาอาชีวศึกษาครบวงจร

จากการศึกษาผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร พบว่า การดำเนินการของโครงการนี้ ประสบผลสำเร็จทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากทุกกอง ทุกงาน ทุกสถานศึกษา และทุกคนในกรมอาชีวศึกษาที่ได้ร่วมแรงร่วมใจและตั้งใจทำงานเพื่อให้ นักเรียนนักศึกษาที่จบการศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพได้และเป็นบุคคลที่มีคุณภาพตรงตามที่ตลาดแรงงานต้องการ

ในด้านปริมาณ กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดรูปแบบของอาชีวศึกษาครบวงจรไว้ 4 รูปแบบ คือ 1) แบบโรงเรียน-โรงงาน 2) แบบโรงงาน-โรงเรียน 3) แบบโรงเรียนธุรกิจการจัดการ 4) แบบโครงการพิเศษ โดยให้สถานศึกษาพิจารณาดูว่า สถานศึกษาของตนมีความพร้อมที่จะจัดอาชีวศึกษาครบวงจรเป็นรูปแบบใดก็ให้สถานศึกษาจัดไปตามรูปแบบนั้น สถานศึกษาจึงประสบผลสำเร็จโดยตรงจากนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร เพราะเป็นผู้ผลิตนักเรียน นักศึกษาสู่ตลาดแรงงาน หรือเป็นผู้ผลิตสินค้าออกสู่ตลาดแรงงานนั่นเอง สถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผนทำให้นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น ตามความหมายของอาชีวศึกษาครบวงจร ด้วยการปรับกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จนนักเรียนสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพออกมาจำหน่าย มีรายได้ระหว่างเรียนและทำรายได้ให้กับสถานศึกษา และยังมีสิ่งประดิษฐ์ที่เกิดจากนักเรียนนักศึกษา คิดค้นขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่สังคมอีกนับหลายร้อยชิ้น มีนักเรียนนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ

ในการแข่งขันทักษะวิชาชีพในแต่ละปีนับเป็นหลายร้อยคนนับตั้งแต่ในระดับสถานศึกษาจนถึงระดับภาคและระดับชาติในที่สุด มีผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นบุคคลอาชีวะตัวอย่างปีละประมาณ 30 คน นับเป็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจน

ในด้านคุณภาพทางกรมอาชีวศึกษาได้จัดกิจกรรม 4 กิจกรรมที่ทำให้อาชีวศึกษาคบวงจรมีคุณภาพ คือ

1. กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพด้านจิตใจของครู อาจารย์ พนักงาน เจ้าหน้าที่ และนักเรียนนักศึกษาเป็นสำคัญในการร่วมกันจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยจัดอบรมฝ่ายบริหารในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้ นำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดยังครู อาจารย์ และครู อาจารย์ถ่ายทอดลงไปสู่ นักเรียนนักศึกษาอีกต่อหนึ่ง โดยใช้วิชาพระพุทธศาสนาหล่อหลอมแก่นักเรียนนักศึกษาและให้สอดแทรกไปยังวิชาชีพสามัญและวิชาอื่น ๆ เสริมคุณภาพชีวิตให้มีคุณธรรมและจริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังมีการจัดอบรมเสริมสร้างจริยธรรมข้าราชการในกรมอาชีวศึกษาทุกคน เพื่อให้สามารถนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. กิจกรรมพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจและการทำงาน มุ่งการบริการ รู้จักการเสียสละตามคติพจน์ของลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ ทำให้สามารถพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญได้ 2,500 คน จัดตั้งกองลูกเสือได้แทบทุกสถาบันอาชีวศึกษา ทำให้มีลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ 50,000 คน จากกิจกรรมนี้ทำให้พบว่า ลูกเสือและเนตรนารีมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีระเบียบวินัย รู้จักการเสียสละมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นกิจกรรมสากลที่ทั่วโลกยอมรับว่าช่วยสร้างเสริมคุณธรรมให้กับลูกเสือและเนตรนารีได้เป็นอย่างดี จากความสำเร็จของกิจกรรมนี้จึงทำให้กรมอาชีวศึกษาได้บรรจุวิชาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญเข้าไปในหลักสูตร ปวช. 2530

3. กิจกรรมพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการทำงานเป็นหมู่คณะให้มีสมรรถนะความสามารถสูงเพื่อช่วยกันจัดการศึกษาเพื่ออาชีพได้ดียิ่งขึ้นจากการจัดกิจกรรมนี้ทำให้มีผลงานกลุ่มคิ.ช. 700 กลุ่ม คัดเลือกเป็นผลงานระดับภาคได้ 200 กลุ่ม และยังได้รับรางวัลชมเชยจากการประกวดในระดับชาติ 6 รางวัล นับว่าเป็นผลงานที่ประสบผลสำเร็จได้อย่างดีเยี่ยม เป็นที่ยอมรับของกระทรวงศึกษาธิการ

4. กิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ปวช. 2530 เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาให้สามารถไปประกอบอาชีพอิสระได้อย่างมีคุณภาพและเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือตลาดแรงงานจากภาครัฐและเอกชนในการเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรถึง 700 คน นับว่าเป็นการระดมบุคคลจัดทำหลักสูตรมากที่สุด ซึ่งหลักสูตรนี้ได้ใช้จนถึงปีพ.ศ. 2538 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2538 และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ มีปรับปรุงเพียงครั้งเดียวใน พ.ศ. 2533 เท่านั้น ในเรื่องของการจัดการเรียน

การสอนจากระบบ 4 ภาคเรียนเป็น 2 ภาคเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปของประเทศไทย

การดำเนินงานตามโครงการนี้ประสบผลสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงการ อาชีวศึกษา วงการศึกษา และบุคคลทั่วไป ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในการส่ง บุตรหลานเข้าศึกษาต่อ มองภาพของนักเรียนนักศึกษาอาชีวศึกษาที่ดีขึ้น นักเรียนนักศึกษาที่จบ การศึกษาออกไปสามารถประสบผลสำเร็จในชีวิต เป็นผู้มีความกระตือรือร้น เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศ วิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณค่า ตามคติพจน์ของกรมอาชีวศึกษา หรือเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังบุคคลอาชีวศึกษาตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในชีวิตที่กรมอาชีวศึกษา พิจารณาคัดเลือกมาเป็นประจำทุกปี

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาประวัติชีวิตและผลงานทางการศึกษาอาชีวศึกษาครบวงจรของนาย บรรจง ชูสกุลชาติ ผู้ศึกษาค้นคว้ามีข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารการศึกษาสามารถนำแนวคิดหลักการ ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับการบริหารหรือดำเนินงานด้าน การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

ด้านแนวคิด เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ในที่ทำงาน การประชาสัมพันธ์ งานจัดสวัสดิการให้แก่บุคลากร การให้เอกชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น

ด้านหลักการบริหาร เช่น มีความคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีหลักในการบริหาร คน งาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และมีวิสัยทัศน์

1.2 ครู อาจารย์ สามารถนำวิธีการและกระบวนการเรียนการสอนไปปรับปรุงให้ เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียนตลอดจนตัวผู้เรียน เพื่อประสิทธิผลของผู้เรียน เช่น การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การฝึกทักษะในบางวิชาที่เป็นภาคปฏิบัติสามารถ ฝึกทักษะให้ครบวงจร คือ คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น เช่น ในวิชาการงาน อาชีพ วิชาเกษตรกรรม เป็นต้น

1.3 นักเรียนนักศึกษาสามารถนำวิธีการของอาชีวศึกษาครบวงจรไปฝึกปฏิบัติ เอง คือ คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความชำนาญ จนสามารถประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง

1.4 บุคคลทั่วไปสามารถนำแนวการดำเนินชีวิตของนายบรรจง ชุสกุลชาติ ไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น ความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง ต่อคนอื่น ต่อหน้าที่การงาน และต่อประเทศชาติ การประหยัด ความมีคุณธรรม การรู้จักให้เกียรติ ให้อภัย และให้โอกาสแก่บุคคล เป็นต้น

2. เพื่อการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด และผลงานของนายบรรจง ชุสกุลชาติ ด้านอื่น ๆ เช่น การบริหารงานการศึกษาในส่วนภูมิภาค

2.2 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนายบรรจง ชุสกุลชาติ

2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาอาชีวศึกษาศูนย์ของนายบรรจง ชุสกุลชาติ กับสมัยปัจจุบัน

2.4 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาอาชีวศึกษาของประเทศไทยกับต่างประเทศ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสามัญศึกษา. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- กรมอาชีวศึกษา. (2528). 93 ปี กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 42-50. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- (2529). คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพงาน Q.C. Circle. กรุงเทพฯ : แผนกช่างพิมพ์โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร. กรมอาชีวศึกษา.
- (2531). ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา ' 31. หน้า 13. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.
- (2532). รายงานประจำปี 2532. หน้า 20. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2533). ภาวะการมีงานทำผู้สำเร็จอาชีวศึกษา ' 33. หน้า 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- (2535). 50 ปี กรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.
- กองบรรณาธิการ. (2529, สิงหาคม). "อาชีวศึกษา...ทางที่มองเห็น," ใน วารสารอาชีวศึกษา. 2(33) : 16-37.
- กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา. (2528). รายงานประจำปี 2528 กรมอาชีวศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2529). รายงานประจำปี 2529 กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2530). "งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนและอาชีวศึกษา," ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 80-85. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ขุนทอง ภูผาเดือน. (2529, สิงหาคม). "การอาชีวศึกษาปัจจุบันในทัศนะของขุนทอง ภูผาเดือน," ใน วารสารอาชีวศึกษา. 2(33) : 12-13.
- ครูศิลปหมายเลข 2. (2529). "ความเป็นมาของงานแข่งขันทักษะวิชาชีพ," ใน การแข่งขันทักษะวิชาชีพระดับชาติงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา "39". หน้า 5-7. กรุงเทพฯ : แผนกช่างพิมพ์ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร.
- โควิน คลังแสง. (2530). "การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม," ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 86-91. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- งามนิจ วิจัยธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดีกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัทเซฟเอ็ด จำกัด กรุงเทพฯ เมื่อ 27 เมษายน 2547.

- จิระพันธ์ เสมาทอง. (2530). "ผลงานสิ่งประดิษฐ์ชนะเลิศ ครั้งที่ 39," ใน *การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ?*. หน้า 96-102. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- จรรยา ชูลาภ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักกรุงเทพฯ เมื่อ 21 ธันวาคม 2546.
- ณรงค์ วงศาเลิศ. (2530, เมษายน). "ทักษะเยี่ยม," ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 3(31) : 22-28.
- ณรงค์ อารีย์มิตร. (2530). "การพัฒนาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ," ใน *46 ปีทองของคุณภาพ*. หน้า 92-98. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์. (2545). "เกร็ดชีวิต," ใน *หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ*. หน้า 51. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยศรีปทุม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2546.
- ทวีป อภิสิต. (2530). "อาชีพครอบครัวเพื่อคุณภาพชีวิต," ใน *การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ?*. หน้า 64-67. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- ทัศนา แสงศักดิ์. (2542). *กลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการบริหารอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์. (2530). "การพัฒนาหลักสูตรปี 2530," ใน *46 ปีทองของคุณภาพ*. หน้า 99-108. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- นิสิต เวทโอสถ. (2530, มิถุนายน). "ผลิตภัณฑ์อาชีวศึกษากับปีแห่งคุณภาพ," ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 3(33) : 61-65.
- แน่นน้อย ปัญจพรรค. (2539). *สารคดีชีวิตประวัติอาจิณต์ ปัญจพรรค*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สารคดี.
- งนิกา ดุลยานนท์. เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพัก จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อ 19 กรกฎาคม 2547.
- บุญเทียม เจริญยิ่ง. (2530). "คำกล่าวรายงานการจัดงานมหกรรมเสนอผลงานคิวิศึกษามอาชีวศึกษา ครั้งที่ 1," ใน *คิวิเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต*. หน้า 7-10. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.
- (2538). "เป้าหมายสิบประการ," ใน *ชีวิตและผลงานของอาจารย์บุญเทียม เจริญยิ่ง*. หน้า 15-20. กรุงเทพฯ : คนหนังสือ.
- เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศูนย์ฝึกอบรมวิศวกรรมบางขุน จังหวัดปทุมธานี เมื่อ 12 ธันวาคม 2546.

- บรรจง ชูสกุลชาติ. (2527). *จากพะเยาถึงเจ้าพระยา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- . (2528). *ในโลกแคบ*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- . (2529ก, มกราคม). "อาชีวศึกษาครบวงจร," *วารสารอาชีวศึกษา*. 2 (16) : 8-20.
- . (2529ข, พฤศจิกายน). "การอาชีวศึกษาเพื่อคุณภาพในสถานการณ์ปัจจุบัน," ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 3(26) : 18-35.
- . (2530ก). "อาชีวศึกษาครบวงจร," ใน *95 ปี กระทรวงศึกษาธิการ*. หน้า 72-81. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
- . (2530ข). "สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษาครบรอบ 46 ปี," ใน *46 ปีทองของคุณภาพ*. หน้า 55-67. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.
- . (2532). *3 ปี กรมอาชีวศึกษาในสายตาสื่อมวลชน 2527-2530*. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา. ถ่ายเอกสาร.
- . (2534ก). *ศตวรรษ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- . (2536ก). *ครบวงจรวังจันทร์เกษม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- . (2536ข, มกราคม). "นอกรวงจรวังจันทร์เกษม 1.ชีวิตหลังเกษียณ," ใน *วิทยจารย์*. 91(1) : 25-31.
- . (2536ค, กันยายน). "นอกรวงจรวังจันทร์เกษม 8.เจ้ากระทรวง," ใน *วิทยจารย์*. 91(2) : 23-30.
- . (2545ก). "บันทึกชีวิตที่เขียนไว้เอง," ใน *หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายบรรจง ชูสกุลชาติ*. หน้า 6-9. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- . (2545ข). "การผลิตและการใช้ครู," ใน *หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายบรรจง ชูสกุลชาติ*. หน้า 100. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- ปรีชา ทัพพะกุล. (2529). "ความเป็นมาของงานแข่งขันทักษะวิชาชีพ," ใน *การแข่งขันทักษะวิชาชีพ ระดับชาติ*. หน้า 1-4. กรุงเทพฯ : แผนกช่างพิมพ์ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *การจัดและบริหารอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีจำกัด.
- พณท์ เมืองเพชร. (2530?). *การประกาศกิตติคุณสัมพันธ์ "สังข์เงิน" ประจำปี 2530*. หน้า 31-32. กรุงเทพฯ : สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย.

- พุทธทาสภิกขุ. (2535). "เป้าหมายของการศึกษา," ใน หนังสือที่ระลึกงานศิลปหัตถกรรม
นักเรียน ครั้งที่ 44(100ปี ศธ.) หน้า 147-149. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- มันทนาภรณ์ ไชยสาร. (2546). ประวัติชีวิตและผลงานของดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ด้านการศึกษา
นอกระบบ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานพ จงจิตต์เวชกุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ "แวงอิเล็กทรอนิกส์"
กรุงเทพฯ เมื่อ 26 เมษายน 2547.
- มงคล ศรีไพรวรรณ. (2533). บทความทางวิชาการ พ.ศ. 2530 – 2533. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- ยงยุทธ์ ลิ้มสกุลเศรษฐ์. (2545). ประวัติและผลงานของพลเอกมังกร พรหมโยธี ด้านการ
ศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยัง พิทยานิยม. (2530, เมษายน). "การศึกษาเพื่อชีวิตพัฒนา," วารสารอาชีวศึกษา. 3(31) :
18-21.
- รัชนี ศรีไพรวรรณ. (2547). "นายบรรจง ชูสกุลชาติ พ.ศ.2473-2545," ใน ประวัติครู. หน้า
129-141. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- รวารุท ทองเงิน. (2530, กุมภาพันธ์). "ลูกเสือ – เนตรนารีวิสามัญ," วารสารอาชีวศึกษา. 3(29) :
65-66.
- วีระยุทธ์ พรหมเลิศ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้าน "โฟกัสฟิล์ม
แอนด์อาร์ต" จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อ 28 เมษายน 2547.
- ศิริพรรณ ชุมนุม และ จุริรัตน์ บิณห์ชะนัง. (2529, พฤศจิกายน). "สัมภาษณ์นายมารุต บุนนาค
ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ," ใน วารสารอาชีวศึกษา. 3(26) :
12-17.
- ศรินวล โกมลวนิช เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักกรุงเทพฯ
เมื่อ 20 ธันวาคม 2546.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 5 ส. home.biotec.or.th/ncattach/rad9f24c.doc. 3 สิงหาคม 2547.
- สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย. (2530). การประกาศกิตติคุณสัมพันธ์"สังข์เงิน"
ประจำปี 2530. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- สมาคมศึกษาธิการแห่งประเทศไทย. (2533). ครบ 5 รอบ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

- สมนึก ทองเยี่ยม. (2530). "Q.C. Circle ในกรมอาชีวศึกษา," ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 99-108. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.
- สัมพันธ์ ทองสมัคร. (2529, สิงหาคม). "การอาชีวศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต," วารสารอาชีวศึกษา. 2(33) : 14-15.
- สิงห์ทอง เชื้อคำลือ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้าน "ทองมอเตอร์ไซด์" จังหวัดลำปาง เมื่อ 27 เมษายน 2547.
- สุทธิ ผลสวัสดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ห้องผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 23 มกราคม 2547.
- สุรพันธ์ ยันต์ทอง. (2533). การบริหารโรงเรียน นวัตกรรม : เทคนิค : ประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- สุริยา รัศมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านพักจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อ 28 เมษายน 2547.
- สุวิทย์ คุณกิตติ. (2545). "คำไว้อาลัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ," ใน หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ. หน้า 36. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ประวัติและการเปลี่ยนแปลงสำคัญ. <http://www.vec.go.th/history.htm>. 3 สิงหาคม 2547.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). ชีวิตมนุษย์เป็นหนังสือเล่มใหญ่. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- อริญ ประสาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริษัท แอ็กทีไทย แอนด์ ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด จังหวัดจันทบุรี เมื่อ 29 เมษายน 2547.
- อารียา เมฆาธร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ดึกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 16 ธันวาคม 2546.
- อาทร จันทวิมล. (2528). "อาชีวะครบวงจร," ใน ที่ระลึกงานกฐินพระราชทาน. หน้า 33-44. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- (2529). "การแข่งขันทักษะให้ประโยชน์อะไรกับการอาชีวศึกษา," ใน ทักษะ 29 ครั้งที่ 5. หน้า 9-10. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.
- (2530). "46 ปีทองของคุณภาพ," ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 75-79. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

- อาทร จันทวิล. (2545). “คำไว้อาลัย” ใน หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ. หน้า 62. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- , เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ตีกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานผู้ตรวจราชการ กระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ 19 ธันวาคม 2546.
- อัจฉรา เจริญรัต. (2533). แนวคิดและบทบาททางการศึกษาของศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (สาร์ตศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อัมพา สุขกมลและคณะ. (2528). งานจัดอาชีวศึกษาครบวงจร. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.
- อุดม จะโนภาษ. (2547). “อันว่าความกรุณาปราณี จะมีใครบังคับก็หาไม่,” ใน หนังสือที่ระลึก งานขึ้นชุมชนเทพศิรินทร์ 2547. หน้า 55-57. กรุงเทพฯ : สมาคมนักเรียนเก่าเทพศิรินทร์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- เอกจิตรา ชูสกุลชาติ. (2545). “อาลัยพี่” ใน หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพนาย บรรจง ชูสกุลชาติ. หน้า 17. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- , เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, พนิดา ตีกแสง เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงแรมปรีณส์รอยัล เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2546 .
- Vogt, W. Paul. (1993). *Dictionary of STATISTICS and METHODOLOGY*. Singapore.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์และบทให้สัมภาษณ์

ในการศึกษารายกรณี (Case Study) เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อหารายละเอียดในเรื่องที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ผู้ศึกษาจึงต้องพยายามสืบสวนสอบสวนให้ได้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวกับปัญหาที่จะทำอย่างแท้จริง ในการศึกษารายกรณีนี้ ผู้ศึกษาได้หาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลหลาย ๆ แหล่ง รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ตั้งแต่สมัยเป็นเด็ก สมัยเรียน สมัยทำงาน จะทำให้ได้มุมมองจากบุคคลเหล่านี้ในหลายแง่หลายมุม อาจจะมีทั้งเหมือนกัน คล้ายกัน หรือแตกต่างกันบ้าง ผู้ศึกษาจึงพยายามติดต่อขอสัมภาษณ์บุคคลดังกล่าว จำนวน 15 ราย ผู้ศึกษาได้รับความกรุณาจากผู้ให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี จึงทำให้การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษารายกรณีนี้ ดังมีรายชื่อและหัวข้อในการสัมภาษณ์ ดังนี้

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ญาติ

1. นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา เป็นน้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ
2. นางนงนิภา ตุลยานนท์ อาจารย์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต เป็นบุตรสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ

เพื่อน

3. ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ ศาสตราจารย์(พิเศษ) มหาวิทยาลัยศรีปทุม เป็นเพื่อนนายบรรจง ชูสกุลชาติ สมัยเรียน

ผู้รับนโยบาย

4. นายจรูญ ชูลาภ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
5. นายบุญเทียม เจริญยิ่ง อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
6. นายอาทร จันทวิมล อดีตหัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
7. นางศรีนวล โกมลวนิช อดีตรองอธิบดีกรมอาชีวศึกษา
8. นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
9. นางสาวอารียา เมฆาธร เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว. อดีตเลขานุการนายบรรจง ชูสกุลชาติ

นักเรียนอาชีวะตัวอย่าง

10. นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ เจ้าของกิจการร้าน “ทองมอเดิร์นไฮด์” จังหวัดลำปาง
11. นายมานพ จงจิตต์เวชกุล เจ้าของกิจการ “แวงอิเล็กทรอนิกส์” จังหวัดกรุงเทพมหานคร

12. นางงามนิจ วิจัยธรรม	เจ้าของกิจการเครื่องหนังบริษัทเซฟเอด จำกัด
จังหวัดกรุงเทพมหานคร
13. นายวีระยุทธ พรหมเลิศ	เจ้าของร้าน “โฟกัสฟิล์มแอนด์อาร์ต” จังหวัด
สุราษฎร์ธานี
14. นายสุริยา รัศมี	เจ้าของฟาร์มสุกร และสวนปาล์มน้ำมัน จังหวัด
สุราษฎร์ธานี
15. นายอรัญ ประสาน	เจ้าของกิจการ “บริษัท แอ็กทีฟไทย แอนด์
ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด” จังหวัดจันทบุรี

บทสัมภาษณ์ญาติ

นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ น้องสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ

บทสัมภาษณ์นางสาวเอกจิตรา ชูสกุลชาติ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2546 เวลา 14.00 น. ณ โรงแรมรอยอลปรีนเซส ถนนหลานหลวง กรุงเทพฯ ในฐานะน้องสาวของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ดังนี้

1. ชีวิตนายบรรจง ชูสกุลชาติ ในสมัยที่ยังเป็นเด็ก

เป็นน้องคนที่ 3 สนิทกัน ไม่ทะเลาะกัน มีอะไรก็คุยกัน ชอบชีวิตที่เป็นเด็กชายตามลักษณะ เล่น เทียว ชอบสนุก ใครทำอะไรก็มักทำด้วย มีเพื่อนรุ่นพี่ ชอบสังเกต คบเพื่อนคนโตกว่า นักเลงมากก็นักเลงไป เรียนด้วยตนเอง คบเพื่อนทุกประเภท อยู่บ้านอ่อนหวาน รักสวยรักงาม รักการร้องเพลง ชอบธรรมชาติ โหลดโผนก็ทำได้ เรียบร้อยก็ทำได้ นักวิจารณ์ช่างสังเกต ช่างพิจารณา พุดจาเพราะ พุดเก่ง ก่อนข้างแสดงตัว เป็นคนกล้าหาญ สมัยญี่ปุ่นสร้างถนนไปมาเลเชียผ่านบ้านเรา เกณฑ์เชลยชวามาทำถนน ทำตัวเป็นกองสอดแนม ช่วยเชลย ชอบพูดภาษาต่างประเทศ ตั้งแต่เด็กที่บ้านมีหนังสือให้อ่านรักการอ่านหนังสือ รักแม่มาก ตัดรดชาติอาหารของแม่ ตอนเป็นเด็กไม่สนใจเรียน ลูกคนโตพ่อแม่ตามใจ มีโรคภัยไข้เจ็บ ริดสีดวงทวาร เป็นครอบครัวตัวอย่างส่งเสียให้ลูกได้เรียนหนังสือ คนในตำบลเอาเป็นแบบอย่าง ลูกคนรองคุณแม่ให้เรียนที่สงขลา เรียนจบ ม.6 หยุดเรียน 1 ปีทำการค้าขายเรียนประสานมิตรทำงานด้วย

2. ชีวิตความเป็นอยู่ภายในครอบครัว

พ่อเข้มแข็ง เป็นผู้นำ แม่ละเอียดละไม พี่ได้ซึมซับรับไว้ ได้นิสัยจากพ่อและแม่

3. ความรักใคร่ในหมู่พี่น้อง

คุณพ่อคุณแม่สั่งสอนให้ดูแลกัน พี่เรียนจบต้องดูแลน้องให้เรียนจบทุกคน ไปมาหาสู่กันเสมอแม่เกษียณอายุราชการกันแล้ว

4. ด้านอุปนิสัยใจคอมีความแตกต่างหรือเปลี่ยนแปลงหรือไม่ในสมัยที่ยังเป็นเด็กกับสมัยที่เป็นผู้ใหญ่

ไม่แตกต่างกัน

5. ความใฝ่ฝันของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

ส่วนหนึ่งอยากเป็นปลัดกระทรวง

6. ความสามารถพิเศษของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

ความสามารถด้านภาษา พูดเก่งเขียนเก่ง ร้องเพลง ชอบงานศิลปะ มีลักษณะเป็นผู้นำ การแสดงออกใช้เทคนิคในการบริหาร คิดว่าถ่ายทอดทางสายเลือด

7. หลักในการดำเนินชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีอะไรบ้าง และท่านได้แบบอย่างจากใคร

ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์ ทุ้มเทงานให้กับราชการ ไม่ให้ใครมาดิ้นได้ ชีวิตอยู่ในกรอบแต่มีเพื่อนมาก เป็นคนเจ้าระเบียบมาก ได้มาจากพ่อ พ่อเป็นคนเจ้าระเบียบ มอบให้แม่เป็นผู้อบรมลูก

8. หลักในการทำงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีอะไรบ้าง และท่านได้แบบอย่างจากใคร

หลักในการทำงาน ไม่เสียหายในเรื่องเงิน และผู้หญิง ชอบอ่านประวัติบุคคลสำคัญ รัฐบาล นำเอาเป็นแบบอย่าง ได้หลักคุณธรรมจากคุณแม่

9. ท่านคิดว่านายบรรจง ชูสกุลชาติ ประสบผลสำเร็จในการทำงานและในการดำเนินชีวิตได้อย่างไร

ความซื่อสัตย์ในการทำงานทำให้ฉลาดแคล้วจากภัยอันตรายทั้งปวง จริงจังและจริงใจในการทำงาน ถึงเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่ก็มีคนคอยคิดไม่ดี อาศัยความซื่อสัตย์เป็นเกราะ คนที่คิดไม่ดีจึงทำอะไรไม่ได้ คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้

10. ความภาคภูมิใจของท่านที่มีต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ

ความเป็นนักสู้ ความแข็งแกร่ง ยืนหยัดในความดีไม่ยอมแพ้ มีคุณธรรมประจำตัว ทำให้โดดเด่นในเรื่องรับราชการ จากศึกษาธิการอำเภอแล้วได้ไต่เต้ามาถึงปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จากคนบ้านนอกก้าวเข้ามาในกระทรวงอย่างหัวเดียวกระเทียมลีบ เก่ง แม้ชีวิตจะลุ่ม ๆ ดอน ๆ ก็ไม่หมดกำลังใจ พี่น้องมีส่วนให้กำลังใจ ไปหาพ่อแม่เป็นประจำ มีความกตัญญู

บทสัมภาษณ์ญาติ

นางหงนิภา ตุลยานนท์ เป็นบุตรสาวนายบรรจง ชูสกุลชาติ

บทสัมภาษณ์นางหงนิภา ตุลยานนท์ เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ.2547 เวลา 9.00 น. ณ บ้านพักจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในฐานะบุตรสาว ดังนี้

1. นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีบุตรกี่คน และคุณเป็นคนที่เท่าไร มีความสนิทสนมกับบิดามากน้อยเพียงใด

บิดามีบุตร 4 คน เป็นลูกสาวคนเดียวและคนสุดท้องคนที่ 4 มีความสนิทสนมช่วงวัยเด็ก เพราะเป็นลูกสาวคนเดียว บิดาจึงรักและเอาใจใส่ห่วงใยมาก

2. ปัจจุบันคุณประกอบอาชีพใด ในตำแหน่งใด สถานที่ทำงานอยู่ที่ใด

อาจารย์ประจำคณะการบัญชี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

3. คุณสมรสกับใคร คู่สมรสประกอบอาชีพใด ในตำแหน่งใด สถานที่ทำงานอยู่ที่ใด มีบุตรกี่คน กำลังเรียนอยู่ชั้นใด เรียนที่ใด

สมรสกับนายนนท์จิตร ตุลยานนท์ ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ บ.ม.จ.บุคคัลกซ์ มีบุตรชาย 1 คน กำลังศึกษาระดับปวช.1 จิตรลดาสายอาชีพ

4. บิดามีวิธีการเลี้ยงดูบุตรอย่างไร

1. ฝึกให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ไม่ให้ดูโทรทัศน์ในวันจันทร์ – วันพฤหัสบดี
2. สอนให้รับผิดชอบต่อหน้าที่ งานบ้าน การเรียน
3. รู้จักใช้เงิน โดยใช้เงินประจำเดือน และเบิกใช้เพิ่มเติมเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนหรือสุขภาพ

5. บิดาสอนให้ลูก ๆ ประพฤติตนเช่นไร

สอนให้เป็นผู้มีสัมมาคารวะ อยู่ในศีลธรรม

6. คุณมีความภูมิใจในตัวบิดาในเรื่องใดบ้าง

เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างในการทำงาน นำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

7. คุณมีความประทับใจในตัวบิดาเรื่องใด

ความรักที่มีต่อลูก ๆ และทำการให้ลูกสามารถดำรงชีวิตในทางที่ตนชอบ ไม่บังคับแนวทางในการดำเนินชีวิต

8. คุณได้นำเอาแบบอย่างที่ดีของบิดาในเรื่องใดมาใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน

ในเรื่องการทำงานที่เป็นระบบ มีการวางแผน และตั้งเป้าหมายในชีวิต การทำงานโดยถือว่าครบถ้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

บทสัมภาษณ์เพื่อนสมัยเรียนหนังสือ
ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์

บทสัมภาษณ์ ศาสตราจารย์(พิเศษ) ดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2546 เวลา 10.00 น. ณ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ในฐานะเป็นเพื่อนกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ดังนี้

1. ท่านรู้จักนายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้อย่างไร มีความสนิทสนมมากน้อยเพียงใด

รู้จักกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2491 ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นรุ่นน้อง 1 ปี ที่รู้จักกันเพราะตัวเล็กเหมือนกัน อายุเท่ากัน ชอบดนตรีเหมือนกัน มีเพื่อนอยู่คนหนึ่งชื่อนายเซวี่ สายเชื้อ เมื่อกินข้าวเสร็จ จะนำไวโอลินมาสีให้เพื่อนฟัง เมื่อสีไวโอลินได้สักพักก็จะยื่นให้เพื่อนสีบ้าง ผมพอมีพื้นทางด้านดนตรีไทยอยู่บ้าง จึงสีไวโอลินได้ อ.บรรจง ชูสกุลชาติ ขอให้ผมหัดให้แต่เล่นได้ไม่ถนัดไป ๆ มา ๆ จึงเอาดีทางด้านร้องเพลง เมื่อมีงานโรงเรียนหรืองานต่าง ๆ ผมจะสีไวโอลิน อ.บรรจง ชูสกุลชาติ จะร้องเพลง เรียนฝึกหัดครูพระนคร 3 ปี เรียนฝึกหัดครูมัธยม 2 ปี ความสนิทสนมกันเป็นเพราะมีสุนทรีด้วยกัน ผูกพันกันมาเรื่อย ๆ แม้แต่วันที่ผมอำลาชีวิตราชการ อ.บรรจง ชูสกุลชาติ ยังร้องเพลงให้ฟัง 1 เพลง และเล่าความหลังให้ฟัง เขาเล่นดนตรีไม่ได้เหมือนดร.ทรงศักดิ์ ศรีกาฬสินธุ์ แต่ก็ร้องเพลงได้

2. ลักษณะอุปนิสัยของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นอย่างไร

นิสัย เนื่องจากมีสุนทรีทางดนตรี ทางเพลง แล้วก็คุยเก่ง วิทยุของเขาเขาจะเอาเรื่องที่เขาลำบาก เรื่องปัญหาต่าง ๆ มาเล่าให้ฟัง เล่าอย่างสนุกสนาน แปลกดี ผิดกับบางคนที่เขาจะมีอารมณ์โกรธ โมโห แม้แต่สมัยเป็นศึกษาธิการจังหวัดโดนผู้ว่าราชการจังหวัดเล่นงาน เขาก็เอามาเล่าอย่างสนุกสนาน เรื่อยมาจนถึงเมื่อมาเรียนที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา เขาเล่าถึงตอนทำงานกลางคืน เป็นบอยหิ้วกระเป๋ำ พอตตอนกลางคืนก็ไปร้องเพลง เขากลับมาเล่าว่าไปเจออะไร เล่าเป็นเรื่องสนุก มองโลกในแง่ดีว่าชีวิตมันก็เป็นอย่างนี้

3. สาเหตุใดที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ เรียนหนังสือไม่เก่ง แต่เมื่อเรียนต่อในระดับปริญญาโทสามารถเรียนได้ดีเป็นเพราะเหตุใด

เรียนไม่เก่งไม่ทราบคะแนนตอนเรียนฝึกหัดครูประถมและมัธยม เรียนที่ประสานมิตร ไม่ใช่ว่าเรียนไม่เก่ง แต่ไม่มีเวลาเรียน เพราะต้องไปทำงานตอนเย็นและตอนกลางคืน ต้องส่งเสียน้องเรียน ไม่ค่อยได้เรียน ไม่ค่อยส่งรายงาน แต่ตอนเรียนปริญญาโทเขาเรียนแบบให้แสดงความคิดเห็น ไม่มีการท่องจำ เรียนแบบอภิปรายแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ในชีวิตเรียนด้วยทำงานด้วย เป็นศึกษาธิการจังหวัดไปเรียนเมืองนอกจะไปได้ดี เรียนแบบอภิปราย อ.บรรจง ชูสกุลชาติ พูดเก่งอยู่แล้วด้วย วิธีเรียนต่างกัน ภาษาได้จากการทำงาน ภาษาอาจจะดี เป็นบอยโรงแรมได้พบชาวต่างประเทศบ่อย

4. ชีวิตความเป็นอยู่ของนายบรรจง ชุสกุลชาติ ขณะเรียนหนังสือเป็นอย่างไร

ตอนเรียนฝึกหัดครูประถมและมัธยม เป็นนักเรียนประจำ ได้ทุนเรียนหมด ไม่มีปัญหาอะไร แต่ตอนเรียน กศ.บ. เขามีเงินเดือน แต่ต้องส่งน้องเรียนเพราะเป็นพี่คนโต ถ้าจะอยู่หอก็ต้องเสียเงินค่าหอ ทำงานก็ได้กินข้าวฟรี จึงแอบมาอยู่หอจะได้ไม่ต้องเสียเงินค่าหอ ผมเป็นคนที่ไม่ค่อยขัดใครในการพูด ผมนอนอยู่เขาจะนั่งอยู่หน้าเตียง เล่าให้ฟังว่าวันนี้เจอนั่นเจอนี่ เล่าไปผมก็ฟังเพลิน ทำงานมาไม่รู้จะเล่าให้ใครฟัง เป็นช่วงเวลาว่างของเขา

5. นายบรรจง ชุสกุลชาติ คิดว่าตนเองลำบากไหมที่ต้องเรียนและทำงานไปด้วย และมีความรู้สึกท้อแท้หรือไม่

เขาลำบากแต่ไม่รู้สึกท้อแท้ เขาสนุก เขาได้รู้จักคนมาก เขาไม่ท้อแท้ เรื่องทำงานลำบากแต่เป็นเรื่องสนุก สนุกกับการทำงาน

6. นายบรรจง ชุสกุลชาติ มีความใฝ่ฝันต้องการทำอะไรในอนาคต

เขาก็อยากเป็นศึกษาธิการ ส่งเขาไปเป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอดอกคำใต้ เขาก็ไปกิ่งอำเภอดอกคำใต้กำลังมีปัญหาหนัก เด็กไปขายตัว อนาคตเขาก็บอกว่า อยากเป็นศึกษาธิการ ไม่เคยบอกว่ายากเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อยากเป็นศึกษาธิการจังหวัดในสมัยก่อน ศึกษาธิการจังหวัดก็ใหญ่แล้ว ตอนหลังที่เจอกันเขาก็บอกว่าอยากเป็นนักเขียน นักพูด นักประพันธ์ ในช่วงที่เป็นอธิบดีอะไรจำไม่ได้ พูดว่ายากเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พูดตอนสมัยเรียนปริญญาตรี คนสมัยนั้นก็ไม่ออกหรือว่าเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นอย่างไร แต่ศึกษาธิการมาเป็นอธิบดีพอนึกได้ ยังไม่มีศึกษาธิการจังหวัดมาเป็นปลัดกระทรวง คนที่มาเป็นปลัดกระทรวงจะเป็นผู้จบจากเมืองนอก เขาอาจใฝ่ฝันอยู่ในใจ

7. นายบรรจง ชุสกุลชาติ มีเพื่อนมากไหม และมีเพื่อนที่สนิทกับคน เพื่อน ๆ มีลักษณะอย่างไร

มีมาก แต่เพื่อนในฝึกหัดครูที่สนิทต่อกันมากก็มี ชอบเล่าเรื่องต่างๆ ให้เพื่อนฟัง เช่น ทะเลาะกับคนนั้นคนนี้มา แต่ก็เล่าแบบสนุกสนาน เพื่อนเป็นนักฟังตัวเขาเล็กแต่อายุมาก

8. ท่านมีความประทับใจอะไรบ้างในตัว of นายบรรจง ชุสกุลชาติ

เป็นคนไม่ท้อแท้ เห็นความยากความลำบากเป็นเรื่องธรรมดา ชีวิตคือการต่อสู้ศัตรูคือยากำลัง ชีวิตจะต้องก้าวต่อไป ไม่ได้คิดว่าชีวิตจะโรยด้วยดอกกุหลาบ เป็นนักสู้ ความเป็นสุนทรีย์ะ ชอบดนตรี ชอบร้องเพลง

9. ในขณะที่นายบรรจง ชุสกุลชาติ ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา และมีข่าวคราวลงในหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ เกี่ยวกับอาชีวศึกษาครบวงจร ท่านได้รับข่าวคราวและรู้สึกเช่นไรกับการทำงานของท่านในช่วงนั้น

มีความคิดริเริ่มดีทีเดียว ยังคิดว่าเขาไปอยู่อาชีวศึกษาเขาจะทำอย่างไร ประสพการณ์เขาก็ไม่ค่อยมี แต่ก็ทำได้ดี เขามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดเวลา ตอนที่เขาไปเป็น

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เขามีความคิดริเริ่มดี เขาจะให้การศึกษานอกโรงเรียนร่วมมือกับ มศว. ให้ มศว.ควบคุมคุณภาพ เรียนที่บ้านแต่ มศว.เป็นผู้ออกวุฒิ เขาจะดูระบบบริหาร อาคารสถานที่ ขอให้เราสอบให้ ควบคุมหน่วยกิต เราก็ให้วุฒิไป ซึ่งตอนนี้เขาก็ทำกันแล้ว เรียน 80 % ในชั้นเรียน พวกครูเรียนนอกระบบยังถึงขั้นปริญญาได้ เราก็ดกลงประชุมร่วมกัน ได้ไปดูงานที่อินโดนีเซีย มีทุนให้ไป อินโดนีเซียมีเกาะอยู่มากเขาก็มีศูนย์กลางอยู่ ให้การศึกษานอกโรงเรียนมีถึงปริญญา ให้ มศว.ควบคุมคุณภาพ แต่ก็ไม่ได้ทำ อยู่ได้ 2 ปีก็ย้ายไปกรมอื่น

10. ในภาพรวมท่านคิดว่า การที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับราชการในวงการศึกษามีความก้าวหน้าเป็นลำดับขึ้นมาจนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ท่านมีความเห็นอย่างไร

มีความคิดริเริ่มดี สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แปลก ๆ ชีวิตคือการต่อสู้ศัตรูคือยากำลัง

บทสัมภาษณ์ผู้รับนโยบาย

บทสัมภาษณ์ผู้รับนโยบาย จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. เมื่อกรมอาชีวศึกษามีนโยบาย “อาชีวศึกษาครบวงจร” ท่านในฐานะผู้รับนโยบายได้ดำเนินการอย่างไรบ้าง

นายจรรยา ชูลาก ขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการกองแผนงาน รับผิดชอบด้านการจัดแผนการเรียนการสอน งบประมาณ นโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรมีหลักการให้นักเรียนนักศึกษา คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการได้ โดยให้แต่ละกองไปดำเนินการตามวิธีการของแต่ละกอง จะมี 3 กองที่เป็นหลัก ๆ คือ กองวิทยาลัยเกษตรกรรม กองวิทยาลัยเทคนิค และ กองวิทยาลัยอาชีวศึกษา

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิทยาลัยเกษตรกรรมเมื่อรับนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร ได้นำมาวิเคราะห์หาแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ไปสู่เป้าหมาย

นายอาทร จันทวิมล ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิทยาลัยเทคนิค เมื่อได้รับนโยบายมาแล้วได้นำมาวิเคราะห์ทำอย่างไรจะให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น จัดการเป็น ทำอย่างไรจึงจะผลิตสินค้าขึ้นมาได้ ทำอย่างไรจึงจะขายเป็น ที่จริงได้ทำกันมาบ้างแล้วในงานศิลปหัตถกรรม แต่ไม่จริงจังมากนัก จึงเริ่มต้นด้วยการฝึกอบรมแผนกการขาย โดยร่วมมือกับห้างโรบินสันให้ช่วยจัดการฝึกอบรมการขาย 4 รุ่นๆ ละ 100 คน เมื่อมีงานศิลปหัตถกรรมได้นำสินค้าไปขายกันจริง ๆ จนนักเรียนขายเก่งสามารถเรียกลูกค้าให้ซื้อของได้

ส่วนการผลิตสินค้าใช้วิธีดูจากแคตตาล็อกจากต่างประเทศ เลียนแบบเขาก่อน เมื่อมีฝีมือแล้ว จึงค่อยออกแบบเองเราหวังว่าเมื่อเด็กจบไปแล้วสามารถไปเปิดร้านเล็ก ๆ เป็นเจ้าของได้

นางศรีนวล โกมลวนิช ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองวิทยาลัยอาชีวศึกษา ได้นำนโยบายมาศึกษาเพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมาย จึงเห็นว่าทุกคนต้องร่วมมือกันทำทุกหน่วยงานในกรมอาชีวศึกษา ทุกกองที่มีสถานศึกษาจะต้องไปทำความเข้าใจกับบุคคลในหน่วยงานของตน กองหรือวิทยาลัยต้องเป็นตัวแทน เราเหมือนตัวจักรอันหนึ่ง หรือฟันเฟือง หรือเป็นตัวจักรที่อยู่ในล้อของงาน

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองจักรกล เนื่องจากเป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเครื่องจักร จัดอบรมการใช้เครื่องมือเครื่องจักร เป็นฝ่ายสนับสนุน

นางสาวอารียา เมฆาธร เลขานุการ ได้เป็นผู้คอยประสานงานให้ โดยนำความคิดของท่านประสานงานลงสู่ผู้รับนโยบาย ซึ่งผู้รับนโยบายหลัก คือ รองอธิบดี และผู้อำนวยการกอง 4 ท่าน เรียกได้ว่าเป็น 4 ทหารเสือของท่าน คือ คุณอาทร จันทวิมล คุณเจริญ ชูลาก คุณสุทธิ ผลสวัสดิ์ และคุณสุเทพ ภิรมย์ราช

2. ขณะดำเนินการตามนโยบายมีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ ถ้ามีมีอย่างไร และท่านแก้ปัญหาอย่างไร

นายเจริญ ชูลาก มีบ้าง ต้องคอยช่วยประสานงานระหว่างสถานศึกษา กับสถานประกอบการ เพราะแรก ๆ เกิดความไม่เข้าใจกันทั้งโรงเรียน สถานประกอบการ ผู้ปกครอง และตัวนักเรียนนักศึกษา เมื่อเกิดความเข้าใจกันจะเห็นว่าทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง มี ถ้าจะให้ป็นนโยบายแบบยั่งยืน ผู้ประสานระดับกอง ต้องติดตามการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด ไม่ทอดทิ้ง เอาปัญหามาเป็นอุทาหรณ์ในการแก้ปัญหา

นายอาทร จันทวิมล มี ครูเหนื่อย ทำงานกันหนัก เป็นปัญหาใหญ่ การผลิตหรือนำสินค้ามาจำหน่ายต้องแบ่งกันหลายคน ครูได้คำตอบแทนน้อยกว่าการสอนพิเศษ ต้องคอยส่งเสริมให้กำลังใจเป็นประจำ ต้องมีรางวัลให้นอกเหนือจากเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นกรณีพิเศษ บางคนได้เลื่อนเป็นผู้ช่วย ผู้อำนวยการ ใครสนุกกับโครงการนี้ก็จะทำกันต่อ เมื่อหมดสมัยไม่ได้ใช้เกณฑ์นี้ในการให้รางวัล

นางศรีนวล โกมลวนิช มี เรื่องแรกปัญหาคน คนขยันจะเห็นด้วย คนเกียจคร้านจะไม่เห็นด้วย เพราะไม่อยากจะทำงานเพิ่ม โดยไม่คำนึงถึงผลผลิตว่าจะมีคุณภาพหรือไม่ เรื่องที่สองขัดกับระบบ ส่งเด็กไปฝึกงาน 1 ปีไปเพียงเทอมเดียว สถานประกอบการไม่ชอบต้องการให้ส่งตลอดทั้งปี จึงมีการปรับเวลาเรียนใหม่ ปีหนึ่งมี 4 เทอม 10 อาทิตย์ต่อเทอม

เพื่อจะได้ส่งเด็กไปฝึกงานได้ตลอดปี ในระยะแรก ๆ สถานประกอบการไม่ยอมรับเด็กไปฝึกงาน ต้องใช้วิธีสัมพันธ์ไมตรีกับสถานประกอบการในระดับผู้บริหารจึงประสบผลสำเร็จ ภายหลังสถานประกอบการถึงกับมีการจองตัวเด็กไว้เมื่อสำเร็จการศึกษารับเข้าทำงานเลย เพราะเราดูแลเด็กให้มีคุณภาพทั้งในเรื่องการปฏิบัติตัว การทำงาน เรื่องที่สามการเปลี่ยนหลักสูตร ทำให้เด็กจบไม่ทันกับสถานศึกษาอื่นที่เด็กต้องไปศึกษาต่อ เกิดปัญหากับเด็กมากจึงต้องยกเลิกเวลาเรียนแบบ 4 เทอมต่อปีเป็น 2 เทอมต่อปีเหมือนเดิม เรื่องที่สี่ งบประมาณน้อย เพราะไม่มีเบี้ยเลี้ยงให้ครู เรื่องที่ห้าสถานประกอบการไม่ค่อยยอมรับฝีมือเด็กอาชีวศึกษา จึงแก้ไขด้วยการให้กรมแรงงานรับรองฝีมือเด็ก เช่น เมื่อมีการแข่งขันทักษะให้กรมแรงงานออกหนังสือรับรองให้นักเรียนนักศึกษา สถานประกอบการจึงยอมรับในฝีมือ

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ไม่มีปัญหาอะไร ส่วนใหญ่ทำได้ จะมีปัญหาก็ก็นเฉพาะหน่วยงานที่อยู่ไกล ๆ อาจดูแลไม่ได้เต็มที่

นางสาวอารียา เมฆาธร มี คนไม่เข้าใจว่าอาชีวศึกษาครบวงจรคืออะไร วิพากษ์วิจารณ์กัน แต่ในที่สุดเมื่อผลงานอาชีวศึกษาครบวงจรออกสู่สายตาผู้ปกครองและประชาชนทำให้ชื่อเสียงของอาชีวศึกษาไปเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

3.บทบาททางการศึกษาของนายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความสำคัญอย่างไรต่อกรมอาชีวศึกษา

นายจรรยา ชูลาภ สร้างคุณภาพงาน สร้างคุณภาพคน มีกลยุทธ์ในการฝึกนักศึกษาอาชีวศึกษาจะก่อประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างมาก

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง เป็นนักปรัชญาแทบทุกเรื่อง ปรัชญาการศึกษา ปรัชญาชีวิต มีคำคม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เปิดใจกว้าง

นายอาทร จันทรวิมล ทำให้ภาพพจน์ของกรมอาชีวศึกษาดีขึ้น ท่านมาเร่งรัดพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ท่านไปเยี่ยมสถานศึกษาในกรมอาชีวศึกษาทุกแห่ง อาชีวศึกษาสร้างสิ่งประดิษฐ์ออกมาสู่สายตาประชาชน จัดตลาดนัดแรงงานเพื่อผู้ที่ต้องการหางานทำไม่ต้องไปสมัครที่บริษัท ซึ่งวันหนึ่งอาจไปสมัครได้เพียง 2-3 แห่ง แต่ที่ตลาดนัดแรงงานจะมีบริษัทมาคอยรับสมัครผู้ที่ต้องการงานทำ ผู้สมัครสามารถสมัครได้หลายบริษัทและยังมีโอกาสได้เลือกบริษัทที่ดี ๆ

นางศรีนวล โกมลวนิช มีบทบาททั้งในรูปธรรมและนามธรรม ท่านเปลี่ยน พุ. สะ. นิ. มะ. ที่มีอยู่ในตรากกรมอาชีวศึกษาให้เอาไปอยู่ในธรรมจักร จัดการให้ใส่เสื้อทีมสีเดียวกัน มีตราประจำแต่ละกอง มีคำขวัญ มีการประกวดสถานศึกษาดีเด่น มีการแข่งขันทักษะวิชาชีพ ประกวดสิ่งประดิษฐ์ การตั้งร้านสหกรณ์และร้านค้าในโรงเรียน การเรียนแบบทวิภาคี การปรับปรุงหลักสูตร

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ท่านจะพยายามประชาสัมพันธ์งานอาชีวศึกษาให้เป็นที่รู้จัก และดูแลให้งานอาชีวศึกษาครบวงจรแพร่หลายให้คนเข้าใจมากขึ้น

นางสาวอารียา เมฆาธร มีบทบาทมากที่สุด ท่านคิดงานสำเร็จ 5 อย่าง คือ

- 1) ปรับปรุงหลักสูตร ปวช.2530 2) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ครู อาจารย์ และนักเรียน นักศึกษา เพื่อออกไปประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพและมีคุณธรรมติดตัว โดยจัดอบรม สัมมนาผู้บริหารที่เป็นประธานกลุ่ม ประธานกลุ่มไปอบรมหัวหน้าสถานศึกษาแต่ละภาค หัวหน้าสถานศึกษาไปอบรมให้แก่ครู อาจารย์ ครู อาจารย์จัดอบรมนักเรียนนักศึกษาเป็นการ จัดอบรมขยายผลต่อ ๆ กันลงมา สำหรับผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจ ช่วงนี้จะไม่ค่อยได้ ยินข่าวนักเรียนยกพวกตีกัน แต่ก่อนหน้านี้จะมีมาก 3) การนิเทศภายในสถานศึกษา ช่วย ส่งเสริมความเจริญงอกงามของครู ช่วยพัฒนาวิชาชีพครู ตลอดจนช่วยให้มีการพัฒนาหลักสูตร ในระดับสถานศึกษา 4)งานคณะกรรมการร่วมภาคีรัฐบาลและเอกชน เพื่อพัฒนาการศึกษา เพื่ออาชีพ (กรอ.พอ.) ได้ดำเนินการเสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกอาชีพแห่งชาติต่อ คณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการจ้างเหมาของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือ องค์การช่วยเหลือต่างประเทศที่มีมูลค่า 5 ล้านบาท บริษัทหรือหน่วยงานที่รับงานต้องมีผู้ ผ่านการทดสอบฝีมือแรงงานหรือผู้จบหลักสูตร ปวช. ปวส. ปวท. ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของแต่ละสาขาช่าง ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบและนำไปสู่การดำเนินงานในรูปของ ทวิภาคี 5) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการศึกษาเพื่ออาชีพและตลาดแรงงาน เพื่อเป็นแหล่งของศูนย์ ข้อมูลการศึกษาและข้อมูลตลาดแรงงานเพื่อการมีงานทำ นอกจากนี้ยังจัดงาน “ตลาดนัดแรง งานอาชีพ” โดยร่วมมือกับสมาคมผู้ประกอบการและครูวิทยาลัยช่างกลปทุมวัน และสมาคม การจัดงานบุคคลแห่งประเทศไทย โดยมีนายอาทร จันทวิล เป็นหลักในการดำเนินงาน

4. นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้แนวคิดในการจัด “อาชีวศึกษาครบวงจร” มาจากที่ใด และ ท่านได้นำแนวคิดนี้มาจัด “อาชีวศึกษาครบวงจร” อย่างไร

นายจรรยา ชูลาก ไม่ทราบ

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ไม่ทราบ แต่เข้าใจเองว่า ท่านเป็นนักปรัชญา มีวิสัยทัศน์ เป็นผลมาจากท่านมีสายตากว้างไกล มีความคิดกว้าง มีใจเปิดกว้าง อาจก่อให้เกิด แรงบันดาลใจ

นายอาทร จันทวิลม ท่านไปตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ครูสอนให้นักเรียนขายสินค้าโดยใช้กล่องยาสีฟันเปล่า จึงคิดว่าต้องสอนนักเรียนให้ลงมือทำเอง ไม่ใช่ทำเล่น เกษตร ทำเอง ขายเอง ไม่ใช่ปลูกแล้วกินกันเอง ต้องลงมือทำจริง ดัดเสื่อต้องใส่ได้ นักเรียนทุกคน ต้องใส่เสื่อที่นักเรียนนักศึกษาอาชีวะเป็นผู้ตัด

นางศรีนวล โกมลวนิช ครบวงจรก็นำมาใช้ในคณะความหมาย คณะความเข้าใจ ใช้มาตั้ง 2528 แต่ละวงการก็นำไปใช้แตกต่างกันไป ท่านใช้อาชีวศึกษาครบวงจรมาเป็น เป้าหมาย จัดโครงการและกิจกรรมให้ได้โดยการพัฒนาครูและนักเรียน

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ได้จากเพื่อนผู้ปฏิบัติงานจากหลาย ๆ ฝ่าย จัดแนวทางว่าควรทำอย่างไร แล้วก็จัดทีมงานขึ้นมาสร้างแนวทาง เวลาทำงานท่านจะสอบถามความคิดเห็นเรา งานคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น จัดการเป็น เป็นหลักการ

นางสาวอารียา เมฆาธร ไม่แน่ใจ น่าจะได้แนวคิดจากการไปดูงานต่างประเทศ ขณะที่ไปรอลดกระหวงศึกษาธิการ ก่อนจะมาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ระหว่างเดินทางไปพบกับนักธุรกิจต่างประเทศ ได้พูดคุยกันในเชิงธุรกิจ มีเอกสารให้ท่านดู ท่านรู้สึกสนใจ นำประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่มาประยุกต์เข้าด้วยกันเป็น “อาชีวศึกษาครบวงจร”

5. ท่านคิดว่าอะไรมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางการศึกษาในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะด้านอาชีวศึกษา

นายจรรยา ชูลาก ตลาดแรงงานเป็นตัวสำคัญที่จะก่อให้เกิดนโยบายการศึกษา ตลาดแรงงานต้องการคนที่มีฝีมือ มีความสามารถ มีความคิด พัฒนางานเป็น

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ไม่ทราบ แต่เข้าใจเองว่า ความเป็นตัวของท่านเอง เป็นบุคลิกภาพเฉพาะ เป็นนักปรัชญา มีความลึกซึ้งเข้าถึงพระพุทธศาสนา การศึกษาก็เข้าถึง ท่านจะทำอะไรซักอย่างก็คงอยู่ในความคิดตลอดเวลา ท่านอยู่ต่างจังหวัดเห็นปัญหามาก

นายอาทร จันทรวิมล เป็นคนที่มีมุมมอง และมีวิธีการแก้ปัญหาได้ตรงกับสาเหตุของปัญหา เช่น ท่านเป็นศึกษาธิการ รู้ว่ารถยนต์ของอำเภอไม่มี จึงจัดซื้อรถแล่นโรเวอร์ให้อำเภอใช้อะไร ขาดอะไร ก็พยายามหามาเติม อาชีวศึกษามีจุดอ่อนอยู่ตรงไหน ฝีมือไม่ดีก็ทำของจริง แผนกอาหารทำแล้วกินกันเอง เด็กต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก จำนวนเด็กจึงลดลง แผนกตัดเสื้อผ้าต้องซื้อผ้าตัดเอง ตัดชุดราตรีได้ชุดเดียว จะมีโอกาสได้ใส่หรือเปล่านั้นไม่ทราบ

นางศรีนวล โกมลวนิช จากปัญหาที่ท่านเผชิญ คนดกงาน งบประมาณลดลง

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ความเป็นนักบริหาร คือ การจัดการสอนให้ทุกคนมีอาชีพ ท่านเห็นความสำคัญของอาชีพ เรียนแล้วไปทำงาน ท่านมีความเข้าใจก็สามารถเดินต่อไปได้

นางสาวอารียา เมฆาธร ท่านเป็นลูกครูประจำบาล ตอนยังเป็นเด็กท่านได้ค้าขาย รับของจากชาวบ้านไปขายต่อ และก็ได้ดี เมื่อมาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาจึงนำเอาประสบการณ์สมัยเด็ก ๆ มาเป็นแนวความคิด ท่านเห็นว่าคนค้าขายมักร่ำรวย รู้จักวิธีการจัดการให้ดีกว่าทำได้

6. บทบาทของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ช่วยก่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาด้านอาชีวศึกษาอย่างไร

นายจรรยา ชูลาก ปรับวิธีการสร้างเด็กขึ้นมา ตรงกับปรัชญาพัฒนาคนไปในตลาดแรงงาน ส่งเด็กไปในโรงงานตรงกับตลาดแรงงาน ช่วงหนึ่งเราผลิตคนไม่ทัน ทำให้การลงทุนชะงักไป

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง จากปรัชญาทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ เป็นคำตอบที่ครอบคลุม

นายอาทร จันทรวิมล ทำจริง ฝึกการขาย ออกแบบ ควบคุมคุณภาพให้ขายได้ ซ่อมรถก็เอารถเก่ามาช่วยซ่อม เปิดอู่รถจริง ๆ ครูก็เกิดทักษะ นักเรียนก็เก่งขึ้น ลงมือทำจริง ตั้งร้านซ่อมจริง โทรศัพท์ รถยนต์ ดัดแว่นก็ยังมี ปัจจุบันนี้ก็ยังทำอยู่ อะไรที่มีตลาดเราก็นุกไป อะไรที่ไม่มีเราก็กเปิดใหม่ เคยคิดแผนซ่อมเครื่องบินแต่ทำไม่ได้ วิทยาลัยเทคนิคดอนเมืองเปิดแผนกแว่นตา

นางศรีนวล โกมลวนิช อาชีวศึกษาเป็นที่รู้จักของคนทั้งประเทศ กระทรวงศึกษาธิการจัดงานครบ 100 ปี หรืองานต่าง ๆ อาชีวศึกษาได้รับทำทั้งสิ้น เนื่องจากเรามีคนอยู่มาก มีหลายแผนก ช่างก็มี คหกรรมก็มี ก็มาช่วยงานกัน

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ เกิดการยอมรับหรือคนเข้าใจอาชีพกว้างขวางมากกว่าเดิม

นางสาวอารียา เมฆาธร พัฒนาทุกด้าน ทุกคนยอมรับ เป็นปีทองของอาชีวศึกษา ทั้งเรื่องผลผลิตของนักเรียน ความร่วมมือกับสถานประกอบการ มีชื่อเสียงมากทั้งครูและนักเรียน และยังมีการติดต่อกับต่างประเทศ เช่น วิทยาลัยเทคนิคไปติดต่อกับประเทศเยอรมนี อิตาลี ส่งครูไปดูงานต่างประเทศ วิทยาลัยเกษตรกรรมเป็นวิทยาลัยที่ไม่ค่อยมีใครสนใจทำนยังทำให้มีชื่อเสียงได้ องค์การของนักศึกษา เรียก อชท. เป็นการแลกเปลี่ยนกับองค์การต่างประเทศ

7. ท่านเห็นว่าแนวคิดในการให้เอกชนเข้าไปมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในอาชีวศึกษามีผลดีหรือผลเสียอย่างไร

นายจรรยา ชูลาก เห็นด้วย เรามีปัญหาการลงทุน สร้างโรงงานใช้งบประมาณมาก เครื่องจักรราคาสูง ให้เขาเข้าไปสร้างโรงงานในโรงเรียนก็ติดระเบียบทำได้ยากหรือทำไม่ได้ แต่ถ้าส่งเด็กไปฝึกงานพอทำได้

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ผลดี เรียนด้วยการปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้เด็กและครูเข้าฝึกงานในสถานประกอบการ ได้เห็นเทคนิคสมัยใหม่ เครื่องจักรมีความเที่ยงตรง เน้นการผลิตจำนวนมาก เด็กฝึกความอดทน ตั้งใจจริง ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพ

นายอาทร จันทรวิมล ดี มีข้อเสียต้องระวังมักมีบัตรสนเท่ห์ว่าคนนี้ชอบเอางานไปทำเพราะมีรายได้ ผิดระบบระเบียบ ต้องตามแก้ระเบียบ เช่น ระเบียบการจ่ายเงินให้กับนักเรียน คนไทยต้องทำตามระเบียบถ้าไม่มีระเบียบทำไม่ได้ ต้องสร้างระเบียบขึ้นมา

นางศรีนวล โกมลวนิช ผลดี บางครั้งเราเรียนไปเยอะแต่ไม่ได้ใช้งาน ถ้าเราเอาเขาเข้ามาร่วมจะได้รู้ว่าเขาต้องการอะไร หลักสูตรของเราเป็นบล็อก ทุกคนเรียนเหมือนกันหมด แต่เอกชนและรัฐมาประสานกันได้ก็ต้องปรับตัวเข้าหากัน ระบบทวิภาคีโรงเรียนโรงงาน ก่อนหน้านั้นมีแต่ยังไม่เป็นรูปธรรม ประเทศเยอรมนีมาทำสัญญา จุดประกายในตัวท่าน เป็นมาตรการหนึ่งในการนำไปสู่อาชีวศึกษาครบวงจร

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ โดยปกติอาชีพที่รัฐบาลลงทุนก็มีเพียง 50 % การสอนด้านอาชีพ รัฐบาลก็ประหยังบประมาณ คุณภาพมาตรฐาน ถ้ากำกับดูแลดีก็เท่าเทียมกัน ก่อน

หน้าที่ท่านบรรจง ชุสกุลชาติ มาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ทางเอกชนก็เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลืออยู่แล้ว

นางสาวอารียา เมฆาธร มีผลดี เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างมาก เช่น ห้างสรรพสินค้าไทยไดมารู โรบินสัน ทำให้รู้จักการค้าขาย ทำให้มีความคิดกว้างขวางดีขึ้น โรงเรียนนำเอาชุมชนเข้ามาช่วยเป็นความคิดริเริ่มก่อนใคร คิดล่วงหน้ามา 20 ปีก่อนที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จะออกมา

8. จากแนวคิดการจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาครบวงจรของนายบรรจง ชุสกุลชาติ ท่านเห็นว่าจะมีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่

นายจรรยา ชูลาก ไปด้วยกัน บางอย่างไม่ตรงกันทีเดียว แต่เป้าหมายตรงกัน เด็กทำงานได้ ทำงานเป็น ทำธุรกิจเป็น

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง สอดคล้อง กรมอาชีวศึกษาปฏิรูปอยู่ตลอดเวลา บางครั้งจะทำอะไรไม่มีกฎหมายรองรับ การสนับสนุนจากหน่วยงานไม่ได้รับงบประมาณเพราะไม่มีกฎหมายรองรับ

นายอาทร จันทรวิมล ปฏิรูปการศึกษาไม่สนใจเรื่องนี้ เขาสนใจมาตรฐาน สมศ. มาตรฐานต้องดูผู้ที่รับบริการว่าพอใจหรือไม่ ครูไม่สอนทำแต่เอกสารผลงานส่ง สอนไม่ดีแต่ทำเอกสารดีกลับได้ดี แต่ครูที่สอนให้เด็กมีงานทำกลับไม่ได้ดี ระบบปฏิรูปยังไม่ดี

นางศรีนวล โกมลวนิช สอดคล้อง เพราะท่านปฏิรูปด้วยการเรียนรู้ทุกองค์ความคิดล้ำหน้า ทำให้อาชีวศึกษาก้าวหน้ายิ่งขึ้น

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ในยุคนั้นเป็นการปฏิรูปอาชีวศึกษาอยู่แล้ว ด้านอาชีพ ทำกันมาก่อน เริ่มมาพัฒนาเมื่อ พ.ศ.2519 แยกการศึกษาวิชาชีพออกมา การศึกษาวิชาชีพไม่ใช่การศึกษาทางมัธยมศึกษาตอนปลาย ความเป็นสากลเขาไม่เอามาปนกัน ระบบการศึกษา การจะเรียนทางอุดมศึกษาก็เรียนไป มัธยมศึกษาเด็กไปไม่ได้ทุกคน เพราะฉะนั้นต้องพัฒนาปรับปรุงไปเรื่อย ๆ

นางสาวอารียา เมฆาธร สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ท่านคิดได้ล่วงหน้าถึง 20 ปี การปฏิรูปการศึกษาให้คำนึงถึงตัวนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น จัดการได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง อาชีวศึกษาครบวงจรก็เช่นเดียวกันคำนึงถึงตัวนักเรียนมากที่สุด นักเรียนนักศึกษาต้องได้รับประโยชน์สูงสุดในการศึกษา สอดคล้องเป็นอย่างยิ่ง แต่ท่านทำได้เพียงส่วนเดียว คือปฏิรูปอาชีวศึกษา

9. ท่านคิดว่า “อาชีวศึกษาครบวงจร” ประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร

นายจรรยา ชูลาก ประสบผลสำเร็จ

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ประสบผลสำเร็จประมาณ 60 – 70 % ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางสังคม การผลิตนักเรียนได้ตรงกับความต้องการแรงงาน พัฒนาครู ทำมา

โดยตลอด พิจารณาความจำเป็นของท้องถิ่น 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ ร่วมสนับสนุนก็ง่ายเข้า
ยังอยู่ในความตระหนักของบุคลากร ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ บริการซ่อมรถ

นายอาทร จันทรวิมล มากพอควร เสียหายไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารรุ่นใหม่ ๆ ไม่ได้
ตามท่านบรรจง ของลำบากคนไม่ค่อยทำ

นางศรีนวล โกมลวนิช ประสบผลสำเร็จ ปัญหาคน ระบบ การเงิน โรงเรียนทำ
ให้คนที่ทำงานตื่นตัวทุกเรื่อง เช่น การประกวดโรงเรียน ขมิ้นมันขึ้น การใส่เสื้อสีแดงก็เกิด
ความเป็นพวกเป็นหมู่ การแข่งขันทักษะก็คึกคักขึ้น

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ ทำให้สถานประกอบการเข้าใจฝ่ายผลิตมากขึ้น เป็น
ประโยชน์ให้ผู้สำเร็จการศึกษาเข้าไปในองค์กรต่าง ๆ มีความเข้าใจมากขึ้นยอมรับมากขึ้น

นางสาวอารียา เมฆาธร ประสบผลสำเร็จอย่างมากที่สุด ทุกคนยอมรับ โดย
ปกติเมื่อเปลี่ยนอธิบดีก็มักเปลี่ยนนโยบายด้วย แต่เมื่อเปลี่ยนอธิบดีกรมอาชีวศึกษา คนใหม่ก็
ยังมีนโยบายด้านอาชีวศึกษาครบวงจรอยู่ แต่อาจมีปรับเปลี่ยนวิธีการไปบ้างเพื่อให้เป็นไปตาม
ยุคสมัยตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจ

10. ในทัศนะของท่านคิดว่าบทบาทที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ แสดงออกนั้นเป็นประโยชน์
แก่ประเทศชาติมากน้อยเพียงใด

นายจรรยา ชูลาภ เป็นประโยชน์มาก แนวคิดเป็นประโยชน์ แนวปฏิบัติไม่เต็มร้อย
ควรนำไปสู่รูปธรรมมากขึ้น ต้องแก้ไขกฎ ระเบียบ ขั้นตอนวิธีการของทางราชการ

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง เป็นนักบริหารปัจจัย 4 เงิน คน ดีปัญหาแตก มอบความ
รับผิดชอบไปยังรองอธิบดี ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพราะท่านมีความรู้เป็นนักปกครอง พบได้ทุก
คน เป็นกันเอง ไม่เคยดุ

นายอาทร จันทรวิมล ทำให้กรมอาชีวศึกษามีชื่อเสียงมาก หนังสือพิมพ์ลงข่าว
ทุกวัน

นางศรีนวล โกมลวนิช มาก ได้บริหารอาชีวศึกษาได้อย่างดี

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวมากขึ้น เกิดการ
ยอมรับในสังคมมากขึ้น

นางสาวอารียา เมฆาธร มากที่สุด ท่านทุ่มเทให้กับงานมากที่สุด คิดแล้วทำ
ความคิดของท่านนำไปสู่การปฏิบัติ ประสบผลสำเร็จ มีคุณธรรมจริยธรรม ท่านเป็นผู้บริหาร
ที่มีพรหมวิหาร 4 ยังมีความเป็นธรรมกับทุกคน ให้กำลังใจลูกน้อง ไม่ใช่อารมณ์ในทางที่ไม่
ถูกไม่ต้อง อารมณ์ดี ให้เกียรติ ให้โอกาส ให้อยู่กับทุกคน ท่านเสียสละพัฒนาอาชีวศึกษา
ให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ ปฏิบัติตนตามกฎหมายและ
ระเบียบแบบแผนของทางราชการ เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ อุทิศเสียสละกำลัง

กาย กำลังใจ และกำลังความคิดเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ และประสานประโยชน์กับหน่วยงานจนเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของไทย

11. โดยภาพรวมท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับนายบรรจง ชูสกุลชาติ อย่างไร

นายจรรยา ชูลาภ ขึ้นชมในบทบาทนักบริหารของท่าน ท่านยังเป็นนักประสานความคิด ฟังทุกคนด้วยเหตุผล เป็นนักบริหารที่มีคุณภาพ

นายบุญเทียม เจริญยิ่ง ท่านเป็นนักประชาสัมพันธ์ชั้นเยี่ยม สรรหาถ้อยคำ อาชีวศึกษาครบวงจรยังดำเนินต่อมาในสมัยของผมเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดนโยบายของกรมอาชีวศึกษาในข้อ 6 อาชีวศึกษาครบวงจรได้มาตรฐาน

นายอาทร จันทรวิมล ท่านเป็นผู้ใหญ่น่าเคารพ มีหลักการมีวิธีการ อุดมคติ ติดตามงาน จำลูกน้องเก่ง จำได้ถึงครอบครัว บางคนจำได้ถึงลูก ผมรับแบบอย่างจากท่านมา รู้จักลูกน้องให้ดีขึ้นสามารถครองใจลูกน้องเวลาคุยกันจะเข้ากันได้ดี

นางศรีนวล โกมลวนิช ตัดสินใจเร็ว กล้าตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็น มีเหตุผล คิดแก้ปัญหาในวงกว้าง วิธีการแก้ปัญหาไม่เฉพาะจุดหนึ่งจุดใด แก่องค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ไม่อาฆาต ไม่โกรธ ไม่ผูกใจเจ็บ ใช้คนเป็น ใช้คนถูก นิสัยหนักแน่น อารมณ์เย็น อารมณ์ขัน เรื่องซีเรียสก็ทำเป็นเรื่องสนุก ร้องเพลงเก่ง

นายสุทธิ ผลสวัสดิ์ นักบริหารสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ นักบริหารเป็นแบบอย่างได้ เป็นผู้นำที่แท้จริง

นางสาวอารียา เมฆวรร เป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีที่สุด ท่านส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกน้องพัฒนาตนเอง เราบริหารการทำงานให้ดีที่สุด เป็นบุคคลตัวอย่างในการเรียน การศึกษาหาความรู้ไม่ได้จากมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนอย่างเดียว แต่ได้จากประสบการณ์จากผู้บังคับบัญชาที่ดี ย่อมเป็นที่ประทับใจจึงได้ยึดหลักการของท่านมาปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทางราชการ

บทสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มอาชีวะตัวอย่าง

บทสัมภาษณ์กลุ่มอาชีวะตัวอย่าง จำนวน 6 ราย ดังนี้

1. วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ท่านสำเร็จการศึกษาและจบจากที่ใด และวุฒิการศึกษาสูงสุดในระดับสายอาชีวศึกษาและจบจากที่ใด

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ เรียนหลักสูตรระยะสั้น เครื่องยนต์เล็ก 225 ซม. จากวิทยาลัยสารพัดช่างลำปาง

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล เรียนหลักสูตรระยะสั้น เรียนหลายหลักสูตร เรียนตั้งแต่พ.ศ. 2526 เรียนไฟฟ้าเบื้องต้น การเดินสายไฟฟ้า พันพัฒลม เครื่องยนต์ แก๊สโซลีน

ไฟฟ้าในรถยนต์ เครื่องยนต์ดีเซล วิทยุเบื้องต้น ที่วีชาวดำ เครื่องขยายเสียง ที่วีสี 225
ชม.ทุกหลักสูตร จากวิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร

นางงามนิจ วิจัยธรรม จบ มินิเอ็มบีเอ คณะบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ส่วนวุฒิทางสายอาชีพศึกษา เรียนหลักสูตรระยะสั้น ความรู้เบื้องต้นในการประกอบกระเป๋
225 ชม.จากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ

นายวีระยุทธ พรหมเลิศ เรียนจบ ปวส. จากเพาะช่าง ปวช. สาขาศิลปกรรม
จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุราษฎร์ธานี

นายสุริยา รัศมี เรียนจบ วท.บ. สาขาเกษตรกรรม จากวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุราษฎร์ธานี

นายอรรถ ประสาน จบปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัด
จันทบุรี เรียนจบ ปวช. และปวส. จากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชลบุรี

2. เหตุผลในการศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ เรียนง่าย มีการฝึกปฏิบัติจริง เรียนในระยะสั้น ๆ

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล ไม่มีอาชีพ ใช้เวลาเรียนน้อย

นางงามนิจ วิจัยธรรม ต้องการมีความรู้เพิ่มเติม เคยเรียนที่กระทรวง
อุตสาหกรรมมาก่อน

นายวีระยุทธ พรหมเลิศ เพื่อนชวน ใจชอบทางด้านศิลป วิทยาลัยอาชีวศึกษา
สุราษฎร์ธานี กำลังจะเปิดรับนักเรียนแผนกศิลป จึงไปสมัครเรียน

นายสุริยา รัศมี พ่อแม่มีอาชีพทางการเกษตร เป็นลูกคนโตจึงส่งเสริมให้ลูกเรียน
ทางนี้ ต้องการให้ลูกทำอาชีพต่อจากพ่อแม่

นายอรรถ ประสาน พ่อแม่ทำอาชีพเกษตรกรรม ตนเองมีความสนใจทางด้านนี้หวัง
จะมาทำอาชีพเกษตรกรรมต่อจากพ่อแม่ และมีความสนิทสนมกับอาจารย์เกษตรกรรม

3. ท่านมีทัศนคติก่อนเข้าศึกษากับเมื่อจบการศึกษาแล้วมีทัศนคติแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ แตกต่างกัน ก่อนเข้าศึกษาคิดว่าเรียนยาก แต่พอ
เรียนแล้วไม่ยาก เข้าใจง่าย

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล แตกต่างกัน เรียนมาหลายหลักสูตร แต่ที่นำมาใช้
ประกอบอาชีพจริง ได้แก่ หลักสูตรวิทยุเบื้องต้น ที่วีสีและชาวดำ

นางงามนิจ วิจัยธรรม ไม่แตกต่างกัน เป็นหลักสูตรที่ดีที่สามารถให้ประชาชนนำ
ความรู้ไปประกอบอาชีพได้

นายวีระยุทธ พรหมเลิศ ก่อนเรียนปกติ แต่เมื่อเรียนจบแล้วเปลี่ยนความรู้สึกนึก
คิด ได้อะไรกับชีวิตเพิ่มขึ้น มีปัญหาสามารถมองหาวิธีการแก้ปัญหาได้ ได้พัฒนาจิตใจ

นายสุริยา รัศมี รู้สึกว่าเดินมาถูกทาง

นายอรรถ ประสาน ก่อนเข้าเรียนยังมองไม่ออกว่าเรียนแล้วจะได้อะไร แต่เมื่อเรียนจบแล้ว คิดว่าได้สิ่งต่างๆ จากที่เรียนมามาก เรียนด้วยการปฏิบัติ ได้ทำกิจกรรม ออกท. ฝึกการทำงาน ได้นำมาใช้เมื่อมาประกอบอาชีพ

4. เมื่อศึกษาจบแล้วมีงานทำทันทีหรือไม่

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ มี มาเปิดร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์เอง และขายอะไหล่

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล มี มาเปิดร้านซ่อมวิทยุเทปและโทรทัศน์

นางงามนิจ วิจัยธรรม มี รับทำกระเป๋าคั้งแรก 200 ใบ

นายวิระยุทธ พรหมเลิศ ช่วยพ่อแม่ รับทำโฆษณาแต่เป็นงานเล็ก ๆ ประมาณ 1 ปี จึงไปเรียนต่อที่สถาบันเทคโนโลยี วิทยาเขตเพาะช่าง เรียนจบกลับมาช่วยพ่อแม่ ประมาณ 2 ปี เพื่อนมาชวนเปิดร้านรับทำโฆษณา ประมาณ 1 ปี จึงได้เปิดร้านเป็นของตนเอง

นายสุริยา รัศมี ช่วยพ่อแม่ทำสวนประมาณ 1 ปี แล้วจึงมาทำฟาร์มเลี้ยงสุกรและสวนปาล์มน้ำมัน

นายอรรถ ประสาน มีงานทำ เพราะกลับมาช่วยพ่อแม่ทำสวน

5. เทคนิคที่จะประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ ศึกษาความต้องการของลูกค้า

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล ความซื่อตรง ความเชื่อถือ

นางงามนิจ วิจัยธรรม มีเป้าหมาย ช่างสังเกต มีพรสวรรค์ ใฝ่รู้

นายวิระยุทธ พรหมเลิศ ศึกษาความต้องการของลูกค้า ตรงเวลา ไม่เอาเปรียบลูกค้า

นายสุริยา รัศมี ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา

นายอรรถ ประสาน เรียนรู้ก่อนลงมือทำ เราเรียนรู้เพื่องานการปฏิบัติ เพื่อมุ่งผลทางการศึกษา (อ.ก.ท.) ได้นำมาใช้ ต้องทำเป็นก่อน ต้องรู้จริง จึงจะบอกคนอื่นได้ บางเรื่องที่ไม่รู้ก็ต้องศึกษาหาความรู้ เช่น ยา เคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่เคยเรียนมาก่อน แต่เมื่อมาประกอบอาชีพขายเคมีภัณฑ์อาหารกุ้ง, ทำโรงงานผลิตปูนขาวจากเปลือกหอยนางรม และฟาร์มเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ต้องศึกษาหาความรู้เพิ่ม

6. ท่านคิดว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพคืออะไร

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ ขยัน หาความรู้ใหม่ ๆ เสมอเพราะวิทยาการสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล พัฒนาหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ หาประสบการณ์ ท้นต่อโลกปัจจุบัน ต้องมีเครดิตสำคัญที่สุด

นางงามนิจ วิจัยธรรม ขอบคุณพระเจ้า ทำให้ตนเองมีโอกาสดี ๆ ได้รับการคัดเลือกให้ไปดูงานต่างประเทศ คือ ประเทศเนเธอร์แลนด์ เบลเยียม และเยอรมนี ทำให้มีพื้นฐานการตลาด ได้รับความรู้เพิ่มเติม และตัวเราเองต้องหาความรู้อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เราสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้

นายวิระยุทธ พรหมเลิศ ชื่อตรงต่อหน้าที่ และตรงเวลา

นายสุริยา รัศมี ความอดทน ความพยายาม ขยัน อดออม

นายอรรถ ประสาน ครอบครัวที่อบอุ่นและเข้าใจกัน เป็นแรงผลักดันให้ประสบผลสำเร็จ

7. ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ ดี ไม่เป็นภาระของพ่อแม่

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล ดีใจที่สามารถมาถึงตรงนี้ได้

นางงามนิจ วิจัยธรรม ภูมิใจมาก จากที่ไม่เคยมีความรู้ในการทำกระเป๋ ไม่มีความรู้เรื่องการตลาด ไม่มีความรู้ในการค้าขาย สามารถเปิดกิจการเป็นของตนเองได้

นายวิระยุทธ พรหมเลิศ คิดว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จ ต้องการให้ครบวงจรมากกว่านี้ เช่น มีเครื่องมือที่ทันสมัย มีบุคลากรเพิ่มขึ้น

นายสุริยา รัศมี ภูมิใจที่สุด

นายอรรถ ประสาน ภูมิใจที่สุดที่ได้สำเร็จ พิสูจน์ให้คนอื่นเห็นว่าเป็นผู้มีความสามารถแม้ว่าจะจบจากสถาบันอาชีวศึกษา และได้กลับไปช่วยสถาบันการศึกษาที่ตนเองเคยเรียนมา เพื่อตอบแทนบุญคุณ รวมทั้งสถาบันอื่น ๆ

8. ในช่วงที่ท่านศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาเป็นช่วงที่กรมอาชีวศึกษามีนโยบาย “อาชีวศึกษาครบวงจร” ท่านทราบหรือไม่ ถ้าทราบคิดว่านโยบายนี้ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

นายสิงห์ทอง เชื้อคำลือ ไม่ทราบ

นายมานพ จงจิตต์เวชกุล ไม่ทราบ

นางงามนิจ วิจัยธรรม ไม่ทราบ

นายวิระยุทธ พรหมเลิศ ทราบ เมื่อตอนเรียนอยู่จะทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยกันเต็มที่ แต่ตอนฝึกปฏิบัติการขายยังทำได้ไม่ดี ตอนที่เรียนจะเรียนทุกอย่างของศิลปกรรม คิดว่านโยบายอาชีวศึกษาครบวงจรประสบผลสำเร็จ

นายสุริยา รัศมี ทราบ ประสบผลสำเร็จ

นายอรรถ ประสาน ทราบ ประสบผลสำเร็จ

9 สำหรับท่านที่ศึกษาต่อจากสายอาชีวศึกษา ท่านคิดว่าการศึกษาในสายอาชีวศึกษามีส่วนทำให้ท่านประสบผลสำเร็จในชีวิตหรือไม่

นางงามนิจ วิจัยธรรม การที่ได้ศึกษาในสายอาชีวศึกษาได้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีส่วนทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

นายสุริยา รัตมี ประสบการณ์และการศึกษา เป็นแนวทางทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

นายอรรถ ประสาน การศึกษาในสายอาชีวศึกษาเป็นฐานให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต

ภาคผนวก ข
เอกสารหลักฐานการประกอบคุณงามความดี

คำประกาศเกียรติคุณ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ผู้ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ “ สังข์เงิน ” สาขาบริหารการศึกษาของชาติ ประจำปี 2530 จากสมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย

นายบรรจง ชูสกุลชาติ อายุ 58 ปี เกิดวันที่ 16 มิถุนายน 2473 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนพัทลุง ครู ป.ป. จากโรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร ครู ป.ม. จากโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม กศ.บ. จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร จบปริญญาโททางการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมิชิแกน สหรัฐอเมริกา วปอ. รุ่นที่ 19 และการบริหารการศึกษาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา เคยเป็นครู ศึกษาธิการอำเภอ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้ตรวจการศึกษา ผู้อำนวยการกอง รองปลัดกระทรวง ผู้ตรวจราชการ อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน อธิบดีกรมอาชีวศึกษา ปัจจุบันเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นที่ปรากฏในด้านเร่งรัด รุดหน้า รวดเร็ว เรียบร้อย ราบรื่น สำเร็จและประหยัด ใช้เครื่องมือทางการประชาสัมพันธ์แบบเบ็ดเสร็จ ในสายงานการศึกษาของชาติ สร้างความเข้าใจกับเพื่อนร่วมงานก่อนแล้วผลักดันให้งานนั้นเป็นที่เข้าใจของประชาชนผู้เกี่ยวข้อง แล้วทำให้งานนั้นแพร่หลายเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

ได้พัฒนาความเข้าใจในงานด้านการตรวจเยี่ยม ชี้แจงนโยบาย จัดตั้งหน่วยประสาน เปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรีภาพ ประเมินผลงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ด้วยความรู้ความสามารถทางวิชาครู ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทางความคิด เป็นประธานกรรมการหลายชุด ที่มีผลต่อการพัฒนาทางการศึกษาระดับชาติ เช่น งานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วิทยุโทรทัศน์ทางการศึกษา

ผลงานของท่านผู้นี้เป็นที่ปรากฏในกลุ่มนักการศึกษาทั้งในและนอกประเทศ เป็นผู้แทนประเทศไทยไปประชุมแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจ และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี เพราะการศึกษาเป็นบ่อเกิดของสันติภาพโลก ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

นอกจากจะปฏิบัติงานด้านการศึกษาเป็นที่ปรากฏเด่นชัดในฐานะผู้บริหารที่ดีแล้ว ยังเป็นนักเขียนเกี่ยวกับการศึกษาที่มีชื่อเสียงด้วย มีบทความทางการศึกษากว่าร้อยเรื่อง กระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นคล้อยตามสร้างสรรค์ให้เกิดงานที่บรรลุเป้าหมายด้วย มีหนังสือวิชาการสารคดีหลายเรื่องที่ได้ใช้กันอยู่ในหมู่นักการศึกษาปัจจุบัน

สมาคมนักประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นข้าราชการที่สร้างผลงานด้านความเข้าใจอันดีในวงการศึกษาโดยใช้สื่อเบ็ดเสร็จทุกรูปแบบ

เป็นนักประชาสัมพันธ์ดีเด่นด้านบริหารงานราชการด้วยความเข้าใจอันดี จึงเห็นสมควรยกย่องให้ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ " สังข์เงิน " สาขาบริหารการศึกษาของชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดีเด่น ประจำปีพุทธศักราช 2531

นายบรรจง ชูสกุลชาติ เกิดเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2473 ณ จังหวัดพัทลุง สำเร็จการศึกษา การศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2498 จากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ซึ่งก็คือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปัจจุบัน ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยมิชิแกนสเตท พ.ศ. 2509 ปริญญาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 19 พ.ศ. 2519 และได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2527 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และเป็นผลดีต่อวงการศึกษาไทยเป็นอันมาก เป็นกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา วางแนวใหม่ ๆ สำหรับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน เป็นอาจารย์พิเศษบรรยายวิชาการบริหารการศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นนักเขียนสารคดีเชิงวิชาการ อาทิ จากพะเยาถึงเจ้าพระยา เป็นนักแปลตำราวิชาการ และเขียนบทความทางวิชาการมากมาย

ได้รับคัดเลือกเป็นพ่อตัวอย่าง ประจำปี 2526 ได้รับรางวัลกิตติคุณสัมพันธ์ " สังข์เงิน " ประจำปี พ.ศ. 2530

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสายสะพายมหาปรมาภรณ์ช้างเผือก เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2529 และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2531

สมาคมนักเรียนเก่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีมติเป็นเอกฉันท์ให้ประกาศเกียรติคุณ นายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2531 จึงประกาศเกียรติคุณในโอกาสสี่ทศวรรษมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไว้เพื่อทราบทั่วกัน

ภาคผนวก ค
การดำรงตำแหน่งในมูลนิธิ และคณะกรรมการต่าง ๆ

การดำรงตำแหน่งในมูลนิธิ และคณะกรรมการต่าง ๆ ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ งานมูลนิธิ

1. ประธานกรรมการบริหารมูลนิธิสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
2. ประธานมูลนิธิตาเฮอร์ – สยามวาลา เพื่อการศึกษา
3. ประธานมูลนิธิสาโรช – บัวศรี
4. ประธานมูลนิธิบรรจง ชูสกุลชาติ, มูลนิธิครูบุญจบ – แม่หนูเล็ก ชูสกุลชาติ
5. ประธานมูลนิธิพัทลุงสามัคคี 2532
6. ประธานมูลนิธิในกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
7. ประธานมูลนิธิครูไทย สมาคมครู – ผู้ปกครองแห่งประเทศไทย

กรรมการต่าง ๆ

กรรมการจัดงานฉลองและงานเฉลิมพระเกียรติ

1. ประธานอนุกรรมการจัดทำหนังสือและของที่ระลึกงานฉลองพระชนมายุครบ 90 พรรษา สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก
2. กรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กรรมการด้านการศึกษา

1. ประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยสภาการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
2. ประธานกรรมการวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษาประชาชนและวิทยุโทรทัศน์
3. ประธานกรรมการฝ่ายการศึกษาของคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาสหประชาชาติ
4. ประธานกรรมการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. ประธานกรรมการการศึกษาเอกชน
6. นายกสภาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา
7. นายกสภาการฝึกหัดครู
8. รองประธานว่าด้วยโครงการเงินกู้ธนาคารโลกเพื่อพัฒนาการศึกษา
9. รองประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ
10. รองประธานกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษานอกโรงเรียน
16. กรรมการการศึกษาแห่งชาติ
17. ประธานกรรมการอำนวยการโครงการสอนพูดภาษาไทยทางวิทยุกระจายเสียง

กรรมการด้านวัฒนธรรมและสารสนเทศ

1. ประธานกรรมการประสานงานฝ่ายไทยว่าด้วยวัฒนธรรมและสนเทศของอาเซียน
- #### กรรมการด้านสิ่งแวดล้อม

1. ประธานกรรมการอำนวยการจัดสร้างสวนสาธารณะเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

กรรมการกิจกรรมลูกเสือ

1. รองประธานกรรมการบริหารลูกเสือแห่งชาติ

กรรมการด้านการปกครอง

1. ประธานกรรมการนโยบายและวางแผนประชากรศึกษา
2. กรรมการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการปกครองแห่งชาติ

กรรมการคัดเลือก

1. ประธานกรรมการดำเนินการคัดเลือกนักเรียน และโรงเรียนรางวัลพระราชทาน
2. ประธานกรรมการพิจารณาดำเนินการทุนหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

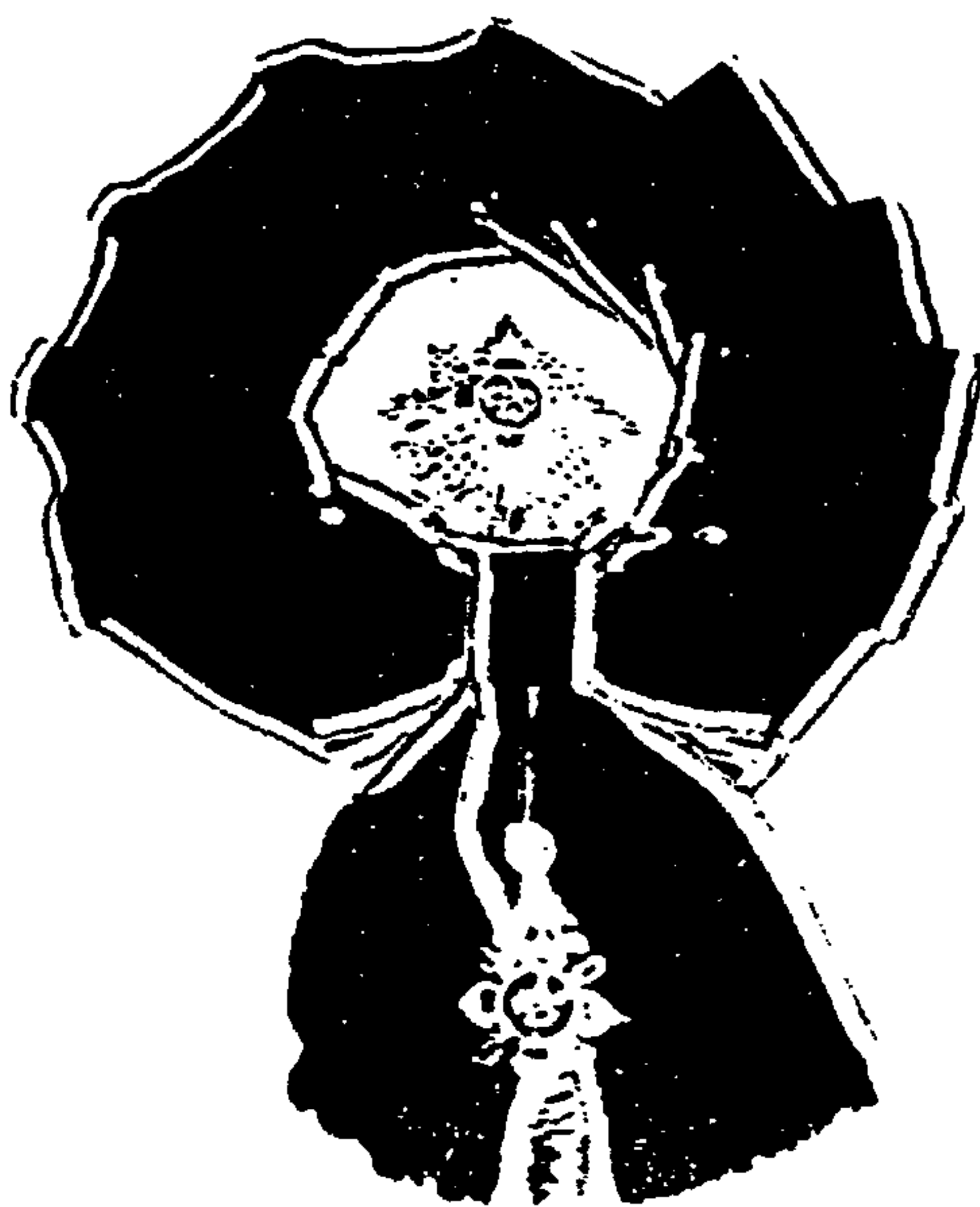
ภาคผนวก ง

ภาพประวัติและผลงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ

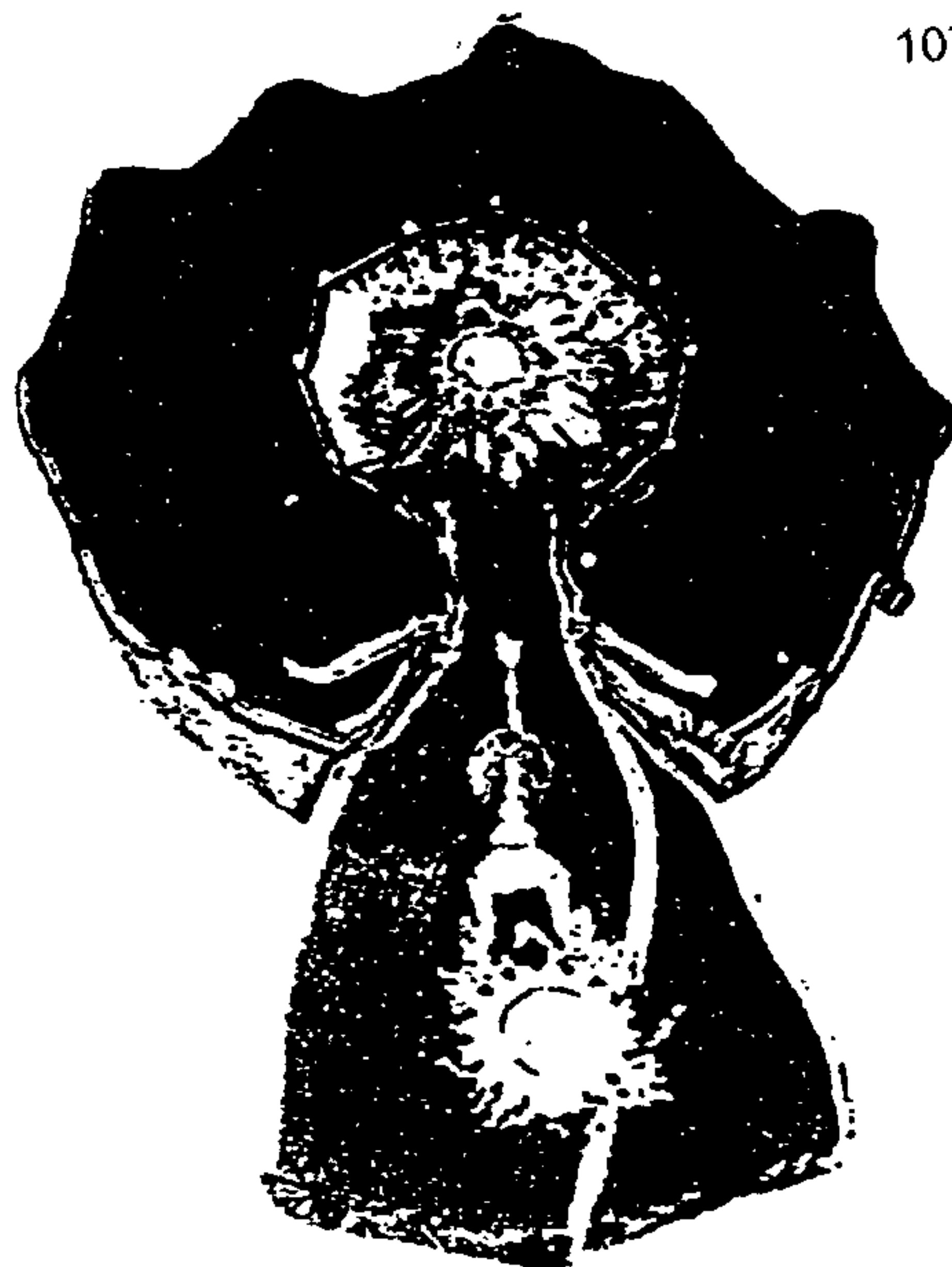
ที่มา : ครอบครัวสกุลชาติ. (2545). หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง
ชูสกุลชาติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย(น.ส.พ.
ฟ้าเมืองไทย).

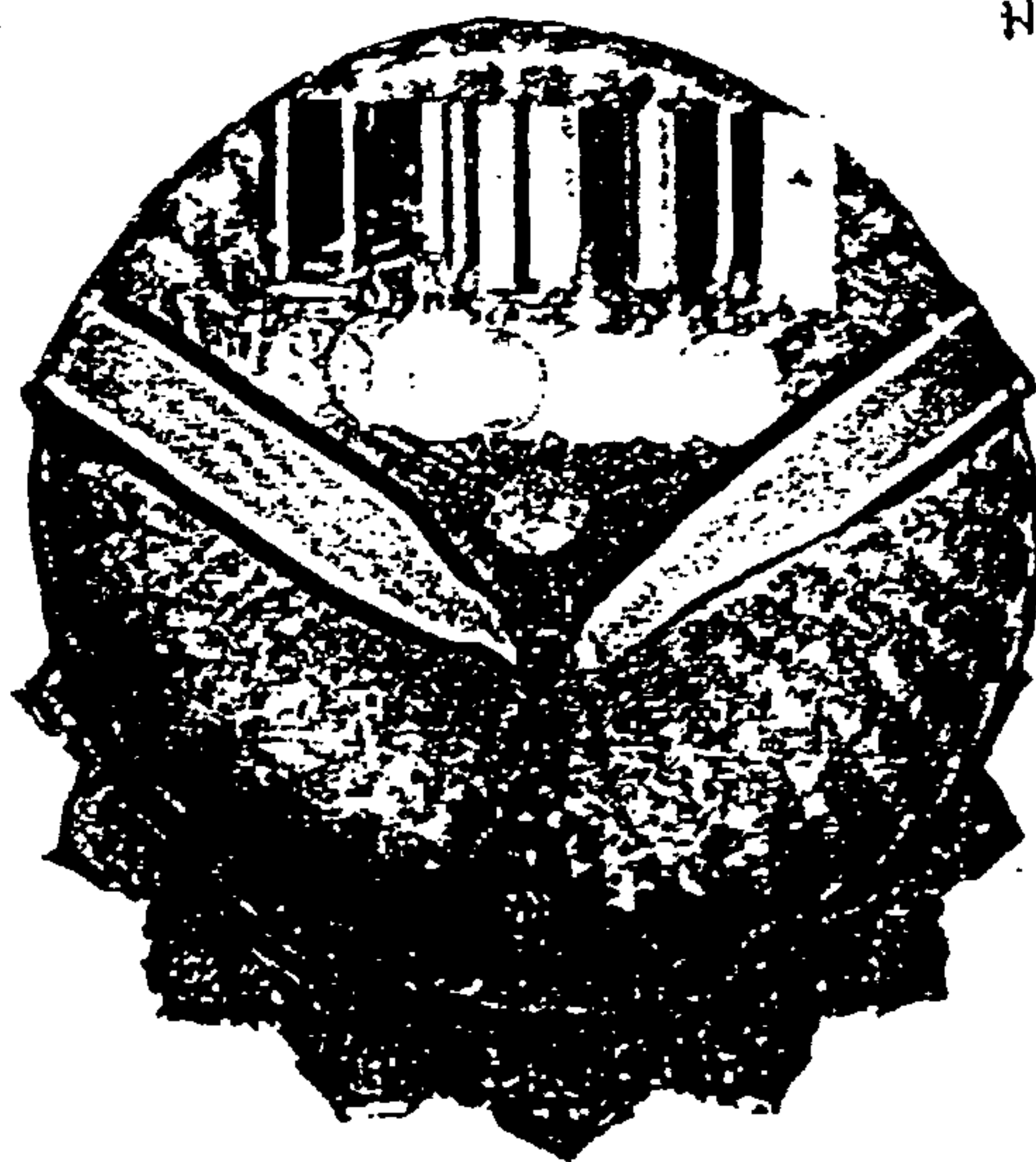
ภาพประกอบ 1 นายบรรจง ชูสกุลชาติ
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานพระเพลิงศพ

ม.ว.ม.

ม.ป.ช.

เหรียญเครื่องราชฯ และรามเกียรติ์

ภาพประกอบ 2 เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่นายบรรจง ชุสกุลชาติ ได้รับพระราชทาน
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

แม่และลูกทั้ง ๔ คนของพ่อ

น้องสาวทั้ง ๔ ของพี่ชายคนเดียว

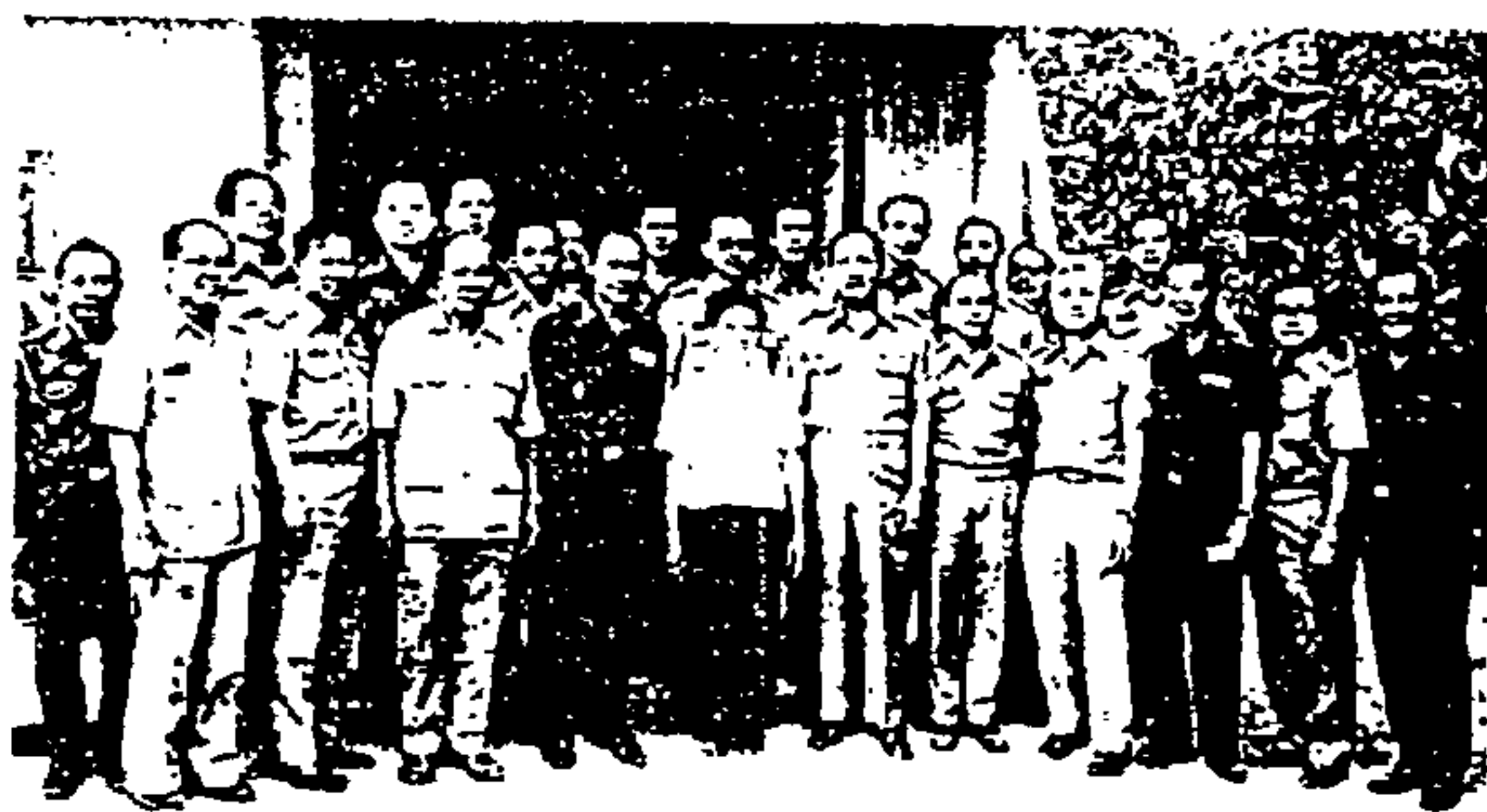
ภาพประกอบ 3 ภรรยาและบุตรทั้ง 4 และน้องสาวทั้ง 4 ของนายบรรจง ชูสกุลชาติ
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ปริญญาตรี สาขาบริหารการศึกษา
จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

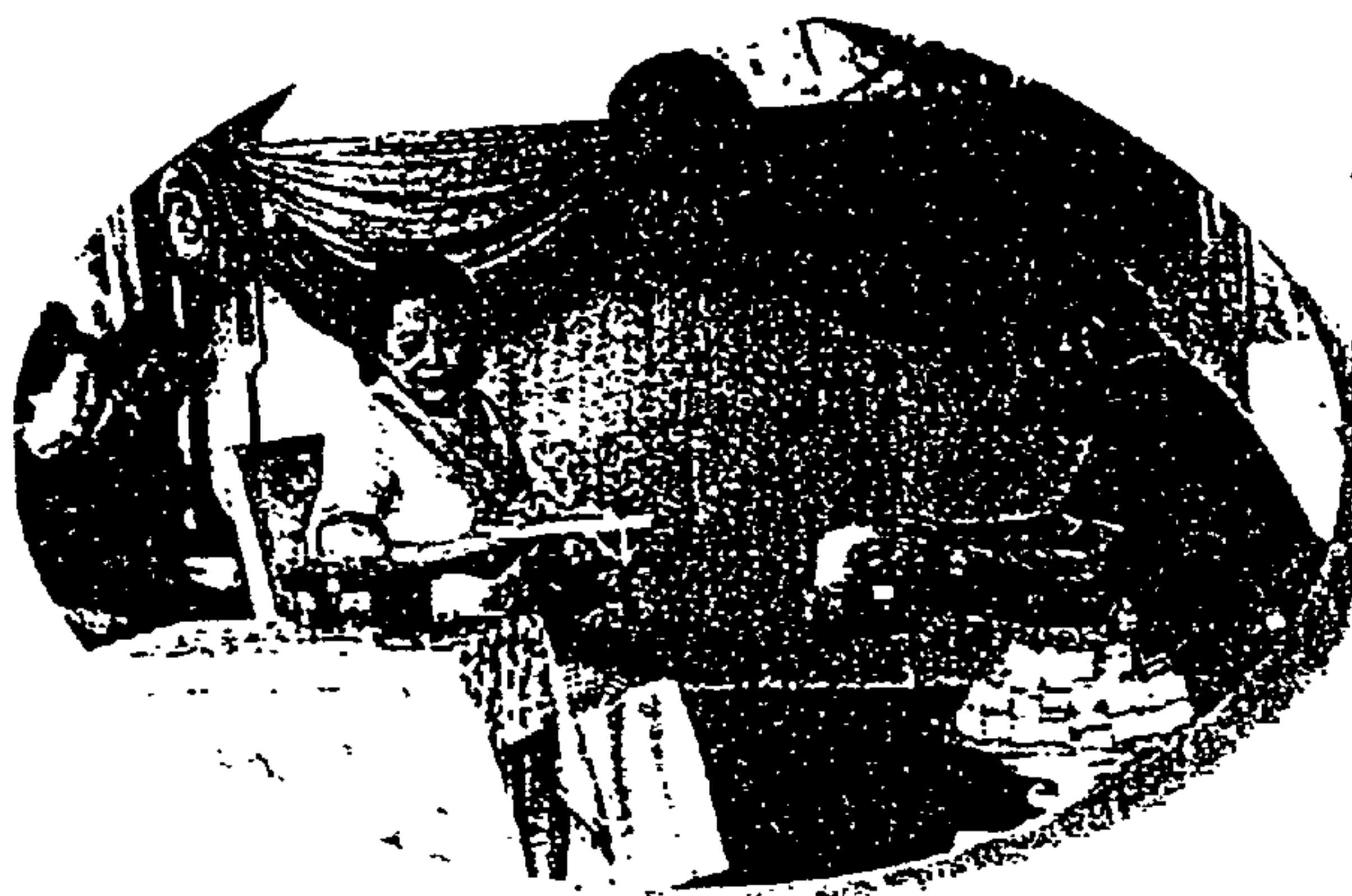
ปริญญาโท
จากมิชิแกนสเตทยูนิเวอร์ซิตี

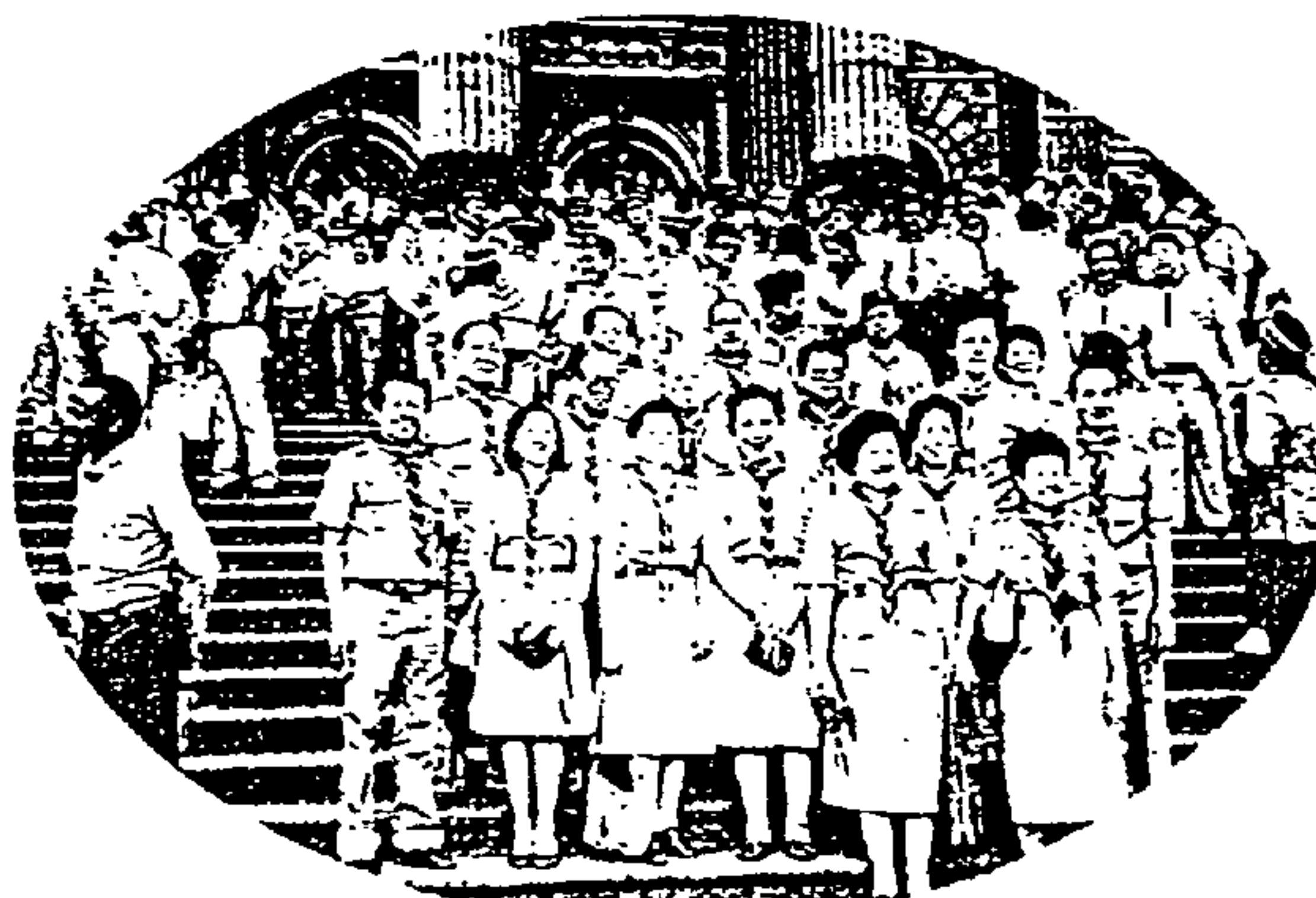
คณะนักศึกษา วปอ.รุ่น ๑๙ (พ.ศ. ๒๕๑๙)

ภาพประกอบ 4 นายบรรจง ชุสกุลชาติ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท
และเข้ารับการอบรม วปอ.รุ่น 19

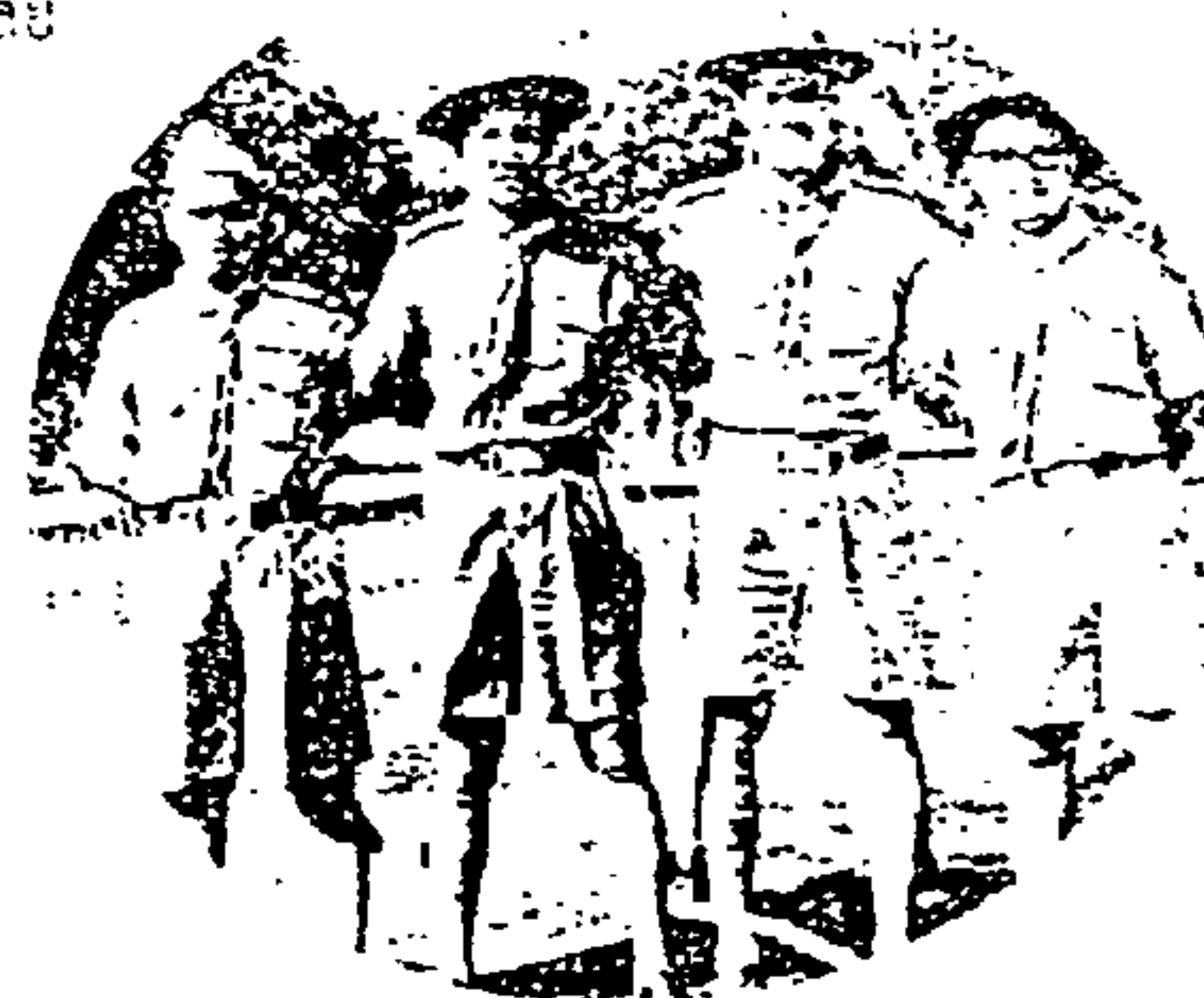
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

เข้าเฝ้าเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ในงานประชุมลูกเสือ

ประชุมลูกเสือที่ประเทศออสเตรเลีย

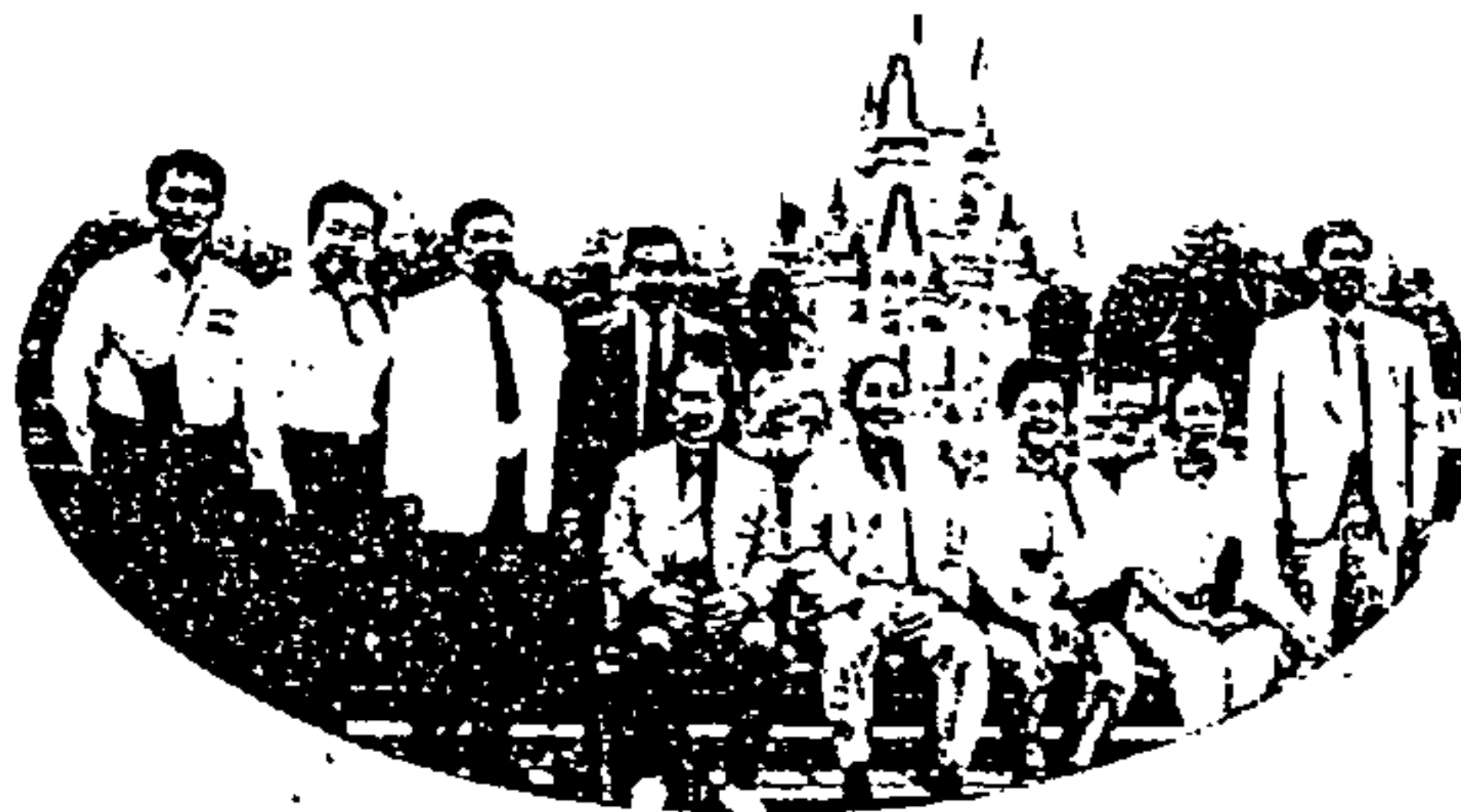

ภาพประกอบ 5 นายบรรจง ชุสกุลชาติ มีความสนใจในกิจกรรมลูกเสือ ได้ไปประชุม
ลูกเสือทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

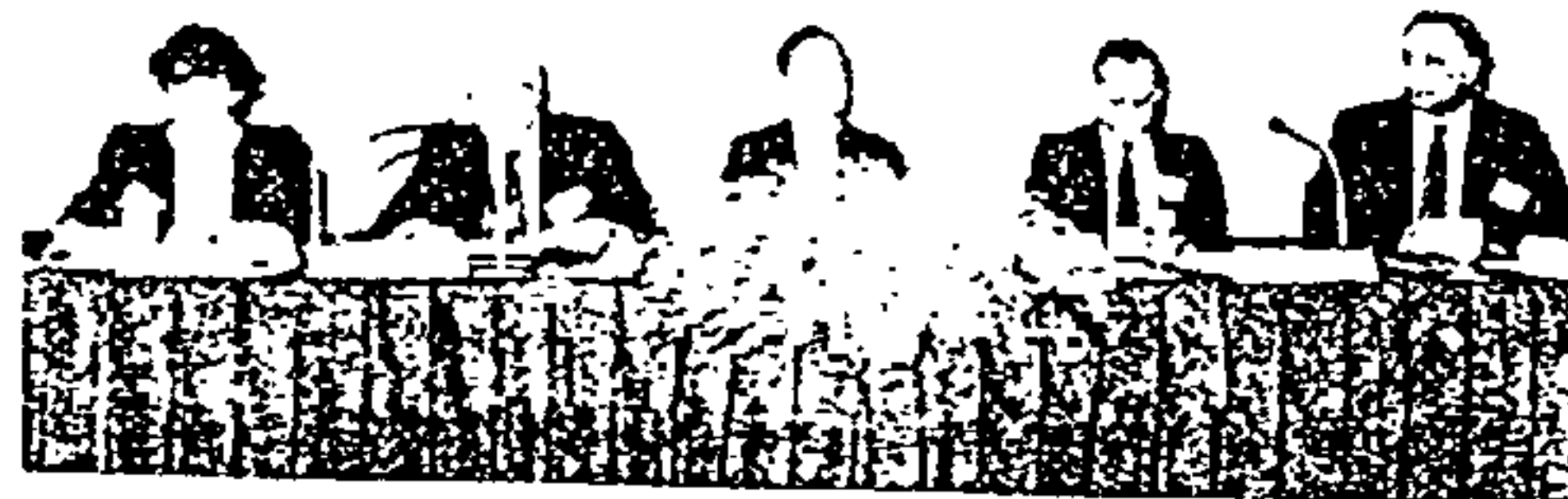
เปี่ยมจินแดง พ.ศ. ๒๕๓๑

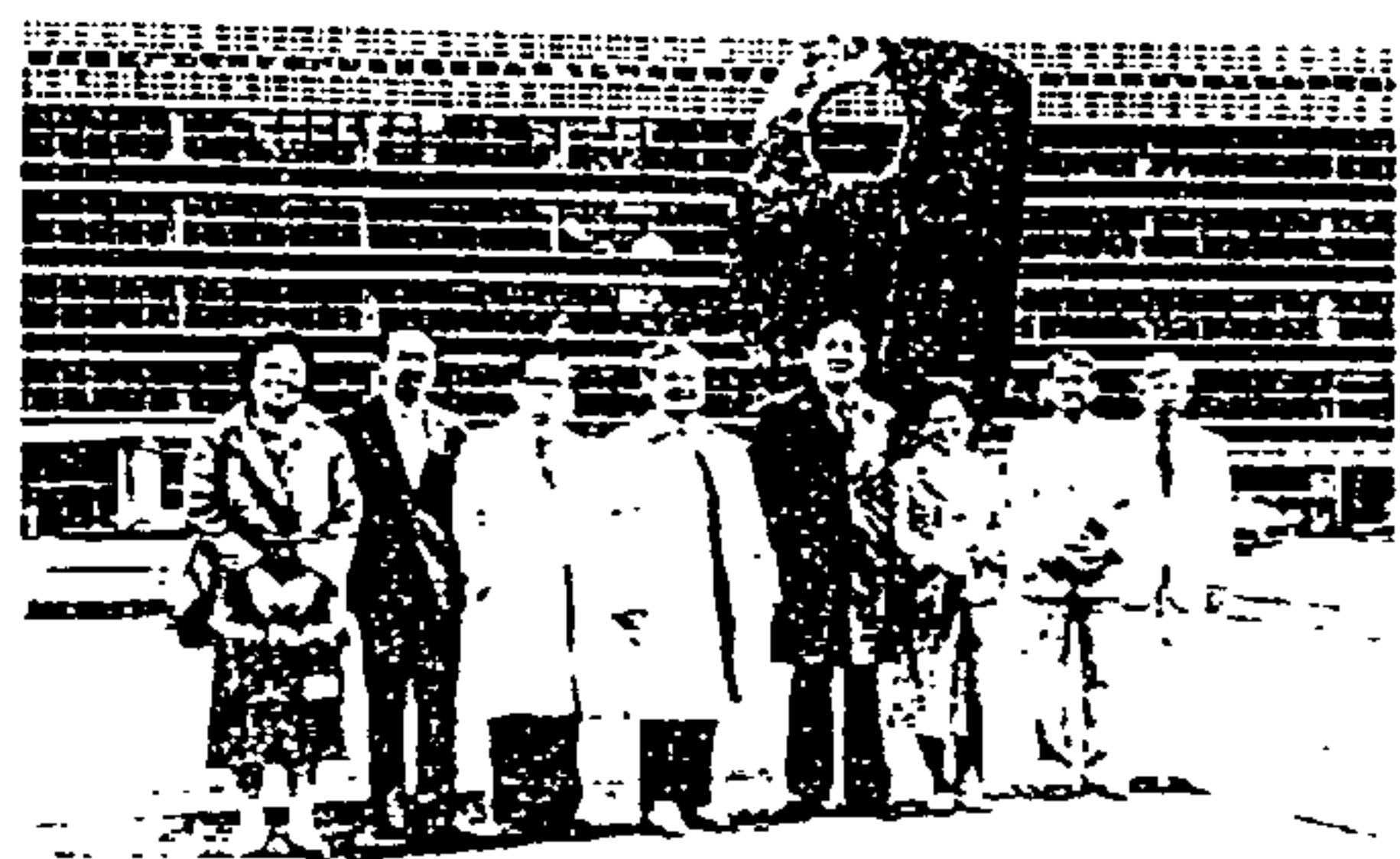
ตีสันย์แลนด์ญี่ปุ่น
พ.ศ. ๒๕๓๒

WHO-WHO

20 FEBRUARY - 2 MARCH 1990

ประชุมของ WHO

ประชุมที่ลีก UN นิวยอร์ก

ประชุมต่างประเทศกับ ร.ม.ว.มารุต บุญนาค

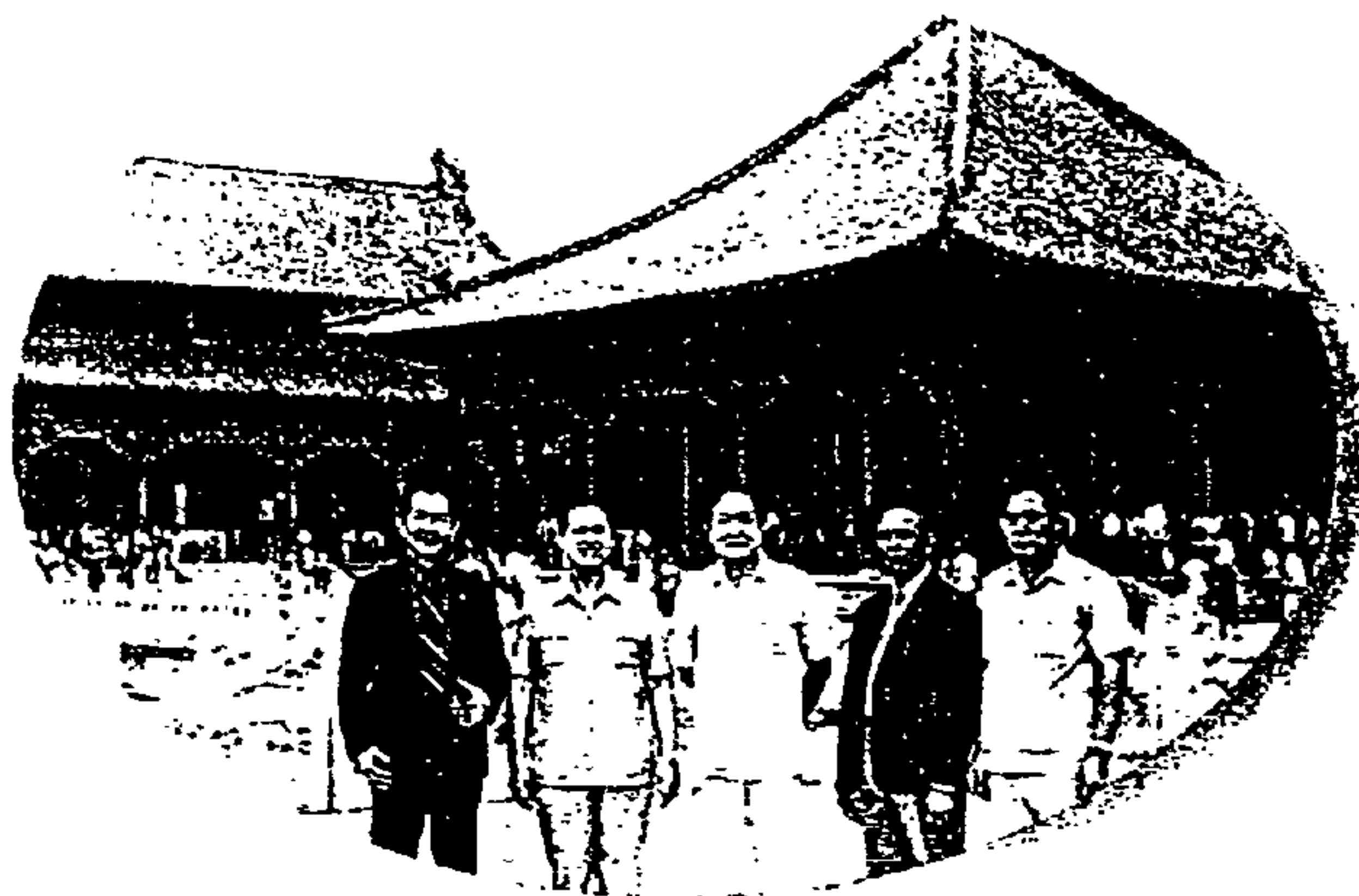

สัมผัสมือกับ ดร.ราเชนทร์ ประสาท
อดีตรองประธานาธิบดีอินเดีย ขณะไปเรียน
การวางแผนที่นิวเดลี อินเดีย

สนทนากับ ฯพณฯ อดีตร.ม.ต.ศึกษา

ภาพประกอบ 6 นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศึกษาดูงานและประชุม ณ ต่างประเทศ
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ดูงานที่จีนแดง

ประชุมยูเนสโก ที่ปารีส

ประชุมที่นิวยอร์ก

ประชุมที่เม็กซิโก

ภาพประกอบ 7 นายบรรจง ชูสกุลชาติ ศึกษาดูงานและประชุม ณ ต่างประเทศ
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ภูทธิรงค์ (สถาปัตยกรรมศาสตร์)

จักรกฤษณ์ (แพทยศาสตร์)

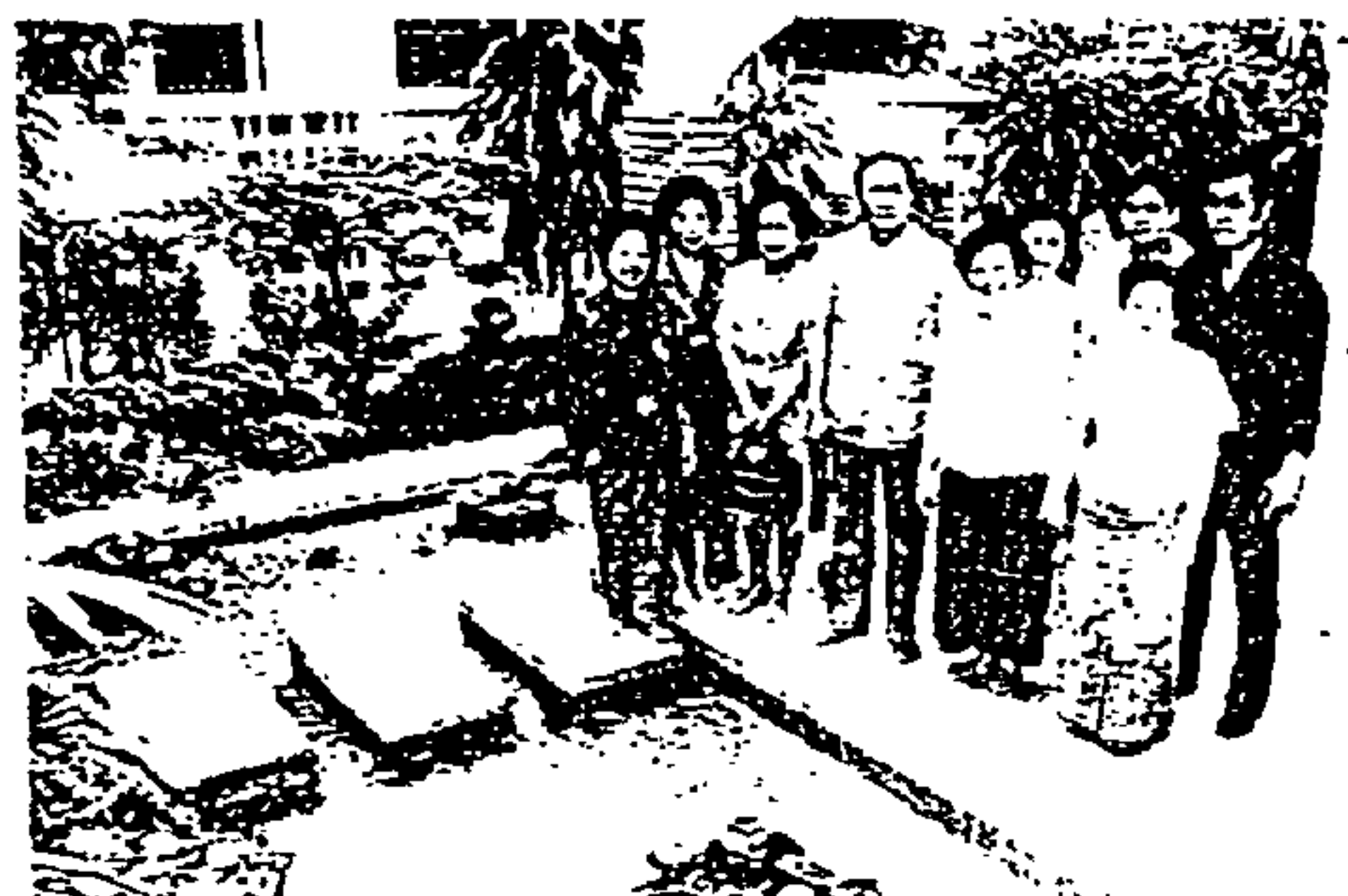
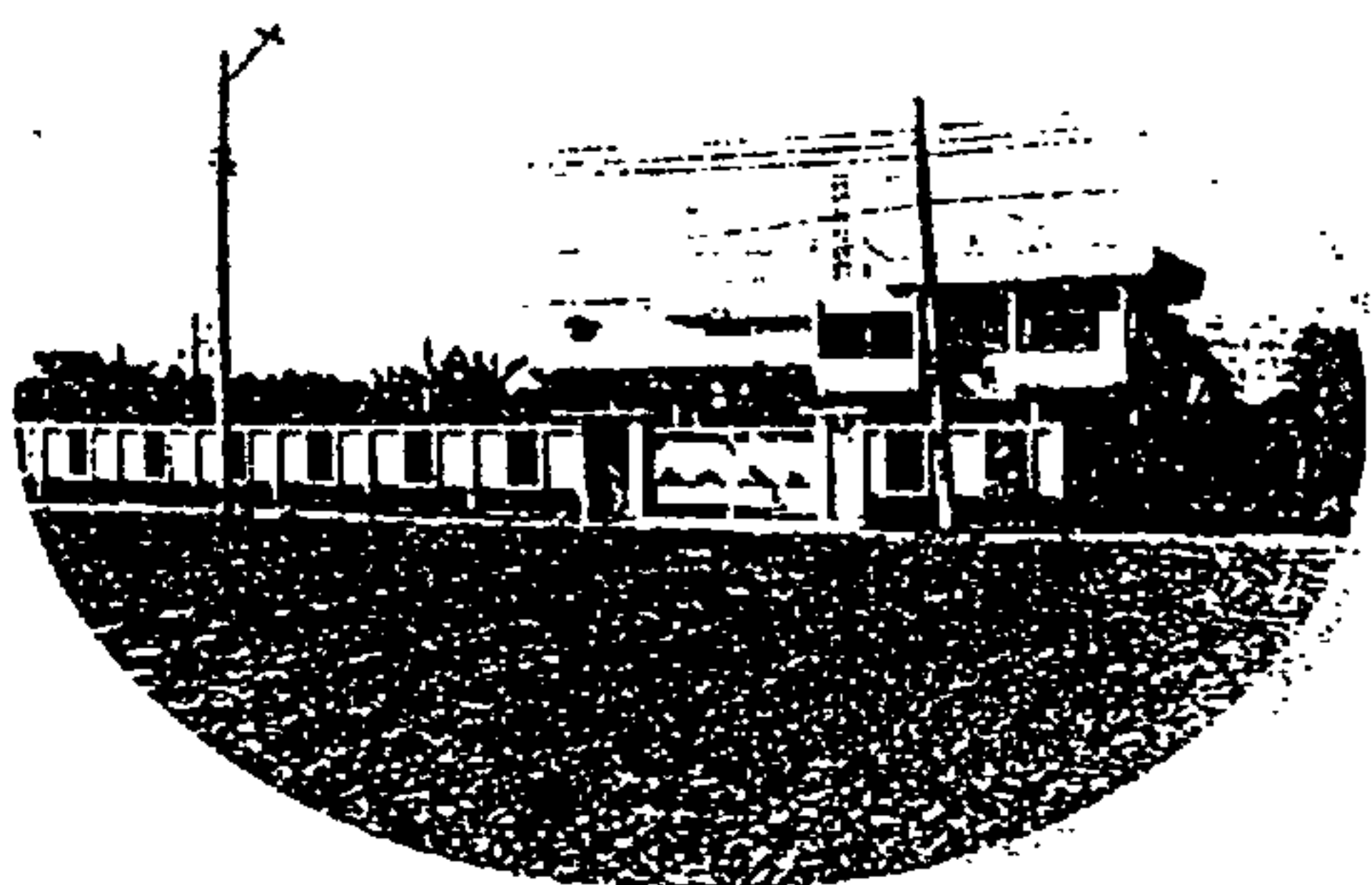
จิรศักดิ์ (วิศวกรรมศาสตร์)

นงนิกา (บัญชีธรรมศาสตร์)

ภาพประกอบ 8 บุตรทั้ง 4 คนสำเร็จการศึกษา

ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

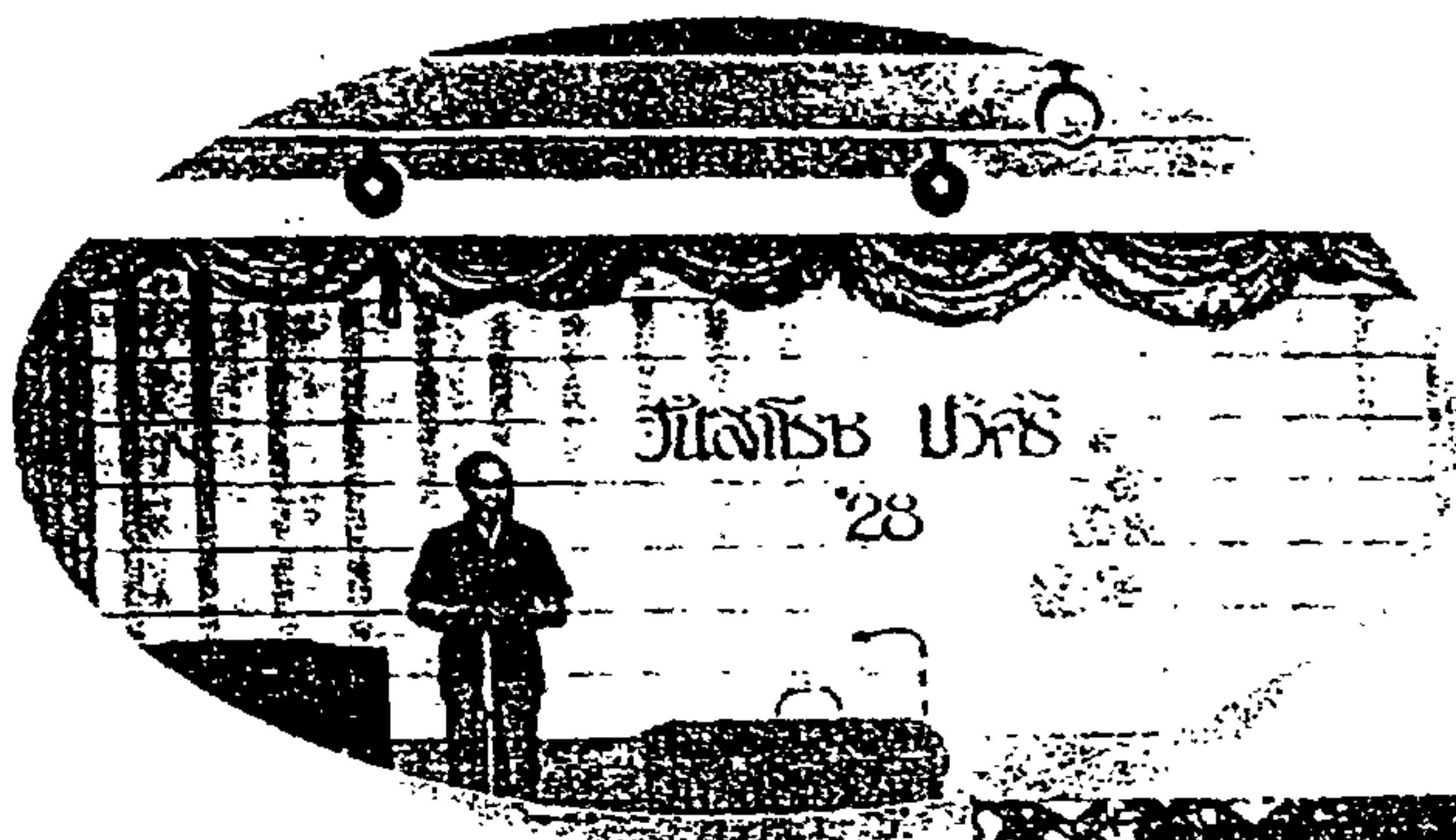
บ้านชูสกุลชาติ เลขที่ ๕๔ ซ.ประชาชื่น ๓๓ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

บ้านชูสกุลชาติ เลขที่ ๓๑ หมู่ที่ ๒ ต.ท่าแค อ.เมือง จ.พัทลุง

ภาพประกอบ 9 บ้านพักที่กรุงเทพฯ และที่จังหวัดพัทลุง ที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ
ได้สร้างด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง

ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ในวันงานศิษย์ศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี
ณ วิทยาลัยการศึกษา ประสานมิตร

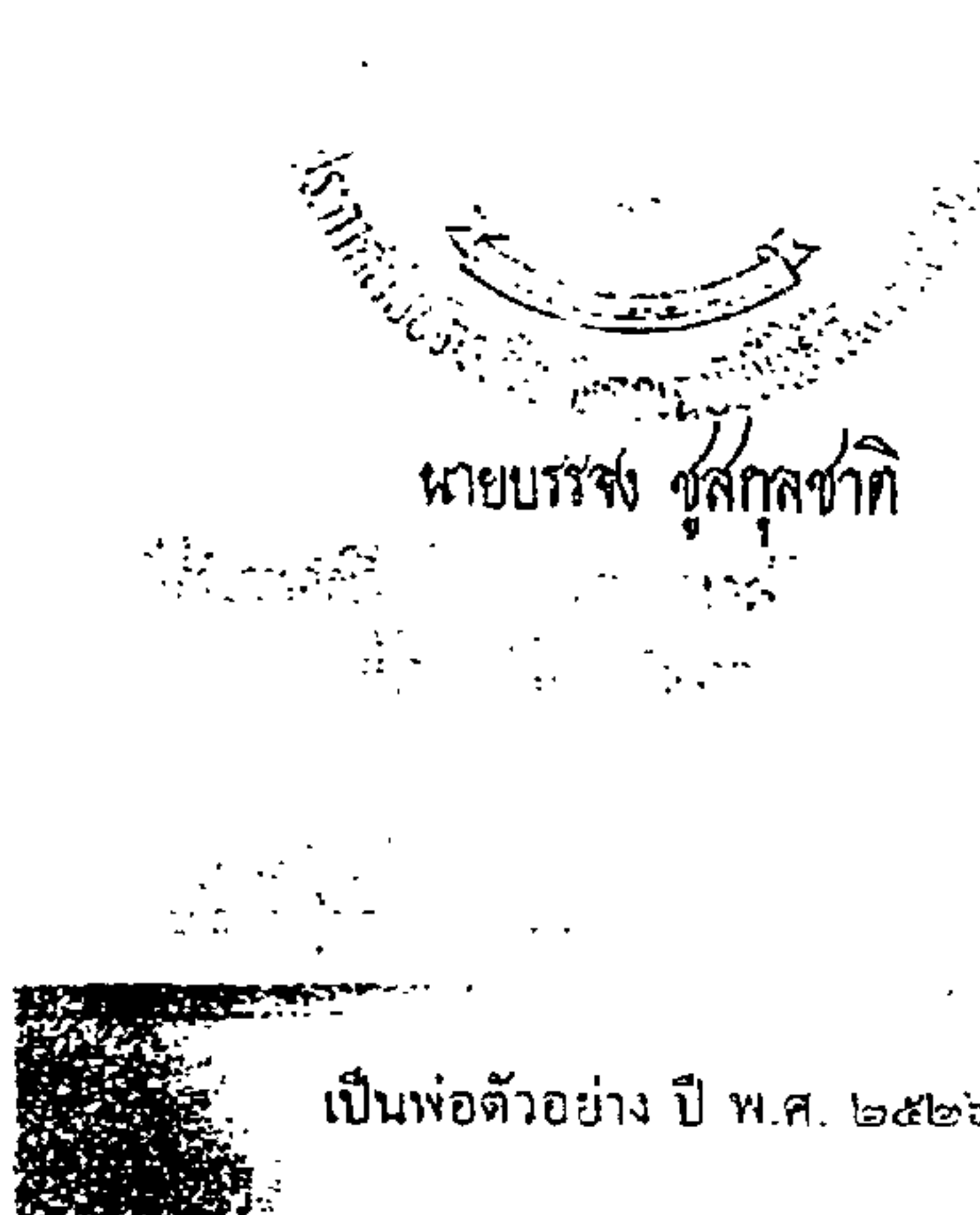

ผ.ค.ม. รุ่น ๑๑

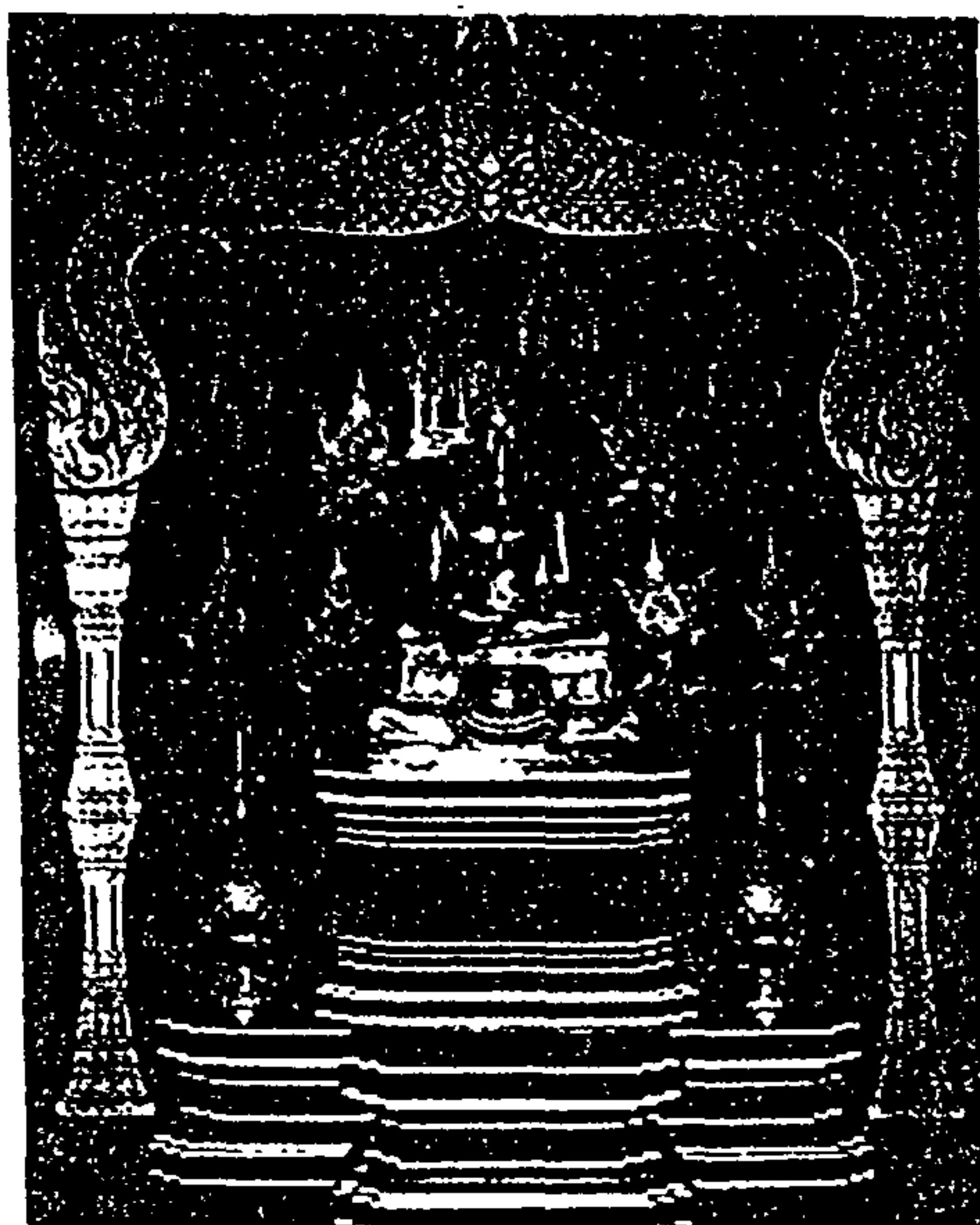
ร่วมสังสรรค์ ศิษย์ฝึกหัดครูพระนครเป็นครั้งสุดท้าย (ราชตฤณมัยสมาคม ปี ๒๕๔๔)

ภาพประกอบ 10 นายบรรจง ชูสกุลชาติ ร่วมงานศิษย์เก่าสถาบันที่ตนเองสำเร็จการศึกษา
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

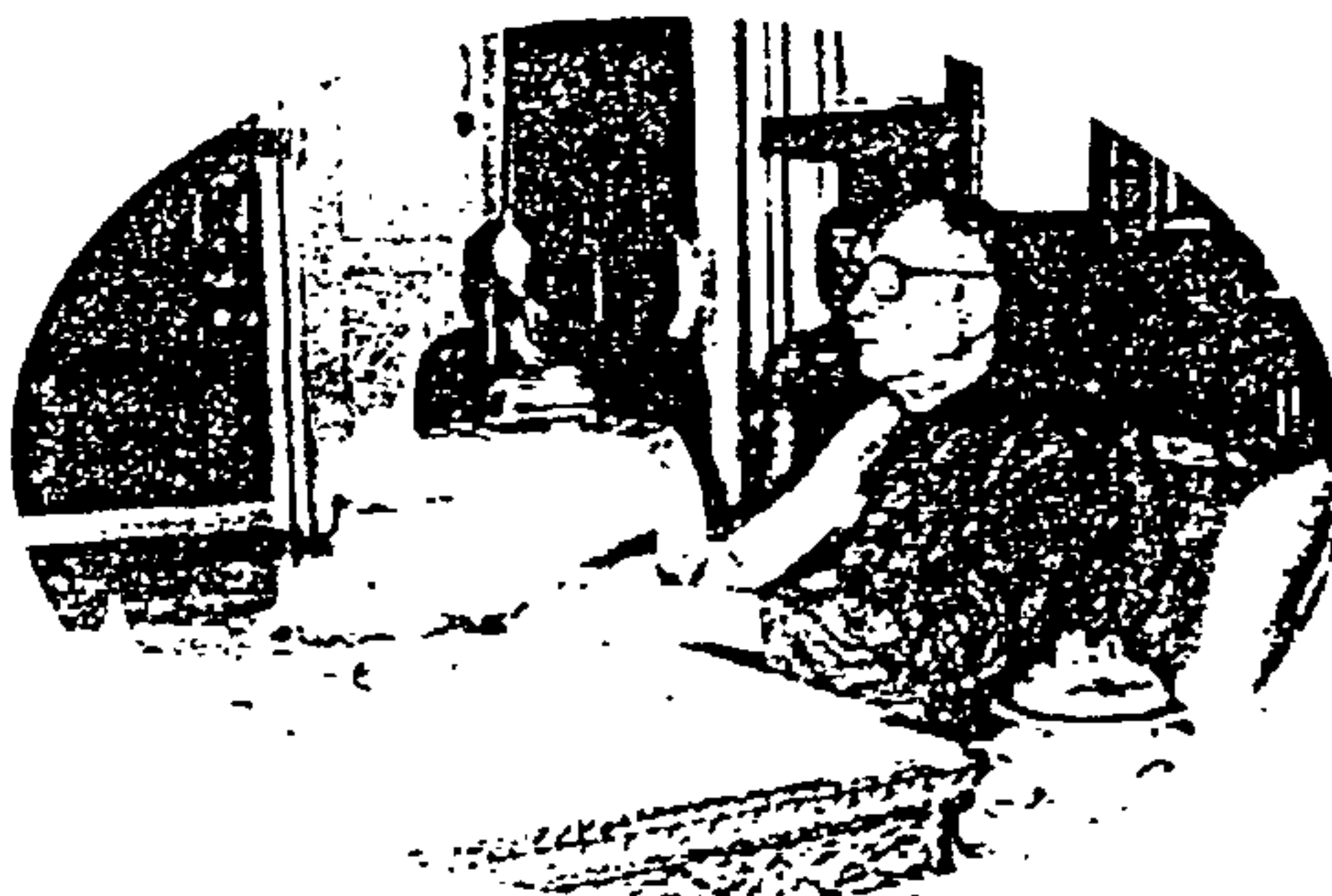

ภาพประกอบ 11 นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้รับรางวัลพ่อตัวอย่างและรางวัลกิตติคุณ
“สังฆเงิน”

ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

พระพุทธบาทมณีศักดิ์สิทธิ์ สยามิศจักรี
สถิตฐานุสรณ์ศึกษาธรรมรังสรรค์ พระพุทธรูปประจำ
กระทรวงศึกษาธิการ

พระพุทธรูปทองคำหนัก ๖๙ บาท ที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสพระชนมายุ ๖๐ พรรษา
โดยมีสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆ
ปริณายก เป็นองค์ประธานฝ่ายสงฆ์

ภาพประกอบ 12 นายบรรจง ชูสกุลชาติ สร้างพระพุทธรูปประจำกระทรวงศึกษาธิการ
และพระพุทธรูปทองคำ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาส
พระชนมายุ 60 พรรษา
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ตราเก่า

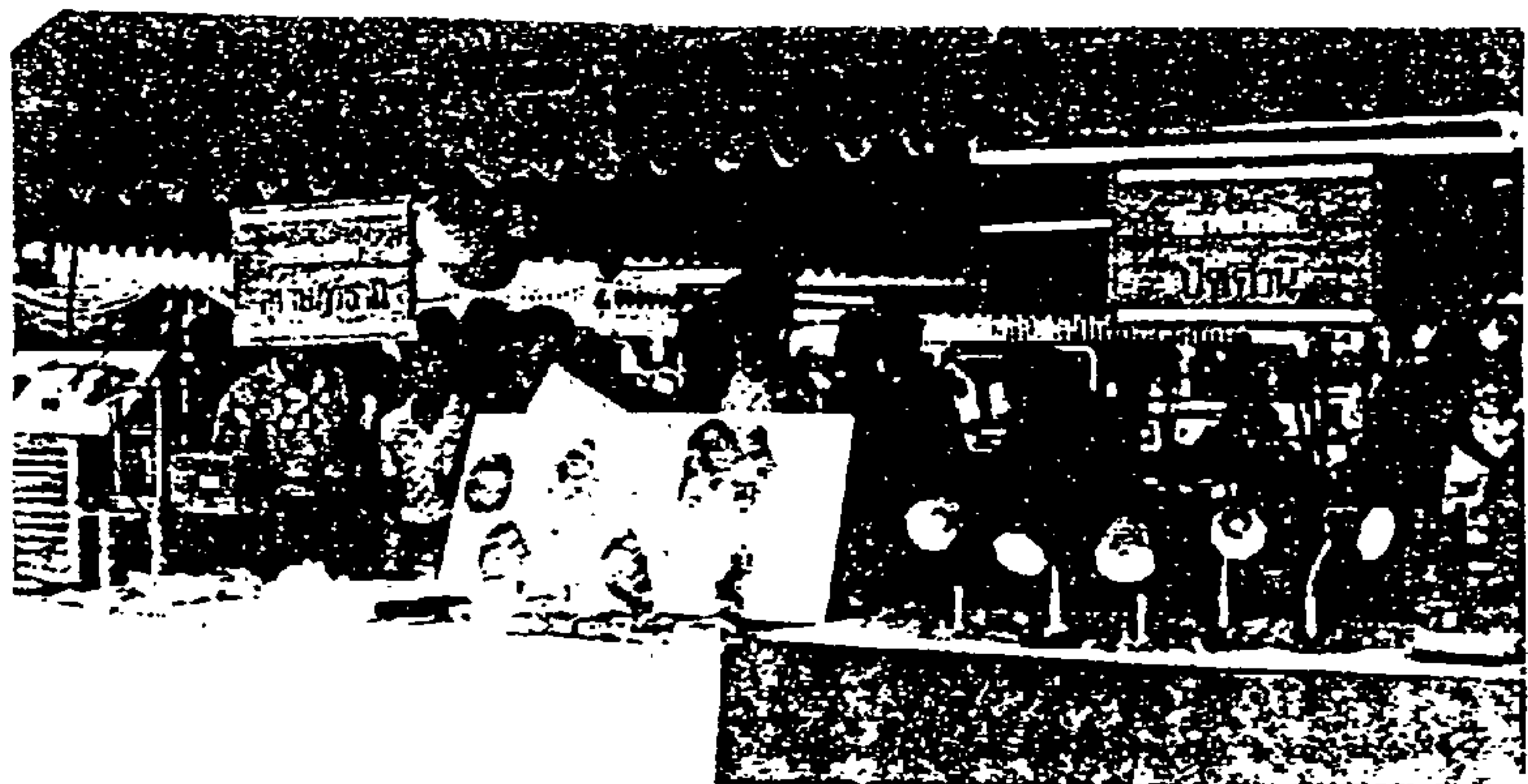
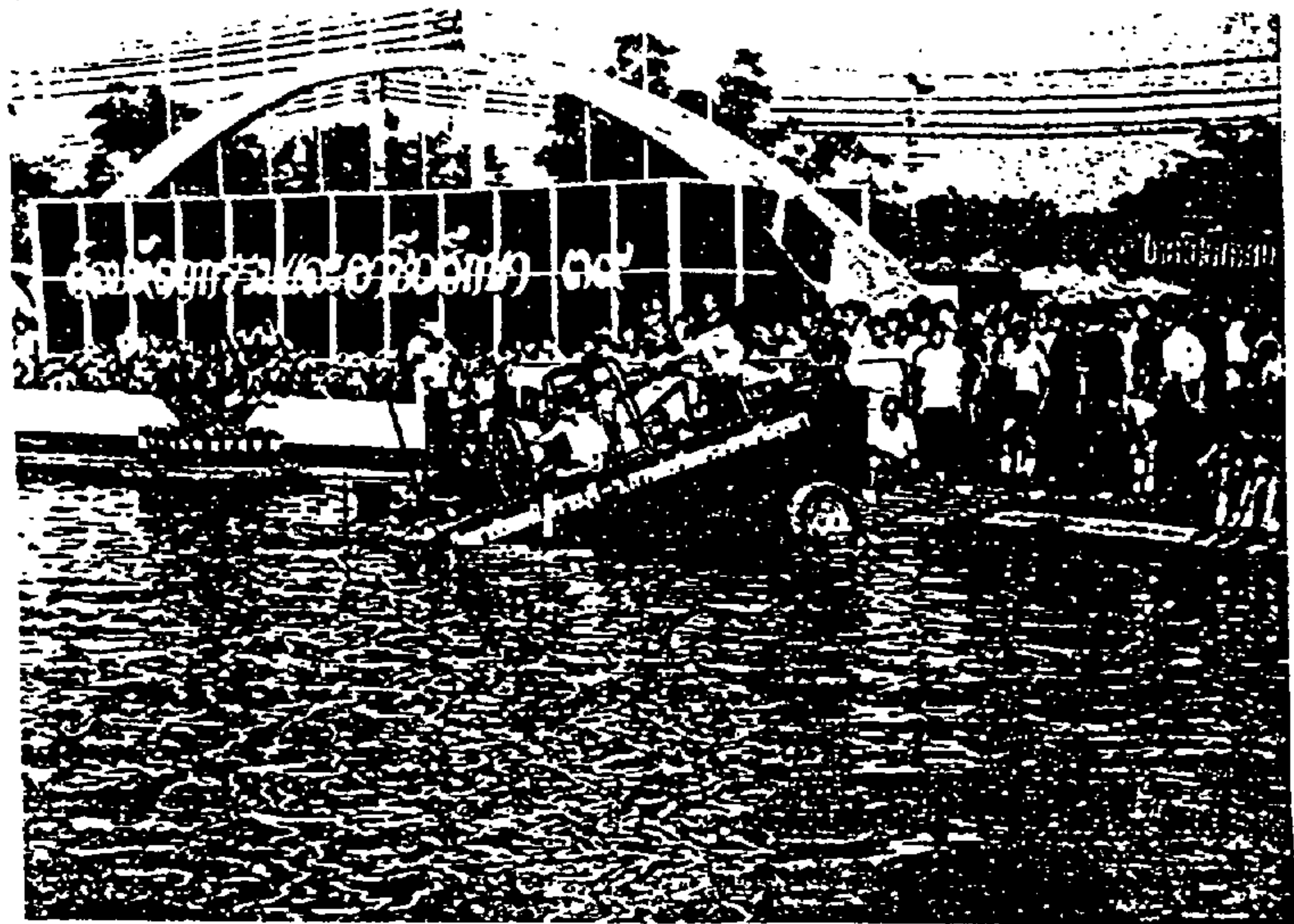

ตราใหม่

ภาพประกอบ 13 นายบรรจง ชูสกุลชาติ เปลี่ยนแปลงตราราชการประจำกรมอาชีวศึกษา
ที่มา : หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ

ภาพประกอบ 14 งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งของอาชีวศึกษาครบวงจร
ที่มา : การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ภาพประกอบ 15 งานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา ส่วนหนึ่งของอาชีวศึกษาครบวงจร
ที่มา : การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ภาพประกอบ 16 ผลงานอาชีพศึกษาครบวงจร

ที่มา : 3 ปีกรมอาชีพศึกษาในสายดาสื่อมวลชน 2527-2530

นายบรรจง ชุตินันท์ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา มอบโล่ทองคำถึงเพชรเป็นเกียรติแก่ นายสมบุญ ฝรั่งใหญ่ กรรมการผู้จัดการ บริษัทชอยส์เทคคิงสยาม จำกัด ในฐานะที่เป็นบริษัทเอกชน ที่ให้ความช่วยเหลือ กรมอาชีวศึกษา มีกองบรรณกร อาจารย์ ให้ความรู้เท่าทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป ตามโครงการความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชน

เยอรมันมอบทุนกู้ยืม นายบรรจง ชุตินันท์ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา รับมอบอุปกรณ์เครื่องจักรกลการเกษตร จาก Dr. Helmut Puckriegel เอกอัครราชทูตสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มูลค่ากว่า 3.1 ล้านบาท ตามโครงการความร่วมมือกับเยอรมันเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา

ภาพประกอบ 17 ผลงานอาชีวศึกษาครบวงจร

ที่มา : 3 ปีกรมอาชีวศึกษาในสายตาสื่อมวลชน 2527-2530

ภาคผนวก จ

คำไว้อาลัยของบุคคลสำคัญในวงราชการและญาติมิตร

ที่มา : ครอบครัวสกุลชาติ. (2545). หนังสืองานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง
ชูสกุลชาติ. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย(น.ส.พ.
ฟ้าเมืองไทย).

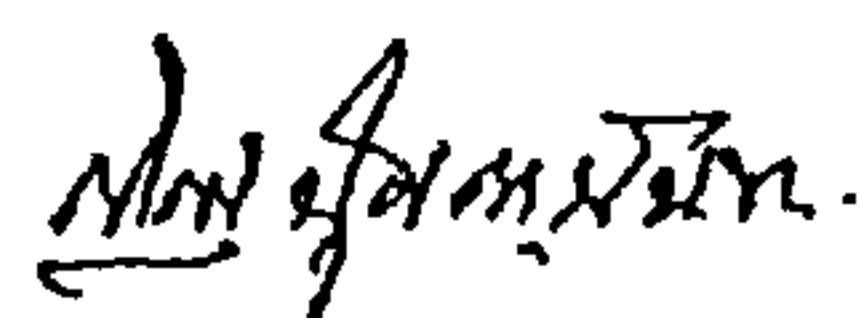
อนุสรณ์ ปลัด บรรจง ชูสกุลชาติ

ทางเจริญของชีวิต-การงาน

๑. อุภูฐาน ขยันในการประกอบกิจการอันเป็นหน้าที่
๒. สติ มีความสำนึกว่า งานคือชีวิต ชีวิตคืองาน
๓. สุจิกรรม ทำงานด้วยใจที่สะอาด ไม่เห็นแก่ตัว
๔. นิสมม วางแผนงานให้ดี รอบคอบแล้วทำ
๕. สญญม มีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต
๖. ฌมมชีวิต คือพระธรรมเป็นดวงเทียนส่องทาง
๗. อปฺปมคฺคา เป็นผู้ไม่ประมาทในกิจการทั้งปวง

ท่านปลัดบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ดำรงตนมาด้วยดี โดยธรรม ไม่ประมาทในการทำงาน จึงเจริญด้วย ยศ บริวาร มีตำแหน่ง
สูงสุดฝ่ายพลเรือน ควรเป็นตัวอย่างแก่ผู้เดินมาข้างหลังได้

(พระธรรมโกศาจารย์)

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ นนทบุรี

อดีตปลัดบรรจงผู้ทรงคุณ

คุณบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นบุตรชายของ คุณโยมครูบุญจบ ชูสกุลชาติ เป็นครูบ้านนอกธรรมดา ๆ คนหนึ่ง แต่คุณบรรจงนั้น ไม่ธรรมดาเลย เพราะได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดา มารดา มาอย่างดีเยี่ยม ประกอบกับคุณบรรจงเอง เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาของหนังสือ เป็นชีวิตจิตใจ เป็นคนสมองไวใจสู้ที่ข้าพเจ้าพูดอย่างนี้ ก็เพราะเมื่อข้าพเจ้าเป็นวัยรุ่นก่อนบวช มีโอกาสได้รู้จักกับครอบครัวนี้ดีพอประมาณ ข้าพเจ้ามีญาติและบุคคลผู้เป็นเช่นกับญาติที่บ้านท่าแคหลายคน ข้าพเจ้าได้ไปมาหาสู่และไปอยู่มาก ๆ ที่บ้านท่าแค จึงได้คุ้นเคยกับ คุณบรรจง ชูสกุลชาติ ซึ่งภายหลังได้เป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และบังเอิญคุณบรรจงกับข้าพเจ้า เกิดในปี พ.ศ. เดียวกัน แต่คุณบรรจงแก่กว่าข้าพเจ้าสอง-สามเดือน เคยร่วมสนทนา ร่วมเล่น ร่วมสนุกในเกมต่าง ๆ กลางทุ่งนาด้วยกัน จึงได้รู้ว่า คุณบรรจง เป็นคนฉลาด สมองดี หัวไว รักการเรียนรู้ รักเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง

คุณบรรจงนั้น ตอนที่เรียนชั้นมัธยม เขาก็เก่งในด้านภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเขาเก่งมาก ยิ่งเรียนสูงขึ้น ก็ยิ่งเก่ง ยิ่งสามารถมากขึ้น อันนี้พิสูจน์ได้ ในขณะที่กองทัพญี่ปุ่นมาตั้งกองบัญชาการทำถนนยุทธศาสตร์ที่วัดท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ในสมัยมหาสงครามเอเชียบูรพา คุณบรรจงเป็นที่สนใจของทหารญี่ปุ่นมาก เพราะสามารถพูดภาษาอังกฤษกันรู้เรื่อง ทหารญี่ปุ่น ต้องการสื่อสารอะไรกับชาวบ้านบ้าง ก็อาศัยคุณบรรจงนี้แหละเป็นล่ามได้

แต่อีกด้านหนึ่ง ทหารญี่ปุ่นหาว่า คุณบรรจงเป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวเชลยศึกหนีเพราะทนถูกใช้งานอย่างทารุณกรรมไม่ไหว นี่ก็ถือว่าเป็นวีรกรรมอย่างหนึ่งของคุณบรรจง ชูสกุลชาติ เพราะหากว่าทหารญี่ปุ่นรู้เข้าคงเดือดร้อนแน่ ๆ หรือไม่ก็อาจจะสูญหายไปจาก โลกนี้ก็เป็นได้ นอกจากคุณสมบัตินี้ดังกล่าวมาแล้วเบื้องต้น คุณบรรจงเป็นคนกล้าเสี่ยงด้วย

ด้วยความสามารถ มีปัญญา มีความขยัน อดทน และกล้าหาญ ทำให้คุณบรรจง เรียนจบปริญญาตรี รุ่นที่หนึ่ง ของวิทยาลัย วิชาการศึกษาประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ในสมัยนั้น เมื่อเรียนจบก็รับราชการครูตามรอยบิดา แต่อาศัยความเก่ง ความรู้ คู่คุณธรรม ชีวิตในราชการของคุณบรรจง ก็เจริญก้าวหน้าสูงขึ้น ๆ ตามลำดับ จนกระทั่งได้เป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นับว่าเป็นผู้ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างดีเยี่ยม ข้าราชการรุ่นหลังตลอดถึงอนุชนทุกหมู่เหล่าควรถือเป็นแบบอย่างตลอดไป

(พระเทพญาณโมลี)

เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร

วัดสุทธาวาสวรรค์ อ.เมือง จ.พิจิตร

คำไว้อาลัย
อาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ
อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผมทราบข่าวการเสียชีวิตของอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ ด้วยความเศร้าเสียใจเนื่องจากได้รู้จักกับท่านมานานตั้งแต่อาจารย์บรรจง ยังเป็นศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย และได้เคยร่วมงานอย่างใกล้ชิดกัน ในช่วงที่ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาจารย์บรรจงเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เชื่อว่าช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากสำหรับท่าน ซึ่งลูกหลานของท่านควรภาคภูมิใจ

ผมขอร่วมแสดงความเสียใจร่วมกับครอบครัว ชูสกุลชาติ ด้วยใจจริง ด้วยอำนาจบุญกุศลที่ครอบครัวและญาติมิตรได้บำเพ็ญในการพิธีพระราชทานเพลิงศพ ย่อมส่งผลบุญให้ดวงวิญญาณของอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ สู่สุคติ.

(ชาน หลีกภัย)

แต่ท่านปลัดบรวง

การสูญเสียท่านอาจารย์บรวง ชุสกุลชาติ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการในครั้งนี้ ถือได้ว่าในวงการศึกษาของชาติได้สูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่งไปอย่างน่าเสียดาย

ผมได้ยินชื่อเสียงในด้านความรู้ความสามารถทางการศึกษาของท่านอาจารย์บรวงมาเป็นเวลาช้านาน แต่ยังไม่มีโอกาสที่จะได้รู้จักและใกล้ชิดเป็นการส่วนตัว

ต่อมาในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม ๒๕๒๔ ถึงเดือนเมษายน ๒๕๓๑ ผมได้โอกาสเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา จึงได้มีโอกาสใกล้ชิดและทำงานร่วมกับท่านอาจารย์บรวงในฐานะข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวง ในขณะนั้นท่านอาจารย์บรวงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นกรมที่สำคัญกรมหนึ่ง อาจารย์บรวงได้แสดงความสามารถและความรอบรู้ในทางการศึกษาให้เป็นประจักษ์อยู่เสมอ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นวาระที่ปลัดกระทรวงศึกษาธิการคนเดิมได้เกษียณอายุ จึงเป็นหน้าที่ของผมและท่านรัฐมนตรีช่วยอีก ๒ ท่าน คือ ท่านพลเอกมานะ รัตนโกเศศ และท่านสัมพันธ์ ทองสมัคร จะต้องร่วมกันพิจารณาตัวข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งในระดับซี ๑๐ ขึ้นดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการต่อไป ในขณะนั้นมีข้าราชการผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สูงในด้านการศึกษามากคนที่เหมาะสมสามารถเป็นปลัดกระทรวงได้ในจำนวนนี้มีท่านอาจารย์บรวงร่วมอยู่ด้วยคนหนึ่ง ในที่สุดผมและท่านรัฐมนตรีช่วยทั้งสองก็ได้ให้ความเห็นชอบร่วมกันที่จะเสนอชื่อท่านอาจารย์บรวงเป็นปลัดกระทรวง และได้ทำเรื่องเสนอท่านนายกรัฐมนตรี ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เพื่ออนุมัติและเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ กระทั่งท่านอาจารย์บรวงได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการตามข้อเสนอของกระทรวงศึกษาธิการ

แม้ว่า ผมจะได้ทำงานร่วมกับท่านอาจารย์บรวงในช่วงเวลาสั้นเพียง ๑ ปี ๔ เดือน ก็ตาม แต่ท่านอาจารย์บรวงก็เป็นกำลังสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินของผม ทั้งในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอาชีวศึกษาและปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้การบริหารงานเป็นไปโดยเรียบร้อยและเป็นผลดียิ่ง

เมื่อผมพ้นหน้าที่จากกระทรวงศึกษาธิการและท่านอาจารย์บรวงได้เกษียณอายุจากราชการแล้ว เราก็ได้ติดต่อกันในโอกาสอันควรในฐานะคนที่มีใจต่อกัน ระยะเวลาหลังอาจารย์บรวงได้ล้มป่วยลงและมีอาการทรุดหนักเรื่อยมา ท่ามกลางความห่วงใยของผู้ที่เคารพนับถือทั่วไป จนกระทั่งท่านอาจารย์บรวงได้จากพวกเราไป แม้ท่านจะจากเราไปแล้ว แต่คุณงามความดีของท่านยังคงดำรงอยู่ตลอดไป

ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยได้โปรดคุ้มครองดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านอาจารย์บรวง ชุสกุลชาติ ได้มีโอกาสถึงสถิตยอยู่ในสัมปรายภพอันประเสริฐต่อไป

ศาสตราจารย์มารุต บุณนาค
อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑ กรกฎาคม ๒๕๔๕

คำไว้อาลัย ของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ ขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งกับครอบครัว “ชูสกุลชาติ” และญาติพี่น้องทุกท่าน ที่ท่านอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๕ ที่ผ่านมา นับเป็นการสูญเสียบุคคลสำคัญ ในวงการศึกษาไปท่านหนึ่ง อาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ มีประวัติการรับราชการทั้งดามและนาภูมิไว้อย่างยิ่ง ด้วยการได้เข้ามาจากครู ศึกษาธิการอำเภอ ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ผู้อำนวยการกอง ผู้ตรวจราชการกระทรวง อธิบดี รองปลัดกระทรวง และ ตำแหน่งสุดท้ายคือ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ ซึ่งถือเป็นเกียรติประวัติแก่ตนเอง ครอบครัว และวงศ์ตระกูล ก่อนที่ท่านจะเกษียณอายุราชการ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๓

ระหว่างที่ท่านอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ รับราชการอยู่ ได้สร้างชื่อเสียงและผลงานในด้านการศึกษาไว้มากมาย จนเป็นที่ ยอมรับในวงการศึกษา และนักบริหารการศึกษาทั่วไป โดยได้วางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาการแก้ปัญหาความเสมอภาคและความเป็น ธรรมทางการศึกษา การพัฒนาแนวความคิด เรื่องหลักการและกระบวนการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นงานที่ไม่มีวันจบสิ้น เป็นงานตลอดชีวิต งานพัฒนาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ให้เรียนรู้ด้วยการกระทำจนเกิดทักษะ งานพัฒนาระบบทวิภาคี งานพัฒนาอาชีวศึกษาสถานที่ ด้วยการสร้าง อาคารรัชมังคลาภิเษก ๑๒ ชั้น ของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ยังได้นำหลักในการบริหารมาพัฒนาบุคลากรของกระทรวง ศึกษาธิการพร้อมทั้งนำกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานมาใช้ เพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวในการปฏิบัติงาน ภายใต้คำขวัญที่ว่า เร่งรัด รุดหน้า รวดเร็ว เรียบร้อย ราบรื่น สำเร็จ และประหยัด ผลงานและหลักการปฏิบัติงานเหล่านี้ แม้ว่าเจ้าของผลงานจะถึงแก่อนิจกรรมไปแล้ว แต่ผล งานก็ยังเป็นสิ่งจะไม่หล้าหลัง ยังคงเป็นปัจจุบันเสมอ จากผลงานที่ผ่านมาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังเป็นที่ประทับใจและกล่าว 찬อยู่ตลอดเวลา ท่านเป็นนักบริหารที่รู้จักกว้าง มองกว้าง และคิดกว้าง เป็นนักวิชาการที่รู้สึก มองลึก และคิดลึก เป็นนักพัฒนาที่รู้ไกล มองไกล และคิดไกล เป็นผู้ที่ไม่กลัวการกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีวิจรรณญาณที่กว้างไกล มีอารมณ์ขันและ วาทีศิลป์เป็นเยี่ยม เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป คุณงามความดีเหล่านี้ยังเป็นที่กล่าวถึงของข้าราชการ การ มาตลอด

จากคุณงามความดีที่ท่านอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ ได้สร้างสมมาตลอดอาชีพ จงมารวมเป็นหนึ่งเป็นบุญกุศล สวรรค์ วิญญาณของท่านไปสู่สุคติแห่งความสงบสุข บนสรวงสวรรค์ชั้นฟ้า ในสัมปรายภพด้วยเทอญ

(นายสุวัจน์ คุณจิตติ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

สุดอาลัยท่านปลัดบรรจง ชุสกุลชาติ ที่รักยิ่ง

ได้ทราบข่าวการป่วยของคุณบรรจงครั้งหลังนี้ด้วยความห่วงใยอย่างยิ่ง ผมและแม่บ้านได้ไปเยี่ยมเยียนตามไถ่อาการ และการรักษาหลายครั้ง ตลอดจนการติดตามข่าวคราวทางโทรศัพท์จากอาจารย์เฉลิมศรีตลอดเวลา เป็นที่น่าเสียใจอย่างยิ่งที่สุดในที่สุด คุณบรรจงก็จากพวกเราไป ผมพลาดโอกาสไปคารวะคุณบรรจงเป็นครั้งสุดท้ายที่วัดมกุฏฯ เพราะอยู่ระหว่างเดินทางไปต่างประเทศ ทำให้เพียงรีบโทรศัพท์ทางไกลถึงอาจารย์เฉลิมศรี เพื่อให้ทราบว่าผมรู้สึกสูญเสียอย่างมาก

คุณบรรจงกับผมสนิทสนมและรักใคร่กันมาก เราต่างถือว่าเราเป็นเพื่อนที่รักยิ่งของกันและกัน เราเรียนร่วมกันที่โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม และที่ประสานมิตร หันเหชีวิตจากครูมาสู่ชีวิตผู้บริหารการศึกษาพร้อมกัน ตลอดชีวิตราชการทั้งที่ต่างจังหวัด และในวังจันทร์เกษม เราสองคนร่วมกันเผชิญชีวิตนักบริหารและขวากหนามมาด้วยกัน หลายครั้งที่เราต้องกอดคอปรึกษาหารือ เราต่างซาบซึ้งในคำว่ามีตรแท้ บางครั้งคุณบรรจงก็พบศึกหนักซึ่งสุดวิสัยที่หาวิธีแก้แล้วจะแก้ไขได้ ผมก็รู้สึกหวั่นไหวไปด้วย

แต่คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ สุดท้ายคุณบรรจงก็ก้าวไปสู่ตำแหน่งกระทรวงศึกษาธิการอย่างสง่างาม แม้เราจะเป็นแคนดิเคทคู่กัน แต่ความสำเร็จของคุณบรรจงผมมีแต่ความรู้สึกชื่นชมยินดี และได้ร่วมงานกันด้วยความสุข

คุณบรรจงเป็นคนจริง ใจกว้างขวาง รักเพื่อน เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เป็นลูกหม้อที่กระทรวงศึกษาธิการภูมิใจคนหนึ่ง ภาพที่โดดเด่นในตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัดของคุณบรรจงเป็นที่กล่าวขวัญอยู่เสมอ

ชีวิตครอบครัวของคุณบรรจงเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป อาจารย์เฉลิมศรีและลูก ๆ เป็นกำลังใจที่ดีแก่คุณบรรจงเสมอ ครอบครัวของเราทั้งสองสนิทกันมาก บัดนี้ครอบครัวของเพื่อนรักขาดเสาหลักไปแล้ว ผมและครอบครัวขอให้กำลังใจอาจารย์เฉลิมศรี และลูก ๆ ของคุณบรรจงทุกคนไว้ ณ ที่นี้

บัดนี้ เพื่อนที่รักยิ่งคนหนึ่งได้จากไปแล้ว ขอคุณความดี และบุญกุศลของเพื่อนจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของเพื่อนจงสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

รัก และอาลัยยิ่ง

(นายสมชัย ทุตติปริชา)

อดีตปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๔ กรกฎาคม ๒๕๔๕

ด้วยความเคารพรัก และอาลัย ท่านอดีตปลัดบรจ ชุสกุลชาติ

ผมรู้จักและเคยทำงานใกล้ชิดท่านอดีตปลัดบรจ ชุสกุลชาติ ตั้งแต่ท่านเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาท่านเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถ เป็นนักบริหารที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ร่าเริง และรักษาสุขภาพด้วยการออกกำลังกายสม่ำเสมอโดยตลอด ช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง ท่านแข็งแรงแม้แต่ข้าราชการที่วัยอ่อนกว่ายังแข็งแรงสู้ท่านไม่ได้ นอกจากนั้น ท่านยังมีความสามารถพิเศษหลายเรื่อง เช่น เคยเป็นนักร้องที่มีสุนเสียงดี ร้องเพลงไพเราะระดับนักร้องอาชีพ

ท่านบรจ เป็นนักบริหารที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ บริหารงานประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในช่วงที่ท่านเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ท่านสามารถนำอาชีวศึกษาก้าวสู่การศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและน่าพอใจ ท่านเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีน้ำใจ ทำงานจริงจัง และพูดตรงไปตรงมา หลังจากท่านเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษาได้ไม่นานก็ได้โปรดเกล้าแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ แม้ว่าชาวอาชีวศึกษาจะรู้สึกเสียดายท่าน แต่ก็ภูมิใจที่ท่านสามารถก้าวสู่ตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ คือ ปลัดกระทรวง

หลังจากที่ท่านเกษียณอายุราชการ ก็ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย เพื่อนฝูง ผู้ได้บังคับบัญชามีความรักใคร่และท่านก็เป็นกันเองกับทุกคน สิ่งที่เป็นผลงานที่ท่านเคยทำในอดีตมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาไทยหลายประการ นับได้ว่าท่านเป็นบุคคลที่ทรงคุณค่าต่อการศึกษเป็นอย่างยิ่งและควรที่อนุชนรุ่นหลังจะจดจำและรำลึกถึงคุณงามความดีของท่าน

จากการได้ใกล้ชิดและที่คิดว่าท่านมีร่างกายแข็งแรง ก็ไม่มีใครคาดคิดว่าท่านจะเจ็บป่วยมีโรคภัย (โรคมะเร็งที่ลำไส้) จนถึงขั้นเสียชีวิต เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ทุกคนรู้สึกเสียใจและมีความอาลัยท่านอย่างยิ่ง นอกจากครอบครัวและญาติมิตรได้สูญเสียเสาหลักของครอบครัวแล้ว ผมและชาวกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงนักการศึกษาทั่วไปก็มีความเสียใจและอาลัยท่านอย่างสุดซึ้งซึ่งต้องสูญเสียผู้บริหารและนักการศึกษาของไทยไปอีกท่านหนึ่ง

ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกและอานิสงส์แห่งคุณงามความดีที่ท่านบรจ ชุสกุลชาติ ได้สั่งสมมาโดยตลอด จงเป็นปัจจัยบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติในสัมปรายภพชั่วนิรันดร์

(นายจรัญ ชุลาภ)

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

อาลัยรักท่านปลัดกระทรวงในดวงใจ

นับว่าเป็นโชคของผมเป็นอย่างยิ่งที่มีโอกาสได้เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของท่าน ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัด เชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ผู้ที่ถูกจัดสรรให้เป็นศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่ในสมัยนั้นถือว่า “สุดยอด” เพราะเชียงใหม่เป็นบ้านของ อาทิตย สุกิจ นิมนานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ หลังจากที่ท่านเข้ารับตำแหน่งในกระทรวงแล้วผมและครอบครัวก็ได้ ใช้นโยบายที่ดียิ่งขึ้น

ที่ว่าโชคดีก็เนื่องจากได้แนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงานของท่านที่ถือเป็นแบบอย่างได้ อาทิเช่น

๑. ความรัก ความสัจย์ซื่อต่อครอบครัว ดังจะเห็นได้จากท่านยกย่องให้เกียรติภริยาที่ชื่อ พี่เฉลิมศรี ชูสกุลชาติ ทั้งต่อหน้า และลับหลัง เสมอต้นเสมอปลาย ท่านและภริยาสั่งสอนอบรมบุตรธิดาทั้งสี่จนประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานด้วยกันทุกคน
 ๒. การมีน้ำใจต่อญาติมิตรและผู้ร่วมงาน ถ้าใครมีความทุกข์ ความเดือดร้อน ท่านยินดีให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ จนบ้าน และที่ทำงานมีแขกเหรื่อมาพบปะหาหรืออย่างไม่ขาด
 ๓. มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน ไม่มีหน้าบ้านหลังบ้าน ไม่มีนอกไม่มีใน ทุกคนมีสัมผัสรับประกันได้ ๑๐๐% นับว่าเป็นมรดกที่น่าหวงแหนของคนในกระทรวง
 ๔. ทุกลมหายใจเข้าออกทุ่มเทให้แก่งานและงาน คนในกระทรวงยอมรับว่า ท่านมาทำงานตั้งแต่เช้าและกลับค่ำ ท่านมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้อย่างดีเยี่ยม รู้จักใช้คนที่เรียกว่า “อ่านคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น เห็นอนาคต ปรากฏผลงาน” โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านได้ใช้หลักการบริหารที่เรียกว่า “ธรรมาภิบาล” (Good Governance) มาก่อนใคร ๆ
 ๕. นำประสบการณ์จากชีวิตและงานของท่านมาจัดทอและเรียงร้อยเป็นบทความหนังสือ เท่าที่รู้จักกันแพร่หลายและมีคุณค่ามากที่สุดได้แก่ “จากพะเยาถึงเจ้าพระยา” นั่นเอง
 ๖. เป็นแบบอย่างของคนใฝ่รู้ใฝ่เรียน ในช่วงที่ศึกษาระดับปริญญาตรี กศ.บ. ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ได้ใช้ความมานะอดทนและความสามารถเฉพาะตัว ร้องเพลงแนวสุนทราภรณ์ วงศ์คำแหง อยู่ที่โลลิตา เพื่อนำเงินมาเป็นค่ากินอยู่เล่าเรียนจนสำเร็จ
- จากที่กล่าวมาเป็นเพียงเศษเสี้ยวของชีวิตและงานของท่านที่ผมและครอบครัวยึดเป็นแบบอย่าง แม้ท่านจะจากโลกนี้ไปแล้ว แต่คุณงามความดีที่ท่านสร้างไว้ยังติดตาตรึงใจไม่เสื่อมคลาย ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านจงไปสู่สัมปรายภพด้วยเถิด.

(นายสมเชาว์ เกษมประทุม)

ผู้ตรวจราชการกระทรวงฯ

คำไว้อาลัย

ผมขอแสดงความเสียใจอย่างยิ่งในการจากไปของอาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ ผมยังรำลึกถึงสิ่งดีงามทั้งหลายของท่าน อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เมื่อท่านได้เลือกผมขณะเป็นผู้อำนวยการวิทยาลัยช่างกลปทุมวันไปเป็นผู้อำนวยการกองวิทยาลัยเทคนิค และได้ทำงานตามนโยบายของท่านเกี่ยวกับ “อาชีวะครบวงจร” จนชื่อเสียงของอาชีวะในทางที่ดีได้กระจายไปทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผมได้มาเป็นอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน ทำให้ได้ทราบถึงผลงานที่มีคุณค่าของอาจารย์บรรจง ซึ่งท่านเป็นอธิบดีคนแรก ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ที่ได้สร้างคุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการศึกษานอกโรงเรียน ท่านได้วางระบบบริหาร มีระบบ เชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคที่มีประสิทธิภาพ ทำให้การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในระยะเริ่มต้น สามารถขยาย การให้บริการไปสู่พี่น้องประชาชนในท้องถิ่นทุกจังหวัดอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ท่านยังได้จัดตั้งมูลนิธิการศึกษานอกโรงเรียนชนบท และ จัดหาทุนเข้ามูลนิธิ โดยการเขียนหนังสือชื่อ “จากพะเยาถึงเจ้าพระยา” เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานและประสบการณ์ทำงาน เชิงการบริหารการศึกษาของท่าน เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ ได้รับความนิยมนอย่างสูง เงินรายได้จากการจำหน่ายหนังสือนี้ ท่านได้อนุญาตให้แก่มูลนิธิการศึกษานอกโรงเรียนชนบท อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานอกโรงเรียนมาจนถึงปัจจุบัน

อาจารย์บรรจง ชูสกุลชาติ นับเป็นผู้บริหารการศึกษาที่ดีเยี่ยมคนหนึ่งของเมืองไทยที่สั่งสมประสบการณ์ตั้งแต่นักบริหาร การศึกษาระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสูงสุดของกระทรวง คือ ตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นับว่าท่านประสบความสำเร็จในชีวิตราชการ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้บริหารการศึกษา สิ่งเหล่านี้จะเป็นความทรงจำที่ดีของผมตลอดไป ผมเชื่อว่าคุณความดีที่อาจารย์บรรจง ได้สร้างไว้กับวงการศึกษา สังคมและประเทศชาติ จะเป็นมหาคุณคุณธรรมที่น่าดวงวิญญาณของท่านไปสู่สัมปรายภพ

(อาทร จันทวิมล)

อธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน

ด้วยรักและอาลัย

ใจหาย และเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทราบว่าท่านจากไปแล้วด้วยความสงบ เมื่อกลางดึกวันที่ ๑๑ มิถุนายน ศกนี้ แม้จะรู้ว่าวันนี้จะต้องมาถึงอย่างแน่นอน แต่ใจก็อยากประวิงเวลาไว้ให้นานที่สุด ไปเยี่ยมท่านเมื่อใด กลับมาใจก็ยังคงมีความหวังว่า ท่านจะไม่เป็นอะไรหนักไปกว่านี้ เพราะแม้จะเจ็บป่วยเพียงใด ท่านก็ยังมีอารมณ์ดี พูดคุยด้วยอารมณ์ขันเสมอ เช่น เมื่อคราวที่ท่านบุญเทียม อดีต รองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พาคณะอาชีวศึกษาอาวุโส ไปเยี่ยมท่านเมื่อเดือนกุมภาพันธ์นี้ ท่านยังแซวว่า “ใส่เสื้อสีสวยจริงนะ” แล้วก็พูดคุยตามปกติ เหมือนไม่มีความเจ็บป่วยเลย แสดงถึงความใจเพชร ซึ่งเป็นนิสัยประจำตัวของท่าน ที่กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก และกล้าทำ แต่ในการทำงานนั้นท่านให้เกียรติ ให้โอกาส และให้อภัยคนอยู่เสมอ เรื่องนี้ทำให้ท่านเป็นที่รักของผู้ได้บังคับบัญชา ผู้ใหญ่ ผู้น้อย และบุคคลทั้งหลายที่ได้รู้จักท่าน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องไม่น่าประหลาดใจเลยที่งานศพของท่านมีคนมาร่วมงานด้วยอย่างล้นหลามทุกคืน

ท่านเป็นนักสร้างสรรค์ สร้างทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น เมื่อมาอยู่กรมอาชีวศึกษาได้สร้างตึก ๔ ชั้น ด้านติดกำแพงสร้างพระพุทธรูปประจำกรม เมื่อไปอยู่กระทรวงก็สร้างตึกรัชมังคลาภิเษก และพระพุทธรูปประจำกระทรวง ส่วนในด้านนามธรรม ได้แก่ ความคิดริเริ่มโครงการและงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

เพียง ๓ ปี ที่ท่านมาอยู่กรมอาชีวศึกษา ท่านได้ฝากผลงานสำคัญ ๆ ไว้มากมาย เช่น การปรับปรุงตราประจำกรมที่เคยใช้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาเป็นแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (ตราเดิมไม่มีธรรมจักร มีแต่ พ. ศ. น. ม. หัวใจของพระพุทธรูปศาสนาอยู่ตรงกลางเสมอ) การสร้างเอกลักษณ์ในการแต่งกายของชาวกรมอาชีวศึกษาด้วยเสื้อสีแดง ปักตราประจำกรมที่กระเป๋าด้านซ้าย การตั้งคำขวัญของกรมอาชีวศึกษา “ทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เป็นคุณ” แล้วแปลงคำขวัญ เป็นการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอน ให้เป็นการอาชีวศึกษาครบวงจร การนำกิจกรรม Q.C.C มาใช้ในการปฏิบัติงาน ทั้งในระดับกรม และสถานศึกษาส่งเสริมให้จัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กก่อนวันเรียนในสถานศึกษาที่สอนวิชา คหกรรมศาสตร์เสมือนเป็นห้องปฏิบัติการของวิชาพัฒนาการเด็ก (เมื่อท่านไปเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ก็ไปจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กในกระทรวงอีก) การร่วมมือกับต่างประเทศ ทำโครงการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual System) การขอความช่วยเหลือจาก UNDP ทำโครงการเทคนิคการผลิตที่วิทยาลัยเทคนิคสมุทรปราการ และจาก IHI ทำโครงการวิทยาลัยต่อเรือนครศรีธรรมราช การส่งเสริมและสร้างคุณธรรม จริยธรรม ให้ครู-อาจารย์ ตลอดจนนักเรียน นักศึกษา การสืบสานงานจากผู้บริหารคนก่อน เช่น โครงการลูกเสือ-เนตรนารีวิสามัญในสถานศึกษา

โครงการ อส.กษ. การตั้งสหกรณ์และร้านค้าในโรงเรียน เพื่อรองรับนโยบายครบวงจรของท่าน นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงหลักสูตร ปวช. ๒๕๒๔ ทุกประเภทวิชา ปรับปรุงระเบียบกรมอาชีวศึกษา ว่าด้วยการบริหารสถานศึกษา โดยจัดให้มีการอบรม และจัดพิมพ์เอกสารให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน การจัดทำพระราชบัญญัติส่งเสริมการฝึกอาชีพแห่งชาติ ๒๕๒๙ ก่อนจากไปเป็นปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ท่านได้สร้างพระพุทธรูปประจำกรมอาชีวศึกษาขึ้น โดยท่านเป็นประธานเททอง ในวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๓๐

ท่านมีคุณสมบัติพิเศษที่ดูคนออก โดยใช้เวลาไม่นานและใช้คนเป็น การบรรจุคนลงตำแหน่งกองเลขานุการกรม และผู้บริหารสถานศึกษา ท่านให้ออกสแกนคนของกรมอาชีวศึกษาได้เติบโต คนที่ท่านเลือกมาทำงานให้ราชการนั้นได้มีโอกาสพิสูจน์ฝีมือการทำงานของตนเอง และได้เจริญก้าวหน้าต่อไปเป็นแถว

ท่านมีปฏิภาณ และไหวพริบในการเจรจาโต้ตอบต่อเสียงสะท้อนที่ว่า “ท่านมิได้เป็นอธิบดีที่เรียนมาทางวิชาชีพ และไม่ให้เป็นช่วง” ท่านตอบอย่างเฉียบคมทันทีว่า “เรียนวิชาชีพมาซิ วิชาชีพครูไงล่ะ” “และก็เป็นช่วงสร้างสรรค์ ปลุกปั้นคน” ผลงานที่ท่านฝากไว้กับกรมอาชีวศึกษานั้นยืนยันคำกล่าวนี้เป็นอย่างดี

ทำงานกับท่านแล้วสนุก เพราะท่านคิดอะไรใหม่ ๆ กระตุ้นให้ทำงานอยู่เรื่อย ๆ เช่น จัดให้มีการประกวดกอง ในแง่การจัดการความสะอาด และการให้บริการ เมื่อกรมอาชีวศึกษามีอายุครบ ๔๖ ปี ท่านได้กำหนดให้ปีนั้น (๒๕๓๐) เป็นปีทองแห่งคุณภาพ ซึ่งทำให้ทุกคนมุ่งมั่นการทำงานทุกอย่างให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

บัดนี้ ท่านปลัดฯ บรรจง ชูสกุลชาติ ได้จากพวกเราไปแล้วตลอดกาล เหลือแต่คุณความดี และผลผลิตทางความคิดของท่าน ซึ่งจะยังคงอยู่สืบไปในวงการศึกษานี้

ขออำนาจบุญกุศล และคุณความดีที่ท่านได้ทำอยู่เป็นเนืองนิจ ตลอดจนบุญกุศลที่ครอบครัวยุติมิตร และผู้รักใคร่ทำให้ท่านจงเป็นพลวปัจจัยให้ท่านได้ไปสถิตอยู่ในสัมปรายภพอันเป็นบรมสุขด้วยเทอญ

ธรรมะ ๑๐๐ ไฉนล้น
ศรีนวล ไฉนล้น

อาลัยพี่

เราพี่น้องห้าคนเติบโตมาด้วยกัน พี่จึงเป็นพี่ชายคนโตและคนเดียวของพ่อแม่ เป็นคนที่เกิดมามีบุญตั้งแต่เกิด เกิดมาในขณะที่ครอบครัวสมบูรณ์พูนสุข มีญาติพี่น้องบริวารห้อมล้อม มีความรักความเมตตาจากญาติ ๆ ทุ่มเทให้ สำหรับพ่อแม่ พี่นั้นไม่ต้องพูดถึง โดยเฉพาะแม่ ลูกชายหัวแก้ว หัวแหวนอยากได้อะไรต้องหามาให้ ความรักและความหวังเป็นของคู่กัน พี่จึงเป็นที่รักที่หวังสุด ๆ ของพ่อแม่ ญาติ พี่ ๆ น้อง ๆ เมื่อพี่จบ ม.๖ พ่อจึงพามากรุงเทพฯ เมื่อได้เข้าเรียนแล้วแม่ทุ่มเททุกอย่างเพื่อให้ลูกชายเรียนสำเร็จหาเงินส่งเงินให้ตามที่ขอมา และพี่ก็ได้ทำตัวให้พ่อแม่สมรักสมหวังทุกประการ เมื่อเรียนจบแล้ว ได้ทำงาน ได้รับตำแหน่งครั้งแรกเป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอ เมื่ออายุ ๒๕ ปี ตั้งแต่นั้นมาชีวิตก็ได้เป็น “นาย” ได้เป็น “หัวหน้า” คนมาตลอดจนถึงตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ คือ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เมื่อได้ทำงานแล้ว ก็ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่รักพี่และพี่รัก ชีวิตครอบครัวของพี่จึงมีความเป็นอยู่ที่ราบรื่น สวยงาม น่ารักเสมอ เพราะพี่ทั้งสองเป็นคู่สร้างคู่สมคู่บุญคู่บารมีกัน ครองรักกันด้วยความเรียบง่าย มีลูกชาย ๓ คน อยากได้ลูกผู้หญิงก็ได้ลูกผู้หญิงสมใจ เป็นคนสุดท้องและสุดท้าย เพิ่มอีก ๑ คน เป็น ๔ คน ขณะนี้ลูก ๆ ทั้งสี่ต่างก็แต่งงานมีครอบครัว มีอาชีพการงานที่มั่นคง มีหลาน ๆ ชายหญิงให้พี่ได้ชื่นใจถึง ๑๑ คน

ในบั้นปลายของชีวิตหลังจากเกษียณอายุแล้ว พี่ได้สร้างบ้านไว้ที่ตำบลท่าแค ในที่ที่เป็นบ้านเดิมของพ่อแม่ ๑ หลัง เพื่อประกาศความเป็นลูกชายคนโตและคนเดียวของพ่อแม่ว่า พี่คือกำเนิดที่นี่ พี่ไม่เคยลืมบ้านเกิด และเป็นสิ่งสุดท้ายที่พี่ทำให้ด้วยใจ และเพื่อเชื่อมโยงความรักและผูกพันกันของลูก ๆ หลาน ๆ ที่เกิดมาภายหลัง จะได้ไปมาหากันรักใคร่กันฉันญาติสนิท

คุณธรรมนำความดีในฐานะผู้นำครอบครัว จะยกความดีเป็นใหญ่ภายในบ้านให้ภริยา มีวิธีการพูดและการกระทำที่จะไม่ทำให้เสียเกียรติและบ่วงกลาของตัวจนเสียเกียรติประจานไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือก็อยู่กันตลอดมา เมื่อเกษียณอายุราชการแล้ว พี่ก็ใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว จะไปเที่ยว ไปทำบุญอะไรไปไหนมาไหน จะไม่ยอมไปโดยไม่มีลูก เหมีย และน้อง ๆ รับสาร รับสารพัด จะไปเที่ยวที่ไหนก็จะชวนเมียไปให้ได้ ขนบธรรมเนียมมารยาทที่ดี เพื่อลูก ๆ หลาน ๆ และน้อง ๆ ได้ไปรับประสบการณ์การร่วมกัน มาดูกัน และมีการรวมครอบครัวให้ด้วยกับมาระหว่างที่บั้นปลายชีวิตของตน

เมื่อเจ็บป่วยและรู้ว่าป่วยโรคหัวใจระยะสุดท้าย พี่ก็ใช้วิธีรักษาแบบทางเลือก ซึ่งใช้ยาสมุนไพร และอาหารที่ตนเองชอบ ไม่ยอมไปรักษาโรงพยาบาล ขณะนั้นขณะป่วยอยู่ที่บ้านก็บ่นว่า เจ็บปวดให้พวกเราได้ยิน มีแค่เรื่องรับประทานอาหารไม่ได้ ร้องหาข้าวของกิน เพราะว่าพี่เป็นคนมีบุญ เมื่อพี่ได้ป่วย พี่จะบ่นด้วยใจ ด้วยความรัก และความอ่อนน้อมถ่อม เมื่อพี่ป่วย พี่ก็ได้รู้ได้ว่า พี่ได้รับความรัก และการเอาใจใส่ด้วยความละเมียดละม่อม อ่อนน้อม จากครอบครัว น้อง ๆ ญาติมิตรเช่นกัน ตลอดเวลาที่ป่วยอยู่ประมาณ ๑-๒ เดือน พวกเราเฝ้าดูแล ปรึกษา ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับพี่และพี่ภรรยา ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๕ พี่จึงมีอาการเบา แต่ยังมีสติ อยู่จนกระทั่งพี่ได้บ่นว่าไปโรงพยาบาลรพช. ซึ่งลูกชาย นายสมหมายจักรกฤษณ์ทำรถมารับ และได้ขับไป ในชั้นนอกของตึกหิมาลัยที่รัก เมื่อเวลา ๑๑.๑๑ น.ของวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕ ลูก ๆ น้อง และน้องจรูญสิทธิ์ หลาน ๆ ได้ไปถึง เมื่อเวลาหลังจากหมอลมแล้ว ประมาณ ๒๐ นาที

ไม่อยากจะนึก ไม่อยากคิดว่าจะมีวันนี้ รับรู้ว่าจะสูญเสียพี่ชายคนโต พี่ชายคนเดียวของเรา มีพี่ละเมียดเหมือนเรา พี่แม่ และแม่ พี่เป็นเสาหลักของญาติพี่น้องทุกคน พี่เปรียบเสมือนร่มโพธิ์แก้ว นอกจากจะเป็นพี่พี่แล้วพี่ยังแผ่บารมีความดีงามให้พวกเรา มีบุญมีลาตามไปด้วย แม้จะไม่มีพี่เป็นตัวเป็นตน แต่จิตวิญญาณของพี่จะสิงสถิตอยู่ทุกแห่งในความดีทุกอย่าง พี่จะอยู่กับพวกเรา ตลอดไปและตลอดกาล ขอให้เราได้เกิดเป็นพี่น้องร่วมสายโลหิตกันตลอดไปทุกภพทุกชาติเกิด

กราบพี่ด้วยความรักและอาลัยยิ่ง

เอกจิตร ชุตกุลชาติ

(เอกจิตร ชุตกุลชาติ)

เกร็ดชีวิต จาก ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์

ในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร ผมก็พักอยู่ชั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นชั้นสูงสุดของตึก มีห้องนอน ๒ ห้อง และมีห้องรับแขกคั่นกลาง ผมนอนห้องหนึ่งอีกห้องหนึ่งจัดไว้ให้ท่านอาจารย์ ดร.ธำรง บัวศรี รองอธิการ วศ. บางแสน ในสมัยนั้น ซึ่งแะมาคำนึงน้อย ๆ เวลาภาวการที่ประสานมิตร แต่ตอนหลังท่านก็ไม่ค่อยจะคำนึง มาเช้าและกลับเย็น เพื่อผมสังเกตเห็น ก็เลยขอเข้ามานอนแทนเป็นครั้งคราว ที่จริงเขามีใช้นิสิทหอ เขาเรียนอยู่ปีสุดท้ายเดินเรียนแต่เข้าไปนอนในห้องของอาจารย์ร่วมปี โดยไม่ต้องเสียค่าหอพัก เขาเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย เขาเป็นนักต่อสู้ที่ทรหดทีเดียว เดินทางย่ำตั้งแต่ถนนเจริญกรุงถึงถนนตกอยู่หลายวันก็ไม่ได้งานสักแห่ง ย่ำใหม่ตั้งแต่ถนนวิฑูรย์ถึงถนนสาทร ในที่สุดก็ได้ทำงานที่ Park Hotel เป็นพนักงานจัดให้ผู้มาพักเข้าห้องพัก ตกดึกก็ลงไปสมทบกับวงดนตรีในท์คลับร้องเพลงกับเขา ได้ค่าร้องเพลงละ ๑๐ บาท คืนหนึ่ง ๆ ก็ได้ ๓๐-๔๐ บาท เขาเรียนหนังสือด้วยหยาดเหงื่อแท้ ๆ กว่าจะจบ กศ.บ. ก็เหงื่อท่วมตัว จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่าผลการเรียนของเขาต้องแบกเกรด E ไปถึง ๕ ตัวด้วยกัน เข้าเรียนเช้าถึง ๕ โมงเย็น พอถึง ๕ โมงก็ไปทำงานถึง ๒ ยาม เลิกแล้วกลับประสานมิตร ย่องขึ้นไปนอนกับผม เขาเป็นคนขยัน และขยันสนุก ผมหลับแล้วก็ปลุกผมขึ้นมาฟัง ผมก็ลุกขึ้นมาฟัง เขามีเรื่องใหม่ ๆ แปลก ๆ มาเล่าให้ฟังแทบทุกคืน ผมก็ฟังเขาคุยได้แทบทุกคืน เช่นกันไม่เบื่อ แปลกดี

เพื่อนผมคนนี้ หลังจากเรียนแบกเกรด E ได้หมดแล้วก็สำเร็จ กศ.บ. ออกเป็นรุ่นที่ ๒ ชีวิตการงานของเขาก็แปลก เริ่มตั้งแต่เป็นศึกษาธิการกิ่งอำเภอดอกคำใต้สอบได้เข้าขึ้นมาได้ที่ ๑ ตลอด ได้ทุนไปเรียนต่อต่างประเทศจบปริญญาโท ได้เกรด A ตลอด ตอนนั้นท่านอาจารย์ ดร.สาโรช บัวศรีไปอยู่ที่กระทรวงศึกษาฯ แล้ว เห็นผลการเรียนของเขา “ไม่เชื่อ” จะได้ Straight A ได้อย่างไร เรียนประสานมิตรได้ ๒.๐๐ แกมมี E ถึง ๕ ตัว ท่านจึงเขียนจดหมายไปถามเขาก็ตอบมาว่าได้ A ตลอดจริง ๆ ท่านก็พยักหน้าหงึก ๆ “แปลก แปลกมาก” ท่านพิมพ์

บางท่านอาจจะนึกออกว่าเขาคนนี้เป็นใคร? บางท่านก็คงเดาไม่ออก เขาชื่อ บรรจง ชูสกุลชาติ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการนี้แหละครับ!

เมื่อผมอำลาชีวิตราชการในปี ๒๕๑๒ ลูกศิษย์ลูกหาจัดงานอำลาอาลัยให้ผมโดยมีคุณบรรจงเป็นประธานของงาน คุณบรรจงได้ร้องเพลงมอบให้ผม ๑ เพลง ก่อนร้องยังได้เล่าถึงความหลังเมื่อครั้งเก่าให้ที่ประชุมฟัง เสียดยที่คืนนั้นผมไม่มีโอกาสได้เล่นไวโอลิน

ผมยังพบ คุณบรรจงอยู่เป็นประจำในการประชุมของมูลนิธิ “สาโรช-ศิริ บัวศรี” ก็เห็นคุณบรรจงดูเป็นปกติ ยังพูดคุยสนุกสนานเหมือนเดิม แต่ระยะหลังมานี้มูลนิธิไม่ค่อยได้ประชุมมาทราบอีกครั้งว่าคุณบรรจงป่วยหนัก และในที่สุดก็อำลาชีวิตไปด้วยโรคร้าย ยิ่งแต่ความเศร้าเสียใจแก่ครอบครัว ญาติสนิทและมิตรสหายทั้งหลาย

ขอให้คุณงามความดีที่คุณบรรจงได้สั่งสมไว้ในชาตินี้ จงเป็นพลวปัจจัยให้ดวงวิญญาณของคุณบรรจงสู่สุคติ เสวยสุขเป็นนิรันดร์ ในสรวงสวรรค์ ณ สัมปรายภพโน้นด้วยเทอญ

(ศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์)
อดีต อธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก จ
บรรณนิทัศน์

บรรณนิทัศน์

กรมอาชีวศึกษา. (2530). *คิ่วซีเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ :
กรมอาชีวศึกษา.

เป็นการรวบรวมบทความแสดงทัศนะเกี่ยวกับคิ่วซีหรือกลุ่มสร้างคุณภาพงานของ
บรรจง ชูสกุลชาติ, สุเทพ ภิรมย์ราช, ศรีนวล โกมลวนิช, บุระ กาญจนเสริม, อาทร
จันทวิมล และสมนึก ทองเอี่ยม

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ให้ทัศนะว่าผู้บริหารที่มีคุณภาพจะต้องเปลี่ยน
พฤติกรรมการบริหาร 3 ประการ คือ ความคิด การพูด และการกระทำในเรื่องต่าง ๆ 11
เรื่อง ดังนี้

- 1) เรื่องคน ต้องคิดว่าเพื่อนร่วมงานนั้นไม่มีใครดีหรือเลวสมบูรณ์แบบ
- 2) เรื่องการทำงานร่วมกัน งานส่วนรวมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทุกคน
- 3) เรื่องความไว้วางกันและกัน ให้มีความระมัดระวังแต่อย่ามีความระแวงกัน
- 4) เรื่องเอากลุ่มเป็นหลักในการคิด เพราะความคิดของกลุ่มจะยืนยาวกว่าของคน
- 5) เรื่องการอยู่ด้วยกันนาน ๆ ต้องรักเพื่อนร่วมงาน รักที่จะทำงานร่วมกัน รักที่จะ
ร่วมหัวจมท้ายด้วยกัน เหมือนคนที่แต่งงานด้วยกัน
- 6) เรื่องความกระฉับกระเฉงคล่องตัว ถ้าพบสาเหตุของความล่าช้าก็ให้ร่วมพลังกัน
แก้ไข
- 7) เรื่องการตัดสินใจร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกันจะดีกว่าการตัดสินใจคนเดียว
- 8) เรื่องอย่าปล่อยให้เกิดการแข่งขันกันในระบบ เพราะจะนำไปสู่ความหายนะ
- 9) เรื่องความเป็นกันเอง
- 10) เรื่องเป็นผู้ทันคน ทันงาน และทันโลก จะทำให้เป็นผู้หมั่นคิด หมั่นฟัง หมั่นดู
หมั่นอ่าน หมั่นเขียน และหมั่นทำทุกสิ่งทุกอย่างไม่อยู่เฉย
- 11) เรื่องอย่าเป็นผู้ด่วนสรุปหรือหุเบา จะทำให้เกิดความเสียหายทั้งผู้ด่วนสรุปและ
ผู้ถูกสรุป

กองบรรณาธิการ. (2528, พฤษภาคม). “เมื่ออธิบดีกลับจากต่างแดน,” ใน *วารสาร
อาชีวศึกษา*. 1(8) : 5-10.

กองบรรณาธิการได้สัมภาษณ์นายบรรจง ชูสกุลชาติ อธิบดีกรมอาชีวศึกษา เมื่อ
กลับจากการไปดูงานที่ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก ได้ไปดูงานด้านการประมงที่
ประเทศอังกฤษ ที่ฝรั่งเศสไปเจรจาเรื่องการจัดตั้งแหล่งผลิตอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ส่วน
ประเทศเดนมาร์กได้รับเงินกู้โดยไม่คิดดอกเบี้ยเพื่อนำมาพัฒนางานด้านอาชีวศึกษาเกษตร
การจัดอาชีวศึกษาครบวงจรมีความจำเป็นที่ต้องจัด จากการไปดูงานเขาจัดการอาชีวเกษตรได้
ครบวงจร หลักในการจัดอาชีวศึกษาครบวงจรในต่างประเทศมีหลักการว่า เรียนอาชีพเพื่อไป
ประกอบอาชีพ สามารถแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพได้ เพื่อยกฐานะของตนให้ดีขึ้น ใน

เรื่องกระบวนการดีมาก ในปีแรกที่เรียนจะส่งนักเรียนไปอยู่กับครอบครัวชาวนา 1 ปี กลับมาเรียนทฤษฎีอีก 1 ปี ปีที่ 3 จะให้กลับไปอยู่กับชาวนาอีก 6 เดือน เพื่อปฏิบัติงานที่เรียนมา และกลับมาเรียนอีก 6 เดือน ถือว่าจบหลักสูตร ข้อคิดเห็น ชีวิตคืองาน งานคือชีวิต งานที่สุจริตเป็นงานที่มีเกียรติทั้งสิ้น

กองบรรณาธิการ. (2529, สิงหาคม). “อาชีวศึกษา.....ทางที่มองเห็น,” ใน วารสาร
อาชีวศึกษา. 2(33) : 16-37.

กองบรรณาธิการวารสารอาชีวศึกษา ได้สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในวงการศึกษ
ได้แก่ นายสมาน แสงมะลิ, ดร.สายหยุด จำปาทอง, นายมงคล ศรีไพรวรรณ, ดร.โกวิท
วรพิพัฒน์, ดร.สำออง พ่วงบุตร, นายวิเวก ปางพุดพิงศ์, นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์, ดร.
เอกวิทย์ ณ ถลาง, นายสมชัย วุฑฒิปรีชา, ดร.ธนุ แสงวงศ์ศักดิ์, นายสอาด พิมพ์สวัสดิ์,
ดร.เรือง เจริญชัย, นายอนันต์ กรุแก้ว และนายจรรยา มลิษฐ์ ซึ่งแต่ละคนได้ให้ทัศนะ
เกี่ยวกับอาชีวศึกษาที่แตกต่างกันไป เช่น

นายสมาน แสงมะลิ ให้ทัศนะว่า ต้องผลิตนักเรียนนักศึกษาให้มีความรู้ความ
สามารถตรงกับตลาดแรงงาน ดร.สายหยุด จำปาทอง ให้ทัศนะว่า การจัดอาชีวศึกษาต้อง
ประกอบด้วยการสอนทักษะวิชาชีพ และให้การศึกษาทั่วไป ดร.โกวิท วรพิพัฒน์ ให้ทัศนะว่า
อาชีวศึกษาต้องสอนให้รู้จักตนเอง ต้องฝึกให้ครบวงจร ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบ
อาชีพเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ เรียนอาชีพต้องเป็นผู้บริหารได้ ฯลฯ ดร.สำออง พ่วงบุตร
ให้ทัศนะว่า เห็นด้วยกับอาชีวศึกษาครบวงจร นายวิเวก ปางพุดพิงศ์ ให้ทัศนะว่า การ
อาชีวศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์ ให้ทัศนะว่า เห็นด้วยกับ
อาชีวศึกษาครบวงจร ดร.เอกวิทย์ ณ ถลาง ให้ทัศนะว่า กรมสามัญศึกษาไม่ได้ทำงานแย่ง
งานสอนอาชีพของกรมอาชีวศึกษา แต่เข้ามาร่วมทำด้วย นายสมชัย วุฑฒิปรีชา ให้ทัศนะว่า
เห็นด้วยกับการจัดการศึกษาจะต้องคิดให้ครบวงจร ดร.ธนุ แสงวงศ์ศักดิ์ ให้ทัศนะว่า การจัด
อาชีวศึกษาต้องจัดให้ครบวงจรชีวิต วงจรสังคม และวงจรประเทศ เป็นต้น

กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา. (2530). “งานศิลปหัตถกรรมนักเรียนและอาชีวศึกษา,” ใน 46
ปีทองของคุณภาพ. หน้า 80-85. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป.

กล่าวถึงความเป็นมาของงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนและอาชีวศึกษา จัดขึ้นครั้งแรกที่
โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2455 สมัยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว.
เปีย มาลากุล) ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงธรรมการ โดยมีจุดมุ่งหมาย ส่งเสริมการ
ศึกษาเพื่ออาชีพทุกระดับ กล่าวถึงการจัดกิจกรรมในปัจจุบันมี 9 กิจกรรม กิจกรรมที่เป็นจุด
เด่นคือ การแข่งขันทักษะวิชาชีพ และได้เสนอข้อคิดบางประการ เช่น การจัดงานศิลป
หัตถกรรมและอาชีวศึกษายังมีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการจัดการอาชีวศึกษา การจัด

กิจกรรมต้องสอดคล้องกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรวิชาชีพสาขาต่าง ๆ และงานนี้เป็นเสมือนเวทีที่นักเรียนนักศึกษาจะได้แสดงผลงานของตนเองและทดสอบฝีมือด้านวิชาชีพก่อนที่จะก้าวเข้าสู่โลกของงานที่แท้จริง เป็นต้น

กอบชัย กำแหงกิจ. (2528, พฤษภาคม). “การจัดทำหลังการถกระบะ 6 ล้อ,” ใน วารสาร อาชีวศึกษา. 3(31) : 55-57.

การจัดทำหลังการถกระบะ 6 ล้อ ของวิทยาลัยเทคนิคราชวาส เพื่อใช้บรรทุก ใช้สำหรับเป็นรถนั่งของนักเรียนในการออกโครงการอาชีวศึกษาพัฒนาตามหมู่บ้านท้องถิ่น ทุกวันดาร ใช้เป็นรถโดยสารของคณะครู อาจารย์และนักเรียนเพื่อเดินทางไปทัศนศึกษาตาม สถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดใกล้เคียง ที่จัดทำหลังการถกระบะ 6 ล้อ เพื่อให้ประชาชนมีศรัทธา ต่อวิทยาลัย วิทยาลัยเปิดสอนทางช่างแต่กลับไปจ้างเอกชนทำหลังการถดูไม่เหมาะ และ นักเรียนยังได้ปฏิบัติจริงใช้เวลาว่างในช่วงปิดเทอมมาทำงานเพิ่มทักษะ สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไป

ขุนทอง ภูผิวดือน. (2529, สิงหาคม). “การอาชีวศึกษาปัจจุบันในทัศนะของขุนทอง ภูผิวดือน,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 2(33) : 12-13.

นายขุนทอง ภูผิวดือน ได้ให้ทัศนะว่า สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต อาชีพก็เปลี่ยนไปด้วย มีรูปแบบและกลวิธีในการผลิตมากขึ้น คำนิยมของสังคมไทยไม่ควรยึดติดกับ อาชีพราชการ ควรหันมาประกอบอาชีพอิสระกันให้มากขึ้น สร้างงานสร้างอาชีพขึ้นมาเอง ดังปรัชญาทางการศึกษาชาติข้อหนึ่งที่ว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ เห็นด้วยกับกรมอาชีวศึกษาที่ จัดอาชีวศึกษาครบวงจร การจัดการอาชีวศึกษาในอนาคตควรให้มีความเป็นเอกภาพ ควรมี ขั้นตอนการศึกษาเชื่อมต่อกันให้สนิทตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา จัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้กว้างให้ลึกให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงต่าง ๆ ของสังคม ผู้เรียนอาชีวศึกษาควรได้รับการเรียนรู้มาตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุด ถ้าเขามีความจำเป็นจะต้องออกมาสู่โลกอาชีพในระยะใด ๆ ก็สามารถออกมาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

โควิน คลั่งแสง. (2530). “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม,” ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 86-91 กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้ง กรุ๊ป.

กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่ใช้การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม โดยเฉพาะด้านอาชีพ แต่ก็ต้องให้มีคุณธรรมด้วยจึงจะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ

จริยา สิงคินา. (2529, มิถุนายน). “สัมภาษณ์ เเชิญ นิลกำแหง ผู้จัดการโรงงานบริษัท AAPICO : การร่วมมือจัดฝึกอาชีพ,” วารสารอาชีวศึกษา. 2(21) : 14–18.

ได้กล่าวถึงการจัดฝึกอาชีพแบบร่วมมือกับภาคเอกชนระหว่างวิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี กับบริษัทเอเปิ้ลอโต้ พาท อินดัสตรีส์ จำกัด หรือเรียกกันติดปากว่า AAPICO เล่าถึงความเป็นมาของบริษัท ความเป็นมาของการจัดฝึกอาชีพร่วมกับ วท.มีนบุรี หลักการของการฝึกร่วม วิธีการควบคุม ผลที่ได้รับ ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะ

จूरรัตน์ ปินะหะชัน. (2527, ตุลาคม). “พบเจ้ากรมวิเวก ปางพุดพิงศ์....บรรจง ชูสกุลชาติ,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 1(1) : 15–28.

นายวิเวก ปางพุดพิงศ์ ได้ให้สัมภาษณ์สรุปใจความว่า ได้เป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2521 - 30 กันยายน 2527 มีผลงานที่ผ่านมาที่จะสะท้อนให้เห็นทิศทางของอาชีวศึกษาว่า ได้พัฒนาการบริหารของสถาบัน การพัฒนางานด้านวิชาการด้วยการปรับปรุงหลักสูตร โครงการจัดตั้งวิทยาลัยต่าง ๆ โครงการอาชีวศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนในชนบท (อศ.กช.) จัดตั้งศูนย์นิเทศก์และฝึกอบรมอาชีวศึกษา โครงการจัดตั้งสำนักงานแนะแนวการศึกษาและการจัดหางานทำขึ้นในสถานศึกษาในวิทยาลัยทุกแห่ง จัดตั้งองค์การ 5 องค์การเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนในวิทยาลัย ส่วนตลาดแรงงานได้ให้วิทยาลัยของกรมอาชีวศึกษาและวิทยาลัยในสังกัดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเป็นสถานที่ทดสอบฝีมือแรงงานแก่ผู้ประกอบการอาชีพสาขาต่าง ๆ และออกใบรับรองหรือประกาศนียบัตรให้แก่ผู้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ให้สัมภาษณ์สรุปใจความว่า มีหลักในการปฏิบัติงาน 3 ข้อ คือ เกียรติภูมิ ศักดิ์ศรี สปีริต มีอุดมการณ์ 3 ข้อ คือ มีความรักในเพื่อนร่วมงานและงานในหน้าที่ด้วยความจริงใจและใจจริง มีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูกตเวทิตา ซึ่งจะทำให้ได้ทั้งงานและทั้งคน ผลงานที่ภาคภูมิใจ คือ ได้พัฒนาคณะพัฒนางาน งานอาชีวศึกษาที่น่าจะดำเนินการมี 4 อย่าง คือ ให้การศึกษาเพื่อวิชาชีพ วิจัยและพัฒนา ส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม และการบริการชุมชน

จूरรัตน์ ปินะหะชัน. (2530, พฤษภาคม). “ปวช.2530... ถ้าผลประโยชน์ตกแก่เด็ก,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 3(32) : 9–13.

จากการประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ปวช.2524 ดกงานสูงขึ้น 26 เปอร์เซ็นต์ กรมอาชีวศึกษาจึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นหลายชุดเพื่อปรับเปลี่ยนหลักสูตร ปวช.2524 เป็น ปวช.2530 กรรมการที่แต่งตั้งมาจากหลายหน่วยงาน เป็นนักวิชาการ

นักการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งภาครัฐ เอกชน และรัฐวิสาหกิจ ประมาณ 700 คน เน้นความสามารถทางด้านปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อิสระมากขึ้น เรียน 4 ภาคเรียนต่อปี เพื่อสะดวกในการฝึกปฏิบัติ

ณรงค์ อารีย์มิตร. (2530). "การพัฒนาลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ," ใน 46 ปีทองของ
คุณภาพ. หน้า 92-98. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้ง กรุป.

ได้กล่าวถึงความเป็นมาของกิจกรรมลูกเสือเนตรนารีในอาชีวศึกษา แล้วได้รื้อฟื้นขึ้นมาเพราะเห็นเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ สามารถอบรมบ่มนิสัยให้กับเยาวชนได้ดี

ทวีป อภิสิต. (2530). "อาชีพครอบครัวเพื่อคุณภาพชีวิต," ใน การศึกษาเพื่อพัฒนา
คุณภาพ?. หน้า 64-67. กระทรวงศึกษาธิการ.

ได้กล่าวถึงความหมายของอาชีพครอบครัวในหน่วยงานต่างๆ ให้ความหมายไม่เหมือนกัน แต่อาจมีส่วนคล้ายและแตกต่างกันในรายละเอียดและขั้นตอนการปฏิบัติ

การจะให้เกิดคุณภาพชีวิตมีความอยู่ดีกินดี และไม่มีปัญหาจากการทำอาชีพแล้ว จึงน่าจะนำข้อดีหรือจุดเด่นของการดำรงชีวิตของคนไทยในอดีตมาเป็นเครื่องชี้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการส่งเสริมคนไทยในชนบทมองเห็นการทำอาชีพครอบครัว ควรส่งเสริมทำอาชีพแบบผสมผสานและทำการเกษตรเพื่อมุ่งคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวเป็นเบื้องต้น ส่วนผลิตผลที่จะเหลือขายนั้นให้คิดถึงการจำหน่ายแต่มีข้อแม้ว่าต้องมีกำไรด้วย การพยายามใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านมาใช้ในการผลิตให้มากที่สุดและหลีกเลี่ยงการสะสมวัตถุที่ไม่จำเป็นให้น้อยลง

ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์. (2529). "ปวช.ปีหน้าจะพัฒนาไปมากไหม," ใน หนังสือกฐินพระราช
ทานกรมอาชีวศึกษา. สำนักงานเลขาธิการ กรมอาชีวศึกษา หน้า 63-66. กรุงเทพฯ :
แผนกช่างพิมพ์ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร.

ได้กล่าวถึงหลักสูตร ปวช.2524 ที่จะพัฒนาเป็น ปวช.2530 โดยมีหลักการ 7 ข้อ
จุดหมาย 8 ข้อ โครงสร้างมี 3 หมวดวิชา จำนวน 4,800 คาบ เรียน 4 ภาคเรียน

ธงชัย สุวัฒน์เมฆินทร์. (2530). "การพัฒนาหลักสูตรปี 2530," ใน 46 ปีทองของคุณภาพ.
หน้า 68-74. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้ง กรุป.

เป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตร ปวช.2524 เป็น ปวช.2530 เพื่อให้ผู้ที่เข้าเรียนใน
วิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ออกไปแล้วมีงานทำโดยเฉพาะทำงานอิสระและงานตาม
ที่ได้ศึกษามา หรือให้นักเรียนมีทักษะเยี่ยม มีน้ำใจเยี่ยมไปด้วยคุณธรรม มีความกล้าเลิควิชา
สามารถปรับตัวให้เข้ากับความจริงก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ตลอดจนมี

ความสำนึกที่จะใช้เวลาวันละ 24 ชั่วโมงให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชีวิต แก่งาน และแก่การอาชีพของตน

นิสิต เวทโอสถ. (2530, มิถุนายน). “ผลิตภัณฑ์อาชีวศึกษากับปีแห่งคุณภาพฯ,” ในวารสาร อาชีวศึกษา. ปีที่ 3(ฉบับที่ 33) : หน้า 61-65.

บทความนี้ได้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาชีวศึกษาว่า เมื่อมีงานศิลปหัตถกรรมและอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษาก็จะนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลงานของนักเรียนนักศึกษาไปจัดจำหน่าย มักจะได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างดี ประสพผลสำเร็จ แต่ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีทั้งเข้าที่และไม่เข้าที่ และอีกส่วนหนึ่งเป็นสินค้าจากท้องถิ่นที่ซื้อมาจากเอากำไรอีกต่อหนึ่งและขายได้ดีกว่าผลิตภัณฑ์อาชีวะแท้ ๆ มีข้อติติงจากนายสายสิทธิพรแก้ว ว่า “ถ้าวิทยาลัยอาชีวะไม่สามารถผลิตสินค้าแข่งกับราชทัณฑ์ได้ จะเปิดโรงเรียนอาชีวะไปทำไม เอาเงินไปเปิดคุกดีกว่า” แต่เมื่อกรมอาชีวศึกษาประกาศให้ปี 2530 เป็นปีแห่งคุณภาพของการอาชีวศึกษา จึงคิดว่าผลิตภัณฑ์อาชีวะจะมีการพัฒนาให้ได้มาตรฐานเพราะจะเป็นบรรทัดฐานที่บ่งชี้ถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานต่าง ๆ

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2527). จากพะเยาถึงเจ้าพระยา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

จากพะเยาถึงเจ้าพระยา เป็นเรื่องราวชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ที่รวบรวมประสบการณ์ในชีวิตตั้งแต่เริ่มรับราชการในส่วนภูมิภาคตั้งแต่ พ.ศ. 2498 – 2515 ที่กิ่งอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดเชียงรายในสมัยก่อน หรือจังหวัดพะเยาในสมัยนี้ ย้ายไปรับราชการที่จังหวัดเชียงใหม่ จนกระทั่งลงมาถึงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พะเยา หมายถึง กว๊านพะเยา เจ้าพระยา หมายถึง แม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งให้เห็นว่าวิถีชีวิตและการรับราชการนั้นเต็มไปด้วยปัญหานานาประการ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรจีรังยั่งยืน ผ่องด้วยแนวคิดในการบริหารงานการศึกษา

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2527). จักรวาลการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

จักรวาลศึกษาเป็นหนังสือวิชาการประสมประสานประสบการณ์ด้านบริหารการศึกษาของนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นหนังสือที่กล่าวถึงเรื่องของการศึกษาในเชิงวิเคราะห์ทั้งในแง่ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการศึกษา และการบริหารการศึกษาในลักษณะรวม ๆ ทำให้ได้รับทั้งในเรื่องทฤษฎีและการปฏิบัติไปในเวลาเดียวกัน

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2528). ในโลกแคบ. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ในโลกแคบ เป็นเรื่องราวชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ที่รวบรวมประสบการณ์ในชีวิตในขณะที่ไปศึกษาต่อปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ระหว่าง พ.ศ. 2509 – 2510 ได้เล้าถึงความยากลำบากในการไปศึกษาต่อ อุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้พบ ความแตกต่างของวิถีชีวิตของคนไทยกับคนอเมริกา แฝงด้วยแง่คิดในการดำเนินชีวิต

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2528, สิงหาคม). “44 ปี กรมอาชีวศึกษา,” ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 1(11) : 8–14.

กรมอาชีวศึกษาได้รับการสถาปนาเป็นเวลา 44 ปี มีอธิบดีมาแล้ว 10 คน มีกองต่าง ๆ 10 กอง มีสถานศึกษา 198 แห่ง แต่มีจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดนนทบุรี จังหวัดมุกดาหาร ที่ไม่มีสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในปีที่ 44 กรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาเพื่อการอาชีพให้ครบวงจร เปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนมาเป็นเรียนด้วยการกระทำ การเรียนการจัดการ การเรียนผลิตเรียนสร้าง เรียนการให้และการบริการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม สถานศึกษาทุกแห่งมีภารกิจหลัก 4 ประการ ฝึกนักเรียนให้มีทักษะในการสร้างและการผลิต การวิจัยและพัฒนา การบริการชุมชน และการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และในรอบ 44 ปีนี้ต้องพัฒนาบริเวณและอาคารสถานที่ พัฒนาวิชาการ พัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องใช้และเครื่องจักร การบริหารวิทยาลัยและสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากร จนนักเรียนนักศึกษาที่มีทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา และใช้เวลาให้เกิดคุณ

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529, มกราคม). “อาชีวศึกษาครบวงจร,” ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 2(16) : 18–35.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันจันทร์ที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ.2528 คอลัมน์มุมข้าราชการ โดยซี 12 ได้ลงข้อความไว้ในคอลัมน์นั้น มีใจความพอสรุปได้ว่า กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดแนวปฏิบัติงานของสถานศึกษา 11 ประการ ข้อที่ 9 คือ การจัดอาชีวศึกษาครบวงจร ซึ่งถ้าสถานศึกษาใดได้ทำตามเป้าหมายประโยชน์สูงสุดจะติดอยู่กับประชาชน อาชีวศึกษาครบวงจรไม่ใช่ของใหม่ เคยดำเนินการกันมาแล้วแต่ไม่เข้มข้นไม่เอาจริงเอาจัง จึงไม่ใช่ของใหม่

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529). “การศึกษากับการมีงานทำ,” ใน 98 ปี *กระทรวงศึกษาธิการ*. หน้า 31-40. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา และความหมายของคำว่า มีงานทำ และได้กล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของการจัดการศึกษา ผลผลิตของการศึกษากับการมีงานทำ งานไม่พอกับคนหรือคนไม่เหมาะกับงาน การศึกษาครบวงจร : กลไกเพื่อการมีงานทำ การศึกษากับการมีงานทำในภาคเกษตรกรรม, ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ และได้สรุปว่า งานอาชีวศึกษาครบวงจรกำลังสำเร็จด้วยดี ถือเป็นก้าวสำคัญของระบบอาชีวศึกษาของไทย

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529). “สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษาเนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษา ครบรอบ 45 ปี,” ใน *ทักษะ* 29. หน้า 14-19. มหาสารคาม : ปริดาออฟเซทการพิมพ์.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้กล่าวว่า ในรอบปีที่ผ่านมาชาวอาชีวศึกษาได้รวมพลังเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาตามหลักการ 3 ประการ ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ทำให้อาชีวศึกษาครบวงจรสามารถออกมาเป็นรูปธรรมคือกำไร ในรอบปี 45 ชาวอาชีวศึกษาจะร่วมกันพัฒนาอาชีวศึกษาให้พัฒนายิ่งกว่าเดิม และในปีนี้จะมีการปรับปรุงหลักสูตร ปวช. โดยมีหลักการ 7 ประการ และในปี 45 จะเป็นปีแห่งการสร้างคุณภาพงานและคุณภาพคน และจะเป็นปีแห่งการบริการ การบริการคืองานของเรา

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529). “สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษาเนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษา ครบรอบ 45 ปี,” ใน *45 ปี กรมอาชีวศึกษา*. หน้า 1-4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สยามรัฐ.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้กล่าวว่า ในรอบปีที่ผ่านมาชาวอาชีวศึกษาได้รวมพลังเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาตามหลักการ 3 ประการ ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ทำให้อาชีวศึกษาครบวงจรสามารถออกมาเป็นรูปธรรมคือกำไร ในรอบปี 45 ชาวอาชีวศึกษาจะร่วมกันพัฒนาอาชีวศึกษาให้พัฒนายิ่งกว่าเดิม และในปีนี้จะมีการปรับปรุงหลักสูตร ปวช. โดยมีหลักการ 7 ประการ และในปี 45 จะเป็นปีแห่งการสร้างคุณภาพงานและคุณภาพคน และจะเป็นปีแห่งการบริการ การบริการคืองานของเรา

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529, สิงหาคม). “สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษาครบรอบ 45 ปี,” ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 2(23) : 4-8.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้มีสาส์นถึงชาวอาชีวศึกษา มีใจความว่า ในรอบปีที่แล้วชาวอาชีวศึกษาได้พัฒนาการอาชีวศึกษาตามหลักการ 3 ประการ ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมคือกำไร ในรอบปี 45 ชาวอาชีวศึกษาร่วมกันพัฒนาอาชีวศึกษาให้พัฒนายิ่งขึ้นกว่าเดิม และในปีนี้จะมีการปรับปรุงหลักสูตร ปวช. 2530 โดยมีหลักการ 7 ประการ และในปี 45 จะเป็นปีแห่งการสร้างคุณภาพงานและคุณภาพคน และจะเป็นปีแห่งการบริการ การบริการคืองานของเรา ซึ่งตรงกับคติพจน์ของลูกเสือเนตรนารีวิสามัญ

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2529, พฤศจิกายน). “การอาชีวศึกษาเพื่อคุณภาพในสถานการณ์ปัจจุบัน,” ใน *วารสารอาชีวศึกษา*. 3(26) : 18–35.

การอาชีวศึกษา ได้พัฒนาและเติบโตขึ้นมาตามลำดับจนมีอายุ 45 ปี มีกำลังคน 20,264 คน มีสถานศึกษา 201 แห่ง มีงบประมาณในปี 2530 ประมาณ 2,081 ล้านบาท เงินนอกงบประมาณ 600 ล้านบาท มีนักเรียนทั้งในและนอกระบบ 57,000 คน ใน 5 ประเภทวิชาใหญ่ คือ อุตสาหกรรม ศิลปหัตถกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และเกษตรกรรม เพื่อให้เขาเหล่านั้นเป็นผู้มีคุณค่าและมีคุณภาพตามเป้าหมายหลัก 4 ประการ คือ ทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ ในปี 44 และ 45 ชาวอาชีวศึกษาได้ร่วมกันดำเนินการอาชีวศึกษาครบวงจร การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ การพัฒนากลุ่มสร้างคุณภาพงานและการปรับปรุงหลักสูตร ปวช. 2524 เป็น ปวช.2530 ซึ่งจะสร้างความสำเร็จให้กับปีคุณภาพของการอาชีวศึกษา คุณภาพแห่งการอาชีวศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการสร้างประสิทธิภาพของการบริหาร ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์แห่งการบริหาร สุดท้ายได้พูดถึงกรอบนโยบายในปีแห่งคุณภาพจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพหลักสูตร พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาคุณภาพบุคลากร พัฒนาคุณภาพสื่อ ครุภัณฑ์ เครื่องมือเครื่องจักรและอาคารสถานที่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการสนับสนุน

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2530). *อาชีวะก้าวหน้าร่วมพัฒนาคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: แผนกพิมพ์ช่างพิมพ์โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนถึงชาวอาชีวศึกษาในปีแห่งคุณภาพการอาชีวศึกษา ในปี 2530 ได้กล่าวถึงความสำคัญของอาชีวศึกษาในปี 2530 มีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ นอกจากนั้นยังพูดถึงปีแห่งคุณภาพของการอาชีวศึกษา ลักษณะที่ดึงดูดของการศึกษาอาชีวะ กระบวนการของอาชีวศึกษา กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการวัดผลและประเมินผล กระบวนการบริหาร การสร้างสรรค์คุณภาพชีวิต คุณภาพแห่งการทำงานในหน้าที่และคุณภาพแห่งการอาชีวะ ซึ่งทั้งหมดได้สอดแทรกแนวคิด หลักการไว้ในแต่ละหัวข้อ

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2530). “สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษาเนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษา ครบรอบ 46 ปี,” ใน *46 ปีทองของคุณภาพงานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาชีวะภาคใต้*. หน้า 6-25. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

โครงการอาชีวศึกษาครบวงจร ได้การตอบรับจากชาวอาชีวศึกษาเป็นอย่างดี และได้รับการชื่นชมจากสังคมการศึกษาตลอดจนสังคมทั่วไปอย่างเห็นอกความคาดหวัง เป็นผลให้กระบวนการของการเรียนการสอนในการศึกษาเพื่อการอาชีวะพัฒนาไปในเชิงคุณภาพที่สามารถจับต้อง และมองเห็นได้ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมโดยชัดเจน และได้มีการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพ

ตามโครงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โครงการพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญ
โครงการพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน โครงการพัฒนาหลักสูตร ปวช.2530

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2530). “สาส์นของอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เนื่องในวันสถาปนากรมอาชีวศึกษา ครบรอบ 46 ปี,” ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 55-67. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรัฟ.

โครงการอาชีวศึกษาครบวงจร ได้การตอบรับจากชาวอาชีวศึกษาเป็นอย่างดี และได้รับการชื่นชมจากสังคมการศึกษาตลอดจนสังคมทั่วไปอย่างเห็นอกเห็นใจความคาดหวัง เป็นผลให้กระบวนการของการเรียนการสอนในการศึกษาเพื่อการอาชีพพัฒนาไปในเชิงคุณภาพที่สามารถจับต้อง และมองเห็นได้ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมโดยชัดเจน และได้มีการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพตามโครงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม โครงการพัฒนากิจการลูกเสือและเนตรนารีวิสามัญโครงการพัฒนากลุ่มสร้างเสริมคุณภาพงาน โครงการพัฒนาหลักสูตร ปวช.2530

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2530). “อาชีวศึกษาครบวงจร,” ใน 95 ปี กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 72-81. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรัฟ.

ได้กล่าวถึงความเป็นมาของอาชีวศึกษาครบวงจร ความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ รูปแบบ และอาชีวศึกษาครบวงจรจะสำเร็จได้อย่างไร

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2531). 3 ปี กรมอาชีวศึกษาในสายตาสื่อมวลชน 2527-2530. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

เป็นการรวบรวมข่าวและบทความจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่ได้เขียนวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา ซึ่งนายบรรจง ชูสกุลชาติ ถือว่าสื่อมวลชนเป็นกระจกเงาที่ช่วยส่องสะท้อนให้ได้เห็นภาพตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2533). จอดป้ายจันทร์เกษม. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.

จอดป้ายจันทร์เกษม เป็นเรื่องราวชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ในช่วงชีวิต พ.ศ.2515 – 2523 ที่ได้เข้ามาบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นการเขียนเสนอประสบการณ์การบริหารการศึกษาที่ประสบพบมา ซึ่งอาจแตกต่างจากผู้อื่น สิ่งที่พบประสบมาแม้จะพบประสบมาในสิ่งเดียวกัน ก็อาจรู้ อาจคิดและมีความเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ แตกต่างกันตามหลักการความแตกต่างระหว่างบุคคล ใครผิดใครถูกนั้นไม่สำคัญ สำคัญที่ว่าอะไรมันผิดหรือถูก ให้อยอมรับถึงความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของแต่ละคน

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2533). “อาชีวศึกษาคบวงจรคืออะไร?” ใน *อาชีวปริทัศน์* หนังสือที่ระลึกและสูจิบัตรการแข่งขันทักษะวิชาชีพ. หน้า 73-74. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิทักษ์อักษร.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ให้ความหมายของอาชีวศึกษาคบวงจร หลักการและวัตถุประสงค์ของอาชีวศึกษาคบวงจร ซึ่งจะทำให้อาชีวศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2534). *ศตวรรษ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

ศตวรรษ หมายถึง คำพูดที่มีคุณค่าหนึ่งร้อยคำพูด เป็นหนังสือที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนถึงนโยบาย หลักการ และแนวความคิดต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานของผู้รับนโยบายได้ปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกันเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2534) “สามปีที่กรมอาชีวศึกษา” ใน *50 ปี กรมอาชีวศึกษา*. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความภาคภูมิใจในผลงานทั้งในส่วนภูมิภาคและในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคภูมิใจในผลงานที่พะเยา จ.เชียงราย ในส่วนกลางผลงานที่ภาคภูมิใจ คือ ผลงานกรมอาชีวศึกษา ได้แก่ อาชีวศึกษาคบวงจร และได้กล่าวถึงความสำเร็จในผลงาน

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2536). *ครบวงจรวังจันทร์เกษม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (นสพ. ฟ้าเมืองไทย).

ครบวงจรวังจันทร์เกษม เป็นเรื่องราวชีวิตของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ตั้งแต่สมัยเด็กจนกระทั่งเกษียณอายุราชการในตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เนื้อหาสาระสำคัญเป็นการเขียนถึงการบริหารชีวิต บริหารเวลา บริหารการศึกษา และบริหารงานอาชีพ ได้ให้วิธีการคิดแนวคิดในการบริหารงาน

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2545). *ชีวิตมนุษย์เป็นหนังสือเล่มใหญ่*. ม.ป.พ.

เป็นหนังสือที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์ขึ้น เพื่อทำเป็นหนังสืออนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพ และแจกจ่ายแก่ผู้มาในงาน *ชีวิตมนุษย์เป็นหนังสือเล่มใหญ่* เป็นข้อบทความบทหนึ่งที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้เขียนไว้จึงนำมาเป็นชื่อหนังสือเล่มนี้ เนื้อหาในหนังสือจะเป็นการรวบรวมปรัชญาและประสบการณ์ชีวิต ตลอดจนผลงานที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ มีความภาคภูมิใจ เพื่อเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่คนรุ่นหลังสามารถนำไปศึกษาและเป็นแบบอย่างได้

บรรจง ชูสกุลชาติ. (2545). “อาชีวศึกษาครบวงจร,” ใน หนังสือพระราชทานเพลิงศพใน
วโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินพระ
ราชทานเพลิงศพนายบรรจง ชูสกุลชาติ. หน้า 72-81. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย
(น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).

ได้กล่าวถึงความเป็นมาของอาชีวศึกษาครบวงจร ความหมาย หลักการ วัตถุประสงค์ การดำเนินการ รูปแบบ และอาชีวศึกษาครบวงจรจะสำเร็จได้อย่างไร บทเรียน 3 ปีของอาชีวศึกษาครบวงจร

ปรีชา ทัพพะกุล. (2527, ธันวาคม). “อาชีวศึกษาในทัศนะของ บ.ก.สยามรัฐ,” ใน วารสาร
อาชีวศึกษา. 1(3) : 19-21.

ปรีชา ทัพพะกุล ได้สัมภาษณ์ บ.ก.สยามรัฐ สรุปใจความว่า ปัญหาความประพฤติ
ของนักเรียนอาชีวศึกษาไม่ใช่ปัญหาสำคัญ ปัญหาที่น่าวิตกคือปัญหายาเสพติด ต้องช่วยกันแก้ไข
ปัญหาการว่างงานของนักเรียนอาชีวศึกษา มีค่านิยมที่ผิด ๆ ที่นิยมเรียนให้ได้ปริญญา
บัตร แต่นายจ้างมักจะรับคนที่มีความรู้ทางการศึกษาดำ ๆ จะได้ไม่เสียค่าจ้างแพง ประสพการณ์
ในการทำงานจะช่วยเพิ่มพูนความสามารถ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้ อาชีวศึกษารับ
ใช้สังคมได้มาก ในการอาสาพัฒนาในช่วงปิดเทอมแต่ก็ต้องใช้การประชาสัมพันธ์เข้าช่วยเพราะ
โครงการอาสาพัฒนามีค่าใช้จ่ายต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย

พุทธทาสภิกขุ. (2535). “เป้าหมายของการศึกษา,” ใน หนังสือที่ระลึกงานศิลปหัตถกรรม
นักเรียน ครั้งที่ 44(100ปี ศธ.). หน้า 147-149. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษา ต้องจัดการศึกษาให้ครบสมบูรณ์ตามความ
หมาย การศึกษาที่สมบูรณ์ต้องทำความเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย
ความฉลาด ความรู้เรื่องวิชาชีพ ความมีมนุษยธรรม

มงคล ศรีไพรวรรณ. (2533). บทความทางวิชาการ พ.ศ. 2530 – 2533 นายบรรจง
ชูสกุลชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

บทความทางวิชาการ พ.ศ. 2530 – 2533 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้
พิมพ์แจกจ่ายแก่ส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ในวาระที่นายบรรจง ชูสกุลชาติ ปลัด
กระทรวงศึกษาธิการมีอายุครบ 5 รอบ และเกษียณอายุราชการ ด้วยเห็นว่านายบรรจง
ชูสกุลชาติ เป็นผู้มีความสามารถอย่างยิ่ง เป็นทั้งนักพูด นักคิด นักเขียน นักปฏิบัติ และ
เป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมตลอดมา จึงได้รวบรวมบทความ บทความสัมภาษณ์ และหลักบริหาร
ราชการ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วน คือ การบริหารการศึกษา พุทธิกรรมศาสตร์ และ
แนวคิดทางการศึกษา ซึ่งมีคุณค่าทางวิชาการเป็นอย่างมาก

ยัง พิทยานิยม. (2530, เมษายน). “การศึกษาเพื่อชีวิตพัฒนา,” ใน วารสารอาชีวศึกษา.
3(31) : 18-21.

การศึกษาทางด้านวิชาชีพมุ่งพัฒนาด้านฝีมือควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านความคิด
ความฉลาด เพื่อไปประกอบอาชีพฝ่ายผลิต อย่างที่เรียกว่า การศึกษาเพื่ออาชีพ แต่การ
ศึกษาที่สมบูรณ์ถูกต้องครบถ้วนจึงจะทำให้ชีวิตพัฒนา จึงต้องมีการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา

รัชนี้ ศรีไพรวรรณ. (2547). “นายบรรจง ชูสกุลชาติ พ.ศ.2473 – 2545,” ใน ประวัติครู.
หน้า 129-141. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ได้กล่าวถึงประวัติของนายบรรจง ชูสกุลชาติ ประวัติการรับราชการ ผลงานที่สำคัญ
เกียรติคุณที่ได้รับ ชีวิตในบั้นปลาย

วรารุท ทองเงิน. (2530, กุมภาพันธ์). “ลูกเสือ – เนตรนารีวิสามัญ,” ใน วารสารอาชีวศึกษา.
3(29) : 65–66.

กรมอาชีวศึกษามีนโยบายและดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตร ปวช. 2530 เพื่อให้
ผู้เรียนจบออกมาสามารถมีทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ ในด้าน
คุณธรรมและการใช้เวลาให้เกิดคุณ กรมอาชีวศึกษาได้บรรจุวิชาลูกเสือวิสามัญเข้าไปในหลัก
สูตร เพราะได้พิสูจน์แล้วว่าในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา กิจการลูกเสือวิสามัญของกรม
อาชีวศึกษามีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้คุณธรรมของนักเรียนนักศึกษาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน
ที่กำหนดได้ดียิ่ง

วิทย์ คอหงษ์. (2530). “อาชีวศึกษาครบวงจร มองย้อนรอยตน,” ใน 46 ปีทองของคุณภาพ
งานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาชีวะภาคใต้. หน้า 37-40. กรุงเทพฯ :
กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา มีหน้าที่จัดการศึกษาวิชาชีพให้คนทุกชั้นทุกระดับและปรับใช้กันเอง
ตามท้องถิ่น อาชีพที่จัดทำมีทั้งช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม และพาณิชยกรรม
จัดสอนทั้งระยะสั้น ระยะยาว จัดทั้งกลางวัน และกลางคืน บริการทุกระดับเพื่อความประทับใจ
ผู้ใช้บริการ ให้ทุกหน่วยงานปรับกลยุทธ์ในการทำงาน ทำงานเป็นกลุ่ม เรียกว่า กลุ่ม
คุณภาพ ได้มีการปรับนโยบายใหม่ จากยุทธวิธี 24 เป็นยุทธวิธี 30 มุ่งให้นักเรียนนักศึกษา
มีทักษะเยี่ยม เปี่ยมคุณธรรม ล้ำเลิศวิชา ใช้เวลาให้เกิดคุณ

ศิริ ไตติลานนท์. สรุปผลการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ
ประจำปีงบประมาณ 2529. ม.ป.พ.

ในการประชุมสรุปผลการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2529. 11 – 20 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาเทคนิคยะลา ได้มีการสัมมนาผลงานทางวิชาการของผู้แทนกลุ่มสถานศึกษา ระดับภาค และได้พูดถึงการจัดอาชีวศึกษาครบวงจร เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2528 เวลา 14.30 – 17.00 น. โดยมี นายประโมทย์ ไชยกิจ รองอธิบดีเป็นผู้อำนวยการ มีผู้เสนอผลงาน 6 ท่าน มีนายอาหาร จันทวิมล เป็นผู้วิจารณ์ มีผู้เสนอผลงานประเภทวิชาเกษตรกรรม คหกรรม งานหนัง ช่างอุตสาหกรรม พณิชยกรรม นายอาหาร จันทวิมล ได้มีความเห็นว่า การจะผลิตเด็กให้ทำงานได้ดีจะต้องให้เด็กมีประสบการณ์จริง โดยการให้กระทำจริง คือ ขยายจริง ผลิตจริง ผู้ดำเนินการอภิปรายได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าจะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จะต้องปรับปรุงเรื่องคนในด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยจึงจะครบวงจรอย่างแท้จริง

ศิริ ไตติลานนท์. สรุปผลการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2529. ม.ป.พ.

สรุปผลการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2529. 11 – 20 พฤศจิกายน 2528 ณ วิทยาเทคนิคยะลา ได้มีการประชุมกลุ่ม สังกัดกองวิทยาลัยเทคนิค เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานสนองนโยบายของกรมอาชีวศึกษา เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2528 เวลา 8.30 - 12.00 น. ได้กำหนดหัวข้อในการประชุม 6 หัวข้อ และ 1 ใน 6 ข้อนั้นมีเรื่องการจัดอาชีวศึกษาครบวงจร ได้ได้กล่าวถึงหลักการการจัดอาชีวศึกษาครบวงจร ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ศิริพรรณ ชุมชุม และ นันทพร หาญวิทยสกุล. (2529, มกราคม). “สัมภาษณ์ ดร.สุนทร เปรมฤทัย,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 2(16) : 30–33.

ดร.สุนทร เปรมฤทัย เคยเป็นนักเรียนอาชีวศึกษาและเคยเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ เริ่มทำงานตั้งแต่สมัยเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความศรัทธาต่อการจัดการศึกษา จึงลาออกจากราชการมาตั้งโรงเรียนเทคโนโลยีเปรมฤทัย มีปัญหาด้านบุคลากรจึงต้องพัฒนาครู ปัญหาการว่างงานของผู้จบอาชีวศึกษาเกิดจากส่วนหนึ่งไม่รู้งาน ไม่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การประกอบอาชีพอิสระให้ประสบผลสำเร็จต้องมีทักษะ มีความสามารถ ความกล้า และความเชื่อมั่นในตัวเองที่สำคัญต้องขยัน เห็นด้วยกับนายบรรจง ชูสกุลชาติที่เน้นการเรียนที่ครบวงจร และขอให้ต่อเนื่องด้วย เมื่อเรียนแล้วให้เข้าฝึก คือทำได้ ถ้าหัดจนเป็นแล้วจะไม่ลืม การศึกษาระดับ ปวท. เอาเด็กจบ ม.6 มาเรียนวิชาชีพ 2 ปีนั้นดี เพราะช่วยให้คนมีค่าขึ้น มีทักษะที่สามารถทำงานได้ ไม่สูญเปล่าทางการศึกษา เรียนอาชีวศึกษาให้ประสบผลสำเร็จในชีวิตต้องเป็นเด็กดี ใฝ่ดีสูงด้วยยิ่งดี เพราะต้องการความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถสูง อาชีวศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับชีวิต จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอยู่เสมอ เพื่อให้มีประสิทธิภาพดี

ขึ้น จะต้องเรียนให้รู้จริง ทำได้จริง เพราะเอาไปประกอบอาชีพ หลักในการทำงานมี 5 ประการ คือ ขยัน ฉลาด ประหยัด ซื่อสัตย์ และคุณธรรม

ศิริพรรณ ชุมนุม และ นันทพร หาญวิทยสกุล. (2529, มีนาคม). “องค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานครกับการอาชีวศึกษา,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 2(18) : 13–16.

นายพิเชษฐ์ สติรชวล ได้ให้สัมภาษณ์สรุปใจความว่า ขสมก.มีบทบาทในการพัฒนาอาชีวศึกษา ด้วยการให้วิทยาลัยเทคนิคมีบรีดอร์รถเมล์ปรับอากาศ และให้สถาบันอาชีวศึกษารับเหมาซ่อมรถเมล์ ซึ่งจะเป็นการฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษา ส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียน ทางขสมก.ก็ได้รับประโยชน์ในแง่การประหยัดและลดข้อครหาในการจ้างบริษัทเอกชนที่อาจเกิดช่องทางทุจริตได้

ศิริพรรณ ชุมนุม และ จุรีรัตน์ บิณห์ชะนัง. (2529, พฤศจิกายน). “สัมภาษณ์นายมารุต บุนนาค ๔พณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ,” ใน วารสารอาชีวศึกษา. 3(26) : 12–17.

ได้สัมภาษณ์ถึงความรู้สึกที่ต้องมารับผิดชอบงานด้านการศึกษา และเหตุใดจึงมาดูแลกรมอาชีวศึกษาด้วยตัวเอง มีความสนใจหรือไม่ที่ต้องรับภาระจัดการศึกษาในแง่ของการเพิ่มทั้งปริมาณและคุณภาพ สุดท้ายท่านมีทัศนะอย่างไรกับข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการเมื่อเปรียบเทียบกับข้าราชการในกระทรวงอื่นที่เคยร่วมทำงาน

สมนึก ทองเอี่ยม. (2530). “Q.C. Circle ในกรมอาชีวศึกษา,” ใน 46 ปีทองของคุณภาพ. หน้า 99-108. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป.

คนถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่า นักวิชาการหรือนักบริหารจึงพยายามหาวิธีการหรือกิจกรรมที่จะนำเอาคนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ โดยให้มีการพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด กิจกรรมหนึ่งที่เห็นว่าสามารถทำได้คือกิจกรรมคิ.ซี. เป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์หลายประการ จึงได้นำมาใช้ในกรมอาชีวศึกษา โดยดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ การนำเอาเทคนิคต่าง ๆ ของคิ.ซี.ไปใช้ในการปฏิบัติงาน 2. การนำคิ.ซี.เข้ามาใช้ในหน่วยงานทั้งระบบ

สัมพันธุ์ ทองสมัคร. (2529, สิงหาคม). “การอาชีวศึกษาในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต,” วารสารอาชีวศึกษา. 2(33) : 14-15.

นายสัมพันธุ์ ทองสมัคร ได้ให้ทัศนะว่า การอาชีวศึกษาในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายให้พยายามปรับระบบการศึกษาให้เกิดความสัมพันธ์กับระบบการประกอบอาชีพ ซึ่งจะเห็นได้จากนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร การประกอบอาชีพอิสระหลัง

จากสำเร็จการศึกษา การแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษากับกรมอาชีวศึกษา รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผลผลิตของนักศึกษาอาชีวศึกษา

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2533). นานาทศนะต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.

นานาทศนะต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ เป็นหนังสือที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์ขึ้นในวาระที่นายบรรจง ชูสกุลชาติจะครบวาระเกษียณอายุราชการในวันที่ 30 กันยายน 2533 โดยได้รวบรวมผลงานในรอบ 3 ปีที่นายบรรจง ชูสกุลชาติดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากผลงานแล้วยังได้รวบรวมทัศนะจากบุคคลต่าง ๆ และสื่อมวลชนที่มีต่อนายบรรจง ชูสกุลชาติ

สุพันธ์์ สุนทรวงศ์. (2530). “ระบบอาชีวศึกษาระบบวงจรปัจจัยหลักในการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษา,” ใน 46 ปีทองของคุณภาพงานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาชีวะภาคใต้. หน้า 50-56. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

นายบรรจง ชูสกุลชาติ ได้ประกาศว่า “พุทธศักราช 2530 เป็นปีแห่งคุณภาพการอาชีวศึกษา” สิ่งที่สำคัญที่สุดซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพอาชีวศึกษา คือ ระบบอาชีวศึกษาระบบวงจร ที่กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดเป็นแม่บท ระบบอาชีวศึกษาระบบวงจร คือระบบที่ให้นักเรียนนักศึกษา มีทักษะผลิตได้ จำหน่ายได้ จัดการได้ บริโภคได้ และบริการได้ หรือให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ประกอบกันจนครบองค์ประกอบ เป็นวงจรที่สมบูรณ์แบบในตัวของมันเอง

อัมพา สุขกมล. (2528). งานจัดอาชีวศึกษาระบบวงจร. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

เป็นเอกสารที่รวบรวมแผนภูมิ คำสั่ง หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการโครงการพัฒนาการอาชีวศึกษา งานอาชีวศึกษาที่คาดว่าจะจัดครบวงจรได้ในขั้นต้น

อาทร จันทวิมล. (2528). “อาชีวะครบวงจร,” ใน ที่ระลึกงานกฐินพระราชทาน. หน้า 33-44.

กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายใหม่ของอธิบดีกรมอาชีวศึกษา คือ นโยบายอาชีวศึกษาระบบวงจร คือ มุ่งให้นักเรียนนักศึกษาได้คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และบริการเป็น ได้บรรจุเข้าแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะยาว และจัดตั้งคณะกรรมการโครงการนี้โดยเฉพาะ สถานศึกษาได้นำสินค้าต่าง ๆ มาขายในงานศิลปหัตถกรรม ได้ขยายการจัดงานไปตามศูนย์การค้า ยังมีการรับงานมาผลิตเอง เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป จนสินค้าได้แพร่หลายขึ้น ก็ได้นำอักษร“อาชีวะ” ไปติดกระเป๋าสีเสื้อ และนำไปจดทะเบียนการค้ากับกระทรวงพาณิชย์ ต่อมาผู้ซื้อบางคนไม่ชอบ

จึงเปลี่ยนใช้คำว่า DOVE เป็นเครื่องหมายการค้าเพิ่มอีกอย่างหนึ่ง มีเครื่องหมายนกเขาเป็นสัญลักษณ์ คำดังกล่าวย่อมาจากชื่อภาษาอังกฤษว่า Department Of Vocational Education

อาทร จันทวิมล. (2529). “การแข่งขันทักษะให้ประโยชน์อะไรกับการอาชีวศึกษา,” ใน *ทักษะ 29 ครั้งที่ 5*. หน้า 9-10. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษามีนโยบายให้มีการแข่งขันทักษะวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาให้ก้าวหน้า เพราะการแข่งขันจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบ การแก้ไขปรับปรุง การพัฒนา การเพิ่มประสิทธิภาพ เกิดความก้าวหน้า เป็นวงจรในลักษณะเช่นนี้

อาทร จันทวิมล. (2529). “อาชีวะครบวงจรด้านพัฒนียกรรม,” ใน *หนังสือกฐินพระราชทาน กรมอาชีวศึกษา*. สำนักงานเลขาธิการ กรมอาชีวศึกษา หน้า 63-66. กรุงเทพฯ : แผนกช่างพิมพ์ โรงเรียนสารพัดช่างพระนคร.

ได้กล่าวถึงพัฒนียกรรมจะทำให้ครบวงจรได้อย่างไรเมื่อมีนโยบายอาชีวศึกษาครบวงจร ได้ส่งนักศึกษาฝึกงานตามห้างสรรพสินค้า การขายเป็นหัวใจของอาชีพ

อาทร จันทวิมล. (2530). “46 ปีทองของคุณภาพ,” ใน *46 ปีทองของคุณภาพ*. หน้า 75-79. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป.

นายอาทร จันทวิมล ได้ให้ความหมายของคำว่า คุณภาพ คือ สิ่งที่ถูกคำพอใจ และได้ยกตัวอย่างว่า ทำไมประเทศญี่ปุ่นถึงดีตลาดสินค้าได้ เพราะญี่ปุ่นดูความพอใจของลูกค้าเป็นหลัก และยังกล่าวถึงความนิยมของผู้เข้าเรียน ความประพฤติของนักศึกษา ความสามารถของนักศึกษา ปริมาณการผลิต และปีแห่งคุณภาพอาชีวศึกษา 2530

อาทร จันทวิมล. (2530). “การจัดการศึกษาวิชาชีพให้ครบวงจร,” ใน *46 ปีทองของคุณภาพ งานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาชีวะภาคใต้*. หน้า 26-34. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

วิชาชีพ หรือวิชาอาชีพ คือ วิชาที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน วิชาทำมาหากินมีมากมายหลายร้อยหลายพันวิธี วิธีทำมาหากิน ต้องอาศัยการฝึกฝนกับผู้เคยทำเป็นระยะเวลานานพอควร หรือฝึกฝนด้วยตนเองโดยวิธีลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา โลกอาชีพก็เช่นเดียวกันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา โลกอาชีพถือว่าลูกค้าคือพระเจ้า ทุกอย่างต้องถือว่าลูกค้าเป็นใหญ่ วิชาชีพบางอย่างสามารถสอนในระบบการศึกษาได้ แต่บางอย่างทำไม่ได้ หรือทำได้แต่ไม่ดี ดังนั้นก่อนที่จะเลือกวิชาชีพมาสอนในระบบจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ อาชีวศึกษาครบวงจร หมายถึง

การสอนนักเรียนนักศึกษาให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น หลักสำคัญของ
โครงการอาชีวศึกษาครบวงจร คือ ให้เกิดการขายสิ่งของที่ผลิตได้จากการอาชีวศึกษา เพราะ
การขายเป็นสิ่งวัดคุณภาพของสิ่งของที่ผลิตขึ้นว่ามีคุณภาพได้มาตรฐานถึงขั้นซึ่งลูกค้าพอใจ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางสาวพนิดา ตีกแสง
วันเดือนปีเกิด	12 ธันวาคม 2499
สถานที่เกิด	เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	37 หมู่ 4 ตำบลบึงคอกไห อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนเทพศิรินทร์คลองสิบสาม ปทุมธานี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2518	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2520	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.สูง) จากวิทยาลัยครูสวนดุสิต
พ.ศ. 2522	การศึกษามหาบัณฑิต (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ